

กรกฎาคม ๒๕๑๖

รายเดือน สังคมศาสตร์ปริทัศน์

วรรณกรรมไทย:

ก้าวหน้าหรือ ถอยหลัง?

อเนกทนทั่วทุก
ส:เทือนทำบุญ

ทุกที่จนกันหน้า

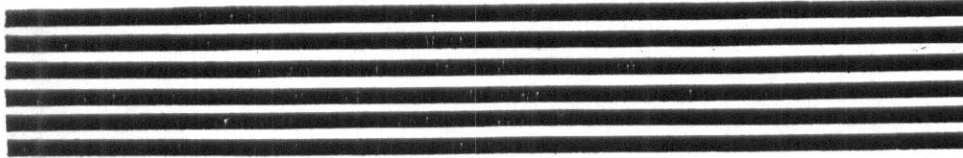
๑

๑:

๑:๐๗

หนังสือใหม่น่ามีไว้ศึกษา

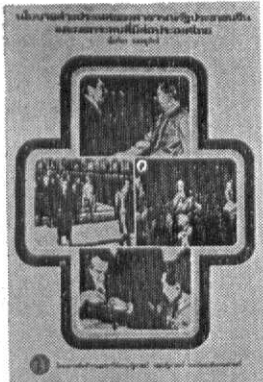

การบริหารและการจัดการ

สมปราชญ์ จอมเทศ น.บ. (ธรรมศาสตร์), M.P.A. (California State U., Hayward), Cert. in Business Management (UCLA)

เป็นหนังสือที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาแขนงบริหารธุรกิจ และรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารและจัดการทั่วไป โดยได้วิเคราะห์ถึงแนวพฤติกรรมศาสตร์ เฉพาะอย่างยิ่งทางพฤติกรรมกรรมการบริหาร และการจัดองค์การมาอธิบายแยกแยะให้เห็นอย่างชัดเจน ได้แก่ ลักษณะการวิเคราะห์พฤติกรรมองค์การ และวิวัฒนาการไปสู่แนวความคิดในเรื่องนี้ บังคับทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมระดับบุคคล แนวการวิเคราะห์พฤติกรรมระดับกลุ่มบีจียแวลลอันของลักษณะสังคมไทย องค์การในลักษณะภาพรวมตัวแบบขององค์การ การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาองค์การ

พิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์ ปกสีอบพลาสติกมัน หนา 178 หน้า ราคา 35 บาท

นโยบายต่างประเทศ ของสาธารณรัฐประชาชนจีน และผลกระทบต่อประเทศไทย

ฉันทิมา อ่องสุรกันท์ ร.บ. (เกียรตินิยมดี) M.A. (University of Virginia)

เป็นการเปิดประตูให้ได้เข้าไปรู้เห็นสภาพต่างๆ ทางธรรมชาติ วัฒนธรรมความเชื่อถือ และการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีนตั้งแต่สมัยโบราณ จนถึงการบริหารแผ่นดินในระบอบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เฉพาะอย่างยิ่งในด้านนโยบายต่างประเทศที่ก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในขณะนี้ ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อประเทศไทยด้วย

เนื้อหาของหนังสือนี้ ผู้เรียบเรียงได้ใช้เอกสารจากแหล่งต้นตอเป็นส่วนใหญ่ และได้วิเคราะห์อย่างละเอียดถี่ถ้วน จึงได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริงที่สุด

พิมพ์อย่างประณีต ด้วยกระดาษปอนด์ รูปเล่มกะทัดรัด ปกสีอบพลาสติกทึบสมัย หนา 138 หน้า ราคา 30.00 บาท

ไทยวัฒนาพานิช 599 ถนนไมตรีจิต กรุงเทพมหานคร โทร. 210111-5

ห้องแสดงหนังสือ หน้าที่สนามกีฬาแห่งชาติ โทร. 54556-8

สำหรับท่านที่ประสงค์จะสั่งซื้อ โดยส่งตัวแลกเงินไปรษณีย์ ธนาณัติ (ส่งจ่าย ป.ณ. หัวลำโพง) เรานัดสั่งให้โดยไม่คิดค่าส่งใดๆ ทั้งสิ้น

ในนามของผู้จัดการ บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

ประวัติวัฒนธรรมจีน

ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ด. เสถียรสุด

เป็นหนังสือที่รวบรวมประวัติวัฒนธรรมของจีน
ไว้ได้มากที่สุด และละเอียดทุกแง่มุม

มีจำหน่ายทั่วไป และที่
สำนักพิมพ์ สมาคมสังคมนาศาสตร์แห่งประเทศไทย
จตุรา ซอย ๒ ถนนพญาไท กรุงเทพฯ ๕ โทร. ๕๗๖๒๒

ความสนใจจัดทำฉบับ **วรรณกรรมไทย** ขึ้นมาครั้งนี้ ก็เห็นจะเนื่องมาจากระยะที่ผ่านไปไม่นานนี้ มีผู้จัดสัมมนาเกี่ยวกับ “การสอนวรรณกรรมไทยปัจจุบัน” กันบ่อยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เราจึงไม่มีข้อรังเกียจประการใด ที่จะหยุดพักจากบทความทางเศรษฐกิจและการเมือง หันมาให้ความสนใจแก่ข้อคิดเห็นทางวรรณกรรมบ้าง แม้ว่าระยะนี้จะมีนิตยสารใหม่ ๆ ให้ความสนใจเกี่ยวกับวรรณกรรมและการวิจารณ์เป็นพิเศษ อย่างเช่น **วรรณกรรมเพื่อชีวิต** และ **อักษรศาสตร์วิจารณ์** ออกมาประจำแล้วก็ตาม

ผู้เขียนฉบับนี้ สืบเนื่องมาจากการสัมมนา “การสอนวรรณกรรมไทยปัจจุบันในระดับอุดมศึกษา” ที่คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๓-๕ พฤษภาคม ศกนี้ **ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ** ได้เขียน “วิชาวรรณกรรมศึกษา” กล่าวถึงสิ่งที่สอนและวิธีการสอนมาให้ใหม่ ส่วน “ข้อคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดีในระดับอุดมศึกษา” ของ **เจตนา นาควัชระ** นั้น เป็นเอกสารที่เสนอขึ้นในที่ประชุมสัมมนาของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ สกเดียวกัน วรรณกรรมวิจารณ์เกี่ยวกับผลงานของ **อิสรา อมันตกุล มวลี พันธุ์มจินดา** นักเขียนเก่า เป็นผู้เขียนให้ โดยกองบรรณาธิการได้แก้ไขมาจากหนังสือประจำของสมาคมนักข่าว ส่วน **ยศ วัชรเสถียร** นักเขียนนักหนังสือพิมพ์อาวุโส ได้เล่าความทรงจำเมื่อครั้งทำงานร่วมกับกุหลาบ สายประดิษฐ์ มาให้ และ **วิทยากร เชียงกุล** ได้วิจารณ์ผลงานสร้างสรรค์ของนักเขียนผู้นี้ในทัศนะของคนรุ่นใหม่ มาลงพร้อมกันด้วย *๑๑๑๑

เจ้าของ: นายปวย อิงภากรณ์

แทนสมาคม สังคมศาสตร์ แห่งประเทศไทย

คณะที่ปรึกษา: นายพันศักดิ์ วิญญรัตน์

นายรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา: นายสุชาติ สวัสดิ์ศรี

สำนักงาน: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย สมาคมสังคม

ศาสตร์แห่งประเทศไทย ถนนพญาไท จุฬาฯ ซอย

๒ พระนคร โทร. ๕๗๖๒๒

กองบรรณาธิการ “สังคมศาสตร์ปริทัศน์”
รายเดือน

นายสุชาติ สวัสดิ์ศรี	บรรณาธิการ
นายชวลิต ปัญญาตักษณ์	ผู้จัดการ
นายพิภพ ธงไชย	ผู้ช่วยฝ่ายบรรณาธิการ
นายนิวัติ กองเพียร	ผู้ช่วยฝ่ายศิลป์
นายสมพล เมเนาคม	เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ
นางกนกพรพรรณ ชาญปรีชา	เจ้าหน้าที่ฝ่ายจำหน่าย
นายวิธาน ไทยเจริญ	เจ้าหน้าที่ฝ่ายจำหน่าย

กึ่งศตวรรษปริทัศน์

ฉบับที่ ๘ ปีที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๑๖

	๔	อ้อยเหล็ก
	๕	จดหมายถึงบรรณาธิการ
	๕	บทนำ : มหาวิทยาลัย มือที่สาม อำนวยการศึกษา
พันศักดิ์ วิญญูรัตน์	๑๒	ปลาไหลผูกปลาเล็ก / รั้วพัง
ฉันทินา อ่องสุรัตน์	๑๖	เมืองไทยไม่ใช่กรุงเทพฯ / รักกันวันนี้ดีกว่า

บทความจากปก

ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ	๒๑	วิชาวรรณกรรมศึกษา : สิ่งการสอนและวิธีการสอน
เจตนา นาควิริยะ	๒๘	ข้อคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดีในระดับอุดมศึกษา
นพพร สุวรรณพานิช	๔๑	มิตินี้สามของวรรณคดี
ผดุง ประชาธรรม	๔๗	ร้อยกรอง / ตำนานไร้สำเนียง
วิระศักดิ์ สุนทรศรี	๔๗	ร้อยกรอง / คนสมมุติ
ชาติ พันธุมจินดา	๔๘	วรรณกรรมวิจารณ์ / มอง อิศรา อมันตกุล
ยศ วิเชียรเสถียร	๖๑	คนกับงาน / กุหลาบ สายประดิษฐ์ ในความทรงจำของข้าพเจ้า
วิฑูรดา เสงี่ยมกุล	๖๘	กลับไปอ่านนิยายของศรีบูรพา
ชัยอนันต์ - ชัยฉวี สุนทวัฒน์	๗๓	วรรณกรรมการเมืองของไทย

พิทักษ์ บุญญาสุทธ	๗๕	โลกที่สาม / ความสำเร็จของการโอนธนาคารมาเป็นของรัฐในอิตาลี
เบิร์ตง รุเช่	๘๒	เรื่องสั้นฝรั่งเศส / เดินชายหาด
ภัทร พจนินทร	๘๕	ถ่านพอง / นื่องใหม่
นิวัติ คงเพชร	๘๘	คนกับสิ่งแวดล้อม / วัดสัมพันธวงศ์ : ถึงได้แก้ว
เอิน คัสเซ่	๙๓	ปฏิวัติวิธา / ซิมอง เคอ โบวัวร์ เป็นใครกัน ?
ศุภศักดิ์ ชัมภรพันธ์	๙๖	ร้อยกรอง
	๙๗	วิจารณ์หนังสือ
	๙๙	ข่าวในวงการหนังสือ
	๑๐๑	บรรณาธิการ

ผู้วิจารณ์หนังสือ บัณฑิต เองนักรัตน์

นิวัติ คงเพชร ออกแบบปก

วันที่กลับของเขา (คนนั้น)

ข้าพเจ้าเคยใฝ่ฝันที่จะได้เป็นผู้นำของประเทศดี ๆ ในโลกนี้สักประเทศหนึ่ง แต่ก็ยังหาไม่ได้ เพราะประเทศในโลกนี้ ถ้าไม่เป็นนายทุนนิยม ก็ทหารนิยมชั้นตมอง หรือไม่ก็ลัทธิชนนิยม ซึ่งโดยฐานะแล้วข้าพเจ้าเข้ากับเขาไม่ได้เลย ข้าพเจ้าจึงมีฐานะเป็นเพียงดอกเตอร์เล็ก ๆ คนหนึ่งเท่านั้นของประเทศด้อยพัฒนาแถบนี้

ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงเปลี่ยนความทะยานอยากใหม่ เปลี่ยนเป้าหมายไปที่ผู้นำคนหนุ่มสาวแทน สมัยแรก ๆ ข้าพเจ้าคิดว่า คนพวกนี้ไม่ยากอะไรนักในการควบคุม หลายคนหัวอ่อนและมีความใฝ่ฝันแจ่มชัดเช่นเดียวกับข้าพเจ้าในสมัยก่อน ข้าพเจ้าจึงเริ่มดำเนินการตามแผน แต่ข้าพเจ้าคาดคิดถนัดมหาวิทยาลัย ๒ แห่งที่ข้าพเจ้าเข้าไป กลับโล่ตะเปิดจนข้าพเจ้าวิ่งหนีออกมาเกือบไม่ทัน เพราะเหตุว่าในสมัยหลัง ๆ นี้ ข้าพเจ้าเริ่มปรับตัวเข้ากับฝ่ายทหารและฝ่ายนายทุนได้บ้างแล้ว

ข้าพเจ้าเริ่มวางแผนใหม่ ประจวบกับภาวะการของประเทศกำลังเลวร้าย คนไม่มีที่เรียนเยอะ แผนการของข้าพเจ้าจึงได้รับการสนองตอบทันที

๒ ปีให้หลัง อำนาจเกือบตกเป็นของข้าพเจ้าทั้งหมด รอบตัวข้าพเจ้ามีทั้งนักเลงชั้นธรรมดา จนถึงนักเลงชั้นดอกเตอร์ ยัวะยัวะไปหมด ทั้งมหาวิทยาลัยเกือบจะไม่มีใครกล้าโง่หัวขึ้นมาได้เลย ข้าพเจ้าสามารถพูดได้เต็มปากเลยว่า ตลอดสมัยของข้าพเจ้าจะไม่มีการเดินทางประท้วงเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าได้เลย

แต่อนิจจา วันหนึ่งเป็นวันอะไรหนอ พวกหุ่นยนต์เหล่านี้ จึงสามารถรวมตัวกันได้ มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้าถูกสั่งปิดจากผู้อำนาจภายนอก ขออย่าให้เหตุการณ์เป็นเหมือนเช่นแต่เก่าก่อนอีกเลย ถ้าเป็นแบบนั้นอีก ข้าพเจ้าคงจะกลายเป็นคนไร้แผ่นดินอยู่อีกเป็นแน่

บัดนี้อำนาจของข้าพเจ้าหายไปไหนหมด โปรดส่งกลับคืนมาโดยเร็วด้วยเถิด

กันเบ็ด

ในฐานะเมืองชน

ปัจจุบันนี้ผมเข้าใจว่าเรากำลังอยู่ในฐานะที่เป็นเมืองขึ้นของสหรัฐ ฯ เพราะไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคม สหรัฐ ฯ เกือบจะเป็นผู้กำอำนาจไว้ทั้งหมด การลดค่าเงินบาท การมีฐานทัพของสหรัฐ ฯ ในประเทศ ล้วนเป็นการบีบบังคับจากสหรัฐ ฯ ทั้งสิ้น ภายใต้คำขู่ว่าจะตั้งบขช่วยเหลือ ไม่รู้ว่าเมื่อไรเราถึงจะมีโอกาสกำหนดนโยบายของเราเอง และรู้จักโตเสียที

มงคล วิวัฒน์บวรวงศ์

พรสว่างนิเวศน์ สำโรง สมุทรปราการ

ขอแม่เมตตา

ผมเพิ่งเริ่มอ่านหนังสือของคุณเมื่อเดือนมิถุนายน ๑๕ นี้เอง และชื่ออ่านเรื่อยมา ผมตั้งใจที่ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* มิได้เป็นผู้นำในวงการหนังสือที่มีอยู่ดาษดื่น คุณทราบไหมครับ บ.ก. ยิ่งผมใส่ใจงานของรัฐบาลเท่าไร ผมยิ่งทราบว่ารัฐบาลทหารอันกล้าหาญของเราคืออเมริกาเสียยิ่งกว่าอะไร ขนาดถูกหลอกเรื่องฐานทัพ (บทความของคุณณัด ใน *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับเดือนพฤษภาคม ๑๖) ยังไม่กล้าเรียกร้องความถูกต้อง ยุติธรรมเลย นำายเหลือหลาย คุณ บ.ก. ครับ ผมคิดว่าคนไทยไม่น้อยต้องการทราบเรื่องเงินคอมมิวนิสต์โดยละเอียด ถ้าคุณทำฉบับเกี่ยวกับเงินแดงให้อีกจะดีไม่น้อยครับ คุณเคยถอดหน้ากากกับบุญชู บุ่งออกมาแล้ว คราวนี้ถ้าคุณจะไปถอดหัวโขนที่เราเคยสวมให้เงินคอมมิวนิสต์จนเป็นที่เกลียดกลัว คงจะดีไม่น้อย หรือคุณว่าไง

สุดท้าย “ผมขอเชิญชวนประชาชนไทยที่รักสันติภาพ มีมโนธรรมในจิตใจ ได้แม่เมตตาจิตใจไปยังชาวเวียดนามที่ตายเพราะเครื่องบินอเมริกันที่ไปจากฐานทัพในเมืองไทยหลายแสนคนหลาย

จ.ม.บ.ก

ล้านคน อย่าให้เขาผูกพญาบาทประชาชนชาวไทยเลย เพราะคนไทยส่วนใหญ่มิได้มีส่วนรู้เห็นกับการฆาตกรรมระดับโลกครั้งนี้เลย”

สมพงษ์ พงษ์เทพชัย

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สนับสนุนการถอนทหารต่างด้าว

ผมขอสนับสนุนเรื่องการถอนกำลังทหารต่างด้าวออกจากประเทศไทยทั้งหมด ด้วยเหตุผลและตัวอย่างดังนี้

สมมุตินาฬิกาเรือนเล็กเรือนหนึ่ง ซึ่งนาฬิกาเรือนนี้เปรียบเหมือนเป็นประเทศไทย ส่วนข้าราชการ นิสิต นักศึกษา พ่อค้า ประชาชน ซึ่งมีเชื้อชาติไทยและสัญชาติไทยเปรียบเหมือนเครื่องนาฬิกาประกอบไปด้วย นอตตัวใหญ่ นอตตัวเล็ก สปรัง ฯลฯ ซึ่งจะทำหน้าที่ต่างกัน ถ้านอตตัวหนึ่งตัวใดของนาฬิกาเรือนนี้เกิดเป็นสนิมขึ้น นั่นแสดงว่านาฬิกาเรือนนี้เดินชุลกชลักไม่สะดวก เปรียบเหมือนตัวบุคคล ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หากเกิดแตกแยกกัน ไม่สามัคคีปรองดองกันแล้ว ก็จะไปไม่รอดเช่นกัน จุดสำคัญที่สุด จะต้องสามัคคีกัน อย่าแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน ต้องสนับสนุนกัน สำหรับประเทศไทยปัจจุบันนี้รัฐบาลกำลังพัฒนาตัวบุคคลอยู่แล้ว

ส่วนอาหารต่างดาวนั้น ผมขอเปรียบเหมือน โครงของนาฬิกา มาเคลือบรอบชั้นนอกของนาฬิกา เรือนเล็กอีกชั้นหนึ่ง ถ้าเราลองหลับตานึกภาพแล้ว จะดูแข็งแรงและสวยงามขึ้นอีก ถึงแม้นาฬิกาเรือน เล็กตามที่ผมได้กล่าวมานี้ เครื่องข้างในตัวใดตัว หนึ่งเกิดเป็นสนิม ถึงแม้ข้างนอกจะฉาบด้วยเหล็ก กล้า หรือเหล็กเทียมก็ตาม นั่นหมายถึงเครื่องเดิน ไม่สะดวก ก็ไปไม่รอด ตรงกันข้ามถ้าหากโครง ของนาฬิกาเรือนเหล็กเรือนนี้หักหรือถูกทำลายไป แต่เครื่องในไม่เป็นสนิม ก็แสดงว่าเครื่องยังคง เดินได้ดีตามปกติอยู่ นั่นแสดงถึงความคงทนของ นาฬิกาเรือนนี้ ยังคงเดินเชื่อมกันดีอยู่และสมาน สามัคคีกันได้

ฉะนั้นเปรียบเทียบประเทศไทยเป็นนาฬิกา เรือนเหล็กตามที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังคงเอาตัวรอด ตลอดไป ถึงแม้จะไม่มีอาหารต่างดาวในประเทศไทย ก็ตาม

ส. บุญญาอ่อน
เชิงใหม่

น้ำเน่าลึด พ.ร.บ. การประมง

เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ที่แล้ว ผมได้เดิน ทางไปบักช้ได้โดยทางรถไฟ เมื่อขบวนรถไฟข้าม แม็กลองที่ราชบุรี ผมได้กลิ่นเหม็นเน่าจากน้ำเสีย และมองลงไปเห็นน้ำในแม่น้ำสีด้า หลังจากนั้น ผมก็ทราบข่าวจากหนังสือพิมพ์ว่า น้ำเสียที่แม็กลอง นี้ทำให้ปลาตายลอยเป็นแพ น้ำจะใช้อาบหรือดื่ม กินก็ไม่ได้ จากการติดตามข่าวคราวนี้ก็ไม่เห็นว่า ทางการจะดำเนินการตามกฎหมายอย่างใดกับโรง งานที่ทำให้เน่าเสีย ความจริงแล้ว การที่โรงงาน ปล่อยน้ำเสียจากโรงงานลงในแม่น้ำ แล้วทำให้ปลา ตายนั้นมีความผิดตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๕๐ มาตรา ๑๔ และมีบทกำหนดโทษ

ไว้ในมาตรา ๖๒ ซึ่งผมขอคัดมาให้คุณสุชาติทราบ ไว้ด้วยดังนี้

มาตรา ๑๔ ห้ามมิให้บุคคลใดกระทำการ ใดๆ อันทำให้สัตว์น้ำในที่จับสัตว์น้ำนั้นเมา วางยา เบื่อเมา หรือทั้งวัตถุที่เป็นอันตรายแก่สัตว์น้ำลงในที่จับสัตว์น้ำ

มาตรา ๖๒ บุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา... ถึง มาตรา ๑๔ มาตรา... มีความผิดต้องระวางโทษ ปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาทหรือจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา ๔ (๕) “ที่จับสัตว์น้ำ” หมาย ความว่าที่ซึ่งมีน้ำขังหรือไหล เช่น ทะเล แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง บ่อ เป็นต้น และหาดทั้งปวง บรรดาซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือที่ ดินอันบุคคลถือกรรมสิทธิ์ และภายในเขตน่านน้ำ ไทยหรือน่านน้ำอื่นใด ซึ่งประเทศไทยใช้อ้อยหรือมี สิทธิที่จะใช้ต่อไปในการทำการประมง โดยน่านน้ำ เหล่านั้นปรากฏโดยทั่วไปว่า มีขอบเขตตามกฎหมาย ท้องถิ่น หรือธรรมเนียม ประเพณี หรือกฎหมาย ระหว่างประเทศ หรือตามสนธิสัญญา หรือด้วย ประการใด

ผมมีความคิดเห็นว่า กฎหมายที่จะอนุรักษ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นมีพอที่จะ ใช้ให้มีประสิทธิภาพอยู่แล้ว แต่ผู้ที่มีหน้าที่ให้ การปฏิบัติเป็นไปตามตัวบทกฎหมาย ไม่สนใจที่ จะให้มีการปฏิบัติเช่นนั้น ในกรณีน้ำเสียที่แม็กลอง นี้ กรมประมงซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาที่จับ สัตว์น้ำโดยตรงกลับไม่สนใจ ที่จะดำเนินการตาม กฎหมายกับผู้กระทำความผิด พ.ร.บ. การประมง พ.ศ. ๒๔๕๐ ผมว่าตามที่คุณเสริมศรี เอกชัย เสนอแนะ (ตอนที่ไปพูดเรื่องกรณีทุ่งใหญ่ ที่จุฬาฯ เมื่อ ๑๖ พฤษภาคม ๑๖) ว่า ควรจะมีชมรม

อนุรักษ์กฎหมาย นั้น เป็นข้อเสนอแนะที่ควรแก่
สถานการณ์ขณะนั้นเป็นอย่างดี

ยุทธ ยันโซกา

กรมประมง กระทรวงเกษตร

จดหมายจากฝรั่งเศส

ที่ฝรั่งเศสตอนนั้น กำลังถกเถียงเรื่องการทำ
แท้งและการคุมกำเนิดอย่างถูกกฎหมาย (abortion
et contraception libres et gratuits) เพราะใน
ฝรั่งเศสทำแท้งผิดกฎหมาย คนรวยก็ไปทำที่สวิส
และอังกฤษ คนจนก็ทำแท้งกับหมอเถื่อน (หรือหมอ
จริงแต่แอบทำ) หรือปล่อยให้มดลูกตายตามเลย
ยาย Simone de Beauvoir ก็เป็นได้ใคร่ร่วมขบวนการ
กับเขาด้วย มันมีวิธีการทำแท้งแบบใหม่ คือ
ใช้สุบวม ทำภายในระยะ ๑๐ สัปดาห์แรกที่เริ่ม
ตั้งครรภ์ เขาใช้เครื่องมือเข้าไปสูบลูก (ไข่) อ่อน
ให้หลุดจากขั้วมดลูก แล้วตัวอ่อนก็ตาย ไม่ต้อง
วางยาสลบผู้ทำแท้ง และกินเวลานาน ๒๐ นาที
เท่านั้น เขารู้กันว่า ใช้สุบวมจรรยาณก็ยังสามารถ
ได้เลย พังแล้วตื่นตื่นใหม่จะ คุณอาจไม่ค่อยสนใจ
แต่ฉันเป็นผู้หญิงเลยตื่นตื่นหน่อย วิธีนี้เขาเรียก
methode Karman ตามชื่อหมอชาวเยอรมันเจ้า
ตำรับ ทำกันมากที่อังกฤษเรียกว่า lunch time
abortion คือทำตอนหยุดกินข้าวกลางวัน แป๊ป
เดียวก็เสร็จ กลับบ้านได้ปร้อเลย สำหรับที่
Grenoble เรื่องนี้ฮือฮามาก เพราะเกิดมีกรณี
ทำแท้งเรื่องหนึ่งเปิดโปงขึ้นมา เด็กผู้หญิงอายุ ๑๘
ถูกตาแก่มีเมียแล้วหลอกจับจนตั้งท้อง แม่เลยพา
ไปหาหมอทำแท้งเจ๊บบๆ โดยพ่อไม่รู้ ต่อมาพ่อไป
เห็นยายเด็กนั้นคงกับตาแก่ ก็ขี้ตขวางไปฟ้อง
ตำรวจสอบสวน เรื่องเลยแดงขึ้นมาว่าเคยทำแท้ง
ตำรวจไปทะเลาะแหล่งทำแท้ง เรื่องกำลังฟ้องร้อง
ในศาล หมอที่ทำชื่อ Annie Ferrey—Martin

อ้างว่าทำเพราะสงสารเด็ก ความเห็นก็แยกเป็น
๒ สาย สายหนึ่งว่ายายหมอนี้ทำเพราะมีมนุษยธรรม
และต้องการช่วยผู้หญิงที่ต้องลำบากต่อสู้กับบรรรม
ชาติที่สร้างอวัยวะมาให้มีครรภ์ ทั้งๆที่ไม่ต้องการ
หรือมีพอแล้ว (เช่นคนจน ฯลฯ) คนจนก็ควร
มีสิทธิ์ทำแท้งได้โดยปลอดภัยเท่าคนรวย ถ้าตามว่า
ทำไมไม่คุมกำเนิด ก็ต้องตอบว่า ที่นี้จะกินยาคุม
ต้องมีใบสั่งแพทย์ แพทย์จะให้ใบรับ (ซึ่งก็ได้
ไม่ยากเลย) แต่คนจนๆ (ที่ยายหมอนี้อ้าง) ก็
จนเกินกว่าที่จะซื้อยานี้มากินได้ทุกเดือนทุกปี
เพราะยานี้ซื้อแล้วไม่มีสิทธิ์เบิกเงินคืนจากรัฐ
เหมือนยาแก้เจ็บไข้อย่างนั้น จะทำหมันก็แพงมาก เพราะ
ฉะนั้นเขาจึงต้องผึกกำลังเพื่อช่วยเหลือหมอ
Annie ให้พ้นข้อหา เพื่อเรียกร้องให้แก้กฎหมาย
กว่าครึ่งตั้งแต่ปี ๑๙๒๐ เกี่ยวกับการทำแท้ง และ
เพื่อให้มีการทำแท้งและการคุมกำเนิดเสรีและฟรี
(ไม่เสียเงิน) อีกสายหนึ่งบอกว่า ยายหมอนี้ไม่ได้
ทำเพราะมนุษยธรรมอะไร ถ้าเป็นเมืองไทยต้อง
เดาว่าทำเพราะเงิน แต่ที่ฝรั่งเศส คนทำอะไร
ซบซ้อนกว่านั้นจะ เรื่องก็คือยายหมอ Annie เป็น
Gauchiste ชนิดหัวแรงมาก การทำแท้งที่แก้ทำ
(แก้ว่าแก้ทำมา ๓๐๐-๔๐๐ รายแล้ว แกเคยไป
ดูงานทำแท้งที่อังกฤษ พบว่าวิธี Karman ดีกว่า
เพื่อน-ไก่ไหม?) เป็นวิธีการต่อสู้เพื่อการเมือง
อย่างหนึ่ง เป็นอุดมการณ์ที่ต้องการปลดปล่อย
ต้องการแสดงให้เห็นเสรีภาพในทุกเรื่อง รวมทั้ง
เรื่องเพศ ก็ในเมื่อเรารับว่าเพศเป็นสิ่งสำคัญ การ
ร่วมเพศทำให้มีความสุข ทำไมเราจะต้องมาบังคับ
กับเรื่องน่ารำคาญในการระวังไม่ให้มีท้อง ยาคุม
กำเนิดน่าเบื่อหน่าย กินแล้วลึ้มก็มี ผลอะไรก็ท้อง
อยู่เรื่อย ถ้าทำแท้ง (แบบถูกและปลอดภัยและ
เร็ว) ได้สะดวก ก็จะได้ตัดปัญหา ท้องป๊อบก็ทำป๊อบ

(ไม่มีการพูดถึงปัญหาว่า ถ้าผู้หญิงวิ่งมาทำทุกๆ ๒ เดือน สุขภาพของรังไข่และมดลูกของหญิงใจป้านั้นจะเป็นอย่างไร หมอ Annie ไม่สนใจกับการเรียกร้องความปลอดภัยของสตรี สนใจแต่สิทธิ์ที่จะหลบหนีโดยไม่กังวลใจ) เวลาถึงกับมีการเรียกร้องให้จัดห้องทำแท้งในหอพักนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแล้ว

บ.ก. อ่านแล้วคงปวดหัว ฉันทก็ปวดเหมือนกัน ตั้งแต่เขาเดินขบวน เอาหนังสือมาฉาย เขามี débat กัน ฉันทก็ไปดูเขาเรื่อย เพราะสงสัยตัวเองว่า ทำไมไม่รัก เขาไม่ถึง mentalité ของคนฝรั่งเศสในเรื่องนี้ จนอ่านหนังสือพิมพ์พบความเห็นที่ “ไม่ฉลาด” เหมือนฉันทจึงค่อยเบาใจว่ายังมีเพื่อน ฉันทก็ยังเป็นชาวพุทธและยังบูรณาการร่วมหน่วย (integrate) กับความคิดคนฝรั่งเศสบางกลุ่มไม่ได้ จึงยอมรับความเห็นอย่างนี้ไม่ได้ คนฝรั่งเศสเองก็ว่ากันว่า พวกนี้เรียกร้อง “pour avoir le droit de tuer” มันน่าสยดสยองไม่น้อย ที่มีคนทำแท้งอย่างไม่สะอวสสะเทือนและใช้ชีวิตน้อยๆ ที่อุปถัมภ์แล้วนั้นเป็นเครื่องมือการต่อสู้ทางการเมือง ฉันทสงสัยว่าสมัยนี้เป็นสมัยที่โลกที่เจริญแล้วอ้างว่าเอาชนะธรรมชาติรอบตัวได้ แต่เป็นการยอมแพ้อย่างราบคาบ คอธรรมชาติมนุษย์ในเรื่องเพศ ฉันทอดใจปลิวมาให้ดูเล่นไปหนึ่ง

สุกangk

Berlioz, St. Martin d' Heres, France

คุยกับพระ

คอลัมน์นี้กำลังลงเรื่อง “คุยกับพระ” โดยภัทร พจนินทร ในสังคมาศศาสตร์ปริทัศน์ฉบับเดือนเมษายน ๒๕๑๖ มีใจความตอนหนึ่งว่า การไป

ฟังสวดพระอภิธรรมนั้น “ว่าความที่ต้องไปนั่งแถวฟังพระสวดภาษาที่ฉันไม่เข้าใจความหมายเป็นชั่วโมงๆ”

ผมเองก็เคยรู้สึกเช่นนี้มาก่อน เพราะอย่าว่าแต่ฆราวาสจะรู้สึกว่ารำคาญ พระท่านก็คล้ายๆ กับเรา เพราะบางองค์ก็ไม่แตกฉานทางบาลีก็ไม่รู้ความหมายของคำสวดเหมือนกัน นี่ว่ากันตามประสาคนบวช(แต่ไม่ได้เรียน)แล้ว แต่ต่อมาได้พบชนิดสวดแล้ว “ฟังรู้เรื่อง” ก็มี จึงใคร่เล่าสู่กันทราบบ้างดังนี้

(๑) เคยไปงานบวชที่วัดชลประทานรังสฤษฏ์นนทบุรี เสรีจิตธิอูปัชฌาย์นำสวดกรวดน้ำเป็นภาษาบาลีนิดหน่อย แล้วก็อธิบายเป็นภาษาไทย แม้ในการอื่นท่านก็ใช้ภาษาบาลีเท่าที่จำเป็นไม่ถึงกับทำให้เราร่วงหรือรำคาญ

(๒) ที่วัดบางขวาง นนทบุรี ท่านสวดภาษาบาลีสลับไทยในการสวดพระอภิธรรม นับว่ารู้เรื่องดี

(๓) งานศพอีกเหมือนกันที่ใกล้ๆ กับวัดจันทร์ประดิษฐาราม ผิงธนนบุรี คราวนี้แปลกออกไปอีกคือสวดเป็นภาษาไทยท่านเองจีน แบบสวดกตัญญูสลับกับภาษาบาลีญาติโยมตั้งใจฟังเพราะแปลกอย่างที่ผมว่า แต่ไม่ทราบว่าเป็นภาษาพื้นเมืองมาจากวัดไหนเท่านั้น

ใครจำเป็นต้องนิมนต์พระเพื่อการนี้ ลองติดต่อวัดที่ผมว่าจะได้ไม่ต้องรำคาญ

ทวี สุริยาบุรุษย์

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

บทนำ

มหาวิทยาลัย มอทสาม อำนาจนักศึกษา

สังคมที่ก้าวหน้าไม่หยุดนิ่ง ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นเสมอ ไม่ว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจะให้ผลในทางใด ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงย่อมจะเกิดความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุง หรือ คลี่คลาย มาตรการต่าง ๆ ของสังคมไปในตัวด้วย การเปลี่ยนแปลงนั้นนอกจากจะเกิดขึ้นตามปกติธรรมดาแล้ว เชื่อว่าความคิดริเริ่มของคนที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ ย่อมมีส่วนก่อให้เกิดขึ้นด้วย

ในสังคมใดก็ตาม ไม่ว่าคำจำกัดความของ 'มหาวิทยาลัย' จะมีว่าอย่างไร เมื่อสังคมนั้นไว้วางใจให้มีมหาวิทยาลัยเกิดขึ้นมาแล้ว มหาวิทยาลัยนั้นก็จะต้องเตรียมตัวเป็นเครื่องมือของสังคมไม่ว่าทางใดก็ตามหนึ่ง เพื่อเป็นสื่อถ่ายทอดความรู้และจินตนาการจากชั่วอายุคนอีกรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ตลอดจนเป็นผู้นำสังคมให้เจริญขึ้นทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และปัญญา เพื่อให้โอกาสแก่คนหนุ่มสาวที่เข้ามาใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยได้เข้าสู่การต่อสู้ แม้การต่อสู้นั้นจะทำลายมหาวิทยาลัยลงก็ต้องยอม และให้พวกเขาพร้อมที่จะรับฐานะผู้นำของสังคมในอนาคตนั้นหมายความว่า มหาวิทยาลัยต้องสร้างให้พวกเขาเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม เชื่อมั่นในความเสมอภาค และเสรีภาพของมนุษย์ มีจิตใจกว้างขวาง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่เป็นพลเมืองดีในสังคม โดยมีความสนใจในเรื่องการเมืองพอสมควร ใช้สิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมายอย่างสมบูรณ์ และปฏิบัติหน้าที่ร่วมได้ร่วมเสียกับสังคมอย่างจริงจัง อำนาจนักศึกษาที่เกิดขึ้นอย่างมีหลักการจึงเป็นการแสวงหาและถ่ายทอดสัจจะที่ได้มา เพื่อการยอมรับของสังคม รัฐบาล สื่อมวลชน มติมหาชน และสัจจะที่มีอยู่ในตัวของมันเอง ในฐานะของผู้ที่กำลังเตรียมตัวจะเป็นผู้นำของสังคม เราต้องการเห็นพวกเขาเป็นนักสงสัย สงสัยเรื่องเล็กน้อยไปจนถึงเรื่องใหญ่ เราเชื่อว่าเขาพร้อมเป็นผู้พยายามมองหาคำตอบที่ถูกต้องและสมเหตุสมผลให้กับสังคม ไม่เป็นผู้หลงงมงายไปโดยขาดการพิจารณาไตร่ตรอง หากแต่จะเป็นผู้พากเพียรค้นหาความจริง ความถูกต้อง ยุติธรรม ความอิสระเสรี บนพื้นฐานแห่งความเชื่อมั่นในหลักการของตนเอง โดยไม่ยอมทุเบียดกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองคนใด รัฐบาลจะต้องยอมรับความจริงว่า อำนาจนักศึกษาเป็นพลังที่หาได้เกิดขึ้นโดยคน ๆ เดียวได้ไม่ หากแต่เกิดขึ้นเพราะ 'ความรู้สึกร่วมกัน' ในการต่อสู้เพื่อบรรลุผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้นคำแถลงของรัฐบาลแทบทุกครั้งที่มีการเดินขบวน ที่

กล่าวว่า มี "มอทสาม" ซักไซนักศึกษาอยู่เบื้องหลังเพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมืองนั้น จึงเป็นการดูถูก "ความเป็นนักศึกษา" ของพวกเขาอย่างยิ่ง และเป็นการเติมเชื้อเพลิงให้พลังสามัคคีเกิดขึ้นเพื่อพิสูจน์อำนาจของพวกเขา บางทีทานเรื่อง "มอทสาม" อาจจะเป็นข้ออ้างที่รัฐบาลในอดีตเคยใช้กับนักศึกษาประชาชนเป็นเครื่องมือมาก่อนแล้วก็ได้ จึงคิดว่าเหตุการณ์ทำนองเดียวกันนั้นจะบังเกิดขึ้นกับตน ข้ออ้างเรื่อง "มอทสาม" นี้ แม้จะเป็นเรื่องน่าขบขัน แต่ก็สร้างความหวาดระแวงให้เกิดขึ้นเสมอมา เป็นการสะท้อนลักษณะบางอย่างในสังคมไทยที่ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลยังมองนักศึกษาเหมือนเด็กกอมมือที่ไม่รู้จักคิด พอจะทำอะไรก็ มักจะคิดว่ามีคนคอยยุยงส่งเสริมอยู่รำไป จนมีคำกล่าวว่า นักศึกษาไม่ควรสนใจการเมือง (เพราะการเมืองหมายถึงการรักษาสถานะเดิมของผู้ที่อยู่ในอำนาจ) ซึ่งถือว่าเป็นคำพูดที่เขลาและปฏิเสธความเป็นจริงอย่างน่าละอาย เพราะในโลกยุคปัจจุบัน การเมืองมิใช่เรื่องของ การขึ้นครองอำนาจของผู้ปกครองเท่านั้น แต่การเมืองคือชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เช้าจนค่ำ รถเมล์คนแน่นก็เพราะความบกพร่องของหน่วยงาน รัฐบาลและระบบเศรษฐกิจของประเทศ ข้าวแพง กาแฟจัด นมข้นราคา ทหารไทยไปรับจ้างรบในลาว ฯลฯ อาจล้วนเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการจะให้เป็นอย่างนั้นก็ได้ เมื่อเป็นอย่างนั้น ย่อมเป็นเช่นนั้นเสียแล้ว แม้ประชาชนคนธรรมดาทั่วไปก็ควรสนใจการเมืองให้มาก เพราะเราไม่ได้อยู่ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงต่อไปอีกแล้ว เราอยู่ในยุคสมัยของเรา ความลำบากส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้น เราทุกคนมีส่วนรับผิดชอบร่วมกัน ดังนั้นนักศึกษาจึงไม่ควรถูกกีดกันออกจากความสนใจทางการเมือง ตรงกันข้ามพวกเขาควรได้รับความสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยด้วยซ้ำ ไม่ใช่คอยแต่จะจับผิดเวลาออกหนังสือ โดยกล่าวหาว่าไม่ได้เขียนเองบ้าง มีคอมมิวนิสต์หนุนหลังบ้าง เป็นคนหัวรุนแรงบ้าง แล้วก็ใช้อำนาจไม่เป็นธรรมเพราะอยากเอาใจนักการเมือง เมื่อเรารู้อยู่แล้วว่า มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งผลิตผู้นำของสังคม ที่จะเข้าไปมีบทบาทในสังคมต่อไปในอนาคต มหาวิทยาลัยก็ควรพยายามที่จะทำให้พวกเขาเป็นนักประชาธิปไตยที่ดี แม้ว่าบ้านเรายังขาดลักษณะการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยจริงๆ แต่เราก็ต้องถือเสียก่อนว่า ลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นเป็นของดี และมีหลักการเพียงอย่างเดียว คือยอมรับว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ถ้าประเทศเรายังไม่เป็นประชาธิปไตย ก็ไม่ใช่เพราะว่าประชาธิปไตยไม่ดีสำหรับเรา หากแต่ว่าเรายังไม่ดีพอจะเป็นประชาธิปไตยต่างหาก ข้อบกพร่องที่ทำให้เราเป็นประชาธิปไตยไม่ได้ นั่น ไม่ใช่เป็นของรัฐบาลชุดใดชุดหนึ่ง ไม่ใช่เป็นเพราะรัฐธรรมนูญยังไม่ได้คลอດ หากแต่อยู่ที่ปัจจัยต่าง ๆ อีกมาก ที่เราจะต้องถามและตอบตัวเอง การแสดงความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา เป็นทางหนึ่งที่จะฝึกวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยและทำให้มหาวิทยาลัยได้

ทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ โดยส่งเสริมให้เกิดเสรีภาพทางวิชาการขึ้นในหมู่อาจารย์และนิสิตนักศึกษา เปิดโอกาสอันเสรีให้แก่ความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดใหม่ ๆ ในทางวิชาการ ไม่ว่าแนวคิดนั้นจะขัดต่อคุณค่าที่สังคมเคยยึดถือสักเพียงใดก็ตาม มหาวิทยาลัยที่จะช่วยให้ "อำนาจนักศึกษา" มีผลในทางบวกแก่สังคม จึงควรมีหน้าที่ช่วยเหลือให้นักศึกษาคิดอย่างไร ไม่ใช่คิด อะไร หากไม่แล้วก็จะก่อให้เกิดช่องว่างเป็นเรื่องราวใหญ่โต ดังกรณีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ผ่านมา

การเดินขบวนของนักศึกษาเมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๑๖ รัฐบาลต้องยอมรับความจริงว่า ถึงแม้เรื่องนักศึกษาเดินขบวนจะจับประเด็นอยู่เฉพาะ "เสรีภาพในการแสดงออกภายในมหาวิทยาลัย" แต่พลังของนักศึกษาครั้งนี้ ได้รับความเห็นอกเห็นใจจากประชาชนทั่วไปด้วย การที่รัฐบาลมีขันติไม่ใช้ความรุนแรงตอบโต้ นั้นนับเป็นส่วนดีอย่างหนึ่งที่ทำให้การเดินขบวนเป็นไปอย่างสงบ เราเห็นใจรัฐบาลที่พยายามแสวงหามาตรการอันเหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ถ้าเหตุการณ์ครั้งนี้จะทำให้รัฐบาลใช้เป็นข้ออ้างในการรวบอำนาจบริหารมหาวิทยาลัยให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจทางการเมืองมากยิ่งขึ้น และออกกฎหมายบังคับการแสดงประชามติของนิสิตนักศึกษา เราก็อาจขอให้ใคร่ครวญดูจึงดี เพราะความปรารถนาของการเป็นมหาวิทยาลัยและอิสระภาพทางวิชาการนั้น ไม่ควรตกอยู่ใต้อำนาจทางการเมืองและการปิดกั้นกระแสธารแห่งสัจจะไว้นั้น มีแต่จะกดดันให้เกิดความขัดแย้ง ดังเหตุการณ์ที่ผ่านมาจะชี้ให้เห็นถึงผลของการใช้นักการเมืองมาบริหารงานมหาวิทยาลัยแล้ว ว่าเป็นเช่นใด และได้สร้างความขุ่นข้องหมองใจ ก่อให้เกิดความบาดหมางเกี่ยวกับการลิดรอนสิทธิเสรีภาพในมหาวิทยาลัยอย่างไร ผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง จึงควรตระหนักถึงผลร้ายให้จงดี อย่าให้ต้องถอยหลังเข้าสู่ความมืดทางปัญญาอีกเลย

อำนาจนักศึกษาจากการแสดงออกที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่า ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกร่วมด้วยแม้เรื่องนักศึกษาขยับขานมาต่อสู้อะไรจะไม่เกี่ยวกับปัญหาส่วนรวม แต่เราก็เห็นว่า เจ้าของอำนาจอธิปไตยได้ให้ความเห็นอกเห็นใจร่วมด้วยอย่างไม่คาดฝัน เมื่อใดที่อำนาจของนักศึกษาและประชาชนผนึกกันได้ เมื่อนั้นย่อมอาจหมายถึงวาระสำคัญอีกช่วงหนึ่งของประวัติศาสตร์ไทย ได้เกิดขึ้นแล้ว เราจึงอยากสรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ เหมือนดังที่ ที. เอส. เอลเลียต กวีชาวอังกฤษ ได้เขียนถ้อยคำทางกวีของเขาบทหนึ่งว่า

เราจะไม่หยุดยั้งการบุกเบิก
แมทสุดของการบุกเบิกทงมวลของเรา
จะจบสนลง ณ จุดที่เราเริ่มตน
เราก็จะได้รู้จักจุดเริ่มตนเป็นครั้งแรก

รัฐพงษ์

“สีหนุหนั้นไม่ชอบผมเป็นการส่วนตัวและไม่ชอบประเทศไทยด้วย” นี่คือการเห็นของท่านนายกรัฐมนตรีไทย ตามที่หนังสือพิมพ์รายวันแทบทุกฉบับรายงานเมื่อเดือนที่แล้วขณะที่สถานการณ์ในเขมรดูเหมือนว่าถึงแม้จะยังไม่แพ้ชนะกัน แต่ก็ดูเหมือนว่าฝ่ายพันธมิตรของเจ้าสีหนุหนั้นถือไพ่เหนือกว่าฝ่ายรัฐบาลของลอนนอล รายงานจากวอชิงตันก็แจ้งว่าทางรัฐสภาสหรัฐได้ออกเสียงตัดเงินช่วยเหลือของกระทรวงกลาโหมสหรัฐที่จะใช้เงินดังกล่าวมาทำการทิ้งระเบิดเขมรลงด้วย

หลังจากนั้นไม่นาน ทางกระทรวงกลาโหมสหรัฐได้ออกประกาศว่าทางตนจะตัดการทิ้งระเบิดเขมรลงบ้าง แน่แน่นอนข้านี้ย่อมทำให้ทาง

ไทยหนาวๆ ร้อนๆ อยู่ไม่น้อย เหตุที่เราหนาวๆ ร้อนๆ ก็เพราะว่า หากจะดูแผนที่อาเซียนตะวันออกเฉียงใต้กันแล้ว ประเทศไทยถูกห้อมล้อมด้วยประเทศที่หากไม่มีปัญหาทางการเมืองกับไทยแล้ว ก็เป็นประเทศที่เปลี่ยนนโยบายสงครามเย็น เป็นนโยบายทำการติดต่อกับประเทศที่เป็นศัตรูกับประเทศไทย ยกตัวอย่างเช่นพม่า ถึงแม้ทำท่าจะมีสัมพันธภาพดีขึ้นกับทางฝ่ายไทยหลังจากที่ไม่ไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน ก็ยังนับว่าไม่ได้ดีขึ้นจริงจกมากมายอะไรนักจนกว่าทางฝ่ายพม่าจะมีความมั่นใจว่าทางไทยจะไม่ให้ความช่วยเหลือแก่บรรดาชาวเขาเผ่าต่างๆ ตลอดจนพรรคพวกของอดีตนายกรัฐมนตรีพม่า

อีกทั้งผมเองก็มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับ
สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นที่เรียบร้อยไปแล้ว
ทางด้านมาเลเซียนั้นเล่าก็มีความเห็นในเรื่องการ
เป็นกลางผิดแปลกไปจากไทยเช่นมีความสัมพันธ์
กับจีนแล้วและพอจะพูดกันรู้เรื่อง แต่ขณะเดียวกัน
กลุ่มการเมืองบางกลุ่มในมาเลเซียก็มีจิตใจเข้าข้าง
กลุ่มการเมืองทางภาคใต้บางกลุ่มที่มีความเห็นว่
การปกครองของไทยต่อจังหวัดปัตตานีเป็นการ
ปกครองที่ไม่ดี กล่าวคือพวกเหล่านั้นต้องการให้
ปัตตานีเป็นอิสระไปจากรัฐบาลไทยนั่นเอง สิงค
โปร์ไม่ต้องพูดถึงเพราะเล็งกระจัดริคกินไปที่จะมี
ความหมายอะไรจริงจังกกับการเมืองระหว่างประเทศ
ในเอเชียอาคเนย์ อย่างมากสิงคโปร์ก็พยายาม
ใช้กลเม็ดของคนเพียงเพื่อการคงอยู่เป็นประเทศ
อิสระเท่านั้น จากสิงคโปร์มาลาว ก็ปรากฏว่าลาว
นั้นสถานการณ์ทวนกลับไปสู่สถานการณ์ประมาณ
เมื่อสิบห้าปีก่อนอีก กล่าวคือเมื่อเงินช่วยเหลือจาก
อเมริกาและความช่วยเหลืออื่น ๆ เพื่อความคงอยู่
ของรัฐบาลลาวที่เวียงจันทน์น้อยลง อิทธิพลของ
รัฐบาลเวียงจันทน์กับพื้นที่ในลาว ก็จะหดหายตาม
ไปด้วย อีกทั้งในลาวนั้นทั้งอิทธิพลของเวียดนาม
และจีนผสมกลมเครืออยู่ด้วย ทางเขมรนั้นเมื่อรัฐ
บาลลอนนอลทำท่าว่าจะไปรอด ทางไทยก็เชื่อ
ว่าบางทีการให้ความช่วยเหลือรัฐบาลลอนนอลนั้น
จะช่วยแหวกวงล้อมให้ประเทศไทยได้ โดยการที่
รัฐบาลลอนนอล จะเป็นมิตรกับไทยเป็นพิเศษ
และหวังว่าความมั่นคงของไทยทางทิศตะวันออก

คงจะมีระดับดีขึ้นกว่าเมื่อครั้งเจ้าสีหนุเป็นผู้บิ
หารประเทศ ความเชื่อมั่นอย่างนั้นกระมัง
(พร้อมกับความกระตือรือร้นของมหามิตรสหรัฐฯ)
ที่ทำให้ไทยตัดสินใจให้ความช่วยเหลือแก่เขมร
ทั้งทางด้านทหาร โดยการฝึกทหารเขมรฝ่าย
ลอนนอล และให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ
และการเงิน เป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาที่นาย
พลลอนนอลยังเป็นผู้นำอยู่ มาเมื่อเร็วๆ นี้ถึงแม้
ทางสหรัฐฯจะหยุดทั้งระเบิดเวียดนามเหนือแล้วก็
ตาม แต่ก็หันมาทั้งระเบิดในเขมรต่อไปอีก โดย
ทางไทยยังยินยอมให้สหรัฐฯใช้ฐานทัพไทยเป็น
จุดเริ่มต้นของการทิ้งระเบิด การยินยอมของ
ทางฝ่ายไทยจึงนี้ เราไม่สามารถมองไปในทาง
อื่นใดได้นอกจากว่าไทยยังมีความหวังว่า ถึงแม้
สหรัฐฯจะไม่สามารถเผด็จศึกเวียดนามได้ แต่
อย่างน้อยสหรัฐฯก็คงจะเผด็จศึกเขมรได้ ความเห็น
ของไทยเรื่อง การรบที่เขมรพอจะสรุปได้ว่าทาง
ไทยอ้างว่าการที่เขมรแดงและพันธมิตรของเขมร
แดงสามารถต่อกรกับฝ่ายนายพลลอนนอล ซึ่งมี
ทั้งไทย เวียดนามใต้ และสหรัฐฯสนับสนุนได้นั้น
ก็เพราะว่ากำลังรบส่วนใหญ่ของเขมรแดงหาใช่
เขมรไม่ หากแต่เป็นกำลังรบมาจากเวียดนามเหนือ
ความเห็นเช่นนั้นเป็นความเห็นรูปเดียวกันกับ
ที่ทางการสหรัฐฯมีความเห็นเช่นกันแต่มีรายงาน
ข่าวจากวอชิงตันแจ้งว่า ได้มีเจ้าหน้าที่กรมสืบ
ราชการลับซีไอเอผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นผู้มีความสามารถ
ในการวิจัยข่าวลับจากสปายขององค์การในเวียด

นามและเขมร ได้ขอลาออกจากการเป็นพนักงาน
ขององค์การดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่าเขาลาออก
เพราะทางองค์การไม่ยอมใช้ข้อมูลที่ถูกต้อง ทั้ง ๆ
ที่รู้ว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องตาม ข้อมูลนั้นกล่าวว่าส่วน
ประกอบของกำลังรบของเขมรแดง ซึ่งตามการ
วิจัยของซีไอเอผู้นั้นปรากฏว่า กำลังรบส่วนใหญ่
เป็นชาวเขมรเองจริง ถึงแม้จะมีเวียดนามเหนือ
ปนอยู่บ้างก็เป็นพวกที่ปรึกษา ซึ่งมีจำนวนน้อย
มาก ไม่มีความหมายแต่อย่างใดในการรบพุ่ง
ระหว่างเขมรทั้งสองฝ่าย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องแปลก
แต่จริงที่ว่าเมื่อครั้งเวียดนามทำการปฏิวัติต่อต้าน
ฝรั่งเศสนั้น คนบางคนในกระทรวงการต่างประเทศ
สหรัฐเองก็ยังเชื่ออย่างเปิ่นมั่นเป็นเหมาะว่า
โฮจิมินห์นั้นเป็นเครื่องมือหรือเอเยนต์ของไซเวียด
รัสเซีย แม้แต่มาเซตุงเองก็เคยมีคนเชื่อกันว่า
เป็นลูกน้องไซเวียดเช่นกัน แต่ปรากฏว่าเหตุการณ์
เมื่อสิบกว่าปีมานี้ได้พิสูจน์แล้วว่าบุคคลทั้งสอง
นอกจากจะไม่เป็นดังที่กล่าวหาแล้ว ดูเหมือนว่า
ยังจะเป็นผู้ซึ่งมีความเห็นไม่ค่อยจะลงรอยกับประ
เทศดังกล่าวเสียอีกด้วย และที่สำคัญที่สุดก็คือ
บุคคลทั้งสองเป็นชาตินิยม ความจริงดังกล่าวนี้
ควรเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณานโยบายต่าง
ประเทศและนโยบายทางยุทธศาสตร์ของเราด้วย
เจ้าสีหนุ นั้นเมื่อครั้งยังเติลงอำนาจอยู่ในเขมรไม่
เพียงแต่ต้องพึ่งกลุ่มอำนาจทางการเมืองทั้งซ้าย
และขวาเท่านั้น แต่บางครั้งก็ยังต้องพึ่งความช่วยเหลือ
บางประการจากสหรัฐอีกด้วย เพื่อคงไว้ซึ่ง

นโยบายความเป็นกลางตามที่ตนเห็นว่าถูก เพราะ
เขมรเองเป็นประเทศที่มีศัตรูเก่าทั้งไทยและเวียด
นามชานาอยู่ทั้งสองข้าง จริงอยู่ในหมู่ผู้นำของ
เขมรแดงบางคนได้รับการศึกษามาจากฮานอย แต่
นั่นมิได้หมายความว่าเขาเหล่านั้นจะเป็นเอเยนต์
ของฮานอยเสมอไป การคิดว่าการที่มีคนไปได้รับ
การศึกษาจากประเทศหนึ่งประเทศใด แล้วคน ๆ
นั้นจะต้องเป็นเอเยนต์ของประเทศดังกล่าว คุณจะ
บังคับอยู่สักหน่อย เพราะเจ้าสีหนุเองก็เป็นคน
ที่ได้รับการศึกษามาจากฝรั่งเศส แต่ผลสุดท้ายก็
ตัดคอฝรั่งเศสเข้าจนได้ ดูเจ้าอนุแห่งเวียงจันทน์ก็
เห็นตัวอย่างได้เช่นกัน เมื่อเรามองเขมรด้วยความ
จริงใจแล้ว เราจะสังเกตได้ว่า ไม่ว่ารัฐบาลก. หรือ
ข. จะขึ้นมีอำนาจในเขมร รัฐบาลนั้นก็ย่อมจะ
มีปัญหาในการรวบรวมประชาชนให้เป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกันทุกรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นแดงหรือสัด
ปัญหาที่สองของเขมรก็คือความไม่ไว้น้ำใจ
เพื่อนบ้านของตน ไม่ว่าเพื่อนบ้านนั้นจะเป็น
พันธมิตรโดยการประกาศตนหรือไม่ก็ตามที่ อัน
ที่จริงแล้วความจริงเกี่ยวกับการขัดผลประโยชน์
ระหว่างพันธมิตรเช่นไทยและเขมรก็ได้บังเกิดขึ้น
แล้ว กล่าวคือทางไทยนั้นอ้างว่าลาวไทยบาง
ตอนที่ติดกับชายแดนเขมรนั้นเป็นส่วน ของไทย
แต่ทางเขมรก็อ้างว่าทะเลสาบนั้นก็เป็น ของเขมร
ด้วย ต่างฝ่ายต่างอ้างจนเรื่องคงจะต้องขึ้นถึงศาล
โลกอีกครั้งหนึ่งกระมัง เมื่อรูปการเป็นเช่นนี้ การ
ค้ำประกันว่าเขมรเป็นรั้วของไทย กล่าวคือเราทำตัว

เป็ช้ชะตาให้แก่เขมรจึงดูกระไรอยู่ โดยเฉพาะ
การช้ชะตาของเขมรให้เข้ากับความต้องการทาง
ความมั่นคงทางทหารของเราย่อมยุ่งไปกันใหญ่
เพราะในเมื่อความจริงมีอยู่ว่า ความมั่นคงหรือ
ความสงบเรียบร้อยของเขมรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับ
ประชาชนชาวเขมรเองในที่สุด ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับ
บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือนายพลไทยคนใดคนหนึ่ง

ดังนั้นความมั่นคงทางชายแดนด้านตะวันออกของ
ไทยจึงขึ้นอยู่กับว่า เราสามารถมองเห็นปัญหาของ
เขมรที่แท้จริง พร้อมกับดำเนินนโยบายโดยคำนึง
ถึงเอกภาพและอธิปไตยของเขมรในฐานะรัฐ ไม่
ใช้มองไปที่ตัวบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว **๗๑**

พันศักดิ์ วิญญรัตน์

สำนักพิมพ์เคล็ดไทย

ขอเสนอ

หนังสือมหาวิทยาลัยสำหรับชาวบ้าน อดับที่ ๑

ปรัชญาการศึกษา ส. ศิวรักษ์

เขียนขึ้นใหม่ทั้งหมด

เหมาะสำหรับนักการศึกษา ครู และบุคคลธรรมดาทั่วไป

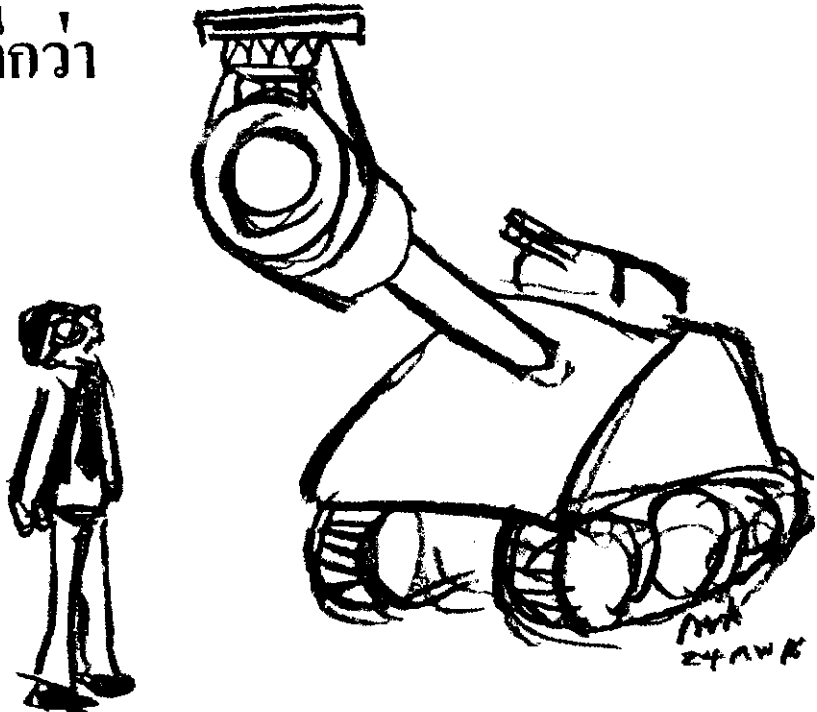
สนใจสั่งซื้อได้ที่

สารสยาม ศูนย์กลางตัวแทนจำหน่ายหนังสือนานาชาติ

สำนักงานเลขที่ ๑๔ - ๑๖ ตรอกนกร ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ ๑ ๒

โทร. ๒๑๕๐๐๘

รักกันวันนวดกว่า

โปรดอย่าเพิ่งเข้าใจผิดไปว่า ผู้เขียนได้หันไปเอาดีทางร้องเพลงขับลำนำรัก หรือเขียนนวนิยายประโลมโลกขายหาลำไฟเสียแล้ว

เรื่องของเรื่องมีอยู่ว่า วันหนึ่งเผอิญได้ยื่นคำขวัญที่ผู้ประกาศของสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยประกาศ ฟังได้ความว่า เราคนไทยทุกคนควรสามัคคี และร่วมมือกัน ไม่ควรก่อความแตกแยก หอสั่นเสียด ใจก็พลันนึกถึงคู้รักคู่ซังของเวทีการเมืองไทย คือ กลุ่มผู้นำที่เป็นทหาร กับ พลเรือน ขึ้นมาทันที **ทหาร** ในที่นี้หมายถึงทหารอาชีพ เฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ผ่านโรงเรียนนายทหารมา ส่วน **พลเรือน** หมายถึงกลุ่มผู้ทรงความรู้ในด้านอื่น ที่มีใช้วิชาทหาร ประกอบอาชีพต่าง ๆ กันไป

แต่ส่วนใหญ่มักรับราชการมีตำแหน่งสูงพอสมควร

คงไม่มีใครปฏิเสธว่าในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรมนุษย์ของชาติไทยทั้งสองขุมนี้มีลักษณะฉาบฉวย และขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ต่างฝ่ายต่างมีชื่อลือเรียกอีกฝ่าย หนึ่งแรง" แม้จะช้า แต่ถ้าผู้ถูกเรียกได้ฟังก็คงหัวเราะไม่ออก มีการเปรียบเทียบระดับสติปัญญาและความสามารถในทางปฏิบัติของกันและกัน ด้วยเหตุผลข้ออ้างที่หนักแน่น ชวนเชื่อด้วยกัน ทั้งคู่ว่าฝ่ายตนดีกว่า เหมาะสมกว่า ที่จะทำหน้าที่ถือหางเสือของรั้วนาวาสยาม ภาพของทหารบนจอความคิดของพลเรือนและในมุมมองของทหารมีลักษณะละม้าย

คล้ายกัน คือฝ่ายหนึ่งเห็นว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็น
ตัวยุ่งยากขัดขวางการเติบโตเจริญของชาติ กล่าวคือ
ชาติจะไปได้ไกลกว่านี้หากอีกฝ่ายหนึ่งให้ความ
ร่วมมือและสามัคคีด้วย ฝ่ายทหารจะอ้างปัญหา
รีบด่วนในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ
เฉพาะอย่างยิ่งในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย
การแสดงความเห็นคัดค้านการกระทำบาง
อย่างของรัฐบาล อย่างเช่นเรื่องการเข้าไปมีส่วน
ในสงครามเวียดนาม ตลอดจนการยินยอมให้
สหรัฐตั้งฐานทัพในไทย หรือแม้กระทั่งเรื่อง
ทุ่งใหญ่เหล่านี้ ทหารเห็นว่าอาจนำมาซึ่งความ
แตกแยกและเปิดช่องให้พลพรรคคอมมิวนิสต์ หรือ
“ฝ่ายป่า” ฉวยโอกาสได้ทั้งสิ้น

สำหรับพลเรือน เห็นด้วยกับฝ่ายทหารที่ว่า
ความมั่นคงของชาติเป็นสิ่งสำคัญ แต่มีความคิด
ต่อไปว่า เงื่อนไขของความมั่นคงนั้นอยู่ทั้งการ
ดำเนินนโยบายของทหารผู้ทำหน้าที่เป็น รัฐบาล
การให้ความร่วมมือและสร้างสามัคคี โดยยอมรับ
เงื่อนไขการรักษาสถานะเดิม ทั้งในด้านการเมือง
ภายในและภายนอกประเทศของฝ่ายทหาร เป็น
สิ่งที่พลเรือนไม่อาจยอมได้ พลเรือนปรารถนา
ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นที่ตั้ง
ปรารถนาระเบียบปกติกาการเล่นการเมืองที่ยึดหลัก
เหตุผลไม่ใช่ใช้กำลังเป็นเครื่องตัดสิน นอกจากนี้
ยังเห็นว่า การดำเนินนโยบายต่างประเทศ
ในแบบที่เปิดประตูรับความสัมพันธ์กับประเทศ
ต่าง ๆ ให้กว้างกว่าที่เป็นอยู่ มิใช่ยึดฝ่ายสหรัฐ

อย่างเหนียวแน่น จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคง
ของชาติได้ดีกว่าการเน้นแต่เรื่องการทหารซึ่งเรา
ได้รับความช่วยเหลือในด้านอาวุธและผู้เชี่ยวชาญ
จากสหรัฐ

แน่นอน ผลที่ตามมาจากการยอมรับเงื่อนไข
การให้ความร่วมมือ สร้างสามัคคีของพลเรือน
ดังกล่าว ย่อมหมายถึงว่า สถานะแห่งอำนาจและ
ผลประโยชน์พลอยได้ที่อำนาจสามารถคลบบันดาล
ของคนหลายคน ซึ่งส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเป็น
ทหาร ย่อมจะลดน้อยลง หรือสูญไป เท่าที่เป็นมา
ฝ่ายทหารมิได้ยอมรับเงื่อนไขเหล่านี้

เมื่อฝ่ายทหารถือว่าตนเป็นผู้ถือ อำนาจปก-
ครอง มีกำลังอาวุธ ส่วนพลเรือนถือว่าตนมีสติ
ปัญญาความรู้ดี และต่างฝ่ายต่างไม่จำเป็นต้อง
พึ่งอีกฝ่ายหนึ่ง ก็เห็นจะต้องเลิกพูดถึงการสมาน
สามัคคีกำลังทรัพยากรทั้งสองขุม

ผู้เขียนเคยปรารภกับเพื่อนร่วมงานคนหนึ่ง
ว่า ทั้งสองฝ่ายน่าจะร่วมมือกันได้ เพื่อนผู้นั้น
เตือนด้วยความหวังดีให้ตื่นจากการฝันละเมอเสียที่

หากความฝันหมายถึงการคิดในสิ่งที่ยังไม่
เกิดขึ้น ผู้เขียนยอมรับว่าฝันไป แต่ถ้าหมายถึง
การคิดในสิ่งที่เป็นไปได้ ก็ต้องขอค้าน เพราะ
ประการแรก ยังไม่มีใครพิสูจน์ว่า ทหารกับ
พลเรือนจะสมานสามัคคีกันไม่ได้ จริงอยู่ประวัติ
ศาสตร์มีตัวอย่างมากมายที่แสดงว่ารักกันไม่ได้ แต่
ประวัติศาสตร์ควรเป็นเพียงผู้รับใช้เราโดยเป็นบท
เรียนให้เราสำนึกและปรับปรุงตัวใหม่ในลักษณะ

ที่จะอำนวยความสะดวกอย่างที่สุดสำหรับประเทศชาติ เราไม่ควรจองจำตัวเองอยู่กับประวัติศาสตร์มิใช่หรือ

บางคนอาจแย้งว่าการฝึกฝนอบรมของคนทั้งสองกลุ่มซึ่งหล่อหลอมสร้างโลกทัศน์ที่มีลักษณะขัดกัน จะขัดขวางมิให้ร่วมมือกันได้ ความเห็นนี้ถูกปรทด้วยเหตุผลที่ดี กล่าวคือ ฝ่ายทหารได้รับการฝึกอบรมให้เคร่งครัดในระเบียบวินัย เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยปราศจากข้อสงสัย และมีความรักพวกพ้องหมู่เหล่าเฉพาะอย่างยิ่งผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาที่ผ่านศึกหรือปัญหามาด้วยกัน มิฉะนั้น ไนยามประจัญหน้ากับข้าศึก ย่อมไม่อาจเอาชนะข้าศึกได้ กล่าวโดยทั่วไป โลกทัศน์ของทหารถูกจำกัดโดยลักษณะของวิชาอาชีพให้มองปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในแบบของ "พันธมิตร" หรือ "พวกเรา" กับ "ศัตรู" หรือ "ขาว" กับ "ดำ" สิ่งในระหว่างกลางมักไม่อยู่ในทัศนวิสัย

ส่วนพลเรือน มักได้รับการอบรมมาให้ตั้งข้อสงสัย ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริง ถูกสั่งสอนให้คิดหาเหตุผล มิใช่เชื่อฟังคำสั่งหรือคำบอกเล่า การแสดงความคิดเห็นเหมือนจะเป็นของที่ขาดเสียมิได้สำหรับฝ่ายนี้ เพราะในทัศนะของพลเรือน การแสดงความคิดเห็นเป็นหนทางที่จะนำมาซึ่งความจริง หรือสิ่งที่ถูกที่ควร พวกเขาจะไม่ยอมรับสิ่งที่มีอยู่แล้วถ้าหากว่าสิ่งนั้นขัดกับหลักเหตุผล หรือสิ่งที่ถูกที่ควร

เมื่อฝ่ายหนึ่งเคยชินอยู่กับการออกคำสั่งรับคำสั่งมาปฏิบัติ แต่อีกฝ่ายหนึ่งถนัดในการชวนชวนหาเหตุผลของสิ่งต่าง ๆ เช่นนี้ย่อมไปด้วยกันได้ไม่ตลอดรอดฝั่ง

เหตุผลดังกล่าวมีน้ำหนักมาก ถึงกระนั้นผู้เขียนยังเห็นว่าทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนน่าจะสามารถสมานสามัคคีกันได้ เพราะโดยเนื้อแท้แล้วต่างก็เป็นผู้ที่มีความตั้งใจจริง มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ตลอดจนความพยายามเป็นเลิศสามารถพาตัวเองขึ้นสู่อำนาจหรือตำแหน่งสูง ๆ ในระบบราชการได้ถึงขนาดที่เป็นอยู่ ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตามในเมื่อคุณลักษณะเหล่านี้ช่วยให้ความสำเร็จในชีวิตมากถึงขนาดนี้ได้ ก็น่าจะนำตัวเองประสมมาช่วยเสริมสร้างผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติได้ โดยเริ่มจากการสมานสามัคคีกัน

การสมานสามัคคีกันระหว่างทหารกับพลเรือน เป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนาอย่างที่สุด เพราะจะเปิดโอกาสให้ทรัพยากรทั้งสองขุมสามารถนำพลังแฝงของตนมาใช้ทำประโยชน์สำหรับประเทศชาติได้อย่างเต็มที่กว่าในปัจจุบัน ไม่ต้องใช้พลังงานไปในทางคอยคั่งง้างกัน และกัน การสมานสามัคคีระหว่างทหารกับพลเรือนเป็นผลประโยชน์ของประเทศชาติ ยิ่งเป็นไปได้เร็วเท่าไรยิ่งวิเศษเท่านั้น เชื่อว่าคงไม่มีใครโต้แย้งในข้อนี้ เพราะทหารก็พลเรือนก็ต่างประกาศอยู่เสมอว่าตนรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หากยอมรับในข้อนี้ ก็ควรอย่างยิ่งที่เราทหาร

และพลเรือน จะพยายามชวนช่วยกัน หาพื้นฐาน
ร่วมสำหรับปลูกต้นสามัคคีด้วยกัน

เดิมนั้น ทหารกับ พลเรือน ไม่มีพื้นฐานร่วม
ที่จะเริ่มต้น ทหารเนื่องจากเป็นรัฐบาล ได้เรียกร
ร้องให้พลเรือนร่วมมือกับตน โดยใช้เงื่อนไขของ
ตนเป็นที่ตั้ง และในทางกลับกัน พลเรือนเรียกร้อง
ให้ทหารยอมรับเงื่อนไขของตนก่อนที่จะร่วมมือ
ด้วย ดังกล่าวข้างต้น เพื่อขจัดปัญหาที่ จำเป็น
อย่างยิ่งที่จะต้องหาพื้นฐานร่วมใหม่ ผู้เขียนคิดว่า
พื้นฐานร่วมอันหนึ่งที่น่าจะใช้เป็นจุดเริ่มต้น ของ
การผูกสมัครสามัคคีได้ คือการฟื้นฟูแนวความคิด
เรื่องการเป็นข้ารับใช้องค์พระมหากษัตริย์ ทำให้
คำว่า “ข้าราชการ” และ “การรับราชการ” ทรง
ไว้ซึ่งความหมายอันศักดิ์สิทธิ์ในทางปฏิบัติอย่าง
แท้จริง แล้วปลูกฝังแนวความคิดนี้ให้แก่ตัวเอง
และประชาชน โดยเริ่มจากการทำตัวให้เป็น
เยี่ยงอย่างที่ดีในเรื่องนี้

คำว่า “ข้าราชการ” และ “การรับราชการ”
ในปัจจุบันดูเหมือน จะมีได้มีความหมายมากไป
กว่า การทำงานให้รัฐบาลและรับเงินเดือนรัฐบาล
จริงอยู่ ในทางกฎหมาย รัฐบาลอาจกล่าวได้ว่า
เป็นตัวแทนขององค์พระมหากษัตริย์ แต่ในทาง
ปฏิบัติ “ข้าราชการ” ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดมิได้
คิดเช่นนั้น พวกเขาได้มีความรู้สึกว่าตนเอง
อุทิศกายใจทำงานให้ “หลวงท่าน” ดังเช่นใน
สมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงระบอบปกครอง ในสมัย
นั้นทั้งทหารและพลเรือนต่างมองขึ้นไปทูลองค์พระ

มหากษัตริย์ ต่างยึดพระองค์ท่านเป็นจุดศูนย์รวม
ของความจงรักภักดีและความเสียสละของตนอย่าง
แท้จริง แนวความคิดที่ยึดสถาบันพระมหากษัตริย์
เป็นหลักในทางปฏิบัติอย่างแท้จริงตั้งว่าน่าจะ
นำมาใช้ฟื้นใช้ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะในขณะที่
ทหารอาจกล่าวได้ว่า พลเรือนมีความเห็นแก่ตัว
มากกว่าประเทศชาติ และพลเรือนอาจกล่าวใน
ทางกลับกันได้ ย่อมไม่มีใครสงสัยในความ
ปรารถนาดีของพระองค์ต่อชาติไทยอย่างแน่นอน

นี่มิใช่ว่าผู้เขียนมีเจตนาจะจุดสถาบันพระ
มหากษัตริย์ลงมาเกลือกกลั้วกับการเมือง เช่นใน
บางประเทศ เพราะตระหนักดีว่า ในระยะยาว
อาจยังให้โครงสร้างของสถาบันนี้สำคัญ
ที่สุดสถาบันหนึ่งนี้เสื่อมแรงหนัก และเปิดช่องให้
ผู้ใฝ่สูงที่มีกำลัง พุอแต่ไว้สติ อ้างเอาเป็นเหตุล้ม
ปรารถนาดีของพระราชาบัลลังก์ เมื่อมีโอกาสได้

ผู้เขียนเพียงแต่เสนอให้ทหารและพลเรือน
ร่วมช่วยกันวางแผนรณรงค์ ฟื้นฟู และปลูกฝัง
แนวความคิดที่ว่า ข้าราชการตลอดจนประชา
ชนไทยทุกคน เป็นข้ารับใช้องค์พระมหากษัตริย์
แต่ผู้เดียว รัฐบาลเองไม่ว่าจะเป็นทหารหรือ
พลเรือน ต่างเป็นผู้รับใช้พระองค์ท่าน เชื่อมโยง
กับสถาบันนี้โดยตรง มิต้องผ่านฝ่ายใดหนึ่งซึ่งได้
เป็นรัฐบาล ยามใดมีข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มทั้ง
สอง องค์พระมหากษัตริย์จะทรงทำหน้าที่เป็น
ตุลาการ โดยมีสภาองคมนตรีถวายคำปรึกษา
ในสภาพการณ์ที่ทหารและพลเรือนมีอำนาจนำ

หลังความสามารถแฝงที่มีอยู่มาใช้เพื่อประโยชน์
 ของชาติได้อย่างเต็มที่ ยังแตกแยกกันอยู่เช่น
 ในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันพระมหากษัตริย์
 จะมีบทบาทในการออบอ้อมมากกว่าที่เป็นอยู่
 ทั้งนี้โดยมีตัวบทกฎหมายรับรองเป็นลายลักษณ์อักษร
 เพราะดังใดกล่าวไว้ข้างต้นย่อมไม่มีใครสงสัย
 ในความปรารถนาดีของพระองค์คือประเทศชาติ

แน่ที่สุด ข้อเสนออย่างยิ่งต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอีกมาก
 แต่ตัวของมันเอง มีพิกัดต้องเอ่ยถึงรายละเอียดที่มี
 ประเด็นสำคัญ ปัญหาเร่งด่วนที่สุดที่ทั้งสองฝ่ายควร
 รีบตัดสินใจ คือจะรับหลักการนี้ไปปฏิบัติโดย
 บริสุทธิ์ใจหรือไม่

อนึ่งใครขอเรียกร้องให้ทั้งทหารและพลเรือนที่มี
 โอกาสเป็นรัฐบาล ละทิ้งทัศนคติที่ว่าฝ่ายตนแต่เพียง
 ฝ่ายเดียวเท่านั้นที่เป็นเงื่อนไขอันจำเป็น

ในการปกป้องคุ้มครองประเทศและพาประเทศไปสู่
 ความสำเร็จ ชาติคนเสียแล้วชาติจะชะงักงันเสื่อมหรือ
 ล่มจม ตลอดจนทัศนคติที่ว่า ชาติอีกฝ่ายหนึ่งเสีย
 ฝ่ายเราก็ยังอยู่ได้ (แม้ชาติจะเจริญไปได้
 ไม่เต็มที่ก็ตาม) เพราะเมื่อพิจารณาตามประสา
 ผู้ที่มีระดับสติปัญญาปานกลางพบว่าทัศนคติเหล่านี้
 ขัดกับหลักการที่ควรจะเป็นโดยสิ้นเชิง

เมื่อเราคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ
 คือหาทางนำเอาทรัพยากรมนุษย์ทั้งสองขุมมาใช้ประโยชน์
 ให้เต็มที่ การเสียสละดังกล่าวก็น้อยยิ่งกว่า
 น้อยมาก

ขอให้เรามาละทิ้งทิฐิมานะ “ความหยิ่งในศักดิ์ศรี”
 และความเห็นแก่ตัวเสียเถิด หันหน้าเข้าหากัน
 รักกัน สามัคคีกัน นับแต่วันนี้ไปจะดีกว่า
 เผื่อว่าพรุ่งนี้มีอันเป็นไป ฯลฯ

ฉันทิมา อ่องสุรกัน

สังคมศาสตร์ปริทัศน์
ฉบับหน้า
 อ่าน

“ไม่มีผู้ก่อการร้ายในเมืองไทย ?”

[อีกครั้งหนึ่ง]

วิชาการวรรณกรรมศึกษา: สิ่งการสอนและ วิธีการสอน

ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ

เมื่อต้นเดือนพฤษภาคมที่แล้วมานี้ ภาควิชา
ภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ ได้จัดการสัมมนาเรื่อง “การสอนวิชา
วรรณกรรมปัจจุบัน” ที่โรงแรมเชียงใหม่ ด้วย
ความอนุเคราะห์ของมูลนิธิเอกชนหลายทาง
ข้าพเจ้าได้มีโชคได้ไปร่วมสัมมนานั้นด้วย ข้าพเจ้า
ตื่นเต้นมากเพราะถือเป็นนิมิตดีสำหรับวิชาภาษาไทย
ซึ่งได้ถูกละเลยมาเป็นเวลานาน ก่อนหน้า
สัมมนาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัยก็ได้จัดสัมมนาว่าด้วย “การสอน
ภาษาไทย” และพิจารณาเรื่องอย่างกว้าง ๆ ไว้
การสัมมนาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงต่อกัน

ได้สนิท โดยเฉพาะผู้ที่ไปร่วมสัมมนาเป็นบุคคล
ที่อยู่ในวงการเดียวกัน และได้ยินเรื่องราวของกัน
และกัน

ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการของพวกเราทั้งหลาย
เราได้ละเลยวิชาภาษาไทยกันมาเป็นเวลานาน
เรามักมองไม่เห็นปัญหาหรือไม่ยอมเอง หรือ
มีจะนั้นก็ทอดยเสียก่อนที่จะลงมือทำอะไรที่เรา
คิดว่าจะปรับปรุงการสอนได้ กล่าวถึงการปรับปรุง
นั้นก็เช่นกัน ยังมีคนไทยเรามากเข้าใจว่า ถ้า
สิ่งใดต้องปรับปรุง หมายถึงว่าสิ่งนั้นมีอะไรไม่ดี
ลืมไปว่าทุกสิ่งทุกอย่างต้องปรับปรุงโดยธรรมชาติ
ไม่ว่าอะไรทั้งสิ้นมีความเปลี่ยนแปลง ถ้าไม่คิดหา
ทางปรับปรุงที่มีระบบ ความเปลี่ยนแปลงก็จะเกิด
ขึ้นอย่างที่เป็นไปตามยถากรรม เช่นสมมุติว่าเรา
จะไม่เปลี่ยนวิธีการสอนภาษาไทยเลยเพราะเห็น
ว่า วิธีการที่เราได้ใช้มานั้นดีแล้ว แต่นักเรียน
เปลี่ยนรุ่นเปลี่ยนวิถีชีวิตไป หนังสือที่คนหนุ่ม
คนสาวสมัยหนึ่งตื่นเต้นมีความไหวหวั่น สะเทือน
ใจเป็นปฏิกริยานั้น กลายเป็นหนังสือที่พ่อแม่
ของคนหนุ่มคนสาวสมัยนี้ตื่นเต้น คนรุ่นใหม่ไม่
แลเห็นว่าตื่นเต้นกันเรื่องอะไร ปฏิกริยาต่างๆ
ก็เปลี่ยนไปตามกาลสมัย ครั้งหนึ่งมีการสนทนา
กันในครอบครัว หลานคนหนึ่งของข้าพเจ้าออก
ความเห็นเกี่ยวกับ หลวงปราโมทย์ ตัวเอกตัว
หนึ่งในนวนิยายของ ดอกไม้สด ว่า “เห็นหัว
ล้านๆ” ข้าพเจ้าถามว่า ทำไมจึงเห็นภาพดั่งนั้น
เพราะในหนังสือไม่มีกล่าวถึงศีรษะของหลวง

ปราโมทย์ เลย ได้รับคำตอบว่า “คนเป็นหลวง
ก็เห็นมีแต่แก่ๆ ทั้งนั้น แล้วก็มักมบบางๆ”
จะเห็นจากตัวอย่างที่ยกมานี้ว่า ถึงเราไม่เปลี่ยน
สิ่งทั้งหลายก็เปลี่ยนไปตามธรรมชาติ ดังนั้นวิธี
การสอนวิชาทุกวิชาจำเป็นต้องปรับปรุงอยู่เรื่อย ๆ

ณ ที่ประชุมสัมมนาเรื่อง “การสอนวรรณ
กรรมปัจจุบัน” ข้าพเจ้าได้เสนอว่า วิชาวรรณ
กรรม นั้นพึงดูชัดกับคำที่ทางกฎหมายใช้มาแล้ว
นับเป็นเวลาประมาณ ๒๐ ปี คำวรรณกรรมใน
ภาษากฎหมาย กินความถึงงานเขียนทุกชนิดที่
ประกอบขึ้น มีรูปที่อาจยึดถือเป็นลิขสิทธิ์ได้
จึงไม่น่าใช้เป็นชื่อวิชา ถ้ากล่าวถึง วรรณคดี
จะจำกัดความหมาย หรือถ้าจะมีการสอนหนังสือ
ที่เรายังไม่แน่ใจว่าเป็นวรรณคดี ในช่วงเวลาที่
เราเรียกว่าเป็นช่วงเวลาเรียน วิชาวรรณคดี
อาจทำให้ความหมายของ วรรณคดี ตกต่ำไป
ก็ควรเลี่ยงเรียกว่า วิชาวรรณกรรมศึกษา ก็ได้
แต่จะเรียกว่าวิชาอะไรก็ตามควรคำนึงถึงความมุ่ง
หมายว่าเรานำหนังสือชนิดนั้นชนิดนี้เข้ามาสอน
ในมหาวิทยาลัยก็ดี หรือระดับโรงเรียนธรรมศา
สาก็ดี เพื่ออะไรแน่ และควรใช้วิธีการสอนอย่างไร

ความมุ่งหมายในการสอนทุกวิชา ควรคำนึง
ออกมาเป็นพฤติกรรมของผู้เรียน ไม่ควรคิดจาก
ด้านของผู้สอนฝ่ายเดียว การกำหนดความมุ่งหมาย
ควรกำหนดออกมาในรูปของสมรรถภาพต่าง ๆ
สำหรับวิชาวรรณคดี หรือถ้าจะอยากใช้ชื่อใหม่
ว่าอะไรก็ตาม ความมุ่งหมายสำคัญก็คือ ให้

นักเรียนอ่านหนังสือเป็น ซึ่งหมายถึงว่า เกิด
ความวิจักษ์ คือเข้าใจหนังสือในในด้านข้อ
เท็จจริงและความคิดเห็นของผู้เขียน อีกทั้งแล
เห็นส่วนดีส่วนบกพร่องของหนังสือแต่ละเรื่อง
ที่อ่าน นอกจากความวิจักษ์ ก็อาจมุ่งให้สามารถ
วิจารณ์ คือบอกกล่าวออกมาเป็นรูปเรียงความที่
น่าฟังน่าอ่าน โดยใช้กลวิธีการบอกกล่าวที่
เหมาะสม

เราต้องการให้นักเรียนอ่านหนังสือชนิดใด
บ้าง นี่เป็นความมุ่งหมายอันดับต่อมา แล้วแต่ว่า
นักเรียนเป็นใคร อยู่ในวัยไหน ต้องการอ่าน
หนังสือเพื่ออะไร เราก็เลือกหนังสือชนิดที่จะ
สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนมาให้อ่าน
ข้อนี้แจ่มแจ้ง คำ *ความต้องการ* เสียเลยทีเดียวว่า
ไม่ใช่ *ความพอใจ* หรือ *ความปรารถนา* ร่างกาย
ของเราต้องการอาหารห้าจำพวก แต่เราไม่ชอบ
เนื้อสัตว์ ไม่ชอบดองๆ เราปรารถนากินของ
เปรี้ยวเค็มเผ็ดหรือหวานมันมากๆ เมื่อเรากิน
อาหารไม่สอดคล้องกับความต้องการของร่างกาย
แต่กินตามความปรารถนาของเรา ร่างกายเราก็ไม่
มีสุขภาพดี การเลือกสรรหนังสือให้นักเรียนอ่าน
ก็เช่นเดียวกัน แต่เราก็ต้องรู้ว่า ตามธรรมชาติ
นั้น ถ้าความปรารถนาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ
ความต้องการ เราก็ย่อมจะพอใจ และจะมีสุขภาพ
ดีทั้งทางกายและทางจิต ดังนั้นถ้าเราเลือกหนังสือ
ที่สอดคล้องกับความต้องการและความปรารถนา
ของนักเรียนมาให้นักเรียนอ่าน การสอนก็จะง่าย

ขึ้นมาก

ความต้องการของนักเรียนนั้นเป็นไปตามวัย
ในวัยเด็ก สิ่งที่นักเรียนต้องการอ่านคือหนังสือ
ที่จะทำให้เด็กมีจินตนาการ คือความ
สามารถคิดไปถึงสิ่งที่ไม่ปรากฏแก่ตา หรือได้ยิน
สิ่งที่ไม่ปรากฏแก่หู เป็นการทำให้รู้จักเข้าใจจิต
ใจเพื่อนมนุษย์หรือสัตว์ และเข้าใจสิ่งอื่นๆ หลาย
อย่าง ครั้นถึงวัยรุ่น นักเรียนต้องการสิ่งที่จะเร้า
ความคิดความรู้สึกให้เจริญขึ้น เพื่อให้เกิด *ความ
เป็นผู้ใหญ่* เมื่อถึงวัยรุ่นหนุ่มสาว นักเรียนต้อง
การความเจริญทั้งทางสมอง ทางอารมณ์ และทาง
จิต ซึ่งสรุปแล้วก็คือนักเรียนต้องอ่านหนังสือ
หลายอย่างต่างชนิด สำหรับที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ดี
ในสังคมที่ใช้หนังสือกันมากดังในปัจจุบันนี้

แต่สิ่งที่เราต้องไม่ลืมก็คือ ในการให้อ่าน
หนังสือเล่มใด เรามิได้จำนงให้นักเรียนรู้หนังสือ
เล่มนั้น เราต้องการให้นักเรียนเกิดความสามารถ
อ่านหนังสือ จากหนังสือเล่มที่นำมาให้อ่านให้
เรียน เราใครจะให้นักเรียนมีความสามารถอ่าน
หนังสือมาก อ่านเร็ว อ่านด้วยความเข้าใจ และ
พึงพอใจที่จะใช้หนังสือเป็นอุปกรณ์เพื่อดำรง
ชีวิต

ถ้าเราเข้าใจที่กล่าวมาแล้วแจ่มแจ้ง เราก็
กำหนดได้ว่า เราจะให้นักเรียนเรียนหนังสือ
ชนิดไหน เมื่อใด อย่างไร มีผู้ถามว่า นักศึกษา
ชั้นปริญญาตรี ควรเรียนหนังสือเป็นสมัยๆ
หรือเรียนเฉพาะนักประพันธ์ หรือเฉพาะกวีแต่

ละคน ๆ คำตอบก็คือ ในชั้นปริญญาตรี นักเรียนควรได้เรียนวิธีอ่านหนังสือทั้งที่แบ่งเป็น สมัย ๆ และที่แบ่งเป็นจำพวก หรือรูปแบบและที่แบ่งเป็นรายบุคคล เมื่อออกจากมหาวิทยาลัยไปแล้ว จะได้สามารถวินิจฉัยหนังสือตามสมัยได้ วินิจฉัยตามรูปแบบได้ วินิจฉัยงานของนักประพันธ์แต่ละคนได้

มีคำถามตามมาว่า จะเอาเวลาที่ไหนมาสอนได้หมดทุกอย่าง คำตอบคือ ถ้ามีวิธีการสอน ก็ไม่ต้องเรียนไปหมดทุกอย่าง แม้จนถึงชีวิตแล้วยังไม่สามารถอ่านหนังสือครบหมดทุกอย่าง

วิธีการสอนให้อ่านหนังสือนั้น ชับซ้อน ลึกซึ้งและกว้างขวาง จะเลือกมากว่าในที่นั่งได้ไม่กี่วิธี แต่มีหลักสำคัญคือต้องทำให้นักเรียน (หรือนักศึกษา) อ่านได้เร็ว เข้าใจถูกต้อง (คือเข้าใจว่าผู้เขียนใครจะส่งสารถึงผู้อ่านว่าอย่างไร) และรู้จักคิดนอกเหนือไปจากที่ผู้เขียนกล่าวไว้ อีกทั้งเห็นกลวิธีที่ผู้แต่งใช้ว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไรสำหรับหนังสือ หรือ *งานเขียน งานประพันธ์ หรือ วรรณกรรม* แต่ละเรื่อง แต่ละชั้นด้วย

เมื่อจะให้นักเรียนเข้าใจ และเกิดความคิด วิธีการสอนที่ดีก็คือ วิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนคิด หลักใหญ่ของการสอนก็คือ ทำให้นักเรียนต้องใช้ความคิดของตนเอง และให้กล้าออกความคิดเห็น จะถือว่าให้นักศึกษาจำความคิดเห็นของครู อาจารย์หรือความเห็นคนอื่นไม่ได้ ทั้งนี้ได้

หมายความว่า นักเรียนไม่ควรพึ่งความคิดเห็นของครูหรือของผู้อื่น แต่ผู้สอนต้องหาจังหวะที่เหมาะสม บางครั้งนักเรียนบางกลุ่มต้องการพึ่งความเห็นของคนอื่นก่อน แล้วความเห็นของตัวเองจึงเกิดขึ้น นักเรียนบางกลุ่ม ถ้าได้รับพึ่งความเห็นของผู้ที่ตนนิยมแล้ว ก็ติดอยู่เพียงแค่นั้น คิดต่อไปไม่ได้ นักเรียนไทยโดยมากไม่เคยมีการฝึกหัดให้ออกความคิดเห็น มักชอบพึ่งและจดความเห็นของครูอาจารย์และก็ดูเหมือนครูอาจารย์ก็จะชอบใช้วิธีการบอกให้นักเรียนจดและจำ เพราะสบายกว่าทำให้นักเรียนคิดเองมาก การที่จะทำให้นักเรียนคิด ครูอาจารย์ต้องอดทนอย่างมาก นักเรียนมักออกความเห็นชนิดที่ผู้ใหญ่อ่านแล้วตกใจ หรือไม่ออกเลย หรือพูดไม่ออก หรือเขียนไม่ได้ เขียนแล้วทำให้อ่านงุนงง ครูอาจารย์ที่สอนนักเรียนไทยให้อ่านหนังสือจะต้องมีชั้นดีธรรม อาจมากกว่าครูชาติอื่น เท่าที่ประสบมากับตนเองนั้น นักเรียนไทยส่วนใหญ่ไม่ยอมออกความเห็นและมักไม่มีความเห็นจะออก ยิ่งกว่านั้น นักเรียนมีโอกาสอ่านหนังสือน้อยมาก และมีทัศนคติว่า คนเราควรอ่านหนังสือแต่เฉพาะมีความจำเป็นจะต้องถูกทดสอบ หรือมีจะนั้นก็อ่านหนังสือเพื่อฆ่าเวลา ไม่ต้องการให้ใครมาเข้าชี้ถามว่ามีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหนังสือนั้น

เพื่อที่จะให้นักเรียนรู้คุณค่าของหนังสือ และเห็นส่วนบกพร่องและส่วนดีของงานเขียนแต่ละ

ชั้น ๆ นักเรียนก็จำเป็นต้องได้อ่านหนังสือหลาย
ชนิดและหลายระดับ เท่าที่ได้เคยทำมานั้น การ
ให้นักเรียนอ่านหนังสือที่นักเรียนอาจเห็นความ
บกพร่องง่าย ๆ ทำให้นักเรียนมั่นใจว่าตัวมีความ
คิดเห็นที่ถูกต้องสมควร ถ้าให้นักเรียนอ่านหนังสือ
ที่ดีพร้อมเกือบไม่มีที่ติ สมมุติว่า *เวสสันดรชาดก*
นักเรียนอาจติตรงที่ไม่ควรติ เช่นติปรัชญาของ
พระเวสสันดรในการสลุงให้ชูชก กล่าวหาว่า
เป็นพ่อไม่ดี ครูก็จำเป็นต้องคัดค้านว่า นั่นเป็น
ปรัชญาของพุทธศาสนา เราอาจจะไม่เห็นพ้อง
ด้วย แต่จะติว่าหนังสือนั้นไม่ดีหรือผู้แต่งแต่งไม่ดี
นั้นไม่ได้ การดกเถียงเป็นการจับประเด็นของ
ปรัชญา ไม่ใช่ประเด็นของการแต่งหนังสือ นัก
เรียนก็มักจะจะต้องถ้อยคำ เกิดความคิดว่าครูไม่
ยอมให้โต้เถียง หรือครูเองก็อาจไม่รู้จะชี้แจง
ปรัชญาที่ลึกซึ้งของพุทธศาสนา ก็เลยทำให้นัก
เรียนเลิกเชื่อถือทั้งพุทธศาสนาและครูของตัวเอง

การนำเอาวรรณกรรมปัจจุบันมาให้ให้นักเรียน
ศึกษามีประโยชน์ในด้านที่ว่า นักเรียนรู้สึกมั่นใจ
ที่จะออกความคิดเห็น การอ่านก็ง่ายกว่าวรรณ
กรรมรุ่นเก่า เพราะนักเรียนเข้าใจสำนวนภาษา
ได้โดยไม่ต้องใช้ความพยายาม และครูก็ไม่ต้อง
อธิบายศัพท์ หรือสำนวนเก่า ๆ ที่นักเรียนไม่
เข้าใจ และครูเองก็ไม่มั่นใจ การเรียนวรรณกรรม
ปัจจุบัน ไม่เหมือนกับการเรียนวรรณคดีที่เป็น
แบบแผน เพราะวรรณคดีที่เป็นแบบแผนเป็น
มรดกของชาติผ่านการคัดมาแล้ว เวลาได้พิสูจน์

แล้วว่าวรรณกรรมชั้นนั้น ๆ เป็นที่รักเป็นที่หวง
แหนของบรรพบุรุษ จึงได้ต่อสู้กับเก็บต้นฉบับ
อุทิศทรัพย์มรดกกันมาให้ลูกหลานได้อ่าน ในการ
เรียนวรรณคดีที่เป็นมรดก หรือวรรณกรรมดี ๆ ที่
มีก่อนนักเรียนเกิด ครูจะต้องอธิบายให้นักเรียน
เข้าใจหลายสิ่งหลายอย่าง ที่นักเรียนไม่สามารถรู้
ได้เอง แต่ในการเรียนวรรณกรรมปัจจุบัน
นักเรียนจะแสดงความวิพากษ์ได้เกือบทันทีที่อ่าน
จบ และสามารถวิจารณ์ได้บ้างตามสมควร

การสอนให้นักเรียนถึงซึ่งความวิพากษ์ ถ้า
สอนแก่กลุ่มใหญ่ ไม่ให้โอกาสนักเรียนได้ออก
ความคิดเห็น ก็ได้ผลน้อย นักเรียนที่จะกล้าออก
ความคิดเห็นในกลุ่มใหญ่มีน้อยคน มักเข้าหน้า
เข้าความคิด ถ้าแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก อย่าง
มากที่สุด ๓๐ คน การสอนจึงจะได้ผล ยิ่งกลุ่ม
เล็กลงขนาด ๑๕ คนได้ก็ดี กลุ่มเล็กเกินไปก็
เหงา ไม่คึกคัก

มีผู้ถามหลายคนว่า จะทำอย่างไรจึงจะให้
นักเรียนไทยออกความคิดเห็นในห้องเรียน การ
ที่จะทำให้นักเรียนออกความคิดเห็นนั้นมักจะกิน
เวลา เพราะนักเรียนไทยไม่ค่อยเชื่อใจว่าครู
อาจารย์จะไม่ถือว่าความคิดของเขาผิด นั้นอย่าง
หนึ่งกับอีกอย่างหนึ่ง มักเกรงว่าเพื่อนร่วมห้องจะ
ขบขันความคิดที่ผิด หรืออีกข้อหนึ่ง เพื่อนหาว่า
ชอบแสดงตัวมากเกินไป อาจารย์ผู้สอนจึงต้อง
ใช้ชั้นดีธรรมและมีกุศโลบายหลายอย่าง ที่เคยไว้
ก็คือ แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ

n-๔ คนต่อกลุ่ม ให้เขาคุยกันเรื่องหนังสือที่อ่าน
ในชั้นแรกให้คิดตั้งคำถามในข้อที่ข้องใจ ใช้เวลา
สัก ๑๐ นาที นักเรียนก็จะหาคำถามได้มาก ให้
สมาชิกหัดเขียนคำถามให้แจ่มแจ้ง แล้วขอให้
ช่วยกันตอบข้อข้องใจแก่กันและกัน ซึ่งเขามักจะ
ทำได้โดยง่าย ต่อจากนั้น ก็มีหัวข้อให้เขาไป
พิจารณา เช่นชอบตัวละครตัวไหน เพราะเหตุ
ใด ให้ทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ ก่อน แล้วช่วยกัน
เขียนรายงาน ไม่นานนักเรียนเกิดความเชื่อใจ
ว่าตัวเขามีความคิดเห็นที่เพื่อนและครูรับฟัง
แล้วเขาก็จะอยากออกความคิดเห็นมากขึ้นทุกที
เพราะเป็นธรรมชาติของคนในวัยหนุ่มสาวที่จะ
ออกความเห็น คนแก่ของไทยมักจะไม่อยากพูด
มาก เพราะได้พูดมาเสียพอแล้ว หรือแหว่งไปสุด
อีกทางหนึ่ง คือพูดมากเกินไป เพราะต้องอึดอัน
มานาน จนแก่แล้วจึงมีโอกาสพูด

กุศโลบายมีมาก แต่จะสาธยายในที่นี้มาก
ไม่ได้ เพราะใครจะชี้แจงเกี่ยวกับคำ มาตรฐาน
ทุกครั้งที่คุณไทยเราคิดหรือพูดเรื่องหนึ่งเรื่องใด
เราก็อึดที่จะยกมาตรฐานต่างประเทศมาอ้างไม่ได้
บางคนรู้สึกอยู่ในใจ ไม่ค่อยพูดออกมา บางคนก็
พูดออกมาชัดแจ้ง บางคนก็เลยคัดค้าน กล่าวหา
ว่ามาตรฐานของฝรั่งไม่ควรเป็นมาตรฐานของไทย
ในเรื่องมาตรฐานนี้เมื่อกล่าวถึงวิชาการแล้ว จำ
เป็นที่เราจะต้องหาระดับสูงที่สุดที่จะขึ้นถึงได้ ใน
การพิจารณาวรรณกรรมหรือวรรณคดีก็ตาม เรา
ต้องทราบว่า มาตรฐานของต่างประเทศมีแค่ไหน

ใช้เกณฑ์อะไรวัดมาตรฐาน ควรทราบว่าประเทศ
เช่นญี่ปุ่นใช้มาตรฐานอะไร จีนและอินเดียใช้
อะไร และตะวันตกใช้อะไร ถ้ามีละนั้นก็เหมือน
คนหลงอยู่ใน “โลกกะลาฟ้าครอบ” หรือเข้าบท
“กลกบเกิดอยู่ใน สระจ้อย” คงจะเป็นเพราะมี
การสอบชิงทุนไปศึกษาต่างประเทศ คนไทยมัก
มีปมด้อยเกิดขึ้น คิดว่าคนที่ได้ไปต่างประเทศคือ
คนที่มีความสามารถสูง คนที่ไม่ได้ไปสู้ไม่ได้
แท้ที่จริงคนที่ได้ไปต่างประเทศเป็นคนมีโอกาส
และใครก็ตามที่มีโอกาสดีกว่าคนอื่นมีพันธะเกิด
ขึ้น ผู้มีโอกาสดีต้องเผื่อแผ่ไปยังผู้ขาดโอกาส ผู้ที่
ไปต่างประเทศมาแล้วจำเป็นจะต้องทำให้คนที่
ไม่ได้ไป แลเห็นว่าประเทศเราชาติอะไรไป
และมีความดีเหนือประเทศอื่นในเรื่องใด

ในเรื่องงานเขียนงานประพันธ์นั้น เราอาจ
ทราบมาตรฐานของประเทศต่างๆ ได้โดยไม่ต้อง
ไปประเทศนั้น ถ้าหากเราอ่านหนังสือภาษาต่างประเทศ
ออก ถ้าเราอ่านหนังสือภาษาอังกฤษได้
เราจะรู้ได้ง่ายว่า มาตรฐานของหนังสืออังกฤษ
โดยเฉพาะวรรณกรรมสมัยใหม่ เช่น นวนิยาย
อัตชีวประวัติ ชีวประวัติ ห่างไกลจากมาตรฐาน
หนังสือไทยเพียงใด นักเขียนเช่น ซอเมอร์เซต
มอห์ม เป็นนักเขียนสำหรับนักเรียนระดับมัธยม
และสำหรับชาวบ้านทั่วไปอ่านกันเป็นเรื่อง
เฟลิดเฟลิน เกรแฮม กรีน เขา นับเป็นนักเขียน
ชั้นกลาง คือนักอ่านที่มีการศึกษาสูงก็พอจะอ่านได้
และนักอ่านทั่วไปก็พอจะอ่านได้ นักเขียนที่เขา

ยกย่องกันมากนั้น สำหรับข้าพเจ้ามักจะจับไม่ติด เพราะมักจะมีปัญหาชีวิตซับซ้อน ปัญหาจิตวิทยา ที่ลึกซึ้ง และลึกากก็แยกเลยจนกระทั่งเราไม่สามารถ เข้าถึง เขามักยกย่องนักเขียนที่ใช้สำนวนภาษา ประณีต ลมุนละไม หรือโลดโผน ซึ่งชาวต่างประเทศยากที่จะวิพากษ์ ทั้งนี้มิใช่ว่าเขายกย่อง นักเขียนที่อ่านยาก ที่อ่านง่ายอย่างยิ่งเช่น วิลลา แคลเธอร์ เขาก็ยกย่องกัน แต่งานเขียนที่เขายกย่อง นั้น มักจะเป็นงานที่ต้องพินิจพิเคราะห์ เช่นเดียวกับ การฟังเพลงสามชั้นของไทย ต้องฟังด้วยความ ตั้งใจตลอดเวลา และต้องใช้เวลาค่อยๆ ฟังนานบี จึงจะเข้าถึงความไพเราะ ที่เป็นเช่นนี้ก็กล่าวก็ เพราะชาวตะวันตกใช้สมองกันมาหลายศตวรรษ สุภาชิตธรรมดาเขาก็ฟังกันมาหลายร้อยปี การ พรรณนาที่ไพเราะก็ได้อ่านกันมาหลายร้อยปีและ สิ่งสุนทรพจน์หลายในวรรณศิลป์ก็ให้เห็นได้ขึ้นมา หลายร้อยปีเช่นเดียวกัน จึงไม่ต้องแปลกใจว่า มาตรฐานการเขียนการประพันธ์ของชาวตะวันตก จะไม่ห่างไกลจากของชาติเล็กๆอย่างเรา ประเทศ จีนและอินเดียนั้นมีวัฒนธรรมเก่าแก่นับเป็นพันปี มาตรฐานก็ต้องห่างจากคนที่มิวัฒนธรรมนับร้อยปี ทั้งหมดนี้เป็นสภาวะธรรมชาติ

มีสิ่งที่จะต้องกล่าวเกี่ยวกับชาวตะวันตกอยู่อย่าง หนึ่งคือ ถึงแม้ว่าจะมีความเจริญมาหลายศตวรรษ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ชาวตะวันตกขาดความ เข้าใจเกี่ยวกับชีวิตหลายประการ ที่สำคัญคือ เรื่องเพศ ชาวตะวันตกไปหลงกันไปว่า ความรู้

เรื่องเพศก็ดี ความผิดพลาดทางเพศก็ดี เป็นบาป กรรมหนัก เป็นการลบหลู่พระผู้เป็นเจ้า ครั้นมา ถึงสมัยที่ตนมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เข้าใจ สภาวะธรรมชาติต่าง ๆ ก็เลยเปลี่ยนความคิดกัน สุดเหวี่ยง มีความตื่นเต้นเรื่องเพศ และเรื่อง ที่มนุษย์เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งกันอย่างมาก ซึ่งแสดง ออกทางศิลปะนานาชนิด ในเรื่องนี้ก็ควรยินดีว่า กวีรุ่นใหม่ของเรามีได้ตื่นเต้นตามชาวตะวันตก หันความสนใจไปสู่สภาพสังคม ซึ่งสำหรับ ตะวันตกก็ล้าสมัยไปแล้ว ดังนั้นจะเห็นว่า เกี่ยวกับ discipline ซึ่งแปลว่า ประมวลความรู้ตามหลัก การประเภทหนึ่งๆ ไม่ใช่ วินัย แต่ที่ต้องมี วินัย อยู่ นั่นเอง เพราะการยึดหลักต้องอาศัยวินัย วินัย ในการคิด ในการแสดงออกเป็นนัยคำ เมื่อมี discipline จึงต้องมีศัพทานุศัพท์ ใช้ร่วมกัน เข้าใจตรงกันในกลุ่มคนที่ต้องอาศัยหลักวิชานี้ เพื่อช่วยเหลือเพิ่มความรู้ความคิดให้แก่กันได้

ยังมีข้อคิดที่จะกล่าวอีกมากเกี่ยวกับการสอน วรรณคดี หรือ การอ่าน หรือ วรรณกรรมศึกษา แต่บทความนี้ก็มีความยาวพอประมาณสำหรับ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับนี้แล้ว จึงขอยุติไว้ เพียงเท่านี้ ๗๐

ข้อคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดี

ในระดับอุดมศึกษา^(๑)

เจตนา นากวัชระ

ถ้าจะกล่าวไว้ในโลกปัจจุบัน เทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญและการศึกษาวิชาการในทางมนุษยศาสตร์อยู่ในสภาพที่เรียกได้ว่าเป็น “วิกฤตการณ์” ก็เห็นจะมีนักวิชาการทั้งไทยและเทศเป็นจำนวนไม่น้อยที่จะสนับสนุนความข้อนี้^(๒) สะตากรมของนักอักษรศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักอักษรศาสตร์ไทยในรอบสิบปีสิบปีที่ผ่านมาแล้ว นับได้ว่าค่อนข้างจะมีตมลงทุกที นักอักษรศาสตร์ฝีมือดีหลายคนก็หันความสนใจไป ในแขนงวิชาอื่นจริงอยู่ท่านเหล่านั้นได้ทำประโยชน์มิ ใช้น้อยให้แก่วงศ์ม อาทิเช่นในทางด้านวิชาการศึกษา แต่ก็มีเพื่อนนักอักษรศาสตร์ด้วยกัน ที่มักจะกล่าวว่าน่าเสียดายที่ท่านเหล่านั้นได้ทิ้ง “อาชีพ” อักษรศาสตร์ไปเสีย

ข้อกล่าวตั้งที่อ้างมาข้างต้นนี้อาจจะเรียกได้ว่าเป็นการเข้าใจลักษณะของวิชาอักษรศาสตร์ไว้เร็วไป อักษรศาสตร์มิใช่วิชาชีพ แต่เป็นวิชาการบริสุทธิ์ เราควรจะต้องว่าเราเรียนอักษรศาสตร์เพื่อลึบสมอง เพื่อเพิ่มพูนสติปัญญา เพื่อให้รู้จักกับงานสร้างสรรค์ทางวรรณศิลป์ของมนุษย์อันถือได้ว่าเป็นสมบัติของโลก ทั้งนี้ได้หมายความว่าเราเรียนอักษรศาสตร์ไปแล้วจะ ไปประกอบอาชีพอะไรที่เป็นแก่นสารมิได้ แต่การประกอบอาชีพใด ๆ นั้นจะต้องมีการฝึกฝนกันอีกชั้นหนึ่งรากฐานทางอักษรศาสตร์อาจจะช่วยให้การฝึกฝนอาชีพนั้น ๆ ดำเนินไปได้ด้วยดีกว่ารากฐานทางอื่นเสียอีก แม้แต่แพทย์ก็ยังคงมี internship นักอักษรศาสตร์ก็จำเป็นจะต้องทำ internship เช่น

กัน แต่การฝึกฝนอาชีพของเรานั้นเป็นไปได้มากมายหลายสาขา จึงไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่เราจะต้องแก้ตัวว่าวิชาของเราเมื่อเล่าเรียนไปแล้วก็ไปทำงานทำกับเขาได้ เช่นจะต้องชี้แจงว่าเราเรียนหนักในทางภาษาต่างประเทศ บัณฑิตของเราจึงมีโอกาที่จะไปทำงานทำได้หลายประเภท รวมไปถึงงานของเอกชนซึ่งในสมัยนี้ก็ต้องใช้ภาษาต่างประเทศเป็นส่วนมาก ด้านอักษรศาสตร์มีทักษะเช่นนี้ วิทยาลัยเอกชนคงจะมีคู่แข่งที่น่าสพึงกลัวเป็นอย่างยิ่ง เพราะอย่างน้อยนักเรียนที่สอบได้คะแนนชั้นยอดเยี่ยมในระดับ ม.ศ. ๕ ก็ยังเลือกศึกษาวิชาอักษรศาสตร์กันอยู่

ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ก็เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าวิชาอักษรศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาภาษาไทย ตกอยู่ในสภาพที่จะต้องต่อสู้ดิ้นรนกับสังคมที่ไม่เป็นมิตร ครูอาจารย์ภาษาไทยคงจะทราบดีอยู่ว่านักศึกษาที่ได้คะแนนดีมักจะไปเลือกเรียนภาษาต่างประเทศเสียเป็นส่วนมาก จะว่าเป็นอคติของคนบางคนของกลุ่มชนบางกลุ่ม หาได้ไม่ ปัญหาทั้งหมดเป็นเรื่องของแนวโน้มในระดับสากล วิทยาการทั้งหลายในปัจจุบันก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว และมีการถ่ายทอดกันอย่างรวดเร็วเช่นกัน เราอาจจะกล่าวได้ว่ายุคปัจจุบัน เป็นยุคที่ความรู้เป็นของสากล วิทยาการใดที่มีได้เข้ามาอยู่ในเครือข่ายก็มักจะมีผู้นิยมน้อย ทั้งนี้ไม่ใช่เฉพาะการศึกษาภาษาและวรรณคดีไทยเท่านั้น ศาสตร์อื่น ๆ แบบไทย ๆ ก็ตกอยู่ในวิกฤตการณ์

เดียวกัน ผู้เขียนใคร่ขอยกตัวอย่างที่ได้พบเห็นมาด้วยตนเอง ขณะนี้^(๓) มีงานแสดงภาพเขียนของจิตรกรร่วมสมัยของไทยอยู่ที่สำนักงานBritish Council ศิลปินไทยผู้หนึ่งซึ่งได้ทำชื่อเสียงมากแล้วในการเขียนรูปแบบฝรั่งกลับหันไปหาวิธีการเขียนภาพแบบไทย ผู้ชมคงจะตั้งกับจิตรกรรมชุดใหม่ของ ดวลย์ ดัชนี้ ซึ่งมีอยู่หลายรูปที่เขียนเป็นลักษณะของตู้พระไตรปิฎกตามแบบไทยเดิม แต่เขียนลงบนผืนผ้าใบขนาดใหญ่ หาได้เขียนลงบนตู้พระไตรปิฎกจริงๆ ไม่ ลวดลายแม้จะสวยงามปานใด ก็ทำให้ผู้ชมอดคิดไปไม่ได้ว่ายุคของเราคงจะไม่ยอมรับจิตรกรรมใหม่ๆ ที่มากับตู้พระไตรปิฎกจริงๆ แต่จะรับสิ่งที่เป็นของสมมุติซึ่งแสดงออกด้วยสื่อที่ถือว่าเป็นสากล จิตรกรรมของดวลย์นั้นเจ้าตัวตั้งชื่อว่าBook-Cabinet หมายเลข ๑ หมายเลข ๒ ฯลฯ รวมความว่าศิลปินไทยที่มีฝีมือผู้หนึ่งจำเป็นต้องพูดภาษาสากลทั้งๆ ที่จิตใจยังเป็นไทย ถ้าเราจะหวนกลับมาพิจารณาภาพของวิชาอักษรศาสตร์ของเราบ้างก็ไม่แน่ว่าจะไปว่านักเรียนดีของเราที่หนีไปเรียนภาษาต่างประเทศกันหมดนั้น ใช่ว่าเขาจะไม่รักภาษาและวรรณคดีไทย แต่สมัยนี้ใครเล่าที่จะไม่เลือกเดินตามแนวทางที่เป็นสากล

อันที่จริงการศึกษาภาษาและวรรณคดีไทยในระยะหลัง ๆ นี้ก็มีแนวทางที่เป็นสากล อยู่บ้าง ประการแรกนักวิชาการชาวต่างประเทศหลายคนได้มาทำการวิจัยในด้านภาษา และวรรณคดีไทย

และได้กลับไปตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน ของตนเอง
เป็นผลให้คนต่างชาติสนใจประเทศไทยและวัฒน
ธรรมไทยมากขึ้น แต่งานวิจัยเหล่านี้จะเชื่อถือ
ได้สักเพียงไหนหรือจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
เล่าเรียนภาษาและวรรณคดีไทยในเมืองไทยสัก
เพียงใดยังเป็นปัญหาอยู่ นักศึกษาไทยโดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในระดับปริญญาตรีไม่ค่อยจะได้มีโอกาส
อ่านงานประเภทนี้ เพราะตีพิมพ์ในต่างประเทศ
และเขียนเป็นภาษาต่างประเทศ ประการที่สอง
นักวิชาการไทยบางคนได้มีโอกาสไปศึกษาต่อเพื่อ
ทำปริญญาชั้นสูงในทางภาษาและวรรณคดีไทยใน
มหาวิทยาลัยต่างประเทศ วิทยานิพนธ์ที่เขียน
เป็นภาษาต่างประเทศก็มักจะไม่เป็นที่รู้จักกัน
เพียงพอในหมู่นักวิชาการไทย มีน้อยเล่มนักที่
ผู้เขียนสนใจจะแปลออกมาเป็นภาษาไทย ยิ่ง
ไปกว่านั้นเมื่อกลับมาถึงเมืองไทยแล้ว นักวิชา
การเหล่านี้ก็มักจะหันไปสนใจภาษาต่างประเทศ
เสียเป็นจำนวนมาก จึงมิได้มีโอกาสนำความรู้
เกี่ยวกับเรื่องไทยที่ตนได้ค้นคว้าไว้ มาใช้ให้เป็น
ประโยชน์ต่อวงวิชาการไทย ประการที่สาม ใน
ระยะหลังนี้มีนักภาษาไทยหลายคนไปได้รับอิทธิ
พลจากผู้เชี่ยวชาญวรรณคดีตะวันตกมาโดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในด้านวรรณคดีวิจารณ์จึงได้นำวิธีการ
แบบตะวันตกมาใช้ในการศึกษาวรรณคดีไทย
แต่ก็ใช้ในแบบที่เรียกได้ว่าผิวเผิน ลักษณะที่ถือ
ได้ว่าเป็นแบบสากลที่กล่าวมาแล้วทั้งสามประการ
นี้ยังจัดได้ว่าเป็นของใหม่ อาจจะยังไม่มีผลทั้ง

ในทางบวกและทางลบต่อการศึกษาภาษา และ
วรรณคดีไทยในมหาวิทยาลัยไทยโดยทั่วไป

เมื่อไม่นานมานี้ มุลนิธิเสฐียรโกเศศและ
นาคะประทีปได้จัดให้มีการแสดงปาฐกถาพิเศษ
เนื่องในโอกาสครบเจ็ดรอบนักษัตรของเสฐียรโก
เศศ ปาฐกถาหนึ่งได้บรรยายถึงนักเขียนและ
นักวิชาการร่วมสมัยกับท่านทั้งสองและก็ได้มีการ
อภิปรายกันหลังจากนั้น ประเด็นหนึ่งที่ได้
อภิปรายกันก็คือความเป็นเลิศของนักอักษรศาสตร์
ทั้งสองท่านซึ่งนักอักษรศาสตร์ทั้งที่อยู่ในวันเดียวกัน
และในวันหลังไม่อาจเปรียบเทียบได้ เมื่อได้อภิ
ปรายกันถึงพื้นฐานการศึกษาของท่านทั้งสองก็
เห็นได้ว่าท่านหนึ่งเป็น “ศิษย์ฝรั่ง” อีกท่าน
หนึ่งเป็น “ศิษย์วัด” เราจึงจำเป็นต้องถาม
ตัวเองว่าพื้นฐานของพวกเรานักอักษรศาสตร์ส่วน
มากที่ได้รับมาจากโรงเรียนมัธยมแบบไทยๆ และ
มหาวิทยาลัยจะเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่ความเป็น
ปราชญ์ เช่นเสฐียรโกเศศและนาคะประทีปได้
หรือไม่ ในการอภิปรายครั้งนั้นเราไม่สามารถที่จะ
หาคำตอบได้ ผู้เขียนเองได้ไปหาเรียนอักษร
ศาสตร์รุ่นผู้ใหญ่หลายท่าน ก็ยังหาคำตอบไม่ได้
เช่นกัน แต่ “แกนกลาง” ของการศึกษอักษร
ศาสตร์ซึ่งมาจากโรงเรียนมัธยมไทย และมหา
วิทยาลัยไทยนั้นเป็นสิ่งที่เราจะต้องยอมรับว่าเป็น
พื้นฐานที่ดีที่สุดแล้วที่เราจะให้แก่นักอักษรศาสตร์
ไทย โดยไม่ต้องส่งนักภาษาไทยไปเรียนเมืองนอก
หรือส่งกลับไปหาวัด หน้าที่ของเราคือต้องสร้าง

“แกนกลาง” นี้ขึ้นมาให้แข็งที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ส่วนจะสร้างอย่างไรนั้นเป็นเรื่องที่เราจะต้องช่วยกันขบคิดต่อไปอีกนาน

ปัญหาของการศึกษาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาวรรณคดีอยู่ที่ระดับปริญญาตรี การจะปลูกฝังความเป็นนักอักษรศาสตร์ที่แท้จริงจะต้องเริ่มเสียแต่ในระดับนี้ การปรับปรุงการสอนภาษาและวรรณคดี ในระยะหลังๆ นี้ เรามักจะเริ่มต้นกันด้วยการปรับปรุงหลักสูตร หลักสูตรใหม่ๆ ค่อนข้างน่าสนใจ เพราะนักวิชาการได้ปรับหลักสูตรให้เข้ากับอุดมการณ์ของอุดมศึกษา ในมหาวิทยาลัยบางแห่งได้มีการร่างหลักสูตรสาขาวิชาต่างๆ ให้สอดคล้องกันโดยเน้นถึงเอกภาพของวิทยาการ บัณฑิตทางภาษาและวรรณคดีก็จำเป็นจะต้องมีความรู้ทางประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ศิลปะ โบราณคดี จิตวิทยา มานุษยวิทยา นิเวศวิทยา และศาสตร์อื่นๆ อีกด้วย หลักสูตรใหม่บางที่ก็ไม่มีบรรลุลดตามที่นักวิชาการพึงปรารถนาด้วยเหตุใหญ่ๆ สองประการ คือ การสอนที่ไม่ตั้งใจให้นักศึกษาเป็นตัวของตัวเอง และการขาดตำรา

นักอักษรศาสตร์ผู้หนึ่งได้เคยกล่าวไว้กับผู้เขียนว่า ในระยะสี่ปีที่ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยนั้นมีวิชาที่เรียนแล้วรักร้อยประเภทเดียว คือการเรียนหนังสืออ่านนอกเวลา ฟังดูแต่ผิวเผินก็เหมือนกับจะหลู่คุณครู แต่ถ้าพิจารณาดูให้ถ่องแท้แล้ว การอ่านหนังสือด้วยตนเองด้วยใจรักนั้นเป็นแก่น

แท้ของการเรียนอักษรศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวรรณคดี นักศึกษาจะต้องรู้จักอ่านเอง อ่านให้กว้าง อ่านให้ละเอียด และอ่านให้ลึก หน้าที่ของครูคือเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ ความชื่นชมที่ได้จากการเรียนวรรณคดี คือความชื่นชมที่ได้จากการค้นพบ ค้นพบสมบัติทางวรรณศิลป์ที่นักศึกษาแต่ละคนได้เสาะแสวงหาด้วยตนเอง ได้รู้จักคุณค่าด้วยการใช้วิจารณ์ของตนเอง ไม่มีความสุขใดสำหรับนักวรรณคดีเหนือกว่าการที่ได้อ่านวรรณกรรมที่ลึกซึ้ง ได้นั่ง “แกะ” ความหมายของวรรณกรรมนั้นๆ ด้วยความพากเพียรพยายามบางครั้งอาจจะต้องใช้เวลาสี่ชั่วโมงเพื่อตีความหมายของกวีนิพนธ์บทสั้นๆ แต่เพียงบทเดียว ถ้านักวิทยาศาสตร์เรามีโอกาสได้ชื่นชมกับ “Eureka!” ของเขา นักอักษรศาสตร์ก็มี “Eureka” แบบของเราเช่นกัน ความชื่นชมแบบนี้ครูให้เราไม่ได้โดยตรง เราต้องเสาะแสวงหาด้วยตัวเอง และเรามักจะ “บรรลุ” ถึงสิ่งเหล่านั้นนอกห้องบรรยาย

นักวรรณคดีจะต้องฝึกฝนตนเองในความสามารถอื่นๆ อีก การรักอ่านหนังสืออย่างเดียวไม่พอ เราจะต้องคอยเฝ้าสังเกตปฏิกิริยาทางอารมณ์ของตัวเราเองด้วย เปรียบเสมือนเราทำตัวเป็นบุคคลที่สองเฝ้าดูตัวของเราเอง ปฏิกิริยาที่เรามีต่อวรรณกรรมชิ้นใดเป็นสิ่งหนึ่ง ความสามารถที่จะแปลปฏิกิริยานั้นออกมาเป็นถ้อยความ

ที่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงของเราด้วยถ้อยคำที่ได้ความหมายและที่ผู้อื่นเข้าใจได้เป็นอีกชั้นหนึ่งของ “ ศาสตร์ ” แห่งวรรณคดี ความสามารถเช่นนี้เป็นสิ่งที่สร้างได้ ผักผ่อนได้ ครูจึงมีบทบาทที่สำคัญในการที่จะช่วยให้ศิษย์ของตนได้สร้างความสามารถเหล่านั้นมา เพราะครูเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เหนือกว่า ตำราทางวรรณคดีก็ทำหน้าที่เป็น “ ครู ” ได้เช่นเดียวกัน วิธีการเช่นนี้ก็คือวิธีการของวรรณคดีวิจารณ์นั่นเอง การเรียนวรรณคดีที่ดีที่สุด และสนุกที่สุด ก็คือการที่ผู้รักอ่านหนังสือมาแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน จะแสดงออกด้วยคำพูดหรือด้วยข้อเขียนสุดแล้วแต่กรณี มีผู้กล่าวว่าวิชาวรรณคดีเป็นวิชาของคนกลุ่มน้อย เป็นวิชาของ “ elite ” ถ้าความจริงเป็นเช่นนั้น ถึงเวลาหรือยังที่เราจะเริ่มคิดลดจำนวนนักศึกษาสำหรับวิชาประเภทที่เรียนจบแล้วไปทำมาหากินได้ยาก

ครูผู้สอนวรรณคดีในมหาวิทยาลัยไทยในปัจจุบันต้องเผชิญกับปัญหานานาประการที่อาจจะมีใช่ปัญหาของวิชาการโดยตรง ผู้เขียนจะไม่กล่าวถึงการสอนวรรณคดีเป็นวิชาทั่วไป สำหรับนักศึกษาในสาขาอื่นๆ ที่มีชื่ออักษรศาสตร์ แต่จะขอเน้นถึงปัญหาของการสอนวรรณคดี เป็นวิชาหลัก ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นักศึกษาจำนวนไม่น้อยมิได้เลือกเรียนวิชาของเราด้วยใจรัก แต่เป็นเพราะไปเรียนวิชาอื่นไม่ได้^(๔) ครูจะต้องใช้ความเพียรพยายามเป็นพิเศษที่จะต้องกระตุ้น

ให้นักศึกษาเกิดความสนใจ ยิ่งถ้าต้องการจะให้เรียนโดยวิธี “ ค้นพบ ” ด้วยตนเองดังที่กล่าวมาแล้ว ก็เห็นจะเป็นปัญหาหนักขึ้น ถึงแม้ในกรณีที่นักศึกษาเลือกเรียนวิชาภาษาและวรรณคดีด้วยความเต็มใจก็ดี การที่จะกระตุ้นให้เขาแสดงทัศนะของตนเองเกี่ยวกับวรรณกรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ยากลำบากเช่นกัน เพราะชั่วโมงเรียนมาก โดยเฉพาะชั่วโมงที่จะต้องฟังคำบรรยายมีมาก ผู้เขียนเองในฐานะที่เคยเป็นครูสอนวรรณคดีมีความเห็นตรงกับนักอักษรศาสตร์ ผู้ที่กล่าวว่าเรียนหนังสืออ่านนอกเวลาสนุกที่สุดในชีวิตของความเป็นครู ผู้เขียนได้เคยอ่านเรียงความของนักศึกษาหลายคนที่ยื่นวิจารณ์หนังสือนอกเวลา แล้วถึงกับต้องอุทานว่า “ เด็กคนนี้เก่งกว่าครู ” นั่นคือความสุขของครูวรรณคดี ครูภาษาไทยอาจจะได้รับความชื่นชมแบบนี้บ่อยครั้งกว่าครูภาษาต่างประเทศ

เราจึงอาจจะสรุปได้ว่าหน้าที่ของครูวรรณคดีนั้นค่อนข้างจะหนักอยู่ไม่น้อย เพราะจะต้องมีความอดทน รับฟังทั้งความเห็นของผู้อื่นรวมทั้งความคิดเห็นของผู้อื่นกว่าตน ทั้งในด้านวิวุฒิและคุณวุฒิ เมื่อได้สอนไปแล้วก็เชื่อว่าเห็นผลได้ทันตา งานของเรามีใช่เป็นเรื่องของการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาโดยตรง แต่เป็นเรื่องสร้างทัศนคติสร้างศักยภาพที่นักศึกษาแต่ละคนจะต้องพัฒนาต่อไปด้วยตนเอง ปัญหาอันยากยิ่งอีกข้อหนึ่งสำหรับครูวรรณคดีก็คือการวัดผล เราหา

มาตรการที่มีลักษณะเป็นปรนัย (objective) สำหรับวัดความสามารถของนักศึกษาที่แน่นอน ได้ยากการเรียนวรรณคดีจะหนีเรื่องของการ “ชอบ-ไม่ชอบ” ไปไม่พ้น^(๕)

ปัญหาอีกประการหนึ่งมิใช่ปัญหาทางวิชาการโดยตรง แต่เป็นปัญหาของการบริหารงานวิชาการ ครูอาจารย์ทางอักษรศาสตร์มักจะหลีกเลี่ยงความจำเจที่เกิดขึ้นจากการที่ต้องสอนวิชาซ้ำ ๆ ซากๆ ได้ยาก จริงอยู่วรรณกรรมที่ตีเด่นอ่านเท่าไรก็ไม่รู้จักเบื่อ แต่การที่จำเป็นต้องสอนวรรณกรรมเรื่องเดียวกันนี้แล้วปีเล่า ทำให้เรากลายเป็นครูที่นักเรียนเบื่อโดยที่เราไม่รู้ตัว ความจริงผู้สอนบางคนก็อยากจะเปลี่ยนวิชาสอน เพื่อจะได้มีโอกาสค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ ที่เรายังไม่รู้จัก แต่ “หลักสูตร” เป็นอุปสรรค หรือ ในบางกรณีผู้บริหารและระบบบริหารเป็นอุปสรรค เพราะการจะเปลี่ยนหลักสูตรนั้น จะต้องผ่านแผนกวิชา ผ่านกรรมการคณะ ผ่านที่ประชุมคณบดี ผ่านสภามหาวิทยาลัย ผ่านหน่วยหลักสูตรสภาการศึกษา และผ่านคณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติ วิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้ครูวรรณคดีไม่หยุดอยู่กับที่ ในด้านวิชาการก็คือการเปลี่ยนหัวข้อวิชาสอน อีกประการหนึ่งเรายังขาดการติดต่อกันในระหว่างสถาบัน ครูอาจารย์ในสถาบันหนึ่ง จึงไม่ค่อยจะมีโอกาสได้ทราบว่าสถาบันอื่นเขาเชี่ยวชาญในทางใด การสัมมนาซึ่งเป็นสิ่งที่นิยมกันมากนั้น ทำให้ได้บ่อยครั้งนัก

เพราะสิ้นเปลืองมาก นักวิชาการบางสาขาก้าวหน้ากว่านักอักษรศาสตร์มาก เช่นในด้านแพทยศาสตร์ หรือแม้แต่ศึกษาศาสตร์ ตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายก็คือนิติยสารวิชาการทางสาขาแพทยศาสตร์ในประเทศไทยมีอยู่ในขณะนี้ถึง ๓๗ ฉบับ และฉบับที่เก่าแก่ที่สุดมีอายุถึง ๔๘ ปีแล้ว

ผู้เขียนได้กล่าวถึงวิกฤตการณ์ของการศึกษาทางด้านมนุษยศาสตร์ ในปัจจุบันมาแล้ว ในตอนต้นของบทความนี้ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเราไม่มีทางที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้เสียเลย ตัวอย่างจากเพื่อนร่วมอาชีพในต่างประเทศ อาจจะเป็นกำลังใจให้แก่ครูไทยบ้าง ผู้เขียนได้เล่าถึงข้อพิพาทระหว่างนักวิทยาศาสตร์ และนักอักษรศาสตร์ในประเทศอังกฤษไว้แล้ว ในหนังสือ “วรรณไวทยาการ”^(๖) ผู้นำทางฝ่ายอักษรศาสตร์คือ F.R. Leavis ได้ต่อสู้มานานมาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว ที่จะชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของการศึกษาวรรณคดีของชาติอย่างจริงจัง ในมหาวิทยาลัย^(๗) เขามีความเชื่อมั่นว่าวรรณคดีอังกฤษมีคุณค่าอันสูงส่ง เป็นชุมทรัพย์แห่งปัญญา เป็นรากฐานของวัฒนธรรมอังกฤษที่แท้จริง การศึกษาวรรณคดีอังกฤษให้ดั่งแท้ จึงเป็นแนวทางที่จะทำให้คน อังกฤษได้ รู้จักธาตุแท้ของ ชาติตน ภาษาและวรรณคดีอังกฤษจึงควรจะเป็นแกนกลางของการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษ Leavis ได้ต่อสู้มานานแล้ว และก็ยังไม่มีทีท่าว่าจะแพ้ มิหนำซ้ำในระยะหลังนี้นักเรียนมัธยมชั้น

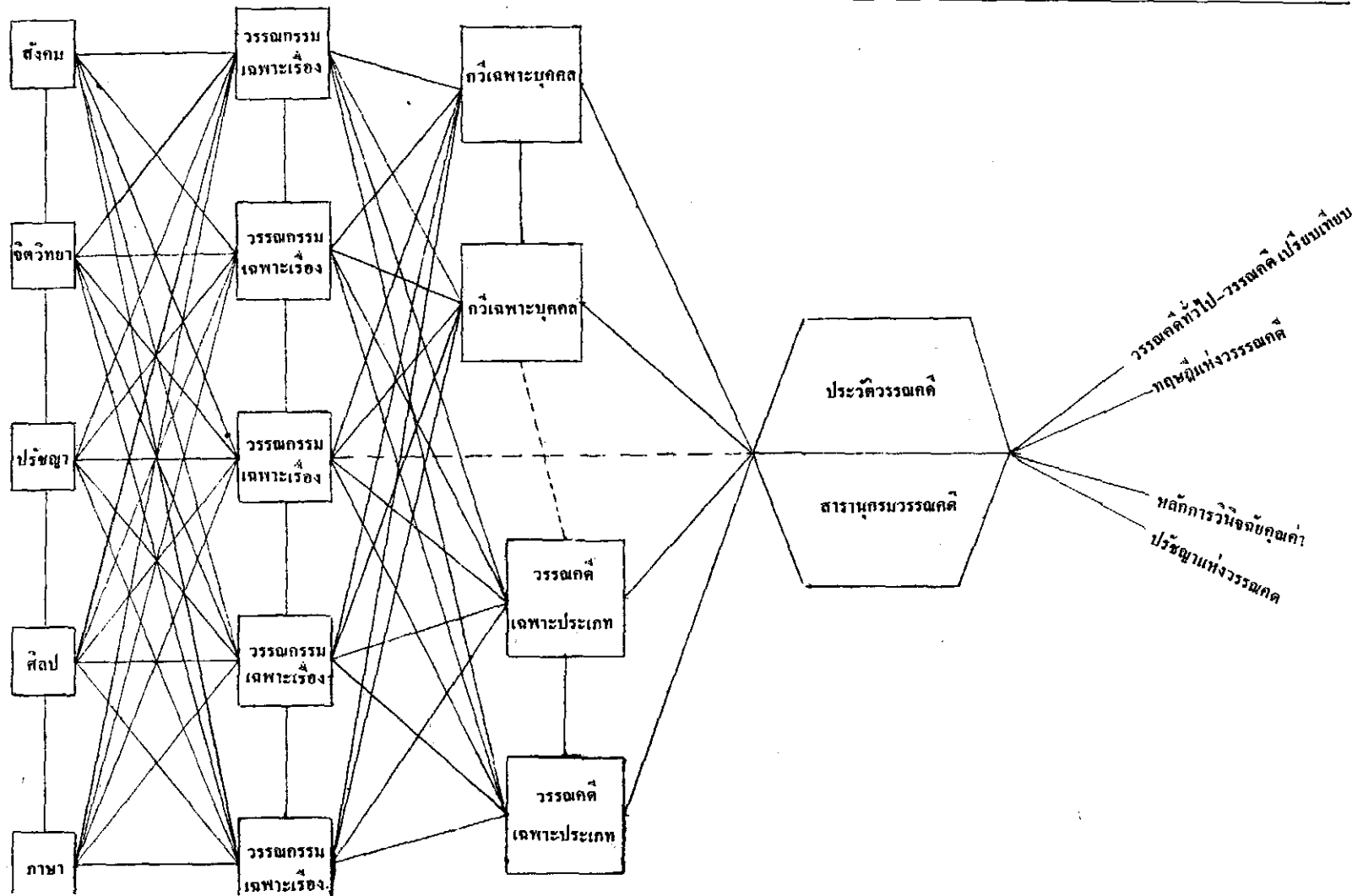
เลิศ เริ่มสนใจมาเรียนวิชาทางนี้กันมากขึ้นทุกที สภาพของประเทศอังกฤษ ซึ่งความเจริญทางด้าน วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีถึงขั้นอิมตัวแล้วอาจ จะต่างกับสภาพของบ้านเรามาก ถึงกระนั้นก็ดี เราควรจะถามตัวเราเองว่า สังคมไทยในปัจจุบันมี ที่สำหรับคนแบบ Leavis ไหม คำถามที่สำคัญ ยิ่งกว่านั้นก็ คือ เรามีความเชื่อมั่นหรือไม่ว่า วรรณคดีไทยคือแก่นแท้ของวัฒนธรรมไทย ถ้า เราเชื่อมั่นเช่นนั้น หน้าที่ทางวิชาการของเราก็คือ ศึกษาและวิจัยวรรณคดีไทยเพื่อที่จะให้ ได้มาซึ่ง แก่นแท้ก้อนนี้ บทเรียนอีกบทหนึ่งซึ่งเราอาจจะ ได้จากประสบการณ์ของ Leavis ก็คือครูเฒ่าผู้นี้ ประสบชัยชนะขั้นแรกในโรงเรียนมัธยม ครู วรรณคดีอังกฤษในระดับมัธยม ส่วนมากนับถืองาน วิจัยของ Leavis มาก และยิ่งไปกว่านั้นยังเห็น คล้อยตาม Leavis ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทของ วรรณคดีที่มีต่อสังคม อาจารย์มหาวิทยาลัยของ เรามักจะลืมนึกไปว่า โรงเรียนมัธยมเป็นแหล่งปลูก ผักกัสนาคติ (หรือแม่แค่อคติ) ให้แก่เด็ก มหา วิทยาลัยน่าจะใส่ใจที่จะสร้างความสัมพันธ์กับโรง เรียนมัธยม อย่างน้อยก็ควรจะช่วยแนะให้เห็น ว่าเราเรียนอะไรกันบ้าง ในระดับมหาวิทยาลัย เราแน่ใจหรือว่านักเรียนที่จบ ม.ศ. ๕ ที่เลือกเข้า ศึกษาในสถาบันนั้นสถาบันนี้ได้ “เลือก” เรียน วิชาที่เขาสนใจจริงๆ เขาอาจจะเลือกตามชื่อหรือ ตามสีของสถาบันก็ได้^(๘)

การที่จะปรับปรุงการสอนการเรียนภาษาไทย

นั้นอาจจะไม่มี “ทางสายกลาง” ให้เราเลือก ก็ได้ เราอาจจะต้องกล้าเสี่ยงในการที่จะรับนัก ศึกษาที่เต็มใจจะเลือกทำปริญญาทางภาษาไทย เสียตั้งแต่ชั้นปีที่หนึ่ง ถ้าเรายอมรับว่าวิชาภาษาไทย เป็นวิชาสำหรับคนหมู่น้อยซึ่งพร้อมที่จะเรียน ด้วยใจรัก การวางหลักสูตรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ก็คงจะไม่ยากจนเกินไป ผู้เขียนเชื่อว่า มีนักเรียนมัธยมดี ๆ อยู่บ้างที่รักภาษาและวรรณ คดีไทยมาแล้วตั้งแต่ โรงเรียนมัธยม จริงอยู่ผู้ เชี่ยวชาญหลักสูตรอุดมศึกษาอาจจะไม่เห็นด้วยกับ วิธีการแบบนี้ เพราะจะทำให้ขัดกับหลักการที่ ว่าเราจะต้องให้ liberal education แก่นักศึกษา มหาวิทยาลัยของเรา ท่านผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้น ลืมไปว่า liberal education ไม่จำเป็นจะต้อง ถ่ายทอดกันด้วยการบรรยายในชั่วโมงเรียน ผู้ เขียนอยากให้เห็นสถาบันอุดมศึกษาสักแห่งหนึ่ง ให้ liberal education ด้วยหนังสืออ่านนอก เวลา

วิธีการที่กล่าวมาแล้วข้างต้นอาจจะดำเนินไป ไม่ได้ผลดีถ้าเราขาด “เครื่องมือ” คือตำราที่ เหมาะสมนั่นเอง การวิจัยกับการสร้างตำราเป็น สิ่งที่สัมพันธ์กัน ผลงานวิจัยเป็นรากฐานของ ตำรา ทั้งนี้มิได้หมายความว่างานวิจัยทุกชิ้นใช้ เป็นตำราได้ โดยไม่ต้องมีการเรียบเรียงใหม่ โดย หลักการแล้วหัวข้อวิจัยควรจะมาจากผู้วิจัย นัก วิชาการควรจะเลือก วิจัยเรื่องที่ตน สนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิทยาการสาขามนุษยศาสตร์แล้ว

แนวการสร้างตำราวรรณคดี

หลักการแบบนี้เป็นที่ยอมรับกันอยู่ทั่วไป แต่ความก้าวหน้าในทางวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษาในบางครั้งก็ไม่มีผลโดยตรงต่อการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ประเทศด้อยพัฒนาอาจจะทำตามอุดมคติตั้งที่กล่าวมาแล้ว ไม่ได้ตลอดไป เพราะจะต้องคิดถึงอุปสงค์อุปทานอยู่เสมอในการใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด นักวรรณคดีบ้านเราจึงอาจจะต้องเอาอย่างนักวิทยาศาสตร์ ที่ร่วมทำงานกันเป็น ทีม ในรูปของ “โครงการ” ทั้งนี้มิได้หมายความว่า เราจะวิตรอนเสรีภาพของนักวิชาการมิให้เขาได้วิจัยในสิ่งที่เขาสนใจ แต่เราพยายามที่จะหาแนวทางวิจัยที่นักวิชาการหลาย ๆ คนอาจจะร่วมงานและแบ่งงานกันทำได้ ไม่ยากนัก ในเมื่อเวลาเรามีน้อยและงานที่จะต้องทำมีมาก เราอาจจะต้องนำวิธีการ “แจกงาน” หรือ “จ่ายงาน” มาใช้บ้างในการวิจัยและการสร้างตำรา

ในการปรับปรุงการเรียนการสอนวรรณคดี เราเห็น จะต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างตำราเป็นอันดับแรก แต่ตำราประเภทไหนควรจะมาก่อนมาหลังเป็นเรื่องที่ยังจะต้องถกเถียงกันต่อไปอีก ผู้เขียนใคร่ขอเสนอแนวทาง การสร้างตำราทางวรรณคดีในรูปแบบหนึ่งมาให้ นักวิชาการทางวรรณคดีไทยพิจารณา ดังที่แสดงไว้ในแผนภูมิ แผนภูมินี้ร่างไว้อย่างคร่าว ๆ ยังจะต้องปรับปรุงอีกมาก สิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะเน้นก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตำราประเภทต่าง ๆ เมื่อเราเข้า

ใจความสัมพันธ์ดีแล้ว การจัดลำดับก่อนหลังและการ “แจกงาน” หรือ “จ่ายงาน” ก็อาจจะง่ายเข้า

ก่อนที่เราจะเริ่มลงมือสร้างตำราก่อนอย่างจริงจัง เราจำเป็นจะต้องสำรวจกันเสียก่อนว่าเรามีงานวิชาการทางวรรณคดีไทยอะไรอยู่แล้วบ้าง งานชิ้นต้นเป็นงานด้านบรรณารักษศาสตร์ คือการรวบรวมบรรณานุกรมทางวรรณคดีไทย หอสมุดแห่งชาติได้เคยทำ รายชื่อหนังสือเกี่ยวกับวรรณกรรมไทย ไว้สำหรับใช้เป็นการภายใน ไม่เคยมีการตีพิมพ์เผยแพร่ และก็ยังมีนักภาษาไทยอีกหลายท่านที่ไม่เคยได้เห็น บรรณานุกรมฉบับนี้ เมื่อเรามีบรรณานุกรมที่เชื่อถือได้แล้ว เราก็พอจะรู้ว่าม้งานวิจารณ์และตำราวรรณคดีประเภทไหนที่ยังขาดอยู่ สมมติว่าเรายังมีการวิจารณ์วรรณกรรมเฉพาะเรื่องกันไม่เพียงพอ (นอกเสียจากตำราประเภทคู่มือ ซึ่งก็มีประโยชน์อยู่) เราก็อาจจะเริ่มงานขั้นต่อไปตรงนี้ คอลัมน์ที่หนึ่งในแผนภูมิ แสดงให้เห็นวิธีการวิจารณ์วรรณคดีแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนก็ได้ให้อรรถาธิบายไว้แล้วโดยพิสดารในหนังสือ “วรรณไวทยากร” เราอาจจะพิจารณาวรรณกรรมเฉพาะเรื่องในแง่มุมเดียว เช่นในแง่จิตวิทยา ดังที่มีนักภาษาไทยบางคนกำลังสนใจอยู่เป็นพิเศษหรือจะมองวรรณกรรมเรื่องหนึ่งในหลายแง่หลายมุมก็ได้ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์กว่าการพิจารณาวรรณกรรมในแง่มุมเดียว วรรณกรรมใดที่เรา

สามารถตีความหมายไปได้หลายทาง ก็นับว่าเป็นวรรณกรรมที่น่าสนใจยิ่ง นอกจากนั้น คอลัมน์ที่หนึ่งยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีวิจารณ์กับศาสตร์อื่นๆ อีกด้วย การที่มีผู้คิดขยายขอบเขตของการศึกษาภาษาและวรรณคดีไทยให้ครอบคลุมไปถึงศาสตร์อื่นๆ ด้วย จึงเป็นแนวทางที่น่าสนับสนุน^(๕) แต่การที่จะให้นักศึกษาได้รู้ศาสตร์อื่นอีก ซึ่งเพียงใดเป็นอีกปัญหาหนึ่ง คอลัมน์ที่หนึ่งยังแสดงให้เห็นว่าศาสตร์อื่นที่ระบุไว้นั้นก็มีความสัมพันธ์ต่อกัน

ถ้าจะพิจารณากันในด้านคุณค่าของ 'ตำรา' แล้ว การสร้างงานวิชาการในคอลัมน์ที่สองควรจะทำไปในรูปของ *critical edition*^(๑๐) ด้วยคือ การที่พิมพ์วรรณกรรมที่ได้มีการชำระต้นฉบับกันอย่างประณีตแล้ว พร้อมทั้งมีการอธิบายคำและข้อความที่นักศึกษาคควรจะมีค่านำที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ รวมถึงการวิจารณ์ หรือแนะแนวทางวิจารณ์วรรณกรรมเรื่องนั้นด้วย

เมื่อได้มีการวิจารณ์วรรณกรรมเฉพาะเรื่องได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจแล้ว เราก็มีพื้นฐานพอที่จะศึกษาปัญหาทางวรรณคดีให้กว้างออกไปโดยพิจารณาความสัมพันธ์ของวรรณกรรมต่างๆ ซึ่งเขานำมาเทียบเคียงกันด้วยหลักวิชาดังตัวอย่างในคอลัมน์ที่สาม เราสามารถที่จะวิเคราะห์ผลงานทั้งหมดของกวีหรือนักประพันธ์คนใดคนหนึ่ง เพื่อที่จะหาลักษณะเฉพาะ หรือเอกภาพของงาน

สร้างสรรค์ของกวีผู้นั้น ตำราประเภท *Writers and Their Work* ของอังกฤษซึ่ง *British Council* เป็นผู้จัดพิมพ์ หรือตำราในชุด *Writers and Critics* ของสำนักพิมพ์ *Oliver and Boyd* ในลอนดอน หรือชุด *L'Homme et l'oeuvre* ของสำนักพิมพ์ *Boivin* ในปารีส หนังสือประเภทนี้เขียนยาวมาก เพราะจะต้องเขียนให้สั้นโดยพยายามเลือกเฟ้นเฉพาะลักษณะที่สำคัญของนักประพันธ์แต่ละคนมาอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจแจ่มแจ้ง

ในคอลัมน์ที่สี่ เรานำความรู้ที่ได้มาจากการวิจารณ์วรรณกรรมเฉพาะเรื่องมาใช้ โดยแจกแจงออกไปตามประเภทของวรรณคดี การวิจารณ์แบบนี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจ หลักสูตรปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยหลายแห่งกำหนดรายวิชาตามประเภทของวรรณกรรม เช่น ลิลิตและนิราศ เป็นต้น ความจริงการสร้างตำราแบบนี้ไม่่ง่ายนัก เพราะในบางครั้งเราอาจจะหาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมต่างๆ ได้ยาก นอกเสียจากความสัมพันธ์ที่มาจากรูปแบบ แต่ถ้าเราพิจารณาให้ลึกซึ้ง เราอาจจะพบว่ายุคใดยุคหนึ่งมีความสัมพันธ์ในการประพันธ์ วรรณคดีประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือชาติใดชาติหนึ่ง ฤกษ์วันนิพนธ์ประเภทใดประเภทหนึ่ง เราอาจจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากหลักแห่งวรรณศิลป์ เราอาจจะต้องค้นคว้าเพิ่มเติมในทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม

หรือปรัชญา เราอาจจะค้นพบแก่นแท้ของอัจฉริยภาพในทางวรรณศิลป์ของชาติเราจากการค้นคว้าในสาขานี้ได้

งานชิ้นต่อไปตั้งที่ระบุไว้ในคอลัมน์ที่ห้า คืองานรวบรวมความรู้มาสร้างเป็นสารานุกรม และประวัติวรรณคดี^(๑๑) เรามีประวัติวรรณคดีไทยอยู่หลายเล่มแล้ว แต่เราก็เห็นจะต้องยอมรับว่ายังไม่สมบูรณ์นัก ที่เป็นเช่นนั้นเพราะรากฐานทางวิชาการที่เราจะได้มาจากตำราประเภทที่ระบุไว้ในคอลัมน์ ๒, ๓, ๔ ยังไม่ดีพอ ประวัติวรรณคดีที่เขียนโดยนักวิชาการคนเดียวจึงยังกระ төอนกระแท่น งานเขียนประวัติวรรณคดีเป็นงานใหญ่ คน ๆ เดียวจะคิดหาเหตุผลมาวิจารณ์วรรณคดีของทั้งชาติโดยไม่พึ่งงานวิจัยของผู้อื่นบ้างนั้นเห็นจะทำได้ดีได้ยาก อีกประการหนึ่งประวัติวรรณคดีจะต้องชี้ให้เห็นถึงเอกภาพของวรรณคดีของชาตินั้น ๆ ให้ได้ด้วย ซึ่งถ้าข้อมูลเบื้องต้นยังไม่พอ เอกภาพที่จะได้มากก็จะเป็นเอกภาพที่สัมพันธ์กันมากกว่า สำหรับสารานุกรมนั้นเป็นงานละเอียดที่จะต้องทำเป็นทีม เป็นที่รวมของวิทยาการความรู้ทางวรรณคดี ในแง่มุมต่าง ๆ แต่ไม่จำเป็นจะต้องมุ่งหาเอกภาพของวรรณคดี ตัวอย่างที่น่าสนใจมีหลายแบบ ฝรั่งเศส มี *Dictionnaires des lettres francaises* แยกออกตามศตวรรษ อังกฤษมีตำราประเภท *Companion to English Literature, Companion to French Literature* ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย Oxford แต่

ที่น่าทึ่งที่สุดคือ *สารานุกรมวรรณคดีของเยอรมัน* (Reallexikon der deutschen Literaturgeschichte) ซึ่งครูภาษาเยอรมันในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ร่วมกันทำและทำได้ละเอียดละออและลึกซึ้งมาก ให้ทั้งความรู้และกระตุ้นให้เกิดความคิดในทางวิจารณ์

ถ้าเราสามารถที่จะสร้างตำราที่ครอบคลุมความรู้พื้นฐานในทางวรรณคดีไทยได้แล้วเราก็อาจจะมีเวลาที่จะศึกษาวรรณคดีให้ลึกซึ้งและกว้างขวางต่อไป เมื่อเราวิจารณ์วรรณคดีของเราได้แล้วเราก็ควรจะศึกษาวรรณคดีขอ เราโดยเปรียบเทียบกับวรรณคดีอื่นบ้าง ผู้เขียนได้กล่าวถึงหลักของ “วรรณคดีเปรียบเทียบ” “วรรณคดีของโลก” และ “วรรณคดีทั่วไป” ไว้แล้วในหนังสือ *วรรณไวทยากร*^(๑๒) จึงจะไม่ขออธิบายซ้ำอีกในที่นี้ เราได้พิจารณาจนถึงเรื่องแนวโน้มที่เป็นสากลของการศึกษาวรรณคดีมาแล้วในตอนต้นของบทความนี้ ผู้เขียนเห็นว่า วรรณคดีเปรียบเทียบเป็นแนวทางที่ดีที่สุด ที่จะนำไปสู่ลักษณะที่เป็นสากลของการศึกษาวรรณคดีไทย เราอาจจะเปรียบเทียบวรรณคดีของเรากับวรรณคดีของชาติเพื่อนบ้านเราก่อน เช่น เขมรหรือญวน หรือจีนหรืออินเดีย การเรียนภาษาตะวันออกควบคู่ไปกับภาษาไทยจึงเป็นสิ่งที่น่าจะได้พิจารณากันอีกชั้นหนึ่ง วรรณคดีเปรียบเทียบเป็นทางที่จะชี้ให้เห็นถึงลักษณะร่วมของมนุษยชาติได้ แต่ผู้เรียนจะต้องมีพื้นฐานความรู้ดีพอเสียก่อน

ผู้ที่มีประสบการณ์ในทางวรรณคดีที่พื่อย่อมจะอดไม่ได้ที่จะพยายามสร้างทฤษฎีแห่งวรรณคดีขึ้นมา การที่ได้อ่านมาก ได้คิดมาก ก็ย่อมจะต้องเกิดทัศนะบางประการเกี่ยวกับวรรณคดีโดยทั่วไป ทัศนะเช่นนี้เป็นทัศนะของแต่ละบุคคล การสร้างทฤษฎีแห่งวรรณคดีจึงไม่จำเป็นที่จะต้องทำเป็นหมู่คณะเสมอไป นอกเสียจากจะมีนักวรรณคดีบางคนที่มีความเห็น คล้ายคลึงกันสมควรใจที่จะมาคิดทฤษฎีร่วมกัน ทฤษฎีแห่งวรรณคดีไม่มีวันที่จะสมบูรณ์ได้ และคงไม่มีนักวรรณคดีผู้ใดที่กล้ากล่าววาทฤษฎีของเขาใช้ ได้กับวรรณกรรมทุกเรื่อง กับกวีทุกคน กับวรรณคดีทุกยุคทุกสมัย และทุกชาติทุกภาษา การสร้างทฤษฎีเป็นเรื่องของความพากเพียรพยายามของมนุษย์ ในอันที่จะหาหลักเกณฑ์^(๑๓) ที่มาจากโลกของวรรณคดี ซึ่งดูจะวุ่นวายสับสนดำเรวมองอย่างผิวเผิน

เรื่องของการวินิจฉัยคุณค่าของวรรณคดีเป็นเรื่องที่ไม่รู้จักจบเช่นกัน การที่จะตัดสินว่าวรรณกรรมดี—ไม่ดี ลึก—ตื้น งาม—ไม่งาม จริงใจ—ไม่จริงใจ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ท้าทายนักวรรณคดีให้ขบคิดแสวงหาคำตอบ จริงอยู่คำตอบที่นักวรรณคดีอาจจะหาได้ และสร้างขึ้นเป็นหลัก

เกณฑ์มิใช่เป็นสิ่งที่ยึดตายตัว แต่อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ที่ได้รับมาใหม่ หน้าที่ของนักวิจารณ์ หน้าที่ของนักวรรณคดี คือหน้าที่ในการแนะนำผู้อ่านอื่น ๆ ผู้เขียนได้เคยอธิบาย

ไว้แล้วถึงบทบาทของความเป็น “ผู้นำ” ของนักวิจารณ์^(๑๔)

การศึกษาวรรณคดีชั้นสูงสุดคือทางไปสู่ความเป็นปราชญ์ เนื้อหาของวรรณคดีคือชีวิตมนุษย์ ซึ่งกวีได้บรรจงสร้างสรรค์ขึ้นมาในรูปของงานศิลปการรู้วรรณคดีอย่างลึกซึ้งก็คือ การรู้จักชีวิตมนุษย์ ชีวิตมนุษย์ที่กวีได้กลั่นกรองแล้ว และสร้างขึ้นมาเป็นอีกโลกหนึ่ง คือโลกของศิลปะจะว่าเป็นมายาก็ตามที่ โลกของวรรณคดีเป็นโลกที่ตัวเรามีได้เข้าไปพัวพันโดยตรง เราสามารถพินิจพิเคราะห์โลกนั้น ได้จากภายนอก แต่ใน ขณะเดียวกันเราก็มิได้วางตัวอยู่ห่างจากโลกสมมตินั้นจนเกินไป เพราะโลกของวรรณคดีเป็นโลกที่มีความสมจริงเพียงพอ ที่จะทำให้เราเกิดอารมณ์คล้อยตามไปกับวรรณกรรมแต่ละชั้นได้ ความประสมประสานกันระหว่าง subjectivity และ objectivity ในการศึกษาวรรณคดีจึงเป็นการฝึกปัญญาได้อย่างดีเลิศ ถ้านักวิทยาศาสตร์เขาสามารถที่จะสร้าง ‘ปรัชญาแห่งวิทยาศาสตร์’ ขึ้นมาได้ เราก็ควรจะสร้าง “ปรัชญาแห่งวรรณคดี” ขึ้นมาได้เช่นกัน^(๑๕) นักวรรณคดีมีสิทธิที่จะแสดงทัศนะเกี่ยวกับมนุษยชาติได้อย่างเต็มพากภูมิ

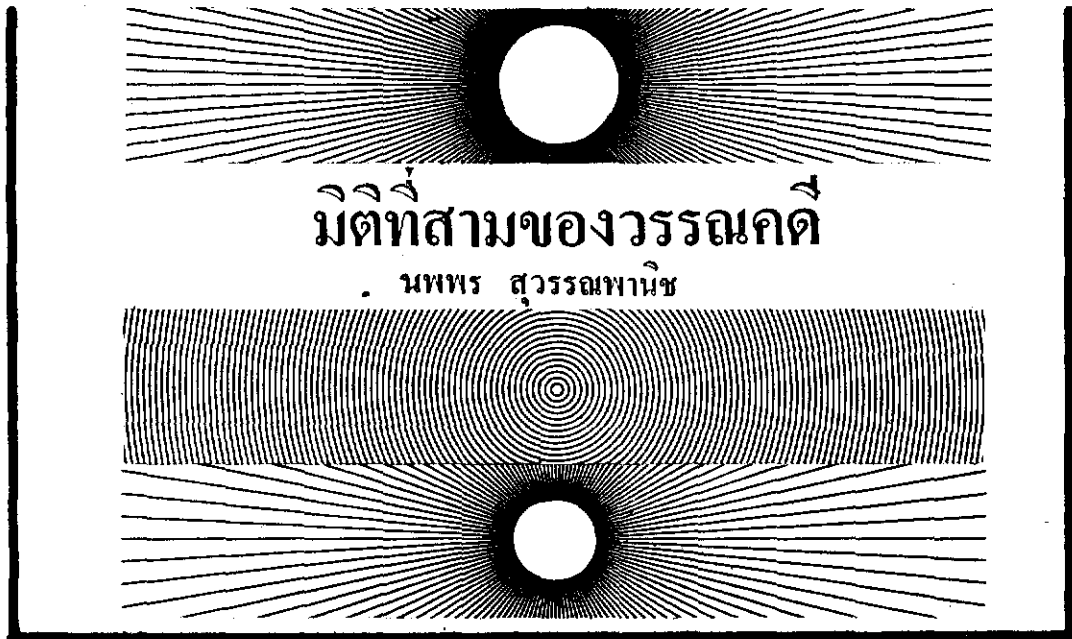
จะเห็นได้ว่าการสร้าง “คู่มือ” วรรณกรรมเฉพาะเรื่องไปสู่การสร้าง “ปรัชญาแห่งวรรณคดี” นั้น เราจะต้องฝ่าฟันอุปสรรคมากมาย ในที่นี้ผู้เขียนต้องการเพียงแต่จะชี้ให้เห็น

ถึงความกว้างใหญ่ไพศาลของโลกแห่งวรรณคดีว่า เป็นเช่นใด งานชิ้นแรกของเราคือการสร้างตำรา ถ้าเราตกลงกันในระดับนักวิชาการได้ว่าเราจะร่วมมือกัน จะแบ่งงานกันทำอย่างไร อนาคตของ

การเรียนการสอนวรรณคดีก็คงจะแจ่มใสขึ้น งานชิ้นต่อไปก็คือการที่เราจะทำให้ผู้บริหารเห็นคล้อยตามเรา ในเรื่องการหาทุนและการดำเนินงาน งานของนักอักษรศาสตร์เป็นงานที่ไม่รู้จักจบ

เชิงอรรถ

- (๑) ข้อบรรยายในการสัมมนา การสอนภาษาไทยในระดับอุดมศึกษา ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖
- (๒) J.H. Plumb : *Crisis in the Humanities*, Penguin Books, 1963
- (๓) วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖
- (๔) เมื่อประมาณปลายฝนแล้ว ประธานธนาคารโลก นาย Robert McNamara ได้เดินทางมาประเทศไทย และได้ขอพบอาจารย์มหาวิทยาลัยกลุ่มหนึ่งอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องสภาพทั่วไปของประเทศไทย ประธานธนาคารโลกอยากทราบว่าด้วยเหตุใดจำนวนนักศึกษาในมหาวิทยาลัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จึงมากกว่าทางด้านวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ อาจารย์ผู้หนึ่งพยายามวาดภาพที่สวยงามให้เห็นว่า วัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยมีลักษณะที่เรียกได้ว่าเป็นลักษณะของยุค "ก่อนวิทยาศาสตร์" (pre-scientific) นักศึกษาไทยจึงยังสนใจเรียนวิชาที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์กันอยู่มาก อาจารย์อีกผู้หนึ่งไม่เห็นด้วย และบอกกับประธานธนาคารโลกอย่างตรงไปตรงมาว่า นักศึกษามาเรียนทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กันมากก็เพราะสอบเข้าเรียนในสาขาอื่นไม่ได้แล้ว ประธานธนาคารโลกถึงกับอึ้งไป เพราะไม่รู้ว่าจะช่วยประเทศไทยแก้ปัญหาประเภทนี้ได้อย่างไร เงินก็เปลี่ยนทัศนคติคนไม่ได้
- (๕) ดู เจตนา นาควัชระ : "วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี" ใน *วรรณไวทยากร ชุมนุมบทความทางวิชาการ สาขาวรรณคดี* หน้า ๑
- (๖) *วรรณไวทยากร สาขาวรรณคดี* หน้า ๑๖
- (๗) F.R. Leavis : *English Literature in Our Time and the University*, London, 1969
- (๘) เราอาจจะต้องทำหนังสือแนะนำนักเรียน ม.ศ. ๕ ที่เตรียมจะเข้ามหาวิทยาลัยเป็นรายวิชา เช่นหนังสือในชุด *An Outline for the Intending Students* ของ สำนักพิมพ์ Routledge & Kegan Paul, London
- (๙) เช่นแนวโน้มแบบ Thai Studiee
- (๑๐) *วรรณไวทยากร สาขาวรรณคดี* หน้า ๒๘
- (๑๑) *วรรณไวทยากร สาขาวรรณคดี* หน้า ๓๒-๓๕
- (๑๒) *วรรณไวทยากร สาขาวรรณคดี* หน้า ๓๘-๓๙
- (๑๓) เช่นว่า "ถ้าบ้านเมืองสงบราบคาบ ศิลปวิทยาจะรุ่งเรือง" ก็เป็นหลักเกณฑ์ที่มีคุณค่าที่เรียกได้ว่า relative มิใช่ absolute
- (๑๔) *วรรณไวทยากร สาขาวรรณคดี* หน้า ๔๕
- (๑๕) กวีและนักปราชญ์ชาวเยอรมัน Friedrich Schiller ถึงกับกล่าวว่า การที่ได้หมกมุ่นอยู่กับความงามในวรรณคดี หรืองานศิลปะอื่น ๆ จะเป็นทางกล่อมเกลารจิตใจ และมีผลในทางศีลธรรมด้วย

การศึกษา หรือการวิจารณ์วรรณคดีในเชิงสังคมนั้นเริ่มต้นด้วยความตระหนักว่า ความสัมพันธ์ของศิลปะกับสังคมเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวด และการสืบค้นหาสัมพันธ์ภาพระหว่างสองสิ่งนี้ ทำให้เกิดความสามารถที่จะตอบสนองต่องาน ศิลปะในด้านสุนทรียะได้ลึกซึ้ง และเป็นรูปเป็นร่างเด่นชัดขึ้น ศิลปะไม่ได้ก่อรูปขึ้นในสุญญากาศ และไม่ใช่งานของบุคคลใดเฉพาะเจาะจง แต่เป็นงานของผู้ประพันธ์ที่มีเวลาและสิ่งแวดล้อมเป็นเข็มทิศบ่งชี้ทิศทาง อากศย์ที่ผู้ประพันธ์ย่อมมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียร่วมอยู่ในสังคม การวิจารณ์งานในด้านนี้จึงต้องเกี่ยวพันกับความพยายามที่จะเข้าใจวรรณคดีในฐานะที่เป็นสื่อกลางและการแสดงออกของสังคม

นักวิจารณ์วรรณคดีชาวฝรั่งเศสผู้หนึ่ง ชื่อ Hippolyte Taine เป็นผู้ริเริ่มการมองรูปแบบและเนื้อหาของวรรณคดีในเชิงสังคม เขากล่าวว่าวรรณคดีเป็นผลลัพธ์ของยุคสมัย เชื้อชาติ และสื่อกลางทางความหมาย โดยการนำเอาวรรณคดีและศิลปะมาศึกษาวิจัยด้วยวิธีการอย่างเดียวกับการศึกษาวิชาฟิสิกส์และธรรมชาติวิทยา เขาอ้างว่าความดีและความชั่วเป็นผลผลิตที่เหมือนกับกรดและน้ำตาล ซึ่งสามารถพิสูจน์ให้รู้เห็นข้อแตกต่างได้ด้วยกรรมวิธีแบบวิทยาศาสตร์ และงานวรรณคดีนั้นประดับประดาไว้ด้วยเอกสารต่าง ๆ เมื่อศิลปินยังแทรกความเข้าใจศิลปะในงานของเขาเท่าใด เขาก็ยังทำความเข้าใจกับความเป็นอิจนริยะแห่งยุคสมัยและเชื้อชาติได้ดียิ่งขึ้นเท่านั้น

ในกรณีของ Taine วรรณคดีที่ยิ่งใหญ่เท่านั้นจึงจะเป็นที่ยอมรับ ในฐานะที่สามารถมองสังคมได้ทะลุปรุโปร่งทุกระดับ ประเด็นนั้นนับได้ว่า เป็นปัญหาถกเถียงกันมากในหมู่นักวิจารณ์ ที่ว่า วรรณคดีเอกอาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องครอบคลุมสังคมทั้งสิ้นทั้งปวง แต่อาจเป็นเสี้ยวหนึ่งของสังคมก็ได้ หรือไม่ก็เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต และปรัชญาของคนกลุ่มหนึ่ง อย่างเช่น *The Old Man and the Sea* ของเฮมมิงเวย์ ไม่ได้พัวพันไปถึงสังคมภายนอกทั้งหมด และห้องเรื่องก็ไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตหมู่บ้านชาวประมงที่ตัวเอกอาศัยอยู่เลยแต่เป็นเพียงการแสดงออกถึงปมของมนุษย์อย่างหนึ่งในการแสวงหาสิ่งที่ตัวเองเห็นว่าท้าทายหรืองานที่ชื่อ *ปีศาจ* ของเสนีย์ เสาวพงษ์ ก็ไม่ได้พาตีพิมพ์ไปถึงชีวิตในสังคมส่วนใหญ่อย่างเต็มสมบูรณ์ แต่พัวพันกับการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนเกินโดย *กลุ่มชน* ที่ถูกหล่อหลอมขึ้นตามมาตรฐาน (ทางเศรษฐกิจ) ของสังคมชั้นสูง *ปีศาจ* ไม่เชิงครอบคลุมชีวิตชาวนาและผู้มั่งคั่งโดยตรงแต่ยืนอยู่กึ่งกลางระหว่างสองสิ่งนี้ คือผลประโยชน์ของคนกลางที่หากินบนหลังคนสิ้นไร้ไม้ตอกอย่างเกินพอดี อย่างไรก็ตาม งานสองชิ้นที่เอ่ยอ้างมานั้น ต้องนับว่าเป็นการแสดงออกทางวรรณศิลป์ได้อย่างดีเลิศแบบหนึ่ง จุดอ่อนของการวิจารณ์ในแนวทัศนะของ Taine ก็คือการลดคุณค่าของวรรณคดีลงมาเป็นเพียงภาพย่อของสังคม โดยถือว่าสังคมเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดวรรณคดีนั้น ๆ

หรือไม่ก็วิจารณ์เลยเถิดไปว่า วรรณคดีเป็นแรงโน้มน้าวของสาเหตุทางสังคม จนลืมนึกไปว่า ความเกี่ยวเนื่องระหว่างสองสิ่งนี้ต้องเคียงคู่กันไป เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับอยู่ในตัวเอง

ผลงานวรรณคดีนั้นเป็นเหตุการณ์อย่างหนึ่งคู่เคียงกับการถล่มคุกบาสดีย์ในวันปฏิวัติฝรั่งเศส หรือการประดิษฐ์เครื่องแยกเมล็ดฝ้าย (cotton gin) ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น การประชุมสภาองเกรสครั้งแรกและสงครามการเมืองของสหรัฐ ฯ แม้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวจะจบสิ้นไปนานแล้ว แต่ก็ยังคัมภีร์ชีวิตอยู่ในมโนภาพหรือความทรงจำของเรา อย่างที่ปรากฏในงานวรรณคดีสำคัญต่าง ๆ ซึ่งกลายเป็นบทเรียนทางความคิด ความอ่านของผู้คนในปัจจุบัน เช่น *Tales of Two Cities* (ดิคเกนส์) *Vanity Fair* (เทคเคอเรีย) และ *Silas Marner* (ยอร์ช เอดเลียด) ในที่นี้เราอาจกล่าวได้ว่าระหว่างวรรณคดีและเหตุการณ์ของยุคสมัยย่อมมีส่วนร่วมเกี่ยวเนื่องกันอยู่

บุคคลสำคัญอีกผู้หนึ่งที่ให้มโนภาพและทิศทางใหม่แก่แวดวงวิจารณ์หนังสือคือ คาร์ล มาร์กซ เขาให้ความสำคัญตระหนักแก่การศึกษาวรรณคดีในแง่ของปัจจัยทางเศรษฐกิจ และบทบาทของชนชั้นในสังคม เช่น การวิจารณ์ *Timor of Athens* ของเชคสเปียร์ว่า ละครเรื่องนั้นสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและอิทธิพลของเงินตราที่มีอำนาจคุกเทพดาในการควบคุมคน และก่อรูปลักษณะ

นิสัยในสังคมของเขา มาร์กซ์กล่าวเสริมต่อไปว่า เงินตราไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องมือในการควบคุมและครอบงำคน แต่ยังแสดงออกถึง “ความไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม” (alienation) มาร์กซ์ได้สรรเสริญเชคสเปียร์ที่บรรยายธาตุแท้ของเงินตราว่าเป็นเพียงส่วนภายนอกของคนแม้จะสร้างขึ้นมาจากคนเพื่อนำมาใช้ แต่ก็ควบคุมพฤติกรรมทางสังคมของคนที่สร้างด้วย มาร์กซ์ได้อธิบายความหมายของ “ไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม” ไว้ในหนังสือ *Economic and Philosophical Manuscripts* (๑๘๔๔) ของเขาว่าความไม่เป็นส่วนหนึ่งของผลผลิตทางแรงงานของคนนั้นยังคนทำงานหนักเท่าใดก็ยิ่งถูก ครอบงำด้วยโลกของวัตถุซึ่งผลิตขึ้น มาด้วยแรงงานของตน และชีวิตก็มีใช้ของเขาต่อไป หากเป็นสมบัติของวัตถุ อธิปไตยทางความคิดเกี่ยวกับสังคมการผลิต ของมาร์กซ์มีอิทธิพลแพร่หลายมาก แม้แต่ในกลุ่มนักเขียนที่อยู่นอกสังกัดพรรคคอมมิวนิสต์ หรือไม่มาร์กซิสต์ อย่างเช่น นอร์เมล เมลเลอร์ โทแมน คิวโพต แต่ยังไม่มิลักษณะหรือนัยยะที่เด่นชัดนักในกลุ่มนักเขียนไทยทุกวันนี้ ซึ่งยังเขียนเรื่องรักใคร่พิศวาสอยู่ด้วยดีเป็นส่วนใหญ่อย่างไรก็ตาม งานร่วมสมัยที่ชื่อ *ความเงี้ยว* ของสุชาติ สวัสดิ์ศรี และ *ฉันจึงมาหาความหมาย* ของวิหยากร เชียงกูล อาจหยิบยกมาพิจารณา ร่วมในทัศนะนี้ได้ ในสหรัฐ ฯ เองก็มีงานแบบนี้ไม่น้อยที่เด่น ที่สุดเกี่ยวกับความไม่เป็นส่วนหนึ่ง

ของสังคมแรงงาน และต้องถูกโงกกินแรงงานส่วนเกินในสังคม ก็คือนวนิยายเรื่อง *The Grapes of Wrath* ของจอห์น สไตน์เบ็ค ซึ่งเล่าถึงความทุกข์ยากของกรรมกรในท้องไร่ท้องนาที่ถูกเครื่องจักรกลสมัยใหม่และลัทธินายทุนแย่งที่ทำมาหากินของตน จนต้องสิ้นเนื้อประดาตัว

อย่างไรก็ตามคำว่า *Alienation* ในยุคหลัง ได้มีความหมายพิเศษพิสดารออกไปอีก เช่นในนวนิยายและปรัชญานิพนธ์ของ ชาร์ต และ กามู ซึ่งรวมไปถึงการที่คนเราสังเกตเห็นว่าความเป็นมนุษย์ได้ถูกตัดขาดจากรากฐานทางความเชื่อที่มีต่อพระผู้เป็นเจ้า อภิปรัชญาและสิ่งอจินไตยทั้งปวง คนจึงสิ้นหวังและการกระทำของเขาจึงไร้เหตุผล บัดขบ และเปล่าประโยชน์ ชื่อนำสังเกตอย่างหนึ่งก็คือคำว่า *Alienation* นั้นถูกนำไปใช้ในความหมายที่ถูกสังคมเมินหน้าด้วย อย่างเช่นเรื่อง *The Great Gatsby* ของ เอฟ.สก็อต ฟิตเชอร์สกีต์ กล่าวคือตัวเอกของเรื่องชื่อ *Gatsby* เป็นคนร่ำรวยและมีการศึกษาสูง และพยายามที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชั้นสูง แต่ในที่สุดก็ถูกสังคมชั้นสูงนั้นหันหลังให้ ด้วยการกระทำของคนที่เขาเห็นว่าชีวิตนั้นมีจุดมุ่งและมีความหมายอยู่ในตัว แต่แล้วก็ต้องล้มเหลวเพราะสังคมเมินหน้า

ชื่อนำสังเกตอีกอย่างหนึ่งเกี่ยวกับ *วรรณคดีเชิงสังคม* ก็คือ ลัทธิฟาสซิสต์แท้ไม่มีอิทธิพลหรือแรงตลใจต่องานวรรณคดีประเภทนี้เลย เมื่อ

เทียบกับมาร์กซิสม์ ยอร์ช สไตเนอร์ (George Steiner) ผู้เขียน "ภาษาและความเงียบ" ให้เหตุผลว่าลัทธิฟาสซิสต์ สวมทวนและสั่นคลอนต้นเขินในด้านปรัชญาเกินไปกว่าที่จะเป็นเครื่องช่วยจินตนาการให้พวยพุ่งได้ ในขณะที่ความคิดความอ่านของมาร์กซ์ แม้จะเป็นรหัสลับอยู่หลายแง่หลายมุม แต่ก็ยังครอบคลุมไปถึงอนาคตของคน และภาพคิดของเขาที่มีต่อสิ่งที่มนุษย์กระทำอยู่ ทั้งยังมีทัศนคติในขอบข่ายของศีลธรรมอีกด้วย

อิทธิพลทางความคิดของมาร์กซ์ได้รับการนำเข้าไปประจุกบัลลัทธิ Structuralism ในยุคต่อมา โดยมี Lucien Goldmann เป็นผู้ให้คำอธิบายเด่นชัดขึ้น กล่าวคือ มองดูวรรณกรรมกับสังคมในฐานะที่เป็นสิ่งเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ (totality) และจะเข้าใจได้ก็ต่อเมื่อต้องวิเคราะห์แบบภาพทั้งภาพ โดยพิจารณาเศษส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นภาพ ว่ามีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร หากเศษส่วนเหล่านั้น ขกพร่องหรือไม่เกี่ยวเนื่องกัน ภาพทั้งภาพก็ต้อยคุณค่าลง Goldmann ให้ความสำคัญแก่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในเนื้อหาของวรรณกรรมในฐานะที่เป็นผลลัพธ์ของกายยัตถ์โลกทัศน์ภายนอกในสังคมหรือในกลุ่มหนึ่งของสังคม ซึ่งนับว่าเป็นทัศนะที่แผ่กว้างออกไปมาก และไม่จำกัดวงอยู่กับลัทธิคติของผู้วิจารณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการยกประโยชน์ให้แก่ วรรณคดีในหลายแง่หลายมุม นักวิจารณ์ฝ่ายซ้ายมักยกย่อง เชลลี เพราะเป็นอุตมคติทางการปฏิบัติของ

เขา ส่วนนักวิจารณ์ฝ่ายขวาก็มักจะถือว่า กวีนิพนธ์ของ เทนเนสสัน เป็นเลิศ เพราะเชิดชูชาตินิยม และนักวิจารณ์ที่เคร่งครัดทางศีลธรรม ก็มักเห็นว่า มิลตัน เป็นกวีวิเศษสุดเพราะบรรยายถึงลัทธิความเชื่อทางศาสนาและศีลธรรมในใจคน วรรณคดีวิจารณ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคม จึงมักถูกลดคุณค่าลงมาเป็นกระบอกเสียงรับใช้ลัทธิหรือความเชื่อของผู้วิจารณ์

สตองดัล ผู้เขียน *Le Rouge et Le Noir* ได้กล่าววว่าวรรณคดีเปรียบเสมือนกระจกเงาที่เดินไปตามท้องถนนหลวง บางครั้งก็สะท้อนให้เห็นสรวงสวรรค์สีฟ้าปราศจากเมฆหมอก แต่บางขณะก็เกลือกกลิ้งอยู่กลางห้วยหนองโคลนเลน ในที่นี้เขาหมายถึงการที่วรรณคดีเป็นเครื่องฉายให้เห็นแง่มุมต่างๆ ภายในโครงสร้างของสังคม หรือส่วนใดส่วนหนึ่งที่สัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ เช่น ความสัมพันธ์ทางครอบครัว การต่อสู้ระหว่างชนชั้น ความโง่เขลาของการหย่าร้าง และส่วนประกอบต่างๆ ในชีวิตของประชาชน ซึ่งเป็นความพยายามที่จะศึกษามิติที่สามของวรรณคดี เพื่อช่วยให้ชาวซึ่งหรือได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวเบื้องหลังของงานนั้นได้เด่นชัดขึ้น เช่นการศึกษาเรื่องเซ็น โกอาน (Koan) และพิธีน้ำชาของญี่ปุ่นก็อาจทำให้เราเข้าใจงานเรื่อง *คินคาคุจิ* (วัดพลับพลาทอง) ของ มิซึมา และ *ยุกิคุนิ* (เมืองหิมะ) ของคาวะบาตะ ได้ดีขึ้น ในบรรดาคำนิยามเกี่ยวแก่หน้าที่ของนักวิจารณ์

วรรณคดี ดูเหมือนนิยามของ ที. เอส. เอลเลียต จะกว้างขวางพิสดารและได้รับการอ้างอิงมากที่สุด เขากล่าวว่า หน้าที่นั้นคืออธิบายผลงานทางศิลปะ ให้กระจ่างชัด และแก้ไขรสนิยมให้ดีขึ้น

อาจกล่าวได้ว่า เป็นหน้าที่ของนักวิจารณ์ที่จะหาความเกี่ยวเนื่องระหว่างประสบการณ์ของตัวละครและฉากที่นักเขียนปั้นขึ้น กับสภาพสังคมวัฒนธรรม ซึ่งผู้เขียนได้รับอิทธิพลโดยตรง จึงเป็นการเทียบสมการในโลกส่วนตัวของผู้เขียน กับสมการเชิงสังคมด้วยโครงเรื่อง และลีลาทางวรรณศิลป์ ซึ่งครอบคลุมไปพร้อมกับกฎเกณฑ์ทางสังคม ทัศนคติทางเพศ และคุณค่าทางอุดมคติ เช่น *Don Quixote* ของ เซอวานเตส เป็นตัวแทนของห้วงอารมณ์ที่ขาดความมั่นคงทางใจอย่างแรง ซึ่งเกิดจากความหวาดกลัวที่จะสูญเสียฐานะทางสังคม ตลอดจนหวั่นต่อความไม่แน่นอนในปรัชญา อันเป็นผลลัพธ์ของการที่สังคมพัวดัดโนสเปนกำลังเสื่อม และฐานะทางสังคมเริ่มขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนตัว มิใช่แขวนอยู่กับยศตำแหน่ง ดังนั้นเมื่อวรรณคดีเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความกระวนกระวาย ความหวัง และสิ่งที่ปรารถนา วรรณคดีก็ย่อมเป็นปรอทที่ดีเยี่ยมต่อความสามารถของคนในการตอบสนองผลที่กำลังในสังคม

เมื่อเราอ่าน *ขุนช้างขุนแผน* และพบว่าเมื่อณเรแก้วจะลาสิก สมภารได้ถามว่า “จะลิกไปให้เขาสักมึงหรือหว่า” ย่อมทำให้เราเรียน

รู้ว่า พระในยุคนั้นก็มีอยู่บ้างที่เข้ามาบวชเรียน เพื่อหนีการถูกเกณฑ์ไปเป็นไพร่เลขาสม ซึ่งต้องถูกสัก และการจะลาสิกออกไปเป็นไพร่เช่นนั้นก็คงมีความเป็นอยู่ไม่สู้สบายนัก ผู้บวชเรียนต่อไปดีกว่า การเกณฑ์ไพร่ในสมัยก่อนเป็นลักษณะแบบ *Corvee Labor* คือ แรงงานที่ถูกระดมโดยไม่มีค่าตอบแทนโดยตรง และมักถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวของเจ้านาย หรือเมื่อเราอ่านพบการตัดสินใจระแวงความเรื่อง นางวันทองสองใจ ก็สื่อให้เห็นกฎเกณฑ์ของกระบวนการยุติธรรมสมัยนั้น เกี่ยวกับบันทัดฐานของศีลธรรมที่ไม่มีการพิจารณาถึงภาวะจำยอมของนางวันทองที่ต้องได้รับนับแต่ถูกหลอกว่าขุนแผนตายเสียแล้ว และถูกบังคับให้แต่งงานกับขุนช้างในเวลาต่อมา ในขณะที่ขุนแผนมากู้หลายเมีย แต่ก็ไม่เห็นมีใครนำมาเทียบกับกรณีวันทองสองใจ เพราะผู้ชายในสังคมไทยนั้นได้รับยกย่องจากสังคมในเรื่องนี้และถือว่าเป็น status symbol อย่างหนึ่งที่จะมีเมียมาก ชีวิตของขุนแผนเป็นกระจอกอย่างวิเศษที่ฉายให้เห็นลักษณะพระเอกในสายตาของผู้ชายไทย ซึ่งเริ่มมีชีวิตมาจากเด็กวัด ที่สมภารได้อบรมสั่งสอน *อวิชา* นับแต่เวทย์มนต์คาถาไปจนถึงตะกรุดเครื่องราง ไว้เพื่อเอารัตเถาเปรียบสังคม เริ่มตั้งแต่เอาชนะใจผู้หญิงด้วยการว่ามมนต์ อันที่จริงลักษณะพระเอกแบบนี้ก็ยังมีตกค้างมาถึงสังคมปัจจุบันนี้ เรื่อง *ขุนช้างขุนแผน* จึงเป็นวรรณคดีที่สอดคล้องกับสภาพจิตใจของสังคมในสมัยนี้ด้วย

ไม่มากนักน้อย

อย่างไรก็ตาม ยังมีวรรณคดีอีกประเภทหนึ่งซึ่งมักเป็นวรรณกรรมทางความคิดการเมืองหรือสังคม ซึ่งแสดงตนชัดกับชนบประเพณีและกฎเกณฑ์ศีลธรรม ตลอดจนหลักเศรษฐกิจสังคมของยุคสมัย งานเช่นนี้แม้จะล้ำยุค ก็ต้องถือว่าอยู่ในข่ายที่จะช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นจุดเสื่อมโทรมหรือวิกฤตการณ์ระหว่างสังคมปัจจุบัน และอนาคตได้กระจ่างขึ้น อย่างเช่น *Brave New World* ของอัลดัส ฮักซเลย์ และ ๑๙๘๔ ของยอร์ช ออเวล หรือแม้แต่งานที่ชัดกับความนึกคิดทางศีลธรรมของคนในสังคมยุคนั้นเช่น *Lady Chatterley's Lover* ของ ดี-เอส-ลอเรนซ์ และ *Women in the Flower* ของ นาง เจเน่ ซึ่งในกาลต่อมากลับมีอิทธิพลทางแรงใจใหญ่หลวงต่ออารมณ์ และความรู้สึกใหม่ของสังคม

นักวิจารณ์วรรณคดีส่วนใหญ่ในประเทศไทยมักมองวรรณคดีไปในรูปของรสภาษา ความคล้อยลางของท้องเรื่อง และความสูงส่งทางสุนทรียะถ้อยคำ เช่น มีผู้แบ่งวรรณกรรมโดยอาศัยลักษณะดังกล่าวว่ามีอยู่สองประเภท คือ *วรรณคดีเลิศ* และ *วรรณคดีไพร่* ในที่นี้น่าจะกล่าวไว้ด้วยว่า เนื้อหาและความเป็นสุนทรียะนั้นเป็นปัญหาสองประเด็น งานบางชิ้นไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาสูงเสมอไปก็อาจเข้าถึงหัวใจของผู้อ่านได้ และบางครั้งเราอาจไม่พึงใจกับการแสดงออกทางความเห็นของผู้ประพันธ์ แต่บ่อยครั้ง

เราก็ต้องยอมรับว่ามีความเป็นสุนทรียะอยู่ ดังที่ยอร์ช เบอนาร์ด ชอร์ วิจารย์ *Othello* ของเชกสเปียร์ว่า ถ้าอ่านด้วยสมอง ก็เห็นว่างานนี้บัดซบ แต่ถ้าอ่านด้วยหู ก็ต้องนับว่าสูงส่ง

ข้อนำสังเกตอย่างหนึ่งสำหรับผู้ ที่อ้างว่าวรรณคดีต้องเป็นเครื่องแสดงออกของสังคมทั้งหมดก็คือปัจจุบันนี้เราจะหาวรรณคดีที่ฉายภาพทุกชนชั้นในสังคมได้ยากมาก ทั้งหมดนี้น่าจะมีสาเหตุมาจากการที่สังคมยุคใหม่สลบซับซ้อนมากขึ้นเกินกว่าที่ใครจะล่วงรู้ ไปถึงระดับต่างๆ ได้ชัดเจน อีกทั้งการติดต่อสมาคมระหว่างคนต่อคนเริ่มถูกตัดขาดออกจากกันเพิ่มขึ้น กลายเป็นสังคมของคน-วัตถุ-คน แม้ในกลุ่มคนต่อตนเองก็ไม่มีสายใยเชื่อมโยงให้มักคุ้นกัน ซึ่งเกิดมาแต่ความรีบเร่งของยุคสมัย เมื่อถูก “ไม่เป็นส่วนหนึ่ง” มากขึ้น งานของนักเขียนในยุคหลังจึงมักแสดงออกแต่เพียงพฤติกรรมของชนกลุ่มหนึ่งหรือไม่ก็เป็นเพียงความคิดของคน ๆ หนึ่งที่มีต่อสิ่งรอบด้าน มากกว่าที่จะหยิบยกทัศนคติและวิถีชีวิตของคนในสังคมทั้งปวงมาแสดงได้เต็มที่ อย่างเช่น *The Mandarins* ของ ซิมอง เดอ โบวัวร์ *Nausea* ของ นาง-ปอล ซาร์ต และ *A Room of one's Own* ของ เจอจีเนีย วูลฟ์ ตลอดจน *พ่าบัก* ของลาวคำหอม ซึ่งก็เป็นจากชีวิตชาวไร่ชาวนาเสียเป็นส่วนใหญ่

ขอข้าย้อนแท้จริงของการวิจารณ์วรรณคดีกับสังคม ก็คือช่วยเปิดเผยความหลากหลายของ

แง่ต่าง ๆ ของหนังสือ มากกว่าที่จะขีดวงจำกัด อยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในฐานะที่เป็นตัวแทนอันชอบธรรมของกลุ่มเดียว นำเสียดายที่นักวิจารณ์วรรณคดีของไทยเรามักมองเห็นแต่ว่า วิชาวรรณคดีเป็นสิ่งมีชีวิตถือกำเนิดมาได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาศาสตร์อื่นประกอบการพิจารณา ซึ่งเท่ากับเป็นสร้างกำแพงปิดล้อมขังอยู่แต่กิจการของตน การ

ขุดค้นหาแนวทางด้านสังคม และอิทธิพลทางวัฒนธรรมน่าจะทำให้งานนั้นมีความหมายในใจของผู้ศึกษาวรรณคดีเพิ่มขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มมิติของภาพด้านลึกและด้านกว้างให้คมเด่นขึ้น หากจะหยิบยืมคำพูดของ เยตส์ (Yeats) มาตัดแปลง ก็ต้องว่า เป็นความพยายามที่จะค้นหาใบหน้าของตนเอง ก่อนที่พระเจ้าจะสร้างโลก "๗๖"

ตำนานไร้ตำนาน

๑ โนนแน่ ดาวร่วง
ร่วงลงจากฟากฟ้า
หายลับไปกับเวลา
ไม่มีน้ำตาจะอาลัย

๒ ไม่มีกระทั้งชื่อ
ไม่มีเสียงลือลือตามไถ่
ไม่มีเสียงถอนหายใจ
ไม่มีทั้งผู้จดจำ

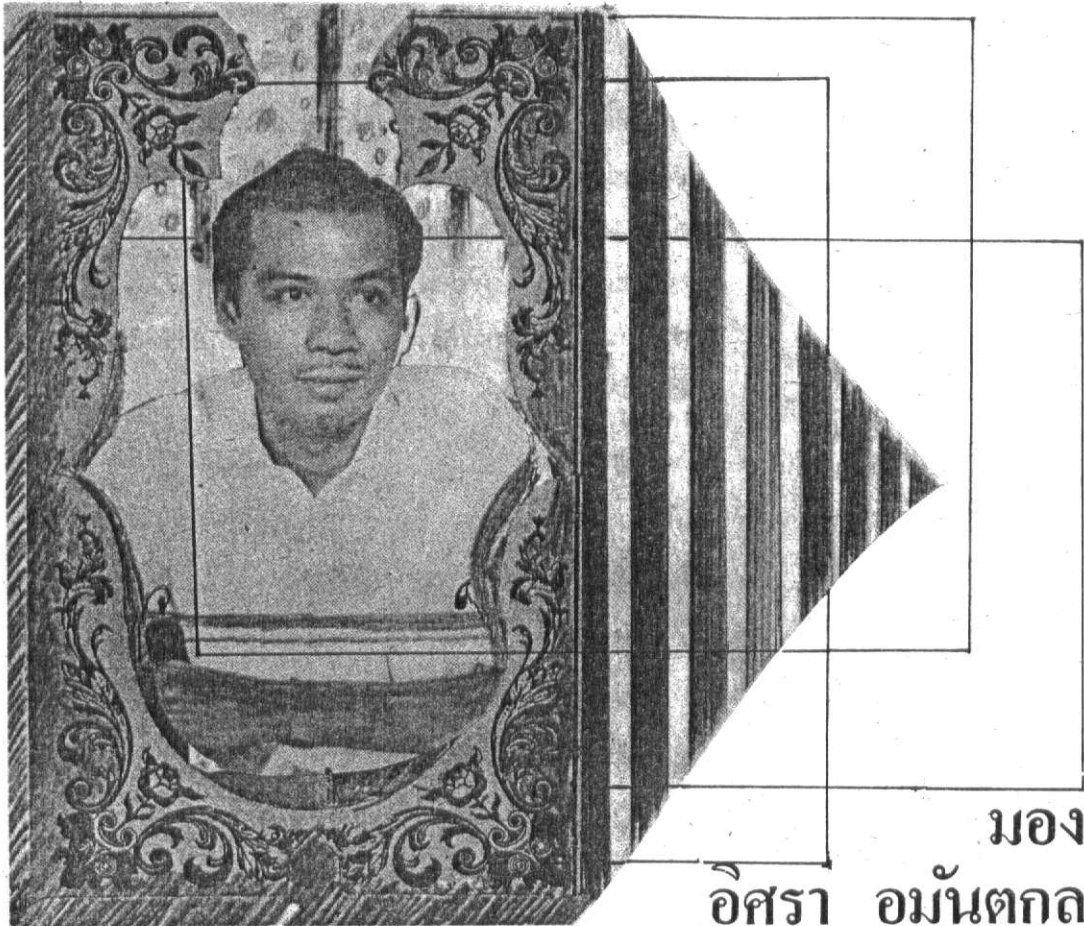
๓ โนนแน่ ดาวตก
ตกไปในความลึกดำ
ผ่านไปในความมืดดำ
ลึนามซึ่งไร้ตำนาน

๔ ไม่นานก็สิ้นแสง
สิ้นแรงและสิ้นเสียง
เกลือกร้างชบดินรายเรียง
เหลือเพียงตำนานที่ถูกลืม
แสง ประชาธรรม

กนสมมติ

๑ ฉันทเป็นคนเดียวที่เกิดขึ้นในโลก
ซาข้างหนึ่งเหยียบขั้วโลกเหนือ
อีกข้างเหยียบขั้วโลกใต้
หัวใจมน้ำทะเล
แขวนคอตัวเองกับดวงตะวัน
ฉันทเป็นคน
ฉันทเป็นเมฆหมอก
อวัยวะเป็นความหลอกลวง
มีดวงตาเท่าดาวทุกดวงบนท้องฟ้า
มีความรักแล่นบนถนน
มีอิสระบนน้ำทะเล
ฉันทเป็นโชดหินเก็บกักน้ำใสสีขาว
ฉันทเป็นล้าธารแห่งความคิด
ถ้าฉันทเป็นฟ้า
ฉันทจะบินไปจากโลกนี้ ฯ

วระศักดิ์ สุนทรศรี

มอง
อิสรา อมันตกุล

มาลี พันธุมจินดา

อิสรา อมันตกุล ดำรงชีวิตอยู่ในโลกเป็นเวลา ๔๔ ปี ๘ เดือน ๑๗ วัน หรือประมาณ ๔๔ ปี^๑ ชีวิต ๔๔ ปีของเขาอาจจะแบ่งได้เป็นสองภาค คือ ภาคที่ถูกปกครองและภาคที่ปกครองตนเอง

ภาคที่ปกครองตนเองมีระยะเวลาประมาณ ๒๗-๒๙ ปี ในช่วงระยะเวลา ๒๗-๒๘ ปีนี้ ดูกริบเวลาไปประมาณ ๖ ปี^๒ บัวยหนกอีกประมาณ

๑. อิสรา อมันตกุล เกิดวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ เสียชีวิตวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๒
๒. เวลาที่ถูกกักขัง ๕ ปี ๑๐ เดือน

๑ ปี เขาก็มีเวลาเป็นของตนเองแท้ ๆ ประมาณ ๒๐—๒๒ ปี

เวลา ๒๐—๒๒ ปีของเขา เขาใช้อยู่ในอาชีพเดียวคืออาชีพนักหนังสือพิมพ์ เป็นการแสดงความมีใจเดียวต่ออาชีพ ที่แจ่มกระจ่าง

หม่อมหลวงบัว สนิทวงศ์ เพื่อนร่วมชั้นเรียนของอิศรา อมันตกุล ณ โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน เคยเล่าว่า ตั้งแต่เขายังเป็นนักเรียน อิศราได้แสดงความมุ่งหมายในชีวิตของเขาไว้ว่า เขาจะเป็น นักหนังสือพิมพ์

ตามธรรมดา ความคิดของเด็กย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาได้ นอกจากว่าเด็กคนนั้นจะเป็นเด็กที่ต่างจากเด็กอื่น ๆ คือเป็นคนมีความคิดเกินวัย จึงคิดถึงอนาคตของตนได้ และเป็นคนใจเด็ดเดี่ยว ความคิดนั้นจึงไม่เปลี่ยนแม้เมื่อเจริญวัยจนเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว และไม่เปลี่ยนแม้จะมีเหตุแวดล้อมซับซ้อนบังคับ ไม่ว่าในลักษณะใด จึงน่าจะยอมรับกันว่า อิศราเป็นคนที่มีความคิดล้ำอายุในวัยหนึ่ง และมีใจเด็ดเดี่ยวตลอดอายุของเขา

อิศราทำให้คนไม่ลืมเขา และจนกระทั่งบัดนี้ก็ยังมีคนนึกถึงเขาอยู่ ผู้เขียนเป็นคนหนึ่งที่นึกถึงเขา คนแต่ละคนที่นึกถึงเขานั้น คงจะนึกถึงด้วยความรู้สึกที่ต่างกันไป ผู้เขียนเรื่องนี้นึกถึงเขาเพราะตัวหนังสือและนิยายที่เขาทิ้งไว้แทนตัว แทนความคิดและความฝัน นิยายซึ่งประกอบด้วย เนื้อเรื่อง สำนวน และ ความมุ่งใจ

ของผู้ประพันธ์ อันเป็นเรื่องสะท้อน เหตุการณ์ยุค และ ความรู้สึกนึกคิด ของผู้ประพันธ์ ณ กาลสมัยหนึ่งระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๖—๒๕๐๐ และ กาลสมัยหลัง พ.ศ. ๒๕๐๖ จนถึงวันที่เขาต้องวางปากกา

ผู้เขียนมอง อิศรา อมันตกุล จากตัวหนังสือของเขา มองใจของเขาจากคุณธรรมที่เขาแฝงไว้ในเรื่อง มองความเปรี๊ยะโอกาสของเขาจากสำนวน และมองความคิดของเขาจากเค้าโครงของเรื่อง แต่การมองทั้งหมดนี้มองด้วยความรู้สึก ว่า อิศรา อมันตกุล เป็นมนุษย์ปุถุชนคนหนึ่ง เหมือนมนุษย์ปุถุชนอีกหลายคนที่มีคุณสมบัติเด่นในชีวิตบางประการเหนือคนเป็นจำนวนมาก แต่ไม่เห็นใจจนพ้นความเป็นปุถุชน

คุณสมบัติเด่นสองประการของ อิศรา อมันตกุล น่าจะได้แก่ ใจเด็ดเดี่ยวประการหนึ่ง และ ความยึดมั่นต่อความเสียสละอีกประการหนึ่ง คุณสมบัติทั้งสองประการนี้เกาะเกี่ยวกันอย่างแยกไม่ออก เพราะความเสียสละเกิดจากใจที่เด็ดเดี่ยว และใจที่เด็ดเดี่ยวเท่านั้นที่จะประกอบการเสียสละได้

คุณสมบัติเด่นสองประการนี้ คือแก่นแห่งชีวิตจริง ๆ ของอิศรา และแก่นแห่งเรื่องที่เขาประพันธ์ขึ้น

การเขียนถึงนักประพันธ์ผู้นี้ ทำให้ต้องใคร่ครวญอยู่ว่า จะเขียนถึงงานของเขาโดยยึดอะไรเป็นเครื่องอิงหรือวัด ตามธรรมดาเราย่อมนึกถึง

กาลเวลา ก่อน เพราะกาลเวลาเป็นเครื่อง บ่ม
คนและความคิดของคนให้ *ทันโลก* และ *สุก*
*ปลั่ง*เป็นระยะไป ฉะนั้นโดยทั่ว ๆ ไปจึงมักจะ
แบ่งเวลาในชีวิตของคนออกเป็นระยะ ๆ ไป เช่น
แบ่งเป็นทศวรรษเพื่อเปรียบเทียบผลงานของเขา
ระหว่างทศวรรษ ในขั้นต้นผู้เขียนเรื่องนี้ก็ได้
พยายามแบ่งงานเขียนของ อิศรา ออกเป็นทศ
วรรษแต่ก็พบว่างานของเขามีได้ขึ้นต่อกาลเวลาจึง
ได้ลองเปรียบเทียบเรื่องที่เขาเขียนกับเหตุการณ์
ในปีที่เขาเขียน ได้พบว่าส่วนใหญ่บทประพันธ์
ประเภทนวนิยายของเขาเขียนขึ้นจาก *สิ่งแวดล้อม*
ล้อมที่ล้อมตัวเขา คนในสังคมไทย และคน
ในโลก เป็นสิ่งแวดล้อมทั้งใกล้และไกล ทั้ง
ในเมืองไทยและในโลก แต่เป็นสิ่งแวดล้อมที่มี
อิทธิพลเข้าไปกระทบความรู้สึกนึกคิดของเขา
แล้วจึงสะท้อนจาก *ใจ* ที่ถูกระทบและ *ความคิด*
*ที่*เกิดสำนึก ถ่ายทอดออกมาเป็นตัวหนังสือ
เป็นเรื่องเป็นราวขึ้น เป็นฉากละครประกอบด้วย
คนมีชีวิต เคลื่อนไหว พูดได้ ทำให้ผู้อ่านรับเอา
ความรู้สึกนึกคิดมาสู่ตน ด้วยเหตุนี้ เรื่องของเขา
จึงมีแผ่นภาพของสังคมซึ่งมีทั้ง *การเมือง* *ศีลธรรม*
อุดมคติ *ความไฝ่ฝัน* และมี *ใจ*ของเขา *ความคิด*
ของเขา *ต่อสังคมและเหตุการณ์*แทรกอยู่ ส่วน
สำนวนซึ่งโลดโผนโฉบเฉี่ยว นั้นเป็นประ
หนึ่งสี่เข้มที่ทาบลงไว้ เพื่อให้ผู้อ่านอันเป็นจุด
เน้นบังเกิดความเจิดจ้า สะดุดอารมณ์กระทบใจ
และความคิดของผู้อ่าน ทำนองเดียวกับศิลปิน

วาดภาพซึ่งใช้สีหนึ่งเฉดซุ้อีกสีหนึ่ง เพื่อเน้นสีที่
ประสงค์จะเชิดชูให้เห็นสะดุดตา

เรื่องสำนวนของเขานี้ ยังมีข้อโต้แย้งไม่ยุติ
อีกประการหนึ่ง ว่าใครคือคนนำสำนวนสมัยใหม่
มาใช้เป็นคนแรก ระหว่าง *อิสรา* *อมันตกุล*
กับ *วิคต์ สุทรเสถียร* เพราะในระบอบนั้น
วิคต์ สุทรเสถียร เป็นนักศึกษาฟิลิปปินส์ซึ่งเดินทาง
กลับเมืองไทยระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา
*วิคต์*ได้เขียนสารคดี และบทประพันธ์สำนวน
แหวกแนว ของยุคเช่นกัน เช่นใช้ภาษาว่า
กิดาร์บันพร่า หรือ *สาว หน้าแจ่มน้ำจวบ* ซึ่ง
คล้าย ๆ กันกับสำนวนที่อิสราใช้ว่า *หล่อน*
อ้อยอิ่ง...ขณะเขาอำอิ่ง"

ผู้เขียนหวังว่า ความปรารถนาของผู้เขียน
ทั้งนี้ว่าจะเขียนแต่สิ่งที่ดี และเป็นธรรมต่ออิสรา
อมันตกุล จะบรรลุผลสมหวังที่ตั้งใจ หากความ
ตั้งใจนี้ทำให้มองข้ามหรือละเลยสิ่งใดหรือเรื่องใด
ไปจนทำให้ข้อเขียนขาดความสมบูรณ์ ผู้เขียน
ยอมรับไว้ ณ ที่นี้ว่า ได้มองข้ามและละเลยโดย
นึกถึงมารยาทที่คนเป็น พึงมีคือ คนตาย

ไม่มีใครยืนยันว่า นวนิยายเรื่องแรกของ
อิสรา อมันตกุลคือเรื่องใด เรารู้จักกันแต่ว่า
เขาเริ่มงานหนังสือพิมพ์เมื่ออายุประมาณ ๒๓ ปี
คือประมาณพุทธศักราช ๒๔๔๖ ขณะนั้นโลกของ
หนังสือพิมพ์และโลกของการประพันธ์คับคั่งไป
ด้วยนักหนังสือพิมพ์รุ่นบุกเบิกปากกาเอก ๆ และ

อุดมไปด้วยนักประพันธ์ที่ยกย่องกันว่ายิ่งใหญ่
อิศรา อมันตกุล จึงเป็นเพียง ดาว ที่มีแสง
หุบหรืออยู่

แต่เมื่อเขาเขียนเรื่อง *นักบุญ—คนบาป* ซึ่งเป็นนวนิยายขนาดยาวเรื่องแรกตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ *สุวรรณภูมิ* ได้เกิดความตื่นตะลึงในวงการประพันธ์และในวงผู้อ่าน และ ดาวหุบดวงนั้นได้เปล่งแสงแพรวพราวขึ้น

เขาเริ่มเรื่อง *นักบุญ—คนบาป* ไม่เหมือนนักประพันธ์คนใดในสมัยนั้น เขาเริ่มเรื่องคล้าย ๆ ละครเรื่องใหญ่ ที่มีวงดนตรีโหมโรงก่อนละครเปิดฉาก คือประโคมด้วยสำนวนที่ทำให้เห็นความหรุและนำความรู้สึกของผู้อ่านเข้าไปอยู่ท่ามกลางบรรยากาศอันวุ่นวาย คล้ายดนตรีที่กระแทกกระทั้นเสียง เรียกความสนใจ แล้วม่านเวทีจึงเผยออกให้เราได้เห็น

“.....ชายหนุ่ม ‘นักเรียนนอก’ คนหนึ่งชื่อเก้ หลบอยู่ในเงามืด มองดูความวุ่นวายของงานฉลองรัฐธรรมนูญในต่างแดน และเห็นสาวทันสมัยคนหนึ่ง แต่งตัวสีบาดตาแหวกผู้คน อยู่กลางห้อง มีหนุ่มหลายคนชิงเจ้าหล่อนเป็นคู่เดินร่ายอย่างอลหม่าน...

ราเชนทร์ คือนามหนุ่มคนนั้น เขามองดูความวุ่นวายนั้น ความวุ่นวายซึ่งคล้ายสวรรค์บนอเวจี คือความวุ่นวายคึกคัก คนลุ่มหลงมองเห็นเป็นสวรรค์และผู้มีสติมองเห็นเป็นอเวจี...”

เริ่มเรื่องและการดำเนินเรื่องของ *นักบุญ*

— *คนบาป* ไปจนจบบทที่ ๖ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่า อิศรา อมันตกุล เป็นคนแก่โลกเป็นหนุ่มปราดเปรียวในสังคมสมัยใหม่ อาจจะเป็นนักเรียนนอกที่ไม่เอาด่าแถมเหมือนนายราเชนทร์กระมัง ข้าพเจ้าเองก็เคยสงสัยอยู่เหมือนกัน จนกระทั่งเมื่อข้าพเจ้าเป็นผู้ใหญ่มากจนผมซักจะเป็นสองสี ได้เห็นชีวิตอย่างผู้ใหญ่คนหนึ่งจึงเกิดความสงสัยว่า อิศรา อมันตกุล เขียนเรื่อง *นักบุญ—คนบาป* อย่าง เคา สังคมหรือ ฟัง มาจากผู้อื่นมากกว่าจะเป็น *ผู้รู้จัก* สังคมอย่างนั้น เพราะฉากที่เขาวาด ดนตรีที่เขาพรรณนา การแต่งกายของสตรี ตลอดจนการเจรจาของตัวละครมีลักษณะต่อกันไม่ติดสนิท การเล่าถึงดนตรีต่าง ๆ เช่น บีโอบอย (เข้าใจว่าโอโบ) แซกโซโฟน บีคโคโลซอ และกีตาร์ บรรเลงดนตรีจังหวะ “ลาคองกา” ซึ่งเป็นจังหวะใหม่ แสดงว่าเขามีใช้หนุ่มแก่สังคม

เช่นที่ทำให้คนเข้าใจ เพราะผู้รู้จักจังหวะ “ลาคองกา” จะรู้ว่าดนตรีที่บรรยายไว้ นั้น บางชั้นเข้ากันไม่ได้กับจังหวะ “ลาคองกา” คิดว่าเขาคงจะเป็นคนรักดนตรีและชอบเสียงของเครื่องดนตรีเหล่านั้นจึงนำเอามาใช้สร้างบรรยากาศให้ดูจริงจัง

ส่วนเครื่องแต่งกายของตัวละครหญิง ไม่ว่าในเรื่อง *นักบุญ—คนบาป* หรือเรื่องอื่นต่อมา ซึ่งจากตัวหนังสือเรารู้กันว่าหรุสมัย แต่ฉากแต่งจริง ๆ อย่างนั้นดูจะเป็นมากกว่าหรุ

ความคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับสังคมที่ไม่น่าชื่นชมหลาย ๆ ประการเหล่านี้ ทำให้เกิดความสบาย

ใจว่า อิศรา อมันตกุลเป็นคนดีกว่าที่เขาทำให้
คนเข้าใจเขามากมายนัก ความคลาดเคลื่อน
เหล่านั้นเป็นคุณประโยชน์ต่อเขา

แต่การที่เราจะคิดว่าเขาไม่รู้จักสังคมหรือ
ดนตรีเลยก็ไม่ถูกต้องนัก ดนตรีดี ๆ ที่ไม่ใช่
“ลาคอนกา” (ซึ่งเป็นจังหวะที่ไม่ใคร่สุภาพใน
สมัยนั้น) เขาก็รู้จักอย่างดี เช่น เขารู้ว่าเพลง
บลูตามูบ ของโยฮัน สเตราส์ นั้น *ครวญระงม
เศร้าสมชื่อ* ซึ่งเป็นความรู้รอบตัวที่ถูกต้อง
เพราะมีคนเป็นอันมากเข้าใจว่า บลูตามูบ หมาย
ถึง แม่น้ำสีน้ำเงินหรือสีฟ้า และเพลงนี้เป็นเพลง
รักแสนหวาน ซึ่งตามประวัติดูเหมือนจะไม่ใช่
โยฮัน สเตราส์ประพันธ์เพลงนี้เมื่อต้องจากหญิง
ที่ตนหลงรัก เขาจากกันที่ฝั่งตามูบ ความเศร้าใจ
เพราะรักไม่สมหวังนั้นคลอใจให้สเตราส์แต่งเพลง
ขึ้น เพื่อให้ดนตรีรำไห่แทนดวงตาของเขา
บลูตามูบ จึงเป็นตามูบยามเศร้า เรื่องดนตรีไม่
ตายของโลกจึงเป็นเรื่องที่อิศราจะประวิติอย่างแท้
จริง แต่เรื่องดนตรีฉาบฉวยที่วิ่งไปตามยุคสมัย
และสูญหายไปในช่วงเวลาอันสั้นนั้น เขาไม่รู้จัก
เหมือนไม่รู้จักชีวิตที่คลุกอยู่กับความฉาบฉวยทั้ง
หลาย

เนื่องจากเรื่อง *นักบุญ-คนบาป* เป็นเรื่อง
ที่ถูกกล่าวขวัญถึงมาก ข้าพเจ้าจึงคิดว่ายังมีอีกข้อ
หนึ่งที่น่ากล่าวถึง นั่นคือ ลำนวนโวหารในเรื่อง
ซึ่งสมัยที่ตีพิมพ์เรื่องนี้เป็นสำนวนสมัยใหม่มาก
และมีอิทธิพลของสำนวนฝรั่งปนอยู่มาก ใช้น้อย

เขาใช้สำนวนใหม่ นำเอา *กิริยา* ของสิ่งมี
ชีวิตประเภทหนึ่งมาใช้กับสิ่งมีชีวิตอีกประเภท
หนึ่ง หรือบางทีก็ใช้กับสิ่งไม่มีชีวิต เพื่อให้สิ่ง
นั้นมีชีวิตขึ้นมา ขณะนั้นมีเสียงกล่าวกันว่าเขา
กำลังทำให้ “สำนวนไทยแท้ตาย” และสร้าง
“สำนวนลูกครึ่งขึ้นแทนที่” เช่น *ชีพจรของ
งามเดินเร็วเกินเป็นลำดับ* หรือเมื่อพรรณนาถึง
เพลงบลูตามูบตอนหนึ่งก็ว่า *บางตอนก็อ้อพราว
เหมือนเสียงซาของคลื่นที่ยืนปากจูบชายหาด*

จริง คนรุ่นเก่าของสมัยนั้น ในระยะแรก ๆ
ทนสำนวนของเขาไม่ได้ แต่คนรุ่นอายุใกล้เคียง
กับเขาก็ดึงใจสำนวนแบบสมัยใหม่ของเขา
เขาจึงมีชื่อเสียงขึ้นมาท่ามกลางความรู้สึก ๒
ฝ่ายคือ ฝ่ายที่รับไว้ด้วยความพึงพอใจ และฝ่าย
ที่ยังท้วงติงกลาย ๆ

ขณะที่อ่านเรื่อง *นักบุญ-คนบาป* ผู้อ่าน
ต้องเข้าใจด้วยว่า เรื่องนี้เป็นนวนิยายเรื่องยาว
พิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน ผู้ประพันธ์เขียน
ต้นฉบับไม่เกิน ๗ วัน และส่วนมากเขียนวัน
ต่อวัน ฉะนั้น เมื่อพิมพ์เป็นเล่มแล้วเวลาอ่านรวด
เดียว จะรู้สึกว่าเรื่อง “ต่อ” ไม่สนิท ข้าพเจ้า
อยากจะเปรียบเทียบว่า ต่อของเรื่องแต่ละวันนั้นคล้าย
รอยต่อของรางรถไฟ ซึ่งผู้โดยสารจะรู้สึก และ
ได้ยินเสียงของรอยต่อของรางตลอดการโดยสาร
เสียงกระทบแบบสะดุดอยู่ตลอดการเดินทางนั้น
บางทีก็เป็นความเพลินได้อย่างหนึ่ง

ข้อเขียนส่วนที่ทำให้เราเข้าใจคลาดเคลื่อน

ทำให้คุณค่าในตัว อิศรา อมันตกุล เเด่นขึ้น และเด่นดังที่สุดเมื่อเขาเห็นตอนจบของเรื่อง *นักบุญ-คนบาป* โดยกำหนดให้มีการเสียดสีอย่างใหญ่หลวงของราเชนที่ผู้ไม่ได้รับความในการเรียน การงาน และความรัก ราเชนที่ผู้ซึ่งในยามเป็นคนบาป เป็นเสมือน ปลักแห่งอาฆม แต่ยามเป็น นักบุญ กลายเป็นอาฆมที่ถูกใช้ให้เป็นประโยชน์ ยังความเจริญงอกงามแก่พืชพรรณธัญญาหารเพื่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ให้ยืนยาวต่อไป

คุณธรรมข้อที่เกี่ยวกับความเสียดสี ซึ่งแสดงออกในเรื่อง *นักบุญ-คนบาป* นั้น ได้เป็นคุณธรรมที่แสดงออกตลอดชีวิตการเขียน หนังสือของ อิศรา

อุปสรรคหนึ่งเขาจะเห็ดทุนความดีข้อนี้ ไว้สูงเหนือทุกอย่าง เขากำหนดให้ตัวละครของเขาเสียดสี แม้ในกรณีที่ฝืนกฎธรรมชาติด้วยซ้ำไป คือฝืนมนุษย์ปลุกจนถึงขั้นเป็นไปไต่ยาก หรือเป็นไปไม่ได้ เช่น ที่ราเชนที่ยอมติดตะรางแทนคนอื่นซึ่งมิได้มีข้อผูกพันอะไร แต่เพราะเห็นว่าชีวิตของตนมีค่าน้อยกว่าชีวิตผู้อื่น ต่อมาในเรื่อง *เอื้องฟ้าม้วย-กลิ่นสาบควาย* เขากำหนดให้ชายคนหนึ่งชนะใจตนเองได้อย่างประหลาด ขณะที่ถูกภาวะเป็นมารผจญจนเขียนมารจะชนะ แต่เขา บงการ ตัวละครของเขาให้ มนุษย์ชนะมาร โดยสละสิ่งที่อยู่แค่มือเอื้อมเพื่อสิ่งที่สูงกว่านั้น คือ มโนสำนึกที่สะอาดหมดจด

ในกาลเวลาต่อมา แนวเรื่องการเขียนของเขาแปรเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์ที่แวดล้อม แต่การเน้นคุณธรรมข้อ เสียดสี ก็ยังตระหง่านเด่นโดยตลอด

๒

ข้าพเจ้าทิ้งตัวหนังสือของ อิศรา จะพูดให้ถูกต้องก็ต้องบอกว่าทั้งชั้นเชิงการใช้ถ้อยคำสำนวนของเขา มีบางครั้งที่สำนวนของเขาขัดกันเอง แต่ถ้าไม่นึกถึงส่วนที่ขัดกันแล้ว ตัวสำนวนนั้นมีความไพเราะแบบกร้าวปนความแจ่มใส ผิดกับสำนวนของนักเขียนคนใดในยุคหนึ่ง แม้ว่าจะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน

ได้เอ่ยไว้ในตอนต้นแล้วว่า สำนวนของเขาเป็นสำนวนไทยปนฝรั่งอยู่มากในระยะแรกของการเขียนนวนิยาย แต่ในระยะหลัง ๆ ความเป็นฝรั่งลดน้อยไป เป็นภาษาเรียบ ๆ และที่น่าสังเกตก็คือ ในขณะที่สำนวนของเขาลดความโฉบเฉี่ยวลง เนื้อเรื่องกลับมีน้ำหนักมากขึ้น ซึ่งเป็น การเปลี่ยนที่เห็นได้ชัด

สำนวนแบบฝรั่งกลาย ๆ นั้น ถ้าเขียนไม่แนบเนียนก็ขัดความรู้สึก หากลองอ่านดัง ๆ ก็ขัดหู แต่ภาษาสมัยใหม่ของอิสราแก่เสมอ และค่อนข้างก้าวหน้าในสมัยเมื่อ ๒๓ ปีมาแล้ว

ข้าพเจ้าได้เขียนแล้วว่า ระหว่างอิสรากับวิคต์ไม่แน่ใจว่าใครเป็นผู้นำสำนวนแบบใหม่มาใช้ก่อนกัน แต่ในสมัยที่นำมาใช้ใหม่ ๆ นั้น เรียกกันว่า *สำนวนนักเรียนนอก* บ้าง *สำนวนสะวิง*

บ้าง ปัจจุบันนี้จำนวนของบุคคลทั้งสองกลายเป็นจำนวนสมัยใหม่ที่ค่อนข้างเรียบ ๆ ไปแล้ว เพราะมีจำนวนที่ใหม่กว่ามาชิงความสว่างไสวไปแล้ว

เมื่อเขาต้องการให้รู้สึกไว้ในฤดูร้อนมีชีวิต เขาใส่วิญญาณลงไปและเขียนสั้น ๆ ว่า “วิญญาณฤดูร้อน” หรือเมื่อสายลมรำเพยมาอย่างชวนเพลินเขาก็ทำให้ลมมีอำนาจถึงคุณพิเศษโดยเขียนว่า “มนต์ลึกลับของลม”

ในเรื่อง *ปาฏิหาริย์ของแสงจันทร์* เขาเขียนให้พระจันทร์กับชีวิตบนโลกมีความเชื่อมโยงถึงกันโดยบรรยายว่า “พระจันทร์ทอสายชีวิต” คำบรรยายที่ไพเราะที่สุดตอนหนึ่งในเรื่องเดียวกันนี้คือ “หัวใจที่เรื่องราวของเรื่อง” เพราะทำให้เรารู้สึกถึงหัวใจที่งามอ่อนหวานของผู้หญิงคนหนึ่งที่มีความดี ประดุจสิ่งที่เปล่งรัศมีไปโดยรอบ

ท่านรู้สึกอย่างไรเมื่ออ่านถึงวรรคที่พรรณนาว่า “ลมที่กำลัง สะอื้น สะอื้น สะอื้น” ข้าพเจ้าเข้าใจว่าท่านคงจะเกิดความรู้สึกว่าคนที่กำลังมีทุกข์กำลังร่ำไห้นั้น ย่อมจะรู้สึกว่ายธรรมชาติรอบตัวพลอยหมองเศร้าร่วมทุกข์ ด้วยเป็นการยอมรับว่าคนเรามองสิ่งต่างๆ ตามอารมณ์ของเรา เวลาสุขแม้สัตว์เล็ก แมลงน้อยก็ให้เสียงที่ฟังรื่นเริง แต่ยามเศร้าแมลงพัดก็กลายเป็นเสมือนเสียงสะอื้นไปได้

ในเรื่อง *เอ็งฟ้าม้วย กลิ่นสาบควาย* เขา

วาดภาพเด็กหญิงชาวชนบทคนหนึ่งว่า “หล่อนเป็นเด็กรุ่นสาว ชะฉา เขลาเหมือนควาย และบริสุทธิ์เหมือนกล้วยไม้ป่า” ทำให้เรามองเห็นตรูณีที่สวยงามบริสุทธิ์ แต่ทว่าใจคนนางจะหลอกไปทางไหนก็ได้ เหมือนควายที่ยอมให้จูงจมูก

บางครั้งเขาบรรยายลักษณะตัวละครหญิงด้วยวรรคสั้น ๆ แต่เห็นภาพกระจ่างเช่น “คุณหญิงดาวณี นฤนาถภูบาล ซึ่งมีดวงตาขี้เล่นและคำส่งเฉียบขาด” ในเรื่อง “แม่น้ำเจ้าพระยา ก้าวกรวล”

การเขียนให้เห็นลักษณะที่ตรงกันข้ามเช่นนี้มีอยู่โดยตลอด

เมื่อระบายอารมณ์ของตัวละคร แม้ตัวละครหญิง ซึ่งรู้จักกับตัวละครชาย ๑๐ กว่าวันอย่างระคิในเรื่อง *เทพธิดาบึงหัก* เขาให้เธอพูดจากร้าวเกินหญิงเพราะตอนหนึ่งเธอเปรียบคู่สนทนาของเธอไว้ว่า

“เหมือนสัตว์ที่อยู่ในป่าเปลี่ยว ไม่ต้องให้ใครมาล่า ฟังใจที่จะใช้ชีวิตตามอำเภอใจ”

แต่บางครั้งก็ระบายอารมณ์ไว้สั้น ๆ เช่นอารมณ์ของแวนในเรื่อง *วีรบุรุษในหมิงฟา* เขาเขียนไว้ว่า “สายตาของแวนก็พุ่งมายังหล่อนเหมือนสายล่อลูกสาว” ซึ่งอ่านแล้วพอจะเดาความรู้สึกของแวนออกด้วยคำเพียงสองคำ คือ สายล่อลูกสาว

ผู้หญิง ผู้ชาย ในนวนิยายของอิศรา

คล้ายคนจริงอยู่อย่างหนึ่ง คือ เดียวใจ เดียว
ฉลาด เดียวมีสติ เดียวขาดสติ ไม่มีละคร
ตัวใดเลยที่เลอเลิศ เป็นเทพตลอดเรื่อง หรือ
โง่งนจมอยู่ในความเขลาไม่รู้จักหยุดจักเกิดหรือ
ชั่วช้าจนไม่มีดีเลย หรือฉลาดอยู่ได้ตลอด
กาล

ความจริงข้อนี้ ทำให้ตัวละครของเขาคล้ายๆ
กันไปหมด ซึ่งตามความเป็นจริงสังคมมนุษย์เป็น
เช่นนั้น แต่เรามาวางกฎเกณฑ์เองต่างหากว่าตัว
ละครที่สร้างขึ้นจะต้องมีลักษณะเฉพาะ และผู้
เขียนต้องรักษาลักษณะเฉพาะนั้นไว้ให้ตลอดไป
ข้าพเจ้าค่อนข้างแน่ใจว่า อิศรามองเห็นคนเป็น
เช่นนั้น ยอมรับความจริงนั้นและซื้อตรงต่อความ
จริงนั้น คือ ความจริงที่ว่า คนโง่ก็มีเวลา
ฉลาด คนฉลาดก็มีเวลาโง่ คนดีก็มีเวลาทำผิด
คนผิดก็มีเวลาเป็นคนดี ความจริงที่อิสรายอมรับ
นี้ ทำให้คนเสมอกันได้บนพื้นฐานหนึ่ง

นักประพันธ์ย่อมใช้สำนวนเพื่อบรรยายหรือ
พรรณนาให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกตรงกับผู้เขียน
และสิ่งเดียวกันอาจถูกพรรณนาหรือบรรยาย
เปรียบเทียบแตกต่างกัน สุดแต่จะดึงเอามาใช้เพื่อ
แสดงอะไร เช่น ท่านหนึ่งประพันธ์ถึงดาวว่า
“ดาวกระพริบตาเยาะเราหรือดาวเอ๋ย” ผู้อ่าน
ย่อมคาดคะเนว่า ท่านผู้นั้นอาจพ่ายแพ้อะไรมา
จึงรู้สึกเหมือนถูกเยาะเย้ย เห็นดาวกระพริบจึงดึง
เอามารำพันความรู้สึก

อิสราเองดึงดวงดาวมาใช้ตามอารมณ์ของตัว

ละครเช่นกันในเรื่อง *เอื้องฟ้าม้วยกลิ่นสาบ*
ควาย เขาให้แสงดาวมีความหมายดังนี้ “ดาว
กระพริบหรี่เหมือนหนึ่งขยิบตาให้ท้าย”

นวนิยายหลายเรื่องของเขา สะท้อนสังคมมา
หลอนเรา ให้เราเห็นภาพหลอนนั้นเนื่อง ๆ ให้
เห็นความฟุ้งเพื่อปล่อยตัวให้เห็นการหลงบูชาวีร
กรรมจอมปลอม ให้เห็นการประพาศสิ่งที่ควรเว้น
การเฉียดใกล้หายนะทางศีลธรรม แล้วก็จบโดย
ให้คุณธรรมเป็นตัวชูโรง นวนิยายรุ่นสองกระ
จกสังคมของเขานั้นอุดมด้วยสำนวนใหม่ ที่เดี่ยว
แบบครูจวบ ความซนคึกคัก และ ความสัมพันธ์
อันเร็วเชียว

แต่เมื่อสิ่งแวดล้อมของสังคมไทยเปลี่ยนแปลง
ไป มีการใช้อำนาจค่อนข้างเด็ดขาดทางการเมือง
อิสราคงจะได้เห็นคนทั้งใกล้และไกลเปลี่ยนไปใน
ลักษณะต่างๆกัน นวนิยายของเขาในระยะนั้นประ
จวบด้วยข้อคิดและข้อเตือนสติ บางครั้งก็คล้าย
วิงวอนเช่น เรื่องที่เขาเขียนจากพุทธศักราช
๒๔๙๑ เป็นต้นไป ดังในเรื่อง *ปาฏิหาริย์*
ของแสงจันทร์ ดูเขาจะจงใจนำเอา “ชายที่
อ่อนแอลงไปเป็นลำดับ” มาวางคู่ไว้กับ “หญิง
แบบบางที่เข้มแข็งเสียสละ” ให้ผู้อ่านเห็นความ
แตกต่างที่เฝ้ายนอยู่ในที่ โดยผู้แต่งไม่กล่าว
คำเฝ้ายนเลยแต่ลักษณะตรงกันข้ามนั้นเองพูด
กับเราเจียบ ๆ แต่ตรงไปตรงมาที่สุด

อีกตอนหนึ่งในเรื่อง *วีรบุรุษในหนังหา*
เขาให้ตัวละครตัวหนึ่งวิพากษ์ตัวละครอีกตัวหนึ่ง

ว่า “บทเขาชอบ เขาก็ชอบอย่างบ้าคลั่ง บทเกลียดก็เกลียดฝั่งกระตูดคำ เขาผิดตรงนี้ เพราะความเกลียดเคียดแค้นนั้นเหมือนกับความใช้ มันเกาะหัวใจเราเมื่อไหร่ มันก็แผ่เสียเต็มจนไม่มีที่ว่างเหลือไว้เลยสำหรับความรู้สึกอื่น ๆ”

ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเขามองคนที่ปล่อยให้อารมณ์ **ขีดสุด** ครอบงำเหมือนคนเป็นโรค อารมณ์ **ขีดสุด** หรือ **สุดขีด** ทางใดทางหนึ่งย่อมไม่เป็นคุณประโยชน์แก่ใครเลย และสังคมใดมี คนอย่างนั้นมาก ๆ สังคมนั้นก็เป็นสังคมอมโรค

เรื่อง **เขาขอพบนายกรัฐมนตรี** เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงจนขั้นได้ หากเราจะลองคิดดูว่า “นายกรัฐมนตรีขอพบตัวเอง แต่ไม่มีใครยอมให้พบ แต่เขามีได้มุ่งหมายให้เป็นเรื่องตลกขบขัน หากมุ่งให้คนอ่านเห็น **อุปสรรค** ของระบบงานที่มี **บริวาร** เป็นคนกลางที่เป็นโทษมากกว่าเป็นคุณ การดำเนินเรื่อง บทเจรจา และจนกระทั่งจบของเรื่องทำให้เรารู้สึกสะอึก เพราะเรื่องสะท้อนให้เห็นว่า ระหว่างนายกรัฐมนตรีกับประชาชนนั้น มีกำแพงกั้นขวางอย่างไร นับเป็นเรื่องสั้นที่ดีที่สุดในเรื่องหนึ่ง และมีแนวโน้มแสดงความเห็นใจคนที่เป็นนายกรัฐมนตรีมากกว่าจุดหมายอื่น แต่ขณะเดียวกันก็เป็นวิวิธธรรมอย่างสุภาพให้ใครก็ตามที่เป็นนายกรัฐมนตรีได้รับรู้ไว้

เรื่องสั้นที่ข้าพเจ้าชอบมากมีอีกสองเรื่อง คือเรื่อง **เกลือกว่าเราจะลืม** และเรื่อง **เพชฌฆาต**

ที่เสี้ยวขนาด ๓๔

๓

คงได้เอ่ยถึงแล้วข้างต้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่า อิศรา อมันตกุล เขียนเรื่องจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองไทยและในโลก

โลกผันแปรไปทางใด อิศรา ก็ติดตามโลก เช่นนักหนังสือพิมพ์ แต่นำข้อคิดมาเขียนเป็นนวนิยาย เมื่อโลกวุ่นวายเพราะการรบที่เกาหลี คนไทยเข้าไปมีส่วนในการรบโดยอยู่ข้างสหประชาชาติ เขาก็เขียนเรื่องสั้นเกี่ยวกับการรบ สิบัติรีโบ้ บางบ่อ และชีพ ชำมะเลียงก็เป็นตัวเอกของเรื่องสองเรื่องที่แสดงถึง “จิตใจเข้าถึงกัน” ของคนที่รบกัน เพราะคนที่ต้องมารบกันนั้น เป็นคนธรรมดาที่ไม่รู้เรื่องราวการเมืองเรื่องขัดแย้ง รู้จักแต่ความเหงา และความทรมาณจากเกือกกัด

อิสราเขียนให้เราเสียตายนันทิภาพ และชิงชังการฆ่ากันโดยหยิบเอาความเห็นอกเห็นใจที่มนุษย์มีต่อกัน ทำนองเอาใจเขามาใส่ใจเรา ขึ้นมาเป็นแนวเรื่อง เขาวาดภาพนายชีพคนกระหายชีวิต พร้อมทั้งจะเหนียวไถเป็นปลิดชีวิตคน แต่เมื่อชีพเอาใจเขามาใส่ใจเราแล้วความเห็นใจก็เกิดขึ้นฉับพลันเพราะเขาเห็น “ทหารแดงคนหนึ่ง จีนหรือเกาหลีเหนือก็สุดจะรู้ ดึงอ้ายเกือกจอมทรมาณทั้งสองข้างออกจากตีน.....หย่อนตีนที่ปวดแสบปวดร้อนมาไม่รู้กี่วันก็สับคาร์ทแล้วลงแช่

ในน้ำกระแสดำธารเย็นใสนั้น” ข้าพเองก็ถูกเงา
จอมทรمانกัดเข้าเหมือนกัน เขามีสำนักขึ้นมา
ในบัดนั้นว่า ทหารย่อมฆ่าทหารอีกคนหนึ่งซึ่ง
ตัวไม่รู้จักไม่เคยโกรธกันมาไม่ลง เพราะเห็นใจ
เขาเหมือนเห็นใจตนเอง รู้สึกถึงความทรमान
ในชีวิตของเขาเหมือนรู้ความทรमानในชีวิตของ
ตน

อิศราเขียนเปรียบเทียบง่าย ๆ ธรรมดา ๆ
แต่ทว่าจับใจ และเกาะความสำคัญของคนอ่าน
แน่น

ส่วนนวนิยายที่มีชื่อว่า **เขาตะโกนท
นายกรัฐมนตร** ซึ่งมีผู้กล่าวขวัญถึงมากนั้น ข้าพ
เจ้าคิดว่าเขาเขียนประทัวงคนใหญ่คนโตค่อนข้าง
รุนแรง เพราะแสดงให้เห็นความเท็จในการหัก
ล้างความจริง ถึงอย่างไร ข้าพเจ้าก็ยังมีความ
เห็นว่าเรื่องนี้สู้เรื่องสามเรื่องที่ข้าพเจ้าเอ่ยถึงไม่
ได้

ข้าพเจ้ามีความรู้สึกว่ เรื่องสั้นระหว่าง
พ.ศ. ๒๔๙๒-๒๔๙๙ ของอิศราเป็นเรื่องสั้นที่
คล้ายกับว่า เขามีข้อคิดที่จะเขียนบทความ แต่
เขาไม่เขียนเป็นบทความ กลับนำสาระแห่งบท
ความหรือความมุ่งหมายของบทความนั้น ๆ มา
สร้างเป็นนิยายสั้น ๆ ใช้บทเจรจาเพื่อให้มี *โปร*
และ *คอน* เป็นการคลายความรุนแรง หรือ
แทรกสำนวนให้เรื่องไปข้างหน้าช่วยคลายอารมณ์
ของผู้ที่คิดว่าเรื่องกระทบตนจนบางครั้งทำให้รู้สึก
ว่าดำเนินเรื่องก่อนการ ถึง **จุดเน้น** เน้นนานไป

แต่เราก็ต้องชมว่า เขาฉลาดที่แก้ความเนิ่นนาน
นั้นได้สำเร็จ โดยให้สำนวนแบบพลิกอารมณ์ผู้
อ่านของเขา เป็นพลังดึงดูดความสนใจให้ติดตาม
การเดินพรายของสำนวนนั้นไปจน **กระทบ** จุด
เน้นตอนจบ

๔

ความสนุกในการอ่านเรื่อง อิศรา อมันเตกุล
อยู่ที่ว่าผู้อ่านต้องกำหนดใจให้แน่นแน เพราะ
สำนวนของเขามักจะ จูงอารมณ์ของเราให้ผลอ
-เพื่อ-พัก-หลงทางอยู่ในความพุ้งซ่านของเราได้
สำนวนไพเราะบางตอนทำให้เราอยากจดจำ เช่น
“**อุจ่า มีอะไรเหลือไว้ให้คนโขกินบ้าง**”^๔ เพราะ
รู้สึกว่สรวุขเจ้าหนุ่มหน้าสวย นิสัยไม่ตีคนนั้น
พูดจ่าน่าเอ็นดูนัก ทั้งเพราะทั้งหวาน ทั้งยกย่อง
ทั้งถ่อม ละม้ายแมนสำนวนของ “ยาชอบ”
ที่เคยเขียนว่า “**มาเกิดคนอุก คนผิดจะ
คอย**” เป็นคำง่าย ๆ ที่แว่วอองนงน้ออย่าง
สลักใจ สำนวนเช่นนี้ของเขามีบ่อย ๆ ซึ่งมักจะ
ทำให้คนอ่านลิ้ม แง่คิด คติ หรือ จุดมุ่ง
ของเรื่องที่บังไว้นิด ๆ คล้ายกับได้เห็นคนสวย
มัวเพลินติดใจความสวย เลยไม่ทันพั้งความคิด
อ่านของคนสวยนั้น

ฉะนั้น ความสนุกในการอ่าน คือ ผู้อ่าน
ต้องคุมอารมณ์ของตนเองให้มั่น บางที่ต้องอ่าน
สำนวนไปก่อน แล้ววกมาอ่านเรื่อง เรื่องของ

๔. เรื่อง **วีรบุรุษในหนังพา**

เขาทำให้ผู้อ่านตกอยู่ในภาวะเช่นนี้เนื่อง ๆ จน
อยากจะคิดว่า อิศรา อมันตกุล เป็นคนช่างเล่น
นิต ๆ เขียนหนังสือเพื่อทดสอบสมาธิของคนอ่าน
เล่นแท้ ๆ ที่เดียว

คนเราในเมื่อไม่มีสมาธิ ปัญญาที่ถูกหมก
กมี้คนเป็นจำนวนไม่น้อยที่อ่านเรื่องของอิสรา
เพราะจิตใจสับสนและไม่ได้ออกจากรื่อง และ
ก็ยังมีผู้อ่านที่ได้คิดจากรื่อง แต่โยนสำนวนของ
เขาทิ้งไป

ในระยะต้นของชีวิตนักเขียน เรื่องของเขา
ค่อนข้างไปทางชีวิตของบุคคลในวงสังคมชั้นสูง
มากกว่าชนชั้นกรรมมาชีพ แต่ต่อมาเขาเขียนถึง
ชนชั้นที่มีความขาดแคลนมากขึ้น แต่เรื่องจะเป็น
อย่างไรก็ตาม ข้อเขียนของเขามีลักษณะ อุกฤษ
ต์ว่าหนังสือ เพื่อปลุก คุณธรรม ให้เกิดขึ้น
ในใจคน ที่เห็นเด่นชัด คือ ความเสียสละตั้ง
ได้เอ่ยถึงแล้ว กับการยึดมั่น อุดมคติในชีวิต
คือ การเอาชนะอารมณ์ข้างต่ำ ทั้งสองจุดหมาย
นี้กระจายอยู่ตามนวนิยาย และตัวละครของเขา
เขาจนข้าพเจ้าอยากจะสรุปว่า เขามุ่งหมายใน
เรื่องคุณธรรมของมนุษย์มากกว่าเรื่องลัทธิการ
เมือง และมุ่งให้ตัวละครชายเด่นเหนือตัวละคร
หญิงเสมอ

เขาจะเน้นคุณธรรมหรือคติข้อใดก็ตาม ตัว
ละครของเขาจะมีลักษณะ “นักบุญ” กับ

“คนบาป” เปรียบหน้ากันหรือต่อสู้กันเป็นนิ
บายที่ นักบุญ เป็นละครตัวหนึ่ง คนบาปเป็น
อีกตัวหนึ่ง บางทีก็อยู่ในตัวละครตัวเดียว วาระ
หนึ่งเป็นคนบาป อีกวาระหนึ่งเป็นนักบุญ ไม่ใช่
ราชนันท์ ระพีพัฒน์ เท่านั้นที่เป็นคนบาปแล้ว
กลับมาเป็นนักบุญ แตน อะเคื้อแห่งเรื่อง *ธรณี
ประลัย* เองก็หันหลังให้บาปกลับไปหาบุญ
ตลอดจน เขตต์ และ เจอด แห่งเรื่อง *แม่แฝ*
แม้แต่ในการวาดอารมณ์ เขาก็ให้เป็นอารมณ์ที่
มีลักษณะตรงกันข้ามอยู่คู่กันเช่น “คำรามแล้ว
หล่อนก็เหวี่ยงกันหนีเข้าครัวไปนั่งร้องไห้หง
อยู่ข้างครก”

ในการบรรยายก็เช่นกัน มีลักษณะตัดกัน
อย่างขวากับตัว แต่อยู่ในที่เดียวกันซึ่งจะขอยกมา
ให้เห็นอีกวรรคหนึ่งคือ “มันเป็น ชุดที่ดีที่สุด
เพื่อคลุมร่างผู้หญิงที่เลวที่สุด” หรือ “ในหอย
ตัวสกปรก ก็มีไข่มุกซ่อนอยู่”^๕

การใช้คำว่า “นักบุญ—คนบาป” เป็น
คำที่ทุบมโนสำนึกคนอ่านอย่างแรง แสดงว่าเขา
รู้จักใช้คำที่ทรงพลัง เพราะถ้าเขียนโดยไม่นึกถึง
“พลังแห่งคำ” ก็อาจจะใช้คำว่า “ความดี—
ความชั่ว” หรือ “ธรรม—อธรรม” ก็ได้
แต่ด้วยคำที่เขาเลือกใช้มีอำนาจต่อความรู้สึก
คิด ขณะเดียวกันก็ทำให้คนอ่านรู้สึกว่าทุกคน
อย่างปุถุชน ไม่ใช่ทุกคนอย่างชาววัดหรืออย่าง

๕. จากเรื่อง *สถาพรผู้กลับมา*
๖. วรรคนี้ปรากฏอยู่ในเรื่องถึงสองเรื่องคือ *วีรบุรุษในหนังฟ้า* และในเรื่อง *ระตี่เส็งรัก*

มนุสสเทโว ทำให้คนเขียนกับคนอ่านเข้ามาอยู่
ใกล้ ๆ กัน เกิดการเข้าถึงความรู้สึกของกันและ
กันอย่างฝังใจได้

๕

หากจะถามว่า อิศราตัวจริงเป็นคนอย่างไร
คำตอบคงจะมีดังนี้

เพื่อน ๆ บอกว่า “เขาเป็นคนที่ไม่เป็นศัตรู
ต่อใคร”

ภรรยาบอกว่า “เขาเป็นคนดี”

พยาบาลบอกว่า “เขาเป็นคนทรหดอดทน
ที่สุด”

ตัวหนังสือของเขาวาดภาพหลอก ๆ ให้เรา
หลงเข้าใจผิดว่าเขาเป็นคนเจ้ากรรมเจนนัดโลก
และคิดจะโลดโผน

ตัวจริงของเขา ตรงกันข้ามกับภาพวาดจาก
ตัวหนังสือ เขาเป็นคนที่เกือบจะกล่าวได้ว่าก่อน
ข้างซ้าย มีความสงบเสงี่ยม สุภาพเสมอ และ
ไม่เจนนัดโลกอย่างตัวละครของเขาหลาย ๆ ตัว
ข้อที่ต้องประหลาดใจคือ เขาไม่ข้างพูดเหมือน
ตัวละครของเขา

ข้าพเจ้าอยากจะทำอิศราพูด ๓ แบบ คือ
พูดเป็นวาจา พูดเป็นอักษร และพูดเงียบ
ทางดวงตา ใน ๓ แบบนี้ เขาพูดด้วยตามาก
ที่สุด ถ้าเขาอยู่ในวงสนทนา ๑ ชั่วโมง เขาจะ
พูดสัก ๕ นาที และฟัง ๕๕ นาที เราเข้าใจ

ใจว่าในความเงียบที่เขาฟังนั้น เขาเก็บทุก
อย่างที่ได้เห็นได้ยิน สะสมมันไว้จนเป็นขุมความ
คิดและสำนวน ซึ่งต่อมาถ่ายทอดเป็นอักษร

ชีวิตของคนเราไม่มีทางที่จะได้อะไรมาง่าย ๆ
ฉะนั้นในชีวิตแต่ละคน หากปรารถนาสิ่งใดอย่าง
จริงจังแน่วแน่และต่อสู้ด้วยความอดสาหัส บางที
ก็จะได้สิ่งนั้น

อิสราอยากเขียนหนังสือ อยากทำงานหนังสือ
พิมพ์ เขาทุ่มเทชีวิตของเขาไปทั้งชีวิต ราคา
ของการที่จะได้ความปรารถนาในชีวิตมา คือการ
เร่ร่อนจากสำนักหนังสือพิมพ์หนึ่ง ไปยังอีกสำนัก
หนังสือพิมพ์หนึ่ง ประสบความขาดแคลนทาง
วัตถุเสียรัก เสียอิสรภาพ ว่างงาน แต่ในที่สุดเขา
ก็ได้รับความสมหวังมาเป็นสิ่งตอบแทน คือ ได้
ทำงานที่ตนรักจนวาระสุดท้ายแห่งชีวิต ได้ความ
รักแท้ของหญิงหนึ่งซึ่งประเสริฐ และได้มิตรภาพ
ที่ไม่ดับ แม้ความดับมาสู่ชีวิตของเขาแล้ว

ท่านผู้อ่าน เมื่อตัวละครของเขาที่ชื่อแวนดิม
ให้แก่สรวุฑและอุษาในวันหนึ่ง แวนดิมกล่าวว่า
“แก่ชีวิตจริง ความรักจริง และแก่เพื่อนจริง”
นั้น คำกล่าวนั้นน่าจะเป็นคำกล่าวของเขาต่อชีวิต
ความรัก และเพื่อน ของเขาเองได้ด้วย

อิสราได้ให้ชื่อหนังสือของเขาเล่มหนึ่งว่า
หัวเราะและน้ำตา รวาก็จะสรุปชีวิตของเขา
เอง ซึ่งมีทั้งหัวเราะและน้ำตา แต่ดูจะมีน้ำตา
มากกว่าหัวเราะ หากบังเอิญเป็นน้ำตาตกในเรา
จึงไม่เห็น เขาเก็บน้ำตาของเขาไว้ ณ ที่เดียว

กับความรักคือในหัวใจอันบึก บั่นเขาให้โลกเห็น
หัวเราะของเขา ซึ่งก็มีใช้หัวเราะแบบเย้ยฟ้า
ท้าดิน เป็นหัวเราะเงิบ ๆ ที่มีแววของความ
รื่นเริงขบขันฉายทางดวงตา

เขาดันรับทุกอย่างที่เข้ามาสู่ชีวิตด้วยความ
กล้าหาญเหมือนหัวเราะ รับชะตากรรมอยู่ในใจ
แม้ความตายที่ก้าวเข้ามาปลิดชีพ เขาก็รู้และคง
จะคอยมฤตยูด้วยจิตที่ยิ้มรับ ข้าพเจ้าเชื่อเช่นนั้นก็
โดยอาศัยตัวหนังสือของเขานั่นเอง

ขณะที่เราเซ่นท่ากำลังจากโลกแห่งอิสรภาพไป
สู่โลกแห่งคุกตะรางในบทจบของเรื่อง **นักบุญ**
—คนบาป เขามองดูโลกจากห้องขัง เห็นดาว
ดวงหนึ่งแจ่มจ้า ทำให้เขานึกถึงโคลงภาษาอังกฤษ
ซึ่งเขาจำได้แต่ครั้งเป็นนักเรียนโคลงนั้น
มีความว่า

“นั่นเป็นดาวของความรักหรือ
หรือว่าเป็นดาวของความฝัน
เปล้าดอก

จากฟากฟ้าสี่ครามนั้น

เพราะของวีรบุรุษฉายแสงสะท้อน
เป็นประกายพราวอยู่”

ก่อนที่ราเชนที่จะอำลาผู้อ่านไป เขาเงยหน้า
ดูดาวดวงที่อร่ามจ้านนั้นอีกครั้งหนึ่ง - ดวงดาวที่
สว่างบนท้องฟ้าซึ่งเสมือนแสงสะท้อนเป็นประกาย
แห่งเกราะของวีรบุรุษ แล้วเขาก็พูดกับตัวเองใน
ความมืด ด้วยน้ำเสียงแผ่วแต่ทว่าจองทองที่สุดว่า

“...ฉันไม่ใช่วีรบุรุษดอกเพื่อนเอ๋ย... แต่
...ฉันก็ยังอึ้งใจนัก ที่ฉันรู้จักว่าอะไรคือรัก...
และอะไรคือการเสียสละ”

คนชนะอย่างผู้แพ้ก็น่า และคนแพ้อย่างผู้
ชนะก็มี

อิศรา อมันตกุล แพ้แก่พยาธิอันร้ายกาจ
แต่แพ้อย่างคนชนะ เพราะเขาไม่กลัวความตาย
ที่มันเหยียบย่ำให้ ๖๐

กลับมาแล้ว มิได้ลาไปไหนเสีย

ฉบับใหม่ล่าสุด
การศึกษากับการเมือง
เข้มข้นเหมือนเดิม
วางตลาดปลายเดือนนี้

กุหลาบ สายประดิษฐ์ ในความทรงจำ ของข้าพเจ้า

ยศ วัชรเสถียร

คนกับงาน

ข้าพเจ้ามีโอกาสได้รู้จักมักคุ้นจนโนที่สุดเป็นเพื่อนสนิทคนหนึ่งของบุคคลผู้มีนามว่า “กุหลาบ สายประดิษฐ์” ก็เนื่องจากข้าพเจ้ามีนิสัยรักการอ่านหนังสือมาตั้งแต่เริ่มอ่านหนังสือได้แตกฉาน ซึ่งย้อนหลังไปจากปัจจุบัน ก็เป็นเวลา ๕๐ กว่าปีมาแล้ว คือตั้งแต่ข้าพเจ้ายังเรียนชั้นประถม ซึ่งในสมัยนั้นประโยคประถมมีเพียง ๓ ชั้นเท่านั้น ไม่มีถึง ๗ อย่างในปัจจุบัน นักเรียนในสมัยนั้น

ระหว่างที่เรียนประโยคประถม แต่ละคนก็อ่านหนังสือไทยแตกฉานแล้ว

หนังสือที่ข้าพเจ้าชอบอ่านในตอนนั้น คือประเภทเรื่องนิยาย ทั้งนิยายแบบเก่าซึ่งแต่งเป็นสำนวนร้อยกรอง และแบบใหม่ที่แต่งเป็นสำนวนร้อยแก้ว ที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า “นวนิยาย” นิยายแบบเก่าที่ข้าพเจ้าชอบอ่านนั้น มีเรื่องชนิดเกร็ดพงศาวดารจีน ซึ่งแต่งด้วยสำนวนเรียงความ

เช่นเรื่อง *สามก๊ก* ด้วย

เมื่อข้าพเจ้าเรียนชั้นประโยคมัธยมตอนกลางคือมัธยม ๔-๖ ในตอนต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ถือเป็นระยะเวลาที่การแตงนโยบายแบบสมัยใหม่ หรือนวนิยายเริ่มเฟื่องฟูเต็มที่ มีนักประพันธ์แตงนโยบายชนิดนี้เกิดขึ้นมากมาย (แต่ก็ไม่มากนักเพื่ออย่างในปัจจุบัน เพราะยังนึกนับตัวได้ถ้วน โดยไม่ต้องเสียเวลานึกนาน)

ในระยะเวลานี้มีนิยายสารหรือวารสาร (เย็บเป็นเล่มสมุดหรือหนังสือ) ซึ่งได้รับความนิยมจากนักอ่านมาก โดยเริ่มมีกำเนิดตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ ๖ และยังคงออกอยู่ในตอนต้นสมัยรัชกาลที่ ๗ คือ *ศัพท์ไทย ศรีกรุง ไทยเขมม* และ *เสนาศึกษาและแม่วิทยาศาสตร์* ทั้ง ๔ ฉบับนี้เป็นรายเดือน ตีพิมพ์เรื่องประเภทนิยายและสารคดี โดยเฉพาะ *เสนาศึกษาและแม่วิทยาศาสตร์* ซึ่งเป็นของโรงเรียนนายร้อย จปร. ลงเรื่องเกี่ยวกับวิชาการทางทหารและวิทยาศาสตร์ด้วย

นักเขียนหรือนักประพันธ์ที่บ่อนเรื่องให้แก่นิยายสารดังกล่าวนี้ ส่วนมากเป็นชั้นอาวุโสสูงในสมัยนั้น มีแต่เฉพาะ *เสนาศึกษาและแม่วิทยาศาสตร์* ฉบับเดียวเท่านั้น ที่เปิดโอกาสให้แก่นักเขียนอาวุโส ที่มีฝีมือในการประพันธ์ลงนาม โดยที่เป็นนักเรียนนายร้อย มีเช่น 'ชาตฤทธิศักดิ์' 'เวทวงศ์' และที่ไม่ได้เป็นนักเรียนนายร้อย ก็มี

พ.เนตรรังษี, ศรีบูรพา, น. ปะภาสดิติย์ ซึ่ง บ.ก. รับเรื่องตีพิมพ์ให้ แต่ไม่ให้ค่าเรื่องบรรทัดละ ๘-๙ บาท ให้แต่หนังสือในฐานะสมาชิกพิเศษ

ต่อมาก็มีนิยายสารที่ตีพิมพ์บทประพันธ์ของนักเขียนรุ่นเยาว์อาวุโส (จะเรียกว่ากลุ่มหนุ่มหรือกลุ่มก้าวหน้าอย่างในสมัยนั้นก็เห็นจะได้) ซึ่งข้าพเจ้านึกชื่อออกในขณะที่ยังเขียนนี้ มี *สรวนกุลสมานมิตรบรรเทอง, เริงรมย์, เกตรรัตน์, สุภาพบุรุษ* และ *สวนอักษร*

จากนิยายสารของกลุ่มนักประพันธ์เยาว์อาวุโสที่เอ่ยนามมานี้ มีเรื่องของนักประพันธ์อันเป็นเรื่องที่มีคุณลักษณะต้องรสนิยมของข้าพเจ้าอย่างยิ่งอยู่สองฉบับคือ *เริงรมย์* อันมีคุณชาย (ใช้) เรื่องศิลป์ เป็นเจ้าของและบรรณาธิการ นักประพันธ์ที่เรื่องต้องรสนิยมของข้าพเจ้าอย่างยิ่งคือ 'เรื่องศิลป์' (อันเป็นนามปากกาของท่านเจ้าของและบรรณาธิการ) และ 'ส่ง เทชาลิต' ซึ่งสำเร็จการศึกษาได้ปริญญาตรีมาจากมหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษ แต่น่าเสียดายยิ่งที่ท่านผู้นี้มาเป็นครูโรงเรียนเบญจมราชาลัยอยู่ไม่กี่ปีและเขียนนวนิยายชนิดสั้นทิ้งไว้ใน *เริงรมย์* เพียง ๑๖ เรื่องก็วายชนม์ด้วยโรคปอด ซึ่งเป็นโรคที่ในสมัยนั้นรักษาให้หายได้ยากเต็มที่เช่นเดียวกับโรคมะเร็งในสมัยนี้

อีกฉบับหนึ่งคือ *สุภาพบุรุษ* อันมี กุหลาบ สายประดิษฐ์ เป็นเจ้าของและบรรณาธิการ

เรื่องของนักประพันธ์ซึ่งต้องรสนิยมของข้าพเจ้าที่สุด ทั้งมีอิทธิพลบันดาลให้ข้าพเจ้าใคร่เป็นนักประพันธ์กับเขาบ้าง คือเรื่องของ 'ศรีบูรพา' (ซึ่งเป็นนามปากกาของ กุหลาบ สายประดิษฐ์) เรื่องแรกคือ *ปราบพยศ* ซึ่งตีพิมพ์ติดต่อกันในนิตยสาร *สุภาพบุรุษ* ฉบับละบทกระทงจบ เรื่องต่อมาคือ *แสนรักแสนแค้น* เรื่องนี้ตีพิมพ์ยังไม่ทันจบ นิตยสาร *สุภาพบุรุษ* ก็เลิกพิมพ์ไปแล้ว ต่อมาจึงเขียนต่อจนจบแล้วพิมพ์เป็นเล่ม

หลังจากเลิกออกนิตยสาร *สุภาพบุรุษ* แล้ว กุหลาบ สายประดิษฐ์ ได้แต่งเรื่องตามแบบฉบับของเขา คือเป็นปฏิบัติกับต่อชนชั้นศักดินา เรียกรวมมนุษยธรรมและความประพฤติกุญแจในกรอบของศีลธรรมอันดีงาม โดยพิมพ์ออกขายเองในนามของ *นายเทพปรีชา* ในฐานะหนังสือใหญ่และเรื่องใหญ่ มีความหนาตั้งแต่ ๒๐ ยกขึ้นไป ขายเล่มละ ๑ บาท (ถึงจะเป็นหนังสือปกอ่อนก็ดูไม่แพงเลย) ในสมัยนั้นหนังสือนวนิยายส่วนมากมีขนาด ๕-๑๐ ยก ขายกันเล่มละ ๒๕ สตางค์

เรื่องที่เขาแต่งและพิมพ์ขายเองโดยไม่ตีพิมพ์ในนิตยสารเสียก่อน ก็มีเช่น *มารมบุษย์ ลูกผู้ชาย* และ *ผจญบาวป* เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักเรียนได้อุตส่าห์ตะเกียกตะกายสะสมสตางค์ หาซื้อมาอ่านทุกเรื่อง

เมื่อข้าพเจ้าเลิกเรียนหนังสือออกมาหาภิกษุเณรทำงานเป็นลูกจ้างอยู่ที่ห้างฝรั่งแห่งหนึ่ง ข้าพเจ้า

ก็ได้พบว่า กุหลาบ สายประดิษฐ์ เจ้าของนามปากกาในการแต่งเรื่องนวนิยายคือ 'ศรีบูรพา' (ซึ่งข้าพเจ้าศรัทธาปสาทะอย่างยิ่งต่อทุกเรื่องที่เขาแต่ง เพราะข้าพเจ้าก็ชิงชังระบบศักดินาและความวางตัวของพวกเขาในสมัยนั้นอย่างเข้ากระดูกดำเหมือนกัน) ได้มาเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์รายวันชื่อ *บางกอกการเมือง* ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์เสนอข่าวสารและบทความทางการเมือง พร้อมกับพรรคพวกร่วมใจร่วมอุดมการณ์ของเขา ซึ่งขนานนามกลุ่มของเขาว่า 'คณะสุภาพบุรุษ'

เมื่อ *บางกอกการเมือง* ฉบับแรกออกมาเสนอต่อประชาชน ปรากฏว่าได้รับการต้อนรับอย่างอุ่นหนาฝาคั่งที่สุด เพราะเป็นหนังสือพิมพ์ปฏิรูปแบบหนังสือพิมพ์ที่มีออกในสมัยนั้นทั้งหมด ค่าที่บทความทางการเมือง ซึ่งนิยมเรียกกันในสมัยนั้นว่า "ลิตติง อาร์ตเกิ้ล" หรือ "บทนำ" ซึ่งถ้าไม่ลงนามผู้เขียน ไม่ว่าจะนามจริงหรือนามแฝง ก็หมายความว่าตัวบรรณาธิการเองเป็นผู้เขียนบทนำจากหนังสือพิมพ์ *บางกอกการเมือง* นี้ได้โจมตีการทำงานของข้าราชการในระบอบศักดินาด้วยความกล้าและรุนแรง ทางด้านข่าวเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของทางราชการ ซึ่งเรียกว่า 'ข่าวกระหวาง' และข่าวอาชญากรรม ซึ่งเรียกว่า 'ข่าวโรงพัก' ก็เปลี่ยนการเขียนจากแบบที่เขียน ๆ กันให้ทันสมัยแบบหนังสือพิมพ์ของฝรั่ง นอกจากนั้นนวนิยายประจำฉบับ ซึ่งเป็น

เรื่องยาวลงต่อเนื่องกัน ที่กุหลาบเขียนเองในนามปากกา 'ศรีบูรพา' ก็มีเรื่อง *ยอดปรารถนา* โดยมีจุดหมายโจมตีพวกศักดินา และเอี่ยมอ่องในทางสำนักนวนิเวศ ซึ่งทั้งคมและเก๋ สรรพนามที่ใช้กับตัวนางเอก กุหลาบนำเอาคำว่า 'เขา' มาใช้แทน 'หล่อน' หรือ 'เธอ'

โดยเหตุนี้ *บางกอกการเมือง* ฉบับวันต่อ ๆ มาจึงขายดิบขายดี จนกระทั่งมีจำนวนจำหน่ายสูงกว่าหนังสือพิมพ์รายวันฉบับอื่น ๆ ที่ออกมาก่อน นอกจาก *สยามราษฎร์* ในเครือของ *ศรีกรุง* ซึ่งขายดีเป็นหน้าตาเพราะเรื่องเกร็ดพงศาวดารจีนที่ชาวบ้านสามัญติดกันงอมแงม

คุณกุหลาบคุณสมัครพรรคพวกทำหนังสือพิมพ์ *บางกอกการเมือง* อยู่ได้ไม่ถึง ๓ เดือนก็ต้องพากันเปิดหมวกอ้อลา ทั้งนี้เนื่องจากเสนาบดีกระทรวงหนึ่ง ซึ่งเป็นพระบรมวงศ์ชั้นผู้ใหญ่อยู่ขณะนั้นได้บับบักบมาทางนายทุนเจ้าของหนังสือให้ยับยั้งการโจมตีอย่างรุนแรงของบรรณาธิการ แต่มนุษย์หัวเห็ดผู้ไม่ยอมเปลี่ยนอุดมการณ์ได้เลือกเอาทางเปิดหมวกอ้อลามาดำรงสภาพนักประพันธ์ไว้แห่งตามคติที่ชายึดมั่น คือ 'เป็นที่หนึ่งในกระท่อมดีกว่าเป็นที่สองในกรุงโรม' มากกว่าจะยอมสยบเคี้ยวให้แก่พวกนายทุนและพวกศักดินาเพียงเพื่อให้ต้องอ้อมหัวมีศมัน

คุณกุหลาบดำรงสภาพนักประพันธ์ไว้แห่งอยู่นาน คุณเอก (เอ็กโป้ย) วิสกุล ซึ่งนิยมผีไม่ลายมือในการทำหนังสือพิมพ์ของเขา ก็ได้ชวนเขา

มาทำหนังสือพิมพ์ใหม่ โดยได้ชักชวนสมัครพรรคพวกนักธุรกิจมาร่วมทุนกันก่อตั้งบริษัท *ไทยใหม่* ซึ่งมีวัตถุประสงค์ออกหนังสือพิมพ์ขึ้น และได้ออกหนังสือพิมพ์รายวันชื่อ *ไทยใหม่* มีกุหลาบ สายประดิษฐ์ เป็นบรรณาธิการและมีสมัครพรรคพวกร่วมอุดมการณ์ของเขายู่ในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ผลสำเร็จในทางจำหน่ายของ *ไทยใหม่* ก็เช่นเดียวกับเมื่อเขาผลิต *บางกอกการเมือง* ออกมา

คราวนี้คุณกุหลาบอยู่กับบริษัท *ไทยใหม่* ได้นานหน่อย คือเกือบ ๒ ปีเต็ม ครั้นต่อมาราวกลางปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ความหัวแข็งของเขาที่ไม่ยอมสยบหัวให้พวกศักดินา ทำให้ต้องเปิดหมวกอ้อลาบริษัท *ไทยใหม่* ไปอีกครั้งหนึ่งเช่นเดียวกับที่ต้องอ้อลา *บางกอกการเมือง*

แต่ครั้งนั้นเขาไม่ต้องไล่แห่งอยู่นาน เพราะเจ้าของหนังสือพิมพ์รายวัน *ศรีกรุง* และ *สยามราษฎร์* ได้เชื้อเชิญให้เขาไปประจำองบรรณาธิการ โดยมีหน้าที่เขียนบทความทางการเมืองแต่ในปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๔ นั้นเองเขาก็ต้องเชิญตัวเองออกจาก *ศรีกรุง* มาดำรงสภาพนักหนังสือพิมพ์ไว้แห่งอีก เนื่องจากบทความทางการเมืองของเขาชื่อ *มนุษยภาพ* ที่ตีพิมพ์ลงใน *ศรีกรุง* ยังผลให้ประธานองคมนตรี ซึ่งดูเหมือนจะมีอำนาจราชศักดิ์ ในการปกครองประเทศเหนือกว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสียอีก ทรงมีทัศนะว่า , บทความเรื่อง *มนุษยภาพ*

นั้น ไม่ผิดอะไรกับตุกระเบิดที่หย่อนลงบนราชบัลลังก์ ดังนั้นจึงได้สั่งให้เจ้าหน้าที่กองเอกสารและหนังสือพิมพ์ยึดใบอนุญาตของหนังสือพิมพ์ศรีกรุง และปิดแทนพิมพ์ด้วย

คุณกุหลาบต้องครองสภาพนักประพันธ์และนักหนังสือพิมพ์ได้แท้จริง ๆ ค่าบุหรืค่าพาหนะเดินทางจากบ้านที่ตำบลตุสิตมาพบสมักรพรรคพวกที่เชิงสะพานพระพุทธรยอดฟ้า (ซึ่งเพิ่งเปิดใช้การใหม่ ๆ) ต้องพึ่งพี่สาวคนเดียวของเขา ซึ่งมีรายได้ทางแสดงละครร้อง

กระทั่งหลังจาก “คณะราษฎร” ได้ปฏิวัติเปลี่ยนระบอบการปกครองสำเร็จ อีก ๓ เดือนต่อมา คุณระดม เกษะนันท์ เพื่อนรักของเขา ซึ่งเป็นลูกศิษย์ใกล้ชิดคนหนึ่งของเสด็จในกรมซึ่งเวลานั้นยังดำรงพระยศ ม.จ. วรธเนศวรยากร วรธรรม ได้มาบอกแก่เขาว่าท่านต้องการคนทำหนังสือพิมพ์ โดยท่านจะทรงเป็นนายทุน ทั้งนี้เพื่อจะได้ทรงเขียนบทความประทานความรู้เกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่แท้จริงให้แก่บรรดาคณะราษฎรที่ปฏิวัติยึดอำนาจการปกครอง เขาจะรับเป็นบรรณาธิการและคุมทีมออกหนังสือพิมพ์ตามพระประสงค์ได้หรือไม่ คุณกุหลาบไม่รบปากทันที คุณระดม เกษะนันท์ จึงได้พาเขาไปเฝ้าเสด็จในกรมฯ สอง-สามครั้ง จึงเป็นที่ตกลงกัน ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้นเอง หนังสือพิมพ์รายวันนาม *ประชาชาติ* ซึ่งมีกุหลาบ สายประดิษฐ์ เป็นบรรณาธิการจึงมีออก

มาเสนอต่อประชาชน ในปีแรกที่ออกมามีสำนักงานอยู่ที่โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ ของท่านพระยาศรีบัญชากริจ ตำบลสี่กั๊กเสาชิงช้า ปีที่ ๒ ย้ายไปตั้งโรงพิมพ์เองใกล้ๆ สี่แยกถนนหลานหลวงติดกับปากตรอกวัดสุนทรธรรมทาน

เมื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองใหม่ ๆ นั้น คุณกุหลาบชื่นชนยินดีสมใจที่ได้ตั้งความปรารถนามาช้านาน และได้สมัครเข้าศึกษาวิชานิติศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งในสมัยนั้น มี “และการเมือง” ต่อท้าย และมี ความใกล้ชิดสนิทสนมกับนายปรีดี พนมยงค์ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยนี้

เมื่อ พ.อ. หลวงพิบูลสงคราม เรื่องบารมีในคณะผู้ปกครองจนกระทั่งได้นั่งเก้าอี้นายกรัฐมนตรี และได้เลื่อนยศทางทหารขึ้นจนถึง จอมพล คนแรกหลังจากการปฏิวัติเปลี่ยนระบอบการปกครอง ความชื่นชมของเขาก็ค่อย ๆ หายไปที่ละน้อยจนกระทั่งหมดสิ้น เนื่องจากพฤติกรรมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้หันหลังให้กับระบอบประชาธิปไตย หันไปเผด็จการ และอะไรต่าง ๆ ก็จะยิ่งเลวร้ายไปกว่าพฤติกรรมของพวกศักดินา ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชเสียอีก คุณกุหลาบจึงวางมือจาก *ประชาชาติ* เพราะเกรงว่าหากขึ้นเป็นบรรณาธิการต่อไป ก็คงจะอดเขียนบทความโจมตีอันจะทำให้เสด็จในกรมฯ ซึ่งทรงเป็นผู้อุปถัมภ์หนังสือพิมพ์ *ประชาชาติ* ต้องพลอยทรงลำบากไปด้วยแน่

ต่อมา คุณกุหลาบ ได้หาทุนรอนมาออกหนังสือพิมพ์ **สุภาพบุรุษ** รายวันที่โรงพิมพ์อักษรนิติ บางขุนพรหม ของนายววกิจ บรรหาร ซึ่งขณะนั้น คุณสนิท เจริญรัฐ ได้ออกหนังสือพิมพ์ **ประชามิตร** อยู่ที่นั่นก่อนแล้ว

เขาทำ **สุภาพบุรุษ** รายวันอยู่ได้ไม่นาน สถานะสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยังผลให้อุปกรณ์การพิมพ์ขาดแคลนและมีราคาสูงขึ้น จึงต้องวางมือจากหนังสือพิมพ์ **สุภาพบุรุษ** ออกมาเป็นนักเขียนประเภท 'อิสระ' อยู่ที่บ้าน จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติแล้ว เขาก็ยังคงยึดอาชีพนักเขียนอิสระเรื่อยมา

ครั้นเกิดกรณีลอบปลงพระชนม์ในหลวงรัชกาลที่ ๘ ในสมัยที่ พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็น นายกรัฐมนตรี และนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ สมัยที่พรรคพวกของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ถือเป็นข้ออ้างทำการรัฐประหารรัฐบาล พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้สำเร็จ จอมพล ป. จึงกลับเรื่องบารมีขึ้นอีกครั้ง ในฐานะนายกรัฐมนตรี หลังจากรอดตัวจากการตกเป็นอาชญากรสงคราม ส่วนนายปรีดี พนมยงค์ต้องหนีออกนอกประเทศ และต้องขอหาของรัฐบาลจอมพล ป. ที่ว่าเป็นตัวการในการลอบปลงพระชนม์ในหลวงรัชกาลที่ ๘ อันทำให้กลับมาตุภูมิไม่ได้จนกระทั่งบัดนี้

ภายหลังเกิดคดีลอบปลงพระชนม์ไม่นานนัก ก็เกิดกรณี **เชกบดแมนฮัตตัน** ขึ้นมาอีก และรัฐบาล

จอมพล ป. ก็กล่าวหาว่า นายปรีดี พนมยงค์ เป็นตัวการหนุนหลัง

กรณีเชกบดแมนฮัตตันผ่านไปไม่นาน บรรดาหนังสือพิมพ์ต่างๆ ได้มีการเคลื่อนไหว เนื่องจากรัฐบาลได้ลดironลิสทิสเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร คุณอุทธรณ์ พลกุล ซึ่งขณะนั้นประจำอยู่หนังสือพิมพ์ **รายวันประชาธิปไตย** ได้นัดประชุมบรรดาคนหนังสือพิมพ์ปรึกษาหารือกันเพื่อหาทางให้รัฐบาลผ่อนคลายการวิตรอนสิทธิเสรีภาพ และได้ตกลงมอบหน้าที่ให้แก่นายกสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ซึ่งขณะนั้นคือ ม.จ. ประสพสุข สุขสวัสดิ์ เป็นผู้เจรจากับฝ่ายรัฐบาล แต่การที่จะเสนอเรื่องต่อนายกสมาคมนั้น ควรได้นักหนังสือพิมพ์อาวุโส เป็นผู้นำ และทุกคนก็เห็นพ้องต้องกันว่าหากได้ คุณกุหลาบ สายประดิษฐ์ แล้ว เป็นเหมาะที่สุด ข้าพเจ้าร่วมการปรึกษาหารืออยู่ด้วย และตอนนั้น ข้าพเจ้าโชคร้ายประสบภาวะบ้านแตกสาแหรกขาด ต้องแยกกับลูกเมียไปพักพิงอยู่กับคุณกุหลาบ ซึ่งเช่าบ้านอยู่ที่ซอยภูมิจิต พระโขนง เขาจึงมอบหน้าที่ให้ข้าพเจ้าไปเจรจา

พอรู้เรื่องจากข้าพเจ้า คุณกุหลาบก็รับเป็นหัวหน้าไปเจรจากับ ม.จ. ประสพสุข ทันที แต่ก่อนที่จะไปพบ ม.จ. ประสพสุข เขาได้ให้ไปประชุมปรึกษาเพื่อวางหลักการที่บ้านของเขา ก่อนและมอบหน้าที่ให้ข้าพเจ้านัดหมายและจัดหาสุราอาหารไว้ต้อนรับ

เมื่อถึงวันนัดหมาย คณะนักหนังสือพิมพ์ที่
ร่วมขบวนการ ก็พากันไปที่บ้านพักของเขา ใน
จำนวนคนหนังสือพิมพ์ที่ร่วมขบวนการนี้ มีคน
หนึ่งเป็นทั้งนักหนังสือพิมพ์และ 'สายลับ' ของ
ตำรวจสันติบาลด้วย

ราวสัปดาห์หนึ่งต่อมา เขามอบเงินจำนวน
หนึ่งให้ข้าพเจ้าไปหาบ้านเช่าอยู่ตามลำพัง หน้าตา
ของเขาคลอเมื่อบอกข้าพเจ้าว่า "คุณอย่าต้องมา
พลอยลำบากกับผมเลย เพราะคุณแยกงานอยู่แล้ว
ลูกเขาก็หลายคน นี่ย่าเข้าใจว่าผมโล้เพราะ
รังเกียจนะ"

ข้าพเจ้าเข้าใจความหมายของเขาทันที จึง
มาเช่าบ้านอยู่ที่ซอยบ้านกล้วย แต่อยู่ที่นั่นได้ยังไม่
ทันถึงเดือน ก็ได้พบคุณโชติ แพร่พันธุ์ หรือ
'ยาขอบ' ซึ่งคอยไปตักพบอยู่ที่สมาคมหนังสือ
พิมพ์และดึงข้าพเจ้าไปต่างคนอื่น ๆ พร้อมกับ
บอกอย่างบังคับว่า "คุณชนของไปอยู่กับผมเสีย
วันนี้ เขาจะจับคุณกุหลาบเร็ว ๆ นี้แหละ เคียว
จะพลอยติดไปด้วย"

ข้าพเจ้าเชื่อทันที จึงรีบกลับมาชนของไปอยู่
กับเขาที่โรงพิมพ์อักษรนิติ

ต่อมาไม่ถึงสัปดาห์ คุณกุหลาบ สายประดิษฐ์
คุณอุทธรณ์ พลกุล และใครต่อใครอีกหลายคน
ที่ร่วมขบวนการร้องขอให้รัฐบาลผ่อนคลายการ
ลิดรอนเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ได้ถูกคุมตัวไปขัง
ไว้ที่กองตำรวจสันติบาลปทุมวัน ด้วยข้อหาว่ามี
การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ทั้ง ๆ ที่เขาต้อง

กุหลาบ สายประดิษฐ์ ขณะออกจากคุก

เนื่องมาจากข้อหาขบถสันติภาพ พ.ศ. ๒๔๘๕
การเพียงเพื่อให้รัฐบาลใช้ระบอบการปกครองที่
เป็นประชาธิปไตยจริง ๆ เท่านั้น

หลังจากการสอบสวนแล้ว ปรากฏว่าหลัก
ฐานไม่เพียงพอที่จะส่งฟ้องศาล ทุกคนจึงได้รับ
การปลดปล่อยตัว

เมื่อกลับมืออิสระแก่ตัวแล้ว เหมือนรู้ตัวว่าอีก
ไม่ช้าจะต้องถูกจับอีก คุณกุหลาบจึงหาทางออก
นอกประเทศในฐานะผู้ลี้ภัยทางการเมือง ซึ่งก็สม
ประสงค์ และตั้งแต่นั้นเขาก็ไม่มีโอกาสคืนกลับสู่
ปิตุภูมิอีกจนกระทั่งบัดนี้ เพราะครั้งนี้เขาโดนข้อ
หาว่ามีส่วนพัวพันกับกรณีลอบปลงพระชนม์ใน
หลวงรัชกาลที่ ๘ ร่วมกับนายปรีดี พนมยงค์

นี่คือผลที่ผู้แสวงหาการปกครองระบอบประชาธิปไตย
อย่างแท้จริงคนหนึ่งได้รับ ในขณะที่ผู้มี
อำนาจในการปกครองอีกหลายคนกำลังเสวยอา
นาจอยู่กับการเป็นประชาธิปไตยจอมปลอมมา

กลับไปอ่านนิยายของ
“ศรีบูรพา”

วิทยากร เชียงกุล

ในจำนวนนิยายประมาณสิบกว่าเล่มที่
‘ศรีบูรพา’ ได้เขียนไว้ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๑-๒๕๐๐
เล่มที่เราสนใจมากที่สุดก็คือ *สงครามชีวิต*
(๒๔๗๕) *ข้างหลังภาพ* (๒๔๘๐) จนกว่า
เราจะพบกันอีก และ *แลไปข้างหน้า* (๒๔๗๗)
โดยเฉพาะเรื่องสุดท้ายนี้ ผู้วิจารณ์ถือว่าเป็นงาน
ชิ้นสำคัญที่สุดของ ศรี บูรพา และเป็นนิยายที่ดีที่สุดเล่ม
หนึ่ง (ในความเห็นของผม) ที่นิเวศไทยเคยผลิต
ได้ที่เดียว

สงครามชีวิต และ ช่วงหลังภาพ เขียนขึ้นในช่วงที่ 'ศรีบูรพา' อยู่ในวัยยี่สิบกว่า ๆ จึงเป็นงานที่ออกไปทางจินตนิยม และมองโลกในแง่อุดมคติแบบพ่อฝันอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ห่างไกลจากความสมจริงเสียทีเดียว และดู " ตื่นตาคิด " หรืออยู่ใกล้กับชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยบางกลุ่มมากกว่างานในระยะเดียวกันอย่าง *ละครแห่งชีวิต* ของหม่อมเจ้าอากาศดำเกิง จริงอยู่จุดสะเทือนใจของเรื่องอันได้แก่การตัดสินใจของเพลินที่จะแยกทางกับคู่รักที่ยากจน ไปแต่งงานกับคนที่รวยกว่า เพื่อเป็นการรักษาคำสาบานเกี่ยวกับการกู้ศักดิ์ศรีของตระกูล " ผู้ศรัทธา " นั้น ออกจะเป็นเรื่องที่ยากแก่การยอมรับ หรือดูเหลวไหลสำหรับคนรุ่นใหม่ในปี ๒๕๑๖ อยู่ไม่น้อย แต่ถ้าเราอ่านโดยพยายามคำนึงถึงสังคมไทยในระยะปี ๒๕๑๕ ซึ่งยังเป็นสมัยที่ชนชั้นขุนนางยังเป็นบักแผ่นและมีความรู้สึกในเรื่องหน้าตาหรือ " ศักดิ์ศรี " อยู่มากแล้ว เราก็น่าจะพอมองเห็น " ความเป็นไปได้ " ที่เพลินจะถูกค่านิยมในสมัยดังกล่าวกำหนดให้ตัดสินใจเช่นนั้นได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก 'ศรีบูรพา' เขียนถึงการตัดสินใจของเพลินอย่างค่อนข้างรวบรัดเกินไป จึงอาจจะทำให้คนอ่าน (ไม่ว่ารุ่นไหน) มองไม่เห็นความสมเหตุผลของการตัดสินใจดังกล่าวได้มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเมื่อ 'ศรีบูรพา' วาดภาพเพลินให้เป็นผู้หญิงที่เข้มแข็งและมีความคิดความอ่านมาแต่แรก ซึ่งขัดแย้งกับการตัดสินใจตอนหลังอยู่

มาก ด้านนิยายเรื่องนี้เขียนขึ้นโดยนักเขียนผู้ชายไทยคนอื่น ๆ ความไม่ชัดเจนดังกล่าว อาจทำให้คนอ่านโดยเฉพาะผู้หญิงรุ่นปัจจุบัน มองผู้เขียนในแง่อคติต่อผู้หญิงได้ไม่ยากนัก แต่เนื่องจาก 'ศรีบูรพา' เป็นนักเขียนผู้ชายไทยคนหนึ่งในจำนวนน้อยคนที่มองผู้หญิงอย่างยุติธรรมและให้เกียรติเสมอมา เราจึงน่าจะมองข้ามความคลุมเครือนั้นไปและพิจารณางานชิ้นนี้ของเขาในแง่ของการสะท้อนภาพค่านิยมของสังคมในยุคสมัยที่เขาเขียนถึงมากกว่า

เทียบกับ *ช่วงหลังภาพ* ซึ่งศรีบูรพาเขียนในอีก ๔-๕ ปีต่อมาแล้ว เขาวาดภาพของ ม. ร. ว. กิรติ ผู้หญิงจากตระกูลขุนนางอีกคนหนึ่งได้ชัดขึ้นมา ละครกรรมของ ม. ร. ว. กิรติ เป็นไปอีกแบบหนึ่ง กล่าวคือ การมีชีวิตอยู่ในตระกูล " ผู้ดี " ซึ่งไม่ตกยากของเธอ กลับทำให้เธอไม่มีโอกาสพบปะสมาคมกับชายหนุ่มเสียจนถึงขนาดที่ แม้เธอจะสวย ฉลาด และปรารถนาที่จะมีคนรักสักปานใด เธอก็ยังต้องอยู่เป็นโสดอยู่จนเมื่ออายุสามสิบกว่า และต้องตัดสินใจแต่งงานกับพ่อหม้ายอายุคร่าวพ่อเพียงเพราะต้องการหลีกเลี่ยงจากความว้าเหว และความน่าเบื่อหน่ายของการอยู่คนเดียวเท่านั้น เมื่อเธอได้พบชายหนุ่มที่รักเธอและเธอพอจะรักเขาได้ จึงเป็นเวลาที่ย่างสายไป ทั้งการถูกรบมมาตามค่านิยมของสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่และเรียกร้องความจงรักภักดีจากฝ่ายหญิงแต่ข้างเดียว ทำให้เธอไม่

กล้าแม้แต่จะพูดเรื่องนี้กับชายหนุ่มผู้นั้น (ซึ่งถึงอย่างไรก็ยังไม่เป็นผู้ใหญ่พอและไม่มีจิตใจกว้างขวางพออยู่ดี) ชีวิตของเธอจึงถูกแบบแผนของสังคมเก่าแย่งความสุขไปเกือบตลอดทั้งชีวิต และต้องตายไปอย่างไร้ความหมาย นอกจากคำปลอบใจตัวเอง ๒-๓ คำก่อนตาย แสดงความภูมิใจต่อการได้มีโอกาสรักคนอื่น ซึ่งดูเป็นอุดมคติแบบชื่อ ๆ ที่นำเสนออยู่ไม่น้อย

ขณะที่นิยายยุคแรกของ ‘ศรีบูรพา’ เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์บางคนบางกลุ่ม ซึ่งผูกพันอยู่กับปัญหาของตัวเองมากกว่าที่จะคำนึงถึงปัญหาของสังคมในวงที่กว้างออกไป นิยายยุคหลังของเขาโดยเฉพาะเรื่อง *จนกว่าเราจะพบกันอีก* และ *แฉไปข้างหน้า* ได้ขยายอาณาเขตทางความคิด ความรู้สึก ครอบคลุมไปถึงปัญหาของสังคมที่อยู่ในยุคนั้น ได้อย่างกว้างขวาง *จนกว่าเราจะพบกันอีก* เป็นเรื่องของนักเรียนไทยในต่างแดนกับหญิงสาวชาวต่างประเทศ ซึ่งต่างไปจากนิยายไทยเรื่องอื่นๆ ที่นิยมเขียนแนวนี้ ตรงที่ความสัมพันธ์กันดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์กันทางความคิดทางความรู้สึก เป็นเพื่อนร่วมโลก ซึ่งมองอะไรในแง่อุดมคติมากกว่าความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาว เนื้อหาของนิยายทั้งเรื่องเป็นบทสนทนาในเชิงความคิดของคนทั้งสองโดยตลอด และศรีบูรพาก็ได้พยายามอธิบายถึงปัญหาของชนส่วนใหญ่ของประเทศในสมัยนั้นอย่างละเอียดเสียจนแทบจะกลายเป็นบทความ

มากกว่านิยาย คุณค่าในทางศิลปะจึงหย่อนไปกว่าเรื่อง *แฉไปข้างหน้า* ซึ่งมีทั้งความคิดและศิลปะรวมกันอยู่มากพอสมควร และความคิดความอ่านใน *จนกว่าเราจะพบกันอีก* ก็ดูไม่มีอะไรใหม่นักในปัจจุบัน

สำหรับ *แฉไปข้างหน้า* นั้น (เข้าใจว่า “ศรีบูรพา” เขียนอยู่ในที่คุมขังระหว่างต้องโทษการเมืองด้วยข้อหาภักฐสันติภาพ ระหว่างปี ๒๔๙๕-๒๕๐๐) ผู้วิจารณ์ได้อ่านเฉพาะตอนปฐมวัยที่พิมพ์เป็นเล่มเมื่อปี ๒๔๙๘ เท่านั้น ยังไม่ได้มีโอกาสอ่านตอนต่อในนิตยสาร *ปี่มิตร์* ซึ่ง “ศรีบูรพา” เขียนได้ไม่ทันจบ แต่ *แฉไปข้างหน้า* ตอนปฐมวัยก็เป็นงานที่สมบูรณ์ในตัวเองพอที่จะเทียบกมาพูดได้ตั้งแต่ตอนนี้

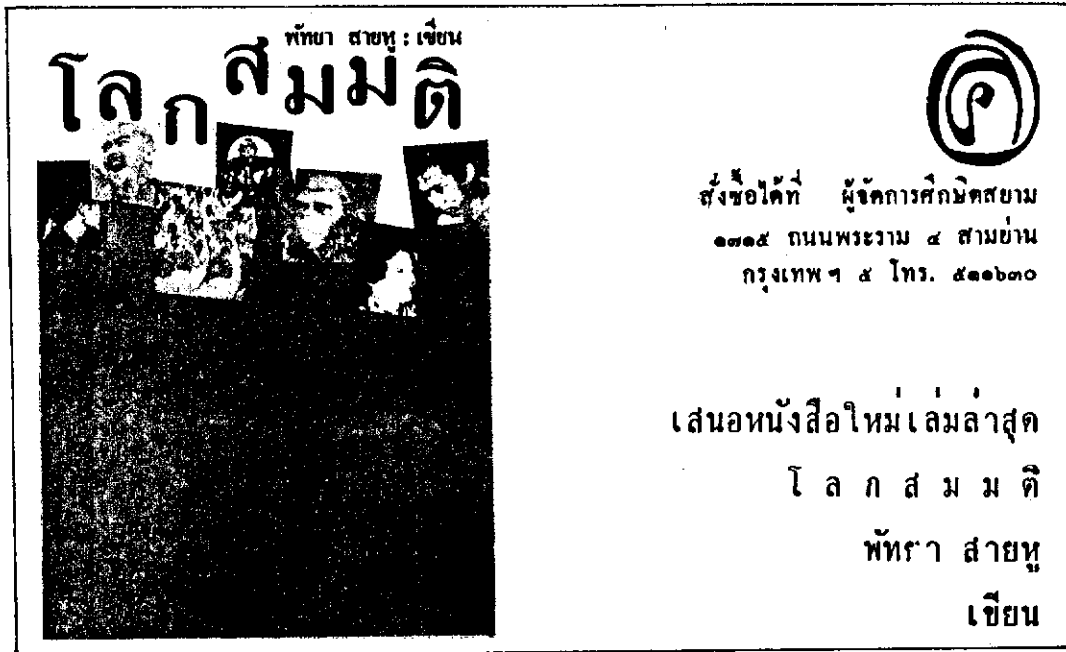
แนวเรื่อง *แฉไปข้างหน้า* คงเป็นเรื่องง่าย ๆ ไม่สลบซับซ้อนเช่นเดียวกับนิยายเรื่องอื่น ๆ ของเขาแต่ความเด่นของเรื่องนี้อยู่ที่ความสามารถของ “ศรีบูรพา” ในการสร้างตัวละคร ฉาก และเหตุการณ์เพื่อเป็นสื่ออธิบายและตีความหมาย ลักษณะความเคลื่อนไหวล้ำค่าสูง ค่านิยม และชีวิตจิตใจ (Mentality) ของคนในสังคมไทย ให้เราเห็นได้ชัดขึ้น ๆ ทีละน้อย อย่างมีศิลปะสาเหตุสมผล และคมคาย การที่ *จันทา โนนดินแดง* เด็กจากหมู่บ้านภาคอีสาน มีโอกาสได้เข้ามาเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ กับบรรดาลูกท่านหลานเธอในโรงเรียนชั้นต้นนั้น เป็นภาพแห่งความขัดแย้งที่ไม่ห่างไกลจากความสมจริงนัก นอก

จากการเรียนรู้ในโรงเรียนทั้งทางตรง ทางอ้อม แล้ว บ้านของผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ที่เขาได้รับการฝากฝังให้มาอาศัยอยู่ด้วยในฐานะเด็กรับใช้ กลาย ๆ ก็ได้ช่วยย้าให้เขามองเห็นความคิดแบบ นายและป่าวไพร่ ซึ่งครอบงำคนมากเสียจนแม้ แต่ในหมู่ป่าวไพร่ ก็แบ่งชั้นและเหยียดกันเองอีกด้วย จากที่ “ศรีบูรพา” เขียนได้อย่างสะเทือนใจจากหนึ่งคือตอนที่จันทาป่วยเป็นไข้และหัวหน้าคนรับใช้ไม่ยอมให้ยา “ฝรั่ง” กิน เพราะเห็นว่า “พวกคนบ้านนอกขณะเวลาเจ็บป่วยเขาก็ใช้ รากไม้ฝนกินฝนทาแก้เท่านั้น เขาอยู่กับมาอย่างนี้ตั้งบรมกัลป์มาแล้ว *ชีวิตของเขาไม่เหมือนกับของพวกเรา*” และเมื่ออาการจันทาทรุดหนักลง คนรับใช้ที่มีมนุษยธรรมคนหนึ่ง ได้ไปไหววอน *คุณลมัย* หัวหน้าคนรับใช้ซึ่งทำตัวเป็นนายคนที่สอง ให้ช่วยตามนายแพทย์ประจำครอบครัวมาดูอาการจันทา ก็ได้รับคำตอบอย่างมั่นคงว่า “มันไม่มีธรรมเนียม *แม่สวย* ที่ป่าวจะใช้นายแพทย์ร่วมกับนาย ฉันรู้สึกว่าการที่จะไปเอาแพทย์ของ *คุณวัชรินทร์* มารักษา *อ้ายจัน* นั้น จะเป็นการกระทำที่ผิดร้ายเสียยิ่งกว่าจะปล่อยให้ *อ้ายจัน* มันตายไป” เเคราะห์ที่ *แม่สวย* ไม่ละความพยายามในการออกไปตามหมอมารอง จันทาจึงได้รอดชีวิตมาได้

จันทามีโอกาสได้เห็นความเหลื่อมล้ำ ได้คิด และได้สงสัยจริง แต่ทัศนคติและค่านิยมของสังคมซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบนที่ครอบงำอยู่ ก็ไม่

ได้ทำให้เขาได้เรียนรู้ความจริงทางสังคมได้เร็วนัก เขายังคงเป็นเด็กบ้านนอกที่สงบเสงี่ยมเจียมตัวมีปมด้อยและอยากเรียนรู้การเป็นผู้ติดตามแบบอย่างคนอื่น ๆ มากกว่าที่จะคิดว่าตัวเองก็มีอะไรดี มีสิทธิเสรีภาพเท่ากับคนอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม เพื่อน เช่น *นิทัศน์* ซึ่งเป็นลูกของชนชั้นกลางก่อนข้างจน แต่ความคิดกว้างและไม่มีปมด้อยก็ได้ช่วยให้เขาเรียนรู้ความจริงที่ไม่บิดเบือนขึ้นได้ทีละน้อย จนกระทั่งเขาได้เติบโตขึ้นพอที่จะเห็นได้ว่า “การที่เด็กยากจนขาดควมรักโรงเรียน รักหมู่คณะ ขาดสมบัติผู้ดี ขาดความน่ารัก และขาดความดีงามอื่น ๆ นั้น หาได้เกิดมาจากสันดานอันชั่วร้ายของเขาไม่ หากเกิดจากเขาขาดโอกาสที่จะรับเอาสิ่งดีงามเหล่านั้นบรรจุลงไว้ในจิตใจของเขา สภาพแวดล้อมชีวิตของเขาทั้งทางบ้านและทางโรงเรียน ขีดวงความรู้สึกรู้จักคิดตลอดจนระดับแห่งศีลธรรมของเขาไว้ และมันมิใช่ของง่ายเลย ที่เขาจะดันให้หลุดออกมาจากวงล้อมอันนี้ และมันก็มีใช้ความผิดของเขาที่ดันให้หลุดออกมาไม่ได้”

นอกจากภาพชีวิตของจันทาแล้ว “ศรีบูรพา” ยังสะท้อนภาพชีวิตของลูกคนต่างชั้นต่างกลุ่มที่เป็นตัวแทนของคนในสังคมไทยออกมาอีกหลายแง่มุม อย่างมีเป้าหมายไม่ด้อยไปกว่ากัน เช่น ภาพชีวิตของลูกคนจีนที่เรียนเก่งแต่ยากจน ต้องหมดโอกาสเรียนต่อ ขณะที่ลูกท่านหลานเธอสอบตกก็ได้รับการส่งให้ไปเรียนเมืองนอก ลูกของผู้ดี

ที่นิสัยดีบางคน แต่ปลื้กตัวไปอยู่อย่างโดดเดี่ยว “ไม่พยายามจะเรียนรู้ชีวิตที่โผล่มาจากที่ต่างๆ” ลูกของชนชั้นกลางจากต่างจังหวัด ซึ่งพยายามทำตัวให้เข้ากับลูกผู้ดีมากกว่าที่จะสูงส่งกับคนชั้นเดียวกันหรือยากจนกว่า ฯลฯ ตลอดจนภาพของครูบางคน ซึ่งแม้จะมีความคิดความอ่านในเชิงประชาธิปไตย และความเสมอภาคอยู่บ้าง แต่ก็ยังต้องยอมประนีประนอมเข้าข้างลูกท่านหลานเธอเพื่อให้อยู่ได้ในระบบ ภาพทั้งหมดที่ “ศรีบูรพา” สะท้อนออกมา ดูเป็นอันหนึ่งอันเดียวและเกี่ยวโยงกันไปหมด แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการมอง และตีแผ่ปัญหาได้ทั้งระบบอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ภายในเนื้อหาของหนังสือนิยายขนาดสิบหกหน้ายกเพียงสี่ร้อยกว่าหน้า

ประการสุดท้ายที่ควรจะกล่าวถึง “ศรีบูรพา” คือความสามารถในการใช้ภาษาได้อย่างสละสลวย กระทัดรัด และง่ายของเขา ซึ่งช่วยให้งานเขียนประเภทนิยายมีพลังขึ้นมา แม้นิยายยุคแรก เช่น *สงครามชีวิต* และ *ข้างหลังภาพ* จะเป็นนิยายโรแมนติกที่เขียนมา ๓๐-๔๐ ปีแล้ว แต่ก็มีความเขยอยู่เพียงนิดหน่อยเท่านั้น ขณะทำงานอย่าง *แลไปข้างหน้า* ซึ่งเขียนมาเกือบ ๒๐ ปีแล้วเหมือนกัน แทบไม่มีอะไรที่ก้าวไปเลยในแง่ของภาษา เมื่อพิจารณาทั้งในแง่ความคิดและสำนวนภาษารวมกันแล้วผู้วิจารณ์เห็นว่าทางสถาบันการศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมขึ้นไปน่าจะนำงานของ “ศรีบูรพา” อย่าง *แลไปข้างหน้า* และ *จนกว่าเราจะพบกันอีก* ไปเป็นหนังสืออ่านในวิชาวรรณคดีมากเสียยิ่งกว่าหนังสือวรรณคดีโบราณหลายเล่มเสียด้วยซ้ำ

วรรณกรรมการเมือง ของไทย

ช้อยันต์ – ชัยสิริ สมุทวณิช

ยุวชนสยามที่เริ่มแตกเนื้อหนุ่มหลังการฉลอง
๒๕ พุทธศตวรรษ เป็นชนรุ่นใหม่ผู้นำสงสาร
เขาถูกปฏิเสธสิทธิที่จะปกครองตนเองเป็นเวลาถึง
สิบปี เขาไม่รู้จักคำว่า “เสรีภาพ” เขาได้ยิน
ได้ฟังแต่ความมั่นคงของรัฐบาลและการพัฒนา
เศรษฐกิจ เขาได้อ่านหนังสือประโลมโลกที่มี
พระเอกเป็นเคนสูงศักดิ์ นางเอกเป็นคนต่ำต้อย

คอยแต่จะนั่งสังสารตัวเอง การเล็งอำนาจของ จอมพลสฤษดิ์ และการกวาดล้างนักเขียนนักคิดที่สำคัญเป็นและลอก ๆ โดยเริ่มจากการจับกุมผู้ต้องหาในคดี *กบฏสันติภาพ* เกือบจะทำให้กลุ่มนักเขียนหัวก้าวหน้าสูญสิ้นไปจากวงวรรณกรรมของไทย นิติสารที่เสนอนวนิยายรักหวานชื่น ยุคขึ้นราวกับดอกเห็ด ความรักและกามารมณ์ กลายเป็นเครื่องหมายการค้าของนักเขียนรุ่นหลัง พ.ศ. ๒๕๐๐

ความตกต่ำและเสื่อมโทรมในวงวรรณกรรมไทยได้เป็นสาเหตุให้เกิดปฏิกิริยาจากกลุ่มผู้อ่านในระดับมหาวิทยาลัยกลุ่มเล็ก ๆ หลังปี พ.ศ. ๒๕๑๐ นักศึกษาตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ วังหาหนังสือ *นิเวศศาสตร์* ฉบับย้อนรับ ๒๕ พุทธศตวรรษ มาอ่านใหม่ กลางปี ๒๕๑๕ นักศึกษากลุ่มหนึ่งร่วมกันลงทุนจัดพิมพ์ *วรรณกรรมเพื่อชีวิต* โดยบรรจุเรื่องของนักเขียนเช่น แม็กซิม กอร์กี้ ที่ กุหลาบ สายประดิษฐ์ เคยแปลไว้ ในระยะเวลาไล่เลี่ยกันนั้น นักศึกษาในมหาวิทยาลัยกลุ่มหนึ่งก็ได้จัดพิมพ์ *ศิลป์เพื่อชีวิตศิลป์เพื่อประชาชน* ของทีปกร เป็นครั้งที่สองภายหลังจากที่หนังสือเล่มนี้ขาดตลาดมาเป็นเวลาดังสิบห้าปี

ในขณะที่วงวรรณกรรมปัจจุบันขาดบทกวีของอุชเชนี ทวีปวร นายผี ศรีนครและนายสง เราได้อ่านกวีนิพนธ์ของ อังคาร กัลยาณพงศ์ วิทยากร เชียงกูล สุชาติ สวัสดิ์ศรี ฯลฯ *วรรณ*

กรรมเพื่อชีวิต กลายเป็นเรื่องที่มีผู้สนใจและเรียกร้องมากยิ่งขึ้น

ไม่ว่าเราจะเรียกชื่อเขียนที่ปรากฏในรูปของ บทกวี เรื่องสั้น หรือนวนิยายว่า *วรรณกรรมการเมือง วรรณกรรมเพื่อชีวิต* หรือ *วรรณกรรมก้าวหน้า* ประการใดก็ตาม ลักษณะของงานเขียนดังกล่าวก็มีความแตกต่างไปจากบทกวีและนวนิยายที่กำลังเฟื่องฟูอยู่ตามท้องตลาดอย่างเห็นได้ชัด วรรณกรรมเพื่อชีวิตเป็นเรื่องราวของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว จะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคมก็ได้ แต่จุดสำคัญที่นักเขียนต้องการจะถ่ายทอดออกไปสู่ผู้อ่านได้แก่ความคิดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพอันเลวร้ายในสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิม *วรรณกรรมเพื่อชีวิต* มีการมองโลกที่แตกต่างไปจากวรรณกรรมโดยทั่วไปในแง่ที่ว่า *วรรณกรรมเพื่อชีวิต* นั้นมุ่งที่จะชี้ให้เห็นถึงส่วนที่ไม่สวยงาม ที่อัปยศณ์ของสังคม ว่าเป็นสภาพการที่มนุษย์อาจแก้ไขได้ วรรณกรรมโดยทั่วไปนั้นมองชีวิตว่าเป็นเรื่องของกรรม ของโชคชะตาที่มนุษย์ต้องตกอยู่ใต้อิทธิพลของมันตลอดไป

วรรณกรรมทั่วไปพูดถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างบุคคลเพียงไม่กี่คน วรรณกรรมทางการเมือง กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคน กับรัฐ กับสภาพสังคมโดยส่วนรวม วรรณกรรมทั่วไปจะต้องกับค่านิยมทางสังคม เช่น ความกตัญญู รู้คุณ ความรัก ความมีน้ำใจงาม ความเอื้อเฟื้อ

เพื่อแผ้ว ความอิจฉาริษยา ความเห็นแก่ตัว วรรณกรรมการเมือง จับเอาค่านิยมทางสังคมที่ขัดกันมาประจัญหน้ากัน เช่น ความกตัญญูกับความยุติธรรม ความรักตัว รักครอบครัว กับความรักชาติ รักมนุษยธรรมทั่วโลก ความเห็นแก่ตัวของคนกับความเอารัดเอาเปรียบของกลุ่มคน เช่น ผู้ปกครองประเทศ หรือนายทุน ‘วรรณกรรมเพื่อชีวิต’ พยายามทำลายล้างค่านิยมและระบอบความเชื่อที่ชนชั้นปกครองกล่าวอ้างเพื่อผลประโยชน์ของเขา จะเห็นได้ว่างานเขียนของกุหลาบ สายประดิษฐ์ อิศรา อมันตกุล เสนีย์ เสาวพงศ์ อุษะณี ศรีนิภากร นายผี เปลื้อง สุวรรณศรี ทวีปวร ล้วนแต่กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างชนชั้น ความแค้นแค้นของมวลชน การกดขี่เอารัดเอาเปรียบกัน ความเสมอภาค เสรีภาพ อธิปไตย และความยุติธรรม ทั้งสิ้น งานเขียนเหล่านี้มีผู้วิจารณ์ว่าไม่เป็นศิลปะเพราะขาดความงดงาม ถ้าเป็นนวนิยายก็ไม่น่าอ่าน เพราะพล็อตไม่น่าตื่นเต้น และมีลักษณะเหมือนบทความยาวๆ เช่น **จนกว่าเราจะพบกันอีก แลไปข้างหน้า** ของ ศรีบุรพา หรือ **ปีศาจ** ของ เสนีย์ เสาวพงศ์ เป็นต้น

วรรณกรรมเพื่อชีวิตไม่คำนึงถึงความงามทางศิลปะตามที่ผู้นิยมศิลปะบริสุทธิ์ตั้งหลักการที่ของวรรณกรรมที่ดีไว้ ทีปกรกล่าวไว้ว่า ‘ศิลปินที่ยินยอมเพื่อศิลปะบริสุทธิ์อันเป็นอิสระไม่มีว่าใช้ใครเลย เป็นศิลปะที่มีแต่ความงดงาม (ทางรูปแบบ

สำนวนภาษา) ช่วยให้คนมีแต่ความสบายใจเมื่อได้ดู ได้ฟัง ได้อ่าน นั้นเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้องนัก ชีวิตมนุษย์ก็แท้จริงไม่ไร้มีแต่ความดีงาม ความหวานชื่น แต่เพียงอย่างเดียว หากยังมีความเลวร้ายอีกมาก ดังนั้นหน้าที่ของศิลปินคือการพยายามสะท้อนความเลวร้าย ความเลวทรามทั้งหลายออกมาให้มหาชนได้เห็น และหาทางขจัดมันเพื่อช่วยกันสร้างสรรค์ ความดีงามขึ้นแทน^๑ ทีปกรเสนอว่าศิลปินเพื่อชีวิตนั้น ควรเปิดเผยให้ทุกคนมองเห็น^๒

๑. ลักษณะอันอัปลักษณ์ของชีวิตที่เป็นอยู่จริง
๒. ที่มาของความอัปลักษณ์แห่งชีวิต
๓. วิธีแก้ไขเปลี่ยนแปลงความอัปลักษณ์แห่งชีวิตให้กลายเป็นความดีงาม
๔. ตัวอย่างอันเปิดเผยของความดีงามใหม่แห่งชีวิตที่จะมาถึง

เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่า นักเขียนในกลุ่มวรรณกรรมเพื่อชีวิต เช่น ทีปกร ศรีบุรพา และ เสนีย์ เสาวพงศ์ นั้นได้รับอิทธิพลมาร์กซิสต์มากที่สุดทีเดียว ทีปกรเห็นว่า อารมณ์รู้สึกหรือแนวคิดของมนุษย์นั้นมีใช้ของอิสระเอกเทศ แต่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชีวิต และอยู่ภายใต้การบังคับของอิทธิพลแห่งชีวิตมนุษย์อยู่ตลอดเวลา^๓ ใน **ปีศาจ** ของ เสนีย์ เสาวพงศ์ สาย สีมากล่าวว่า “ความคิดของคนเรานั้นมันขึ้นอยู่กับสภาพแห่งการดำรงชีวิตของคนเรานั้นเอง ชาว

นักก็คิดถึงเรื่องนาและข้าว เพราะมันคือสภาพแห่งการดำรงชีวิตของเขา.... อะไรกำหนดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและจินตนาการของคนเรา... จิตใจและจินตนาการของคนเรามีได้เป็นอิสระและเกิดขึ้นได้เอง แต่เป็นผลสะท้อนมาจากสภาพภายนอกที่คนเราถูกห้อมล้อมอยู่ ดังนั้นสิ่งที่กำหนดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของคนเราก็มิจริง และสิ่งนั้นคือฐานะความเป็นอยู่และสภาพแห่งการดำรงชีวิตของคนเรานั้นเอง” (Karl Marx เขียนไว้ว่า “It is not man's consciousness that determines his being, but his being that determines consciousness”)

นักเขียนในกลุ่ม ‘วรรณกรรมเพื่อชีวิต’ นี้ได้พยายามสอดแทรกความคิดที่ว่า ชะตาชีวิตของมนุษย์หาได้ถูกกำหนดกฎเกณฑ์โดยกรรมเก่าหรือจากอำนาจอันเร้นลับไม่ ความยากจนเป็นผลจากระบบการเมือง และเศรษฐกิจโดยมีค่านิยมชนบทรรมนิยมประเพณี เป็นเครื่องมือที่ชนชั้นปกครองใช้หลอกลวงประชาชน นักเขียนกลุ่มนี้เชื่อว่าทุก ๆ อย่างในโลกเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง เป็นกฎแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคม และมนุษย์เราสามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเองได้ ฐานะทางสังคมที่มีเจ้ามีไพร่ มีผู้ดี มีคนชั้นต่ำ ซึ่งกลายมาเป็นเครื่องวัดค่าของคนควรจะถูกขจัดให้หมดสิ้นไป การทำงานด้วยความสุจริตแม้จะเป็นงานที่สังคมถือว่าต่ำต้อย เช่น กรรมกรแบกหามก็มีคุณค่าทัดเทียมกับงานของขุนนางเช่นกัน

ในเรื่องสั้น *หยาดเหงื่อและความทรงจำ* ของ อิศรา อมันตกุล คติข้อนี้ได้ปรากฏอยู่อย่างเด่นชัดในการทำงานเดียวกัน ศรีบูรพาได้เขียนไว้ใน *แลไปข้างหน้า* ว่า

“การทำงานเลี้ยงชีพอย่างตรากตรำ และด้วยการใช้เรี่ยวแรงของตนเองนั้นเป็นสิ่งที่ได้รับการเหยียดหยามว่าเป็นการต่ำช้า บุคคลที่รับจ้างทำงานออกแรงและทำการค้าขายเล็กๆ น้อย ๆ ด้วยความดีนเร้นชวนชวยเพื่อได้เลี้ยงชีวิตไปวันต่อวัน ถูกจัดว่าเป็นคนชั้นต่ำ มีการทำงานรับจ้างอยู่ประเภทเดียวที่ได้รับการยกย่องเทิดทูนคือการรับราชการ....” และกลอนชื่อ *งามทำให้คนมีค่าว่าเป็นคน* ของศรีนาคกร ก็เขียนว่า

“งานคือสิ่งสร้างมนุษย์ให้ก้าวมา
งานสร้างโลกสร้างคุณค่าอันคงทน
ผมตัวดำทำงานเบิกบานใจ
งานคือเกียรติอันยิ่งใหญ่เลอหาว่า
งานทำให้คนมีค่าว่าเป็นคน
งานสิ่งเดียวทำให้คนควรเอ๋ยนาม”

นอกจากความพยายามที่จะผดุงศักดิ์ศรีของผู้ใช้แรงงานแล้ว กลุ่มวรรณกรรมเพื่อชีวิตได้เรียกร้องเสรีภาพความเท่าเทียมกัน และสิทธิของราษฎรที่จะได้รับความยุติธรรมจากสังคมจากรัฐบาลด้วย อิศรา อมันตกุลเขียนในเรื่องสั้น *เขาตะโกนหานายกรัฐมนตรี* ว่า

“อาณาประชาราชนคนจนยากนั้นคือหญ้าแพรก.... แต่เป็นหญ้าแพรกที่มีจิตมีใจ ถ้าโลกทั้งโลก

บิบเข้ามา หย่าแพรกนั้นก็ยอมจะยืนต้นสูงกว่า
พื้นโลกเสมอ”

และ

“ท่านข้าหลวงไม่มีสิทธิ์อะไรเลยที่จะมาห้าม
ไม่ให้ผมเผยแพร่ความรู้แก่ราษฎรพวกนี้ มัน
ช่วยไม่ได้จริงๆ ถ้าเขาอยากจะรู้ ผมต้องทำหน้าที่
ที่พลเมืองดีสอนแก่เขาให้เกิดความรู้ ความรู้เป็น
เหมือนโรคติดต่ออะครับ ถ้าผมสอนให้ราษฎรรู้ว่า
เขาไม่ควรจะยอมให้ใครมาใช้อำนาจบาทใหญ่
ในสมัยประชาธิปไตยนี้ เขาก็ยอมกระหายที่จะ
แพร่โรคเสรีภาพนี้ไปยังเพื่อนคนอื่น ๆ ต่อ ๆ กัน
ท่านข้าหลวงครับ ท่านคงลืมไปกระมังว่า ใน
วาระที่ท่านได้รับใบแต่งตั้งจากรัฐบาลให้เป็น
ข้าหลวง....เมื่อนั้นท่านเป็นคนรับใช้ราษฎรใน
จังหวัด และมีใช้เหวดดา ข้าหลวงหรือชาวนา
ยอมมีเสรีภาพเท่ากัน”

ในตำกวีนิพนธ์นั้น ช่วงเวลาระหว่างปี
พ.ศ. ๒๔๙๐--๒๕๐๐ ได้เห็นแรงปะทุของกวี
กลุ่มหนึ่งที่เขียนกลอนการเมือง แทนที่บทกวีของ
กลุ่มนี้จะพรรณนาถึงความรัก ดอกไม้ หรือความ
งดงามของธรรมชาติ กลับกล่าวถึงสิ่งน่าชิงใน
สังคมมนุษย์เช่น สภาพอันแร้นแค้นในชีวิตอันมี
สาเหตุเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างชนชั้น
พร้อมทั้งสร้างความหวังในชีวิตที่ดีกว่า ความรัก
และร่วมมือของปวงชนเป็นความหวังที่จะช่วย
แก้ไขสภาพการณ์อันเลวร้ายให้หมดไปได้ นายผี
พรรณนาถึงความแร้นแค้นของชาวอีสานที่รัฐบาล

ไม่เหลียวแลว่า

ในฟ้าบมีน้ำ

ในดินขามีแต่ทราย

น้ำตาที่ตกทราย

คือเลือดหลังลงโลมดิน

สองมือเขามีแข็ง

เสียงเราแย้งมีคนยิน

สงสารอีสานสิ้น

ต้องทรุดสู้อยู่สองแขน

อุชเชนี เขียนถึงความแตกต่างระหว่างชนชั้น ว่า

..... ดวงใจ

หยุดให้เสียที่เถิดหนา

แห่งนครูปเคียวเกี่ยวฟ้า

โลมหลาดด้วยแสงเงินเย็น

เรามีเพียงโค้งสะพาน

ต่างบ้านค้อมหัวไม่เห็น

แต่เจ้าจนค่าล้ำเก็ญ

หลบเวรชอกกร้าวหนาวกาย

และอุชเชนีในการสนับสนุนพลังของมวลชน ว่า

“เวลาเอ๋ยแม่หัดดเจ้าเขย่าหล้า

มีฤทธาทำลายสิ้นดินสกล

อย่านึกเลยจะดับแสงรักแรงสัน

ของปวงชนคือภราดรภาพเอ๋ย”

ลักษณะของกวี เช่น นายผี และนายสา
เป็นไปในทางรุนแรงห้าวหาญ ส่วนของอุชเชนี
นั้นอาจเรียกได้ว่ามีทั้งความมั่งคั่งตามแบบของ
กวีดั้งเดิม ทั้งการสัมผัสและการเลือกใช้คำ เมื่อ
บวกกับความรู้สึกและข้อคิดเห็นที่มุ่งให้เกิดภาพ
พจน์ทางการเมืองแล้ว ทำให้กวีนิพนธ์ของอุชเชนี
มีพลังมากขึ้นเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตามกวีนิพนธ์ของ

นักเขียนกลุ่มมุขเสนี นายผี ทวีปวร ศรีนาคร
นี้มีลักษณะเด่นอยู่ตรงที่เต็มไปด้วยศรัทธาและ
ความหวังในชีวิตใหม่ที่ดีกว่า ผิดกับกวีนิพนธ์
ของนักเขียนยุคปัจจุบันที่ซึมเศร้าหมดอาลัยตาย
อยากในชีวิต และสาปแช่งสภาพการทางสังคม
โดยไม่ได้ฝากความหวังไว้ให้กับชีวิตใหม่ที่เท่าที่
ควร (สังเกตกวีนิพนธ์ของเสฐียรพงษ์ อังคาร
กัลยาณพงศ์ วิทยากร เชียงกูล มักเป็นไปในรูป
นี้)

นักเขียนกลุ่มก้าวหน้าในปัจจุบันได้รับ
อิทธิพลทางความคิดจากนักเขียนกลุ่มก้าวหน้า
๒๔๙๐-๒๕๐๐ เป็นอย่างมาก กวีนิพนธ์บางเรื่อง
ของวิทยากร เชียงกูล (เช่น *สวรรค์กับการลง
ทุน*) น่าจะได้แรงบันดาลใจจากบทกวีในหนังสือ
นิตินิทัศน์ ฉบับต้อนรับ ๒๕ พุทธศตวรรษ แต่
สิ่งที่กลุ่ม "วรรณกรรมเพื่อชีวิต" ในปัจจุบันยังขาด
อยู่เห็นจะเป็นศรัทธาและความหวังที่มีต่ออนาคต
ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่นักเขียนรุ่นใหม่
กำลังแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ในสังคมยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วย
ความสับสนก็เป็นได้ ข้อแตกต่างที่สำคัญ
อีกอย่างหนึ่งระหว่างกลุ่มวรรณกรรมเพื่อชีวิตยุค
๒๔๙๐-๒๕๐๐ และกลุ่มวรรณกรรมเพื่อชีวิต

ขณะนี้ เห็นจะเป็นเรื่องของกรียัตม์ในอุดมการ
กลุ่มแวนนั้นได้รับอิทธิพลจากลัทธิมาร์กซ์ลัทธิมาก
การเมืองโลกของนักเขียนและกวีในกลุ่มนี้มีพื้นฐาน
อยู่บนปรัชญาของมาร์กซ์อย่างเห็นได้ชัด ส่วน
กลุ่มหลังนั้นยังไม่ได้ยึดอุดมการใดที่แน่นอนลงไป
(ซึ่งมีส่วนตีที่ว่า ทำให้กวีนิพนธ์ไม่ผูกพัน
กับลัทธิความเชื่อทางการเมืองมากจนเกินไป)

วรรณกรรมเพื่อชีวิตแบบเข้มข้นยึดถือพื้น
ฐานของปรัชญามาร์กซ์ลัทธิได้สะกดหยุดลงตั้งแต่ปี
พ.ศ. ๒๕๐๐ นักเขียนรุ่นศรีนาคร กุหลาบ
สายประดิษฐ์ เสนีย์ เสาวพงศ์ ไม่ได้ผลิตงาน
ใหม่ออกมาเลย ด้วยเหตุผลที่ต่างกัน คนหนึ่งเข้า
ป่าไป เพราะเห็นว่าไม่สามารถแก้ไขสภาพการ
ทางสังคมโดยยึดมั่นในศตวรรษที่สิบเก้า คนหนึ่งลี้ภัย
ทางการเมืองไปอยู่ต่างประเทศ อีกคนหนึ่งอยู่ใน
ตำแหน่งหน้าที่ราชการสูงจนผลิตงานเขียนชนิด
เดิมออกมาไม่ได้^๕ อย่างไรก็ตาม อิทธิพลของ
นักเขียนกลุ่มนี้ยังมีต่อนักเขียนรุ่นใหม่และนิสิต
นักศึกษาเป็นอย่างมาก และได้กลายเป็นวรรณ
กรรมที่เป็นอมตะ เป็นคัมภีร์ของนักศึกษาหัวก้าว
หน้าทั้งหลายที่กำลัง "แสวงหา" อยู่ในปัจจุบัน

* ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาติชาย วรรณสุต ที่กรุณาให้ข้อมูลเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ ในระยะ
๒๔๙๐-๒๕๐๐ และให้ขอมุมหนังสือและข้อเขียนต่างๆ ของอสิรา อมันตกุล

๑. ทวีปวร *ศิลป์เพื่อชีวิต — ศิลป์เพื่อประชาชน* หน้า ๑๘-๑๙

๒. เรื่องเดียวกัน หน้า ๘๘

๓. เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๐

๔. สุชาติ สวัสดิ์ศรี "แนวความคิดของนักเขียนไทย พ.ศ. ๒๔๘๘-ปัจจุบัน" *วรรณกรรมเพื่อชีวิต*
พฤษภาคม ๒๕๑๖

ความสำเร็จของการโอน ธนาคารมาเป็นของรัฐ ในอินเดีย

ความไม่รู้เรื่องธนาคาร มักทำให้คนในบ้านเราชอบโจมตีธนาคารอย่างไม่ตรงประเด็น คือ แทนที่จะพิจารณาธนาคารในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ (ถ้าเป็นทุนนิยม ธนาคารก็เป็นของเอกชน ถ้าเป็นสังคมนิยม ธนาคารก็เป็นของรัฐ) กลับไปโจมตีว่า ธนาคารเป็นเสือนอนกินบ่าง หน้าเลือดบ้าง ให้ประโยชน์เฉพาะคนรวยบ้าง โดยที่ไม่มีข้อเสนอที่เป็นแก่นสารอะไร นอกจากบางครั้งก็เรียกร้องให้เห็นใจเกษตรกรและคนจนด้วยการให้กู้คืดอกเบี้ยอัตราต่ำบ้างเท่านั้น ซึ่งย่อมเป็นข้อเรียกร้องที่ปราศจากผลเป็นธรรมตา เพราะธนาคารในบ้านเป็นธนาคารของเอกชน ซึ่งถือกำไรเป็นเป้าหมายหลักเหมือนกับธนาคารในระบบทุนนิยมทั่วโลก

แม้กระนั้นธนาคารยังมีความจำเป็นในแง่ที่ว่าทำให้ประเทศมีโอกาสใช้ทรัพยากรเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น คือแทนที่คนบางคนจะเก็บเงินไว้เฉยๆ ไม่ลงทุนทำอะไร ก็เอาไปฝาก

ธนาคารเพื่อให้คนที่ต้องการลงทุนทำโน่นทำนี่มา กู้ไปใช้อีกต่อหนึ่ง ทำให้มีผลผลิตมากขึ้น มีการจ้างงานมากขึ้น และเศรษฐกิจโดยรวมก็ดีขึ้น ข้อผิดพลาดของธนาคารในระบบทุนนิยมมีอยู่เพียงว่า การยึดเป้าหมายในการหากำไรสูงสุดเป็นหลักอย่างเดียว ทำให้ธนาคารไม่ค่อยคำนึงว่าควรส่งเสริมให้มีการลงทุนทางด้านใดบ้างจึงจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมอย่างแท้จริง เพียงแต่ธนาคารเห็นว่าผู้ขอกู้มีเครดิตเชื่อถือได้ มีโครงการที่จะให้ผลตอบแทนคุ้มค่าพอกับผู้ขอกู้นั้นๆ จะนำเงินพร้อมทั้งดอกเบี้ยมาคืนให้ธนาคารได้ ธนาคารก็พร้อมที่จะให้กู้แล้ว ดังนั้นจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่เราจะพบว่าธนาคารในระบบนี้มักให้พ่อค้าและนักอุตสาหกรรมกู้มากกว่าที่จะให้เกษตรกรหรือผู้ขายย่อยๆ กระจายทั่วๆ โดยไม่คำนึงถึงว่าผู้ที่จะเอาไปสร้างโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานที่เล่นโบวล์ดิง จะเอาไปส่งสินค้าเข้าหรือกักตุนสินค้าเพื่อเก็งกำไร

เพื่อที่จะแก้ปัญหาหนี้ ประเทศด้อยพัฒนา ที่มีรัฐบาลและประชาชนที่ค่อนข้างก้าวหน้า เช่น อินเดียจึงโอนกิจการธนาคารพาณิชย์รายใหญ่ ๆ ของเอกชนที่มีเงินฝากกว่าร้อยล้านรูปี จำนวน ๑๔ แห่งมาเป็นของรัฐเสีย เมื่อปี ๒๕๑๒ หลังจากที่ได้เคยโอนกิจการธนาคาร Reserve และ Imperial ซึ่งเป็นธนาคารที่ใหญ่ที่สุดมาเป็นของรัฐก่อนหน้านั้นหลายปีมาแล้ว การโอนกิจการธนาคารมาเป็นของรัฐครั้งหลังนี้มีความสำคัญมาก เพราะเมื่อคิดถึงยอดเงินฝากของธนาคารรัฐทั้งหมดคราวนี้แล้วจะมียอดถึง ๘๕% ของธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดในประเทศ (อีก ๑๕% เป็นของธนาคารต่างประเทศและธนาคารย่อย ๆ)

การโอนธนาคารเป็นของรัฐของอินเดียคราวนี้มีปัญหาด้านกฎหมายเล็กน้อย แต่ในที่สุดก็ได้ผ่านพ้นไปได้ โดยรัฐบาลออกกฎหมายกำหนดค่าชดใช้ โดยให้เจ้าของธนาคารเลือกเป็นเงินสดหรือพันธบัตรของรัฐบาลก็ได้ และรัฐบาลได้จ่ายค่าชดใช้ไปแล้วคิดเป็นเงิน ๘๗๐ ล้านรูปี หรือประมาณ ๓ เท่าของเงินทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วของธนาคารเหล่านั้น

จุดมุ่งหมายของการโอนธนาคารเป็นของรัฐของอินเดียคือการควบคุมการพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของประเทศยิ่งขึ้น ประเด็นสำคัญก็คือการหนุนให้ธนาคารมีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะต่อการจ้างงาน (เพราะ

อินเดียมีปัญหาคคนว่างงาน และทำงานไม่เต็มที่มาก) และการป้องกันไม่ให้พ่อค้ารายใหญ่ได้กู่เงินมากเกินไป รวมทั้งไม่ให้มีการกู่เงินไปกักตุนสินค้าเพื่อการเก็งกำไร ตลอดจนการลงทุนในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา

เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนี้ รัฐได้ใช้มาตรการ ๒ ประการด้วยกันคือ ขยายสาขาของธนาคารออกไปอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในที่ ๆ มีธนาคารไม่เพียงพอหรือไม่เคยมีมาก่อน และโดยการขยายการให้เงินกู้ไปให้แก่ทุกภาคของเศรษฐกิจและทุกส่วนของประเทศภายใน ๓ ปี นับตั้งแต่ปี ๒๕๑๒ — มิถุนายน ๒๕๑๔ ธนาคารของรัฐได้เปิดสาขาเพิ่มขึ้นถึง ๕,๓๕๘ แห่ง โดยเป็นธนาคารในชนบท ๓๐% ของธนาคารทั้งหมด เทียบกับสัดส่วน ๒๒% เมื่อปี ๒๕๑๒ ธนาคารของรัฐได้ให้เงินกู้แก่ภาคที่จำเป็นซึ่งเคยถูกละทิ้ง เช่น การเกษตร อุตสาหกรรมขนาดย่อม การค้าปลีก พ่อค้าย่อย เจ้าของรถขนส่งรายย่อย นักวิชาชีพ และคนที่ประกอบกิจการของตนเอง ตลอดจนคนที่ต้องการกู้เงินไปเรียนมหาวิทยาลัย เพิ่มขึ้นถึง ๑๓๘% ในช่วง ๓ ปีดังกล่าว เทียบกับการให้เงินกู้ทุกประเภทซึ่งเพิ่มขึ้นเพียง ๕๔% และได้ทำให้สัดส่วนของการให้ภาคที่จำเป็นกู้ ต่อการให้ทุกประเภทเพิ่มขึ้นจาก ๑๕% เป็น ๒๓% (ซึ่งต้องหวังว่าที่ขึ้นอยู่กับมากสำหรับประเทศด้อยพัฒนาทุนนิยมส่วนใหญ่ซึ่งมักให้เกษตรกรและผู้กู้รายย่อยกู้เป็นปริมาณเงินไม่เกิน ๑๕% ของการให้ทุกประเภท)

การกล่าวว่า การโอนกิจการธนาคารเป็น
 ของรัฐของอินเดียประสบความสำเร็จนั้น ไม่ได้
 มองในแง่การส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรอย่าง
 ถูกทางเพิ่มขึ้นแต่อย่างเดียว หากแต่มองในแง่
 กำไรซึ่งปรากฏว่าได้เพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งเท่ากับเป็น
 การวัดประสิทธิภาพในการทำงานได้อย่างหนึ่ง
 และเป็นการทำลายความคิดเดิมของพวกนาย
 ธนาคาร ซึ่งมักคิดว่า ถ้าให้เกษตรกร และผู้
 รายย่อยๆ มากจะมีอัตราเสี่ยงสูง ทำให้ได้กำไร
 น้อย เพราะทั้งๆ ที่ได้มีการลงทุนเปิดสาขาใหม่
 มากมาย และได้ให้ผู้รายย่อยๆ ทั่วไปมาก ธนา
 การเหล่านี้ซึ่งได้กลายเป็นของรัฐ ก็ยังมีกำไรใน
 ปี ๒๕๑๓ อยู่ ๖๙ ล้านบาท ปี ๒๕๑๔ กำไร ๘๘
 ล้านบาท เทียบกับกำไรในปี ๒๕๑๒ ซึ่งมีเพียง

๕๘ ล้านบาท

จริงอยู่ที่ลำพังการโอนธนาคารมาเป็นของ
 รัฐเฉยๆ ไม่ใช่ว่าจะแก้ปัญหาการจัดสรรการใช้
 ทรัพยากรได้ดีขึ้นโดยตัวของมันเอง แต่ต้องอาศัย
 การจัดการที่มีประสิทธิภาพ และมาตรการช่วย
 เหลือจากรัฐบาลอยู่มาก ซึ่งรวมทั้งโครงการ
 ประกันภัยแก่การกักขังรายย่อย เพื่อลดอัตรา
 เสี่ยงด้วย ถึงกระนั้นการที่มีผู้ประสบความสำเร็จ
 และได้สร้างแนวทางไว้ให้ ก็น่าจะเป็นแบบอย่าง
 ให้นายธนาคารและประเทศด้อยพัฒนาอื่น ๆ ได้
 ลอง คิดปรับปรุงธนาคารให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
 มากขึ้นกันอยู่ไม่น้อย ฯ๑๑๑

พิทักษ์ บัญญาบุตร

ข้อมูลได้จาก Nationalization of Banks in India ของ Shrikrishna A. Pandit ซึ่งมีรายละเอียดมากกว่านี้ประ
 มาณสองเท่า ผู้สนใจจะหาอ่านได้จาก Finance and Development (นิตยสารของกลุ่ม IMF และธนาคารโลก)
 ฉบับเดือนมีนาคม ๒๕๑๖

สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ขอแนะนำนิตยสารชั้นนำ

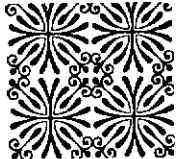
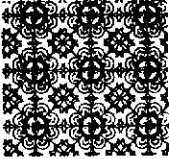
ที่คนหนุ่มสาว กำลังติดตามอ่าน

วรรณกรรมเพื่อชีวิต

เพื่อน

ทัศนะ

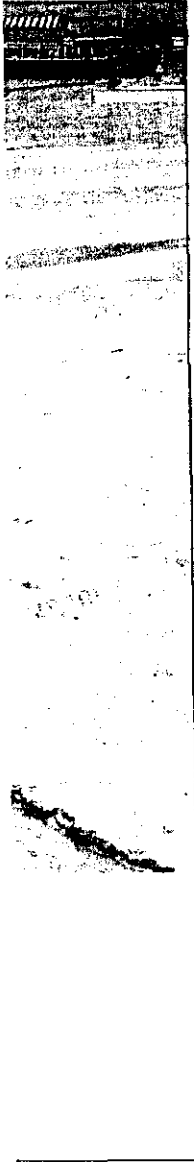
มองหาตามแผงหนังสือทั่วไปดูสิครับ

“ไอ้เศษกระดาษ กับขวดเปล่าที่วางทิ้งอยู่
 เกลื่อนกลางน้ำนี่ คงไม่ใช่ฝีมือของคุณหรอกนะ”
 ผมกล่าว แต่เธอมันน้ำลายปรืดใส่ผมทันที ผม
 ไม่นึกเลยว่าที่พูดไปอย่างนั้น จะแสบใจดำเธอเข้า
 ขวดเปล่าใบหนึ่งฝังทรายอยู่ แลเห็นแวววาว
 ผมเดินเข้าไปเช็ดแล้วหยิบขึ้นมาดู เป็นขวดวิสกี้

สีน้ำตาลขนาดครึ่งควอท ยี่ห้อ “ซีแกรมเซเวน
 คราวน์” มันคงไม่ได้ลอยมาติดอยู่แน่ แต่คงเป็น
 ฝีมือของพวกมือบอนบางคนโยนทิ้งไว้ ไครมา
 เหยียบเข้าก็คงต้องหวอะ น้ำจิตน้ำใจคนพวกนี้
 หยั่งไม่ลงหรอก คิดที่ไรปวดใจทุกที
 กลิ่นวิสกี้อ่อน ๆ ไชยชื่นมา จะขว้างทิ้งไป

เดินชายหาด

เบิร์ตตั้ง รุห์เซ

ก็คงไปตกอยู่กลางทรายที่เดิมอีกนั่นแหละ ทางที่ดี
ต้องหยิกตัดมือไป ผมเดินย้อนไปยังชายน้ำตรงที่
ทรายแน่น ๆ ตั้งใจว่าจะเดินไปบนหาดให้ไกล
เท่าที่จะเดินเล่นได้ หาด 'อมากันแซท' เวลาเดิน
เล่นในวันอาทิตย์จะมองเห็นเศษขยะกองอยู่มาก
มายตรงหัวถนน แดดจ้า ทรายชั้นๆ ริมน้ำทำให้

เดินได้สบาย นกอีก้อยหลายตัวกำลังหากินอยู่
ข้างหน้า ผมเผ้าคูมันเล่นตอแยกกัน คลื่นแตกกระ
จาย ชายหาดนี้เป็นของพวกเราทุกคน ในวันสุด
สัปดาห์ ตรงหัวถนนนั้นจะมีคนอยู่กันแน่น

การที่คนอยู่กันแน่นตรงชายหาดอมากันแซท
ท่ามกลางแดดร้อนจ้า ทำให้มองเห็นหัวดำ ๆ อยู่
ในน้ำไม่กี่คน ผมเดินผ่านนักเดินเล่นอีกคนหนึ่ง
เขายังกระซุ่มกระซวยอยู่ในวัยเริ่ม ๔๐ เราพยัก
หน้าให้กันตามธรรมเนียมของชายหาดนี้ แต่ไม่
ได้พูดอะไรกัน ถัดจากเขาไปเป็นกลุ่มแรกของ
พวกที่มาพักผ่อนชายหาด เป็นพวกเด็กรุ่น ๆ
๓ คน ชายสองคน นุ่งกางเกงยีนซันดีว้ายน้ำ
และหญิงสาวอีกหนึ่ง คนทั้งสามคนนอนอยู่บนผ้า
ห่มทหารด้วยกัน ผ้าเช็ดตัววางผิงอยู่ ฝูงสีน้ำตาล
และขวดโคล่าเปล่า เสื้อเชิ้ต รองเท้าพื้นยาง หมวก
แบบควาบอย และหนังสือพิมพ์วันอาทิตย์อีก
หนึ่งกอง เมื่อผมเดินไปถึง พวกเขาก็น้วนตัวขยับ
ลุกขึ้นนั่ง เด็กชายคนหนึ่งมีहनวดตกดำ ส่วนเด็ก
ผู้หญิงมีใบหน้าเรียว ผมยาวสีทองและช่วงขาใหญ่
เธออยู่ในชุดบิกินี มีบราเซียและสวมเสื้อเชิ้ตสีฟ้า
เด็กผู้ชายคนเมืहनวดรวบผ้าห่มมาพับไว้ ส่วน
อีกคนหนึ่งเดินไปเก็บผ้าเช็ดตัว ผมเดินผ่านไป
แล้วเลียวลกลับมาดูเห็นทั้งสามคนยังคงนั่งอยู่ที่เดิม
โดยเด็กผู้หญิงสวมหมวกควาบอย เด็กชายคนหนึ่ง
ก้มลงเก็บของบุหรี ทั้งสามกำลังจะออกไปจากหาด

“เฮ้ย” ผมทักขึ้น

ทั้งสามคนหยุด ผมเดินย้อนมา ขณะที่คนทั้ง

สามมองดูอยู่

“มีอะไรไหม” เด็กชายที่มีหนวดกล่าวขึ้น

“ไม่มีอะไรหรอก” ผมว่า แล้วเอาหัวเขี้ยวที่
กองหนังสือพิมพ์ “ผมหวังว่าพวกคุณคงจะไม่ทิ้ง
เศษขยะไว้ที่ชายหาดนี้หรอกนะ”

“ว่าไงนะ” เด็กชายคนหนึ่งร้อง

“เศษขยะของคุณ” ผมว่า “เศษกระดาษ
ขวดเปล่า ความรุงรังอย่างนี้ ผมหวังว่าพวกคุณคง
ไม่ตั้งใจเอามาทิ้งไว้ที่ชายหาดนี้”

เขาก็มองดูกองกระดาษ เด็กชายอีกคนและ
เด็กหญิงก้มลงดูตามแล้ว เด็กหญิงคนนั้นกลับมอง
ดูผมเหมือนอย่างคนละเมอ

“สวัสดี” เธอกล่าว

เด็กชายสองคนหันไปมองเธอ แล้วเบนมา
ที่ผมอย่างตระหนกเล็กน้อย

“เอาละ ผมอยากให้คุณเอาขยะนี้ไปทิ้งเสีย
หน่อย” ผมกล่าว

เด็กผู้หญิงดลิ่งตาใส่ผมพร้อมกับกล่าวว่า

“ฉันบอกให้สวัสดีเสีย”

เด็กผู้ชายคนมีหนวดมองกลับไปเธอแล้วมอง
มาที่ผม เลียริมฝีปากแล้วว่า

“ถูกแล้ว เอาไปให้พ้นเสีย”

“ไม่เป็นไร คุณเอาขยะของคุณไปเสียด้วย
ก็แล้วกัน” ผมว่า

“คุณไม่ได้เป็นเจ้าของชายหาดนี้” เด็กชาย
อีกคนพูด

“ก็เช่นเดียวกับคุณนั่นแหละ” ผมกล่าว “หาด

มันเป็นของทุกๆ คน” นี่คือเหตุผลที่ว่าทำไมพวก
คุณจึงยังไปไม่ได้ โดยที่ยังทิ้งสิ่งสกปรกไว้ข้าง
หลัง เมื่อจะไปก็ให้ขอช่วยหยิบขยะของคุณไป
ด้วย”

“คุณนี่พูดหรือยังไง” เด็กหญิงกล่าวขึ้น
“วิธีบอกว่าเอาไปก็เอาไปสิ”

ผมมองหน้าเพื่อนร่วมเรียนของเธอ แล้วพูดขึ้น
ว่า “เธอนี่ชักหยาบคายเกินไปเสียแล้ว พ่อแม่คง
ต้องภูมิใจในตัวเธอมากสินะ”

เธอไม่พูดว่าอะไร ยืนจ้องผมอยู่ ถ่มน้ำลาย
ปรี๊ดใส่หน้าผมทันที ผมไม่ทันคิดตบเธอเปรี้ยงเข้า
ไปที่หนึ่ง

เธอชกอกหลังไปก้าวหนึ่ง ปากแสบะ หน้า
เป็นรอยแล้วร้องขึ้นว่า “วิธีเขาคบฉัน” เธอคลำ
แก้มพลาง “เขาคบฉันวิธี”

“ได้สิ” เด็กชายคนมีหนวดว่าแล้วโยนผ้า
ห่มก้าวตรงมายังผม เลือดกำลังฉีดขึ้นหน้า “จะ
เอาอย่างไรวะ”

เด็กผู้หญิงร้องออกมาเบาๆ “อย่าวิธี ในมือ
เขามีขวด” วิธีหยุด ถอยหลังแล้วมองไปรอบๆ
หยิบขวดโคล่าขึ้นมาใบหนึ่ง จับคอขวดตรงมาที่
ผม เหวี่ยงขวดไปมา

“ช้าก่อน” ผมถอยหลัง “เดี๋ยวก่อนสิ” แต่เขา
ไม่ฟังยังคงรีตรงมา เหวี่ยงขวดไปมาจนผมต้อง
หลบ เขาเหวี่ยงฟาดเข้ามาอีก ผมก็พยายามจะ
หลบอีก แต่หลบไม่ทัน ขวดฟาดลงมาที่แขน ผม
ได้ยินเสียงขวดแตก และรู้สึกวุ่นวายในมือของผม

แตก ไม่มีอะไรเหลือนอกจากคอขวดและง่ามที่แตก ผมเงยขึ้นดูก็ยังเห็นเขาตรงเข้ามาหาผมอีก แต่ไม่ใช่ริชีหากเป็นเด็กอีกคนหนึ่ง ผมไม่มีเวลาแม้จะเขยื้อนตัว เขาปราดเข้ามาจับตรงไหล่แล้วเหวี่ยงผมไปรอบ ๆ และทุบผมตรงศีรษะ ผมล้มลงตัวโก่งหน้าทิ่มทราย

ผมนอนอยู่ตรงนั้นเดี่ยวหนึ่ง หูผมลั่นเปรี๊ยะ

แต่ยังไม่เป็นอันตรายอย่างใด ผมก้มตัวขึ้นนั่ง เด็กชายคนนั้นยังยืนอยู่ที่เดิม แต่มีเด็กอีกสองคน หนาบข้าง ริชีอยู่ข้างหนึ่ง ส่วนเด็กหญิงอยู่อีกข้างหนึ่ง เขาตวงเอาหม้อมุมท้อง ตามนิ้วมีเลือดไหลโชก โชก โชก

อาทร เพชรรัชย์ แปล
จากเรื่อง *A Walk on the Beach*
ของ *Berton Roueché*

กำแพงลม

น้องใหม่

ก็วันหนึ่งเวลาประมาณทุ่มกว่า ๆ ขณะที่ผมเดินกลับจากโต๊ะข้างนอก พอก้าวเท้าพ้นประตูใหญ่เข้ามา พลันโสตประสาทก็สัมผัสกับเสียงอื้ออึงของบุคคลจำนวนหนึ่ง ท่ามกลางแสงไฟระยิบระยับ กลางสนามหญ้าริมสระน้ำหน้าหอพัก ด้วยความอยากรู้อยากเห็นกำลังทำอะไรกัน จึงสาวเท้าเข้าไปยืนอยู่ใกล้ ๆ

ปรากฏว่ามีบุคคลกลุ่มหนึ่งประมาณ ๒๐ กว่าคน นอนฟังพาดอยู่กับพื้นสนามหญ้า อีกกลุ่มหนึ่งยืนบ้าง นั่งบ้าง กระเจายก้นอยู่รอบ ๆ สายตาทุกคนจ้องเขม็งไปยังกลุ่มแรก ชายหนุ่มร่างฉกรรจ์อีกสี่ห้าคน มือไขว่หลัง เดินวนรอบ ๆ กลุ่มที่นอนฟังพาดอย่างสงบเงียบนั้น ด้วยท่าทางอย่างผู้ทรงอำนาจชนิดที่หาดูไม่เจ่ายนั้ก สามัญสำนึกบอกให้ผมทราบว่ “ เขากำลังรับน้องใหม่กัน ” ผมเิก

ขบใจตัวเองเงิบ ๆ ที่วันนี้กลับเข้าหอพักแต่หัวค่ำ ได้มีโอกาสดูเขารับน้องใหม่กัน ที่แล้วมาเคยได้ยินแต่คนอื่นเขาเล่ากัน คราวนี้ได้ประสบด้วยตัวเอง นับว่าเป็นโอกาสเหมาะ จึงพยายามเผ่าสังเกตความเคลื่อนไหวทุกระยะด้วยความสนใจ พวกที่ฟังพาดอยู่กับพื้นคงเป็นน้องใหม่สินะ ผมคิดส่วนพวกที่ “ วักเพี้ย ๆ ” เดินวงกลมอยู่นั้นคงเป็นรุ่นพี่แน่ ไม่มีปัญหา ก่อนที่ผมจะนึกคิดอะไรต่อไป ก็ต้องชะงักเพราะเสียง “ วัก ” ดังมาจากท่านผู้ทรงอำนาจจนแทบแก้วหู

“ พวกเรามีกี่คน นับดูซิ ”

“ หนึ่ง ” เสียงเบา ๆ ดังมาจากหน้าแถว

“ ม่ายเอ้า นับตั้ง ๆ ” เสียงควาตส่งมาอีก

“ หนึ่ง สอง สาม สี่

“ เออ ดีมาก เตรียมวัดพื้นพร้อมกันจนกว่า

จะบอกให้หยุด เวลาวิคครั้งที่หนึ่งให้ว่า เฟรช
เมนท์ ครั้งที่สอง จูเนียร์ ครั้งที่สาม ซีเนียร์ ครั้งที่
สี่ ซูเปอร์ซีเนียร์ ครั้งที่ห้า แกรดยูเอค ครั้งที่
หก ซีเนียร์คือจูเนียร์ ครั้งที่เจ็ด จูเนียร์คือฟิง
ซีเนียร์ เข้าใจยัง”

“เข้าใจครับผม”

“เฮ้ เริ่มได้ หนึ่ง สอง ซัม”

ทั้งหมดตั้งอดตั้งใจทำตามคำสั่งของผู้ทรงอำนาจทุกประการ ไม่ว่าจะสั่งให้หกหัวหกกันอย่างไร ก็มีได้บิตพริ้ว บังเอิญน้องใหม่คนหนึ่งเกิดไม่สบายกระทันหัน วิดพื้นต๋อไปไม่ไหว เลยถูกทำผู้ “วักเหย้ย” ลากออกมาเตะสั่งสอนหนึ่งที “ฐาน บ่วยไม่รู้จักเวรว่าเวลา” (ก็ความไม่สบายเขาบอก กำหนดเวลาให้มันมาได้ด้วยหรือ) จึงทำให้รู้สึกเวทนาองใหม่ผู้ไม่รู้จักเลือกเวลาบ่วยคนนั้น จับใจ พลันทวนรำลึกถึงคำพูดของอาจารย์ที่มาอยู่ก่อนคนหนึ่งว่า บางปี น้องใหม่บางคนต้องลาเรียนเป็นเดือน เพราะบ่วยหนัก อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบต้อนรับน้องใหม่ก็มี แล้วท่านผู้นั้นย้ำทำยว่า “ของเรายังดีนะ ที่อื่นๆเขารุนแรงกว่านี้มากนั้” ขนาดไม่สบายแล้วเตะลงโทษฐานไม่รู้จักเลือกเวลาไม่สบายอย่างนั้นหรือ ยังไม่นับว่ารุนแรง แล้วอย่างที่เราเรียกว่า “รุนแรง” นั้นจะเป็นอย่างไร เพียงแค่นี้ผมก็นึกสงสัยอยู่ ครามครันว่าเขารับน้องใหม่ หรือข้อมน้องใหม่กันแน่ ใครหนอเป็นคนคิดริเริ่มประเพณีของกำลังสองอย่างนี้ขึ้นเป็นคนแรก น่าจะเสนอให้

รางวัลโนเบลเสียเลย

ปฏิสันถาร แปลว่าการรับรองหรือต้อนรับผู้มาใหม่ หรืออากันตุงะ พระพุทธเจ้าทรงวางระเบียบไว้ว่าเจ้าถิ่นผู้อยู่ก่อนควรเคารพในปฏิสันถาร คือให้การต้อนรับผู้มาหาด้วยความยินดี ยิ้มแย้มแจ่มใสหรือให้ความอบอุ่นแก่ผู้มาหา ทรงสรรเสริญไว้ในที่หนึ่งว่าความเป็นผู้ฉลาดในปฏิสันถารเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตพรหมจรรย์หรือสังคัม พระสงฆ์ พระพุทธองค์เองก็ได้ทรงกระทำเป็นตัวอย่างในเรื่องนี้ จนมีผู้กล่าวสรรเสริญว่า พระองค์ทรงเป็น *อุตตวามมุขี* มีพระพัตร์เบิกบาน (แปลตามศัพท์ว่าหน้าหงาย คือหน้ารับแขก ตรงข้ามกับหน้าคว่ำ หน้าไม่รับแขก) *สุขสัมภาสี* มีพระคำรัสไพเราะ ฟังแล้วสบายหู ให้เกิดความ สุข นั่นคือระบบการต้อนรับผู้มาใหม่ของพระพุทธเจ้า น่าจะได้นำเอามาประยุกต์ใช้สำหรับประเพณีการต้อนรับน้องใหม่ ถ้าหากใครจะให้ประเพณีดังกล่าวดำรงอยู่ต่อไปอย่างมีประโยชน์แก่สังคัม ไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะให้เป็นไปในทำนอง “ทรมาน” ทั้งด้านจิตใจและร่างกายของผู้เข้ามาอยู่ใหม่ ตามปกติตินิสิตนักศึกษาที่จากบ้านเข้ามาอยู่สถาบันการศึกษาเหล่านี้ ใหม่ ๆ ย่อมมีความว่าเหว่ อ่างว้าง เพราะยังใหม่ต่อสถานที่ที่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เมื่อมาถูกรุ่นพี่ “ชู” หรือ “ทรมาน” โดยกรรมวิธีที่พิสดาร และผิดธรรมชาติเข้าอีก (เช่นสั่งให้บัสสาวะทั้งที่ยังไม่ปวดบัสสาวะ เมื่อทำไม่ได้ ก็ถูกทำโทษ เป็นต้น) ยิ่งทำให้เสีย

หนังสือแปลสภากวีจักษ์แห่งชาติ

สภากวีจักษ์แห่งชาติได้จัดแปลหนังสือประเภท
สารคดีและวิชาการในสาขาวิชาการต่างๆ หนังสือ
แปลเหล่านี้จำหน่ายในราคาขอมเยา เพื่อส่งเสริม
สติปัญญาและความรอบรู้ของประชาชน
หนังสือแปลที่มีจำหน่ายในขณะนี้

๑. มนุษย์กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิ
ค (Human Problems in Technological
Change Edited by Edward H. Spicer) กล่าว
ถึงการตอบโต้ของมนุษย์ต่อการเปลี่ยนแปลงทาง
สังคม

๒. บรรยากาศของเรา (Our Atmos-
phere by Theo Luebsack) กล่าวถึงเรื่องราว
ที่น่าสนใจเกี่ยวกับบรรยากาศของโลก ๑๖ บาท

๓. พระพุทธศาสนาในกัมพูชา แปล
และเรียบเรียงจากต้นฉบับภาษาเขมร โดยพุทธ
ศาสนบัณฑิตยสถาน ๔ บาท

๔. การอพยพของประชากรในประเทศไทย
(Migration in Thailand with Partic-
ular Reference to the Northeast by
Marian R. Meinkoth) ๑๐ บาท

๕. กฎหมายระหว่างประเทศปัจจุบัน
(A Modern Law of Nations by Phillip
C. Jessup) ๑๖ บาท

๖. สิทธิทั่วไปในการออกเสียงเลือกตั้ง
และอำนาจของรัฐ (Suffrage Universelet
Autorité de l' Etat by Bernard Lavergne)
๑๗ บาท

๗. ขบวนรถดีเซลและไฟฟ้า (Diesel
and Electric Trains by B.K. Cooper) ๑๑

๘. เอกภพและ ดร. ไอน์สไตน์ (The
Universe and Dr. Einstein by Lincoln
Barnett)

๙. การใช้ปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพ ภาค
๑ และ ๒ (Efficient Use of Fertilizers
by Vladimir Ignatieff and Harold J. Page)
๘ และ ๑๕ บาท

๑๐. ประชาธิปไตยแอตแลนติก (At-
lantic Democracy by Charles d' Olivier
Farran) ๘ บาท

๑๑. ความรู้ทางนิติศาสตร์เล่ม ๑ (Com-
mon Sense in Law by Sir Paul Vinograd-

off และ Introduction to the Study of the
Law of the Constitution by Albert V.
Dicey) ๔ บาท

๑๒. การเลี้ยงดูและอบรมเด็ก (Child
Care and Training by Marion L. Faegre
& John E. Anderson) ๔ บาท

๑๓. ปริมาณในการเกษตร Atoms in
Agriculture by Thomas S. Osborne) ๒ บาท

๑๔. พฤติกรรมร่วม (Sociology: Col-
lective Behaviour by L. Broom and P. Sel-
znick)

ชุมชนมนุษย์ (Man and Society by
Samuel Koenig) ๔ บาท

๑๕. การประยุกต์วิทยาศาสตร์ปริมาณ
ในการเกษตรและอาหาร (Application of
Atomic Science in Agriculture and Food
by OEEC. The European Productivity of
OEEC.) ๕ บาท

๑๖. อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (The Story of
Albert Einstein by Miss Gillian Freeman)
๕ บาท

๑๗. ความเจริญทางเศรษฐกิจตามถ้
าค้นขุด (The Stages of Economic Growth
by W.W. Rostow) ๘ บาท

๑๘. ฟันสำหรับผู้นสูงอายุ (New Teeth
for Old by Victor H. Sears) ๔ บาท

๑๙. ประธานาธิบดีอเมริกัน The Ame-
rican Presidency by Clinton Rossiter) และ
ประชาธิปไตยสมัยปัจจุบัน (Modern Demo-
cracy by Carl L. Becker) ๖ บาท

๒๐. เศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน (Eco-
nomics of Everyday Life by Gertrude
Williams) ๕ บาท

๒๑. ประโยชน์ของวิชาเคมีต่อมนุษย์
๔ บาท

๒๒. คู่มือการตรวจสอบคอนกรีต (A.C.
I. Manual of Concrete Inspection ของ
สมาคมคอนกรีตอเมริกัน) ๑๐ บาท

๒๓. การประยุกต์วิทยาศาสตร์ในการประ
มงน้ำจืด The Application of Science to
Inland Fisheries by E.D. Le Gren) ๕ บาท

๒๔. นิสเตอร์ทอมป์กินส์เรียนลัด (Mr.
Tompkins Learns the Facts of Life by
George B. Gamow) ๕ บาท

ผู้ประสงค์จะซื้อหรือส่งชื่อหนังสือรายการที่ ๑-๔ โปรดติดต่อที่องค์การค้ำของคุรุสภา ถนนราชดำเนิน
หรือที่กองแปลและการต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติผู้ซื้อตั้งแต่ ๒๐๐ บาทขึ้นไป
จะได้รับส่วนลด ๑๐% ตั้งแต่ ๑,๐๐๐ บาทขึ้นไป จะได้รับส่วนลด ๑๕% ตั้งแต่ ๔,๐๐๐ บาทขึ้นไป
จะได้รับส่วนลด ๒๐% และตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป จะได้รับส่วนลด ๒๕%

ส่วนผู้ประสงค์จะซื้อหรือส่งชื่อหนังสือรายการที่ ๑๐-๒๔ โปรดติดต่อที่กองโรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายก
รัฐมนตรี สันยกราชวิถี หรือที่กองแปลและการต่างประเทศ สำหรับผู้ที่ส่งชื่อตั้งแต่ ๒๐ เล่มขึ้นไป จะ
ได้รับส่วนลดอีก ๒๐%

สุขภาพทางจิตเป็นอย่างมาก

“พี่พูดมานี้ ต้องการจะคัดค้านหรือเลิกล้ม
ประเพณีการรับน้องใหม่หรือใจ” เสียงกระซิบถาม
แว่วมาตามสายลม (คงเป็นเสียงจากใจของผม
นั่นเอง) ผมตอบไปกับสายลมเหมือนกันว่า

“เปล่าเลย อยากรู้ทำทำไมไปเกิด แต่ขอให้
ปฏิบัติด้วยเหตุผลและนิมิตหมายน้อย อย่าให้ถึง
ขั้นทรมาณทั้งร่างกายและจิตใจชนิดปฏิบัติการ
จงเวรเลย (เช่นสมัยตนเป็นน้องใหม่ โคนรุ่นพี่
ทรมาณมา จึงมาคิดบัญชีกับรุ่นน้อง) ถ้าถือว่าการ
ต้อนรับน้องใหม่เป็นการปฏิสนธิ์คนผู้มาใหม่
ก็จงใช้วิธีการของ พระพุทธเจ้าดังกล่าวมาข้างต้น
นั่นเถิด ”

ก่อนที่ผู้เขียนจะคิดเรื่อยเรื่อยต่อไปอีก ก็ต้อง
สะดุ้งต่อเสียงตวาดดังมาจากข้าง ๆ

“เฮ้ย ไอนั้นไปยืนเช่อยู่ทำไม ทำไมไม่มา
วัดพันกับพวก เดี่ยวพ่อต”

“เปล่าครับ” ผมตอบ ยังไม่ทันที่จะได้อธิบาย
อะไร ก็ถูกลากไปพังพาบรวมกลุ่มกับน้องใหม่
พร้อมกับโดนตะต๋องสอนเต็มรักหนึ่งที หนึ่งใน
จำนวนที่นั่งดูอยู่รอบ ๆ ลูกเดินเข้ามาหาผม พอ
เห็นหน้าผมถนัดแล้ว ร้องขึ้นยังกะถูกผีเข้า ๆ

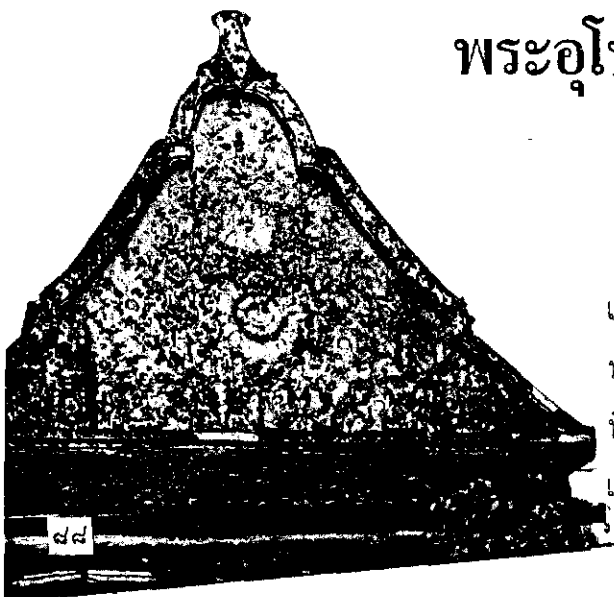
“ตายท่า นีมันลาจารย์....นี่ไอ้เปี้ยกมิ่งท่า
เรื่องเสียแล้ว”

บรรยากาศอันอึกทึกก็เงียบลงในบัดดล จน
วังเวง สายตาทุกคู่จึงวอนมายังผมอย่างเห็นได้ชัด

“ไม่เป็นไรหรอก ครูก็มาใหม่ เท่ากับเป็น
น้องใหม่เหมือนกัน ครูก็จำต้องถือ ระบบจูเหี้ย
เคารพพี่เหี้ยอะไรของพวกเธอเหมือนกัน เห็น
ใหม่ผมและจอนของครูที่เคยยาวก็ค่อยสั้นขึ้นแล้ว
เขาว่าผมสั้น จอนสั้น กระโปรงยาว ทำให้ชาติ
เจริญเชียวนะจะบอกให้” ๗๑๐๐๐๐

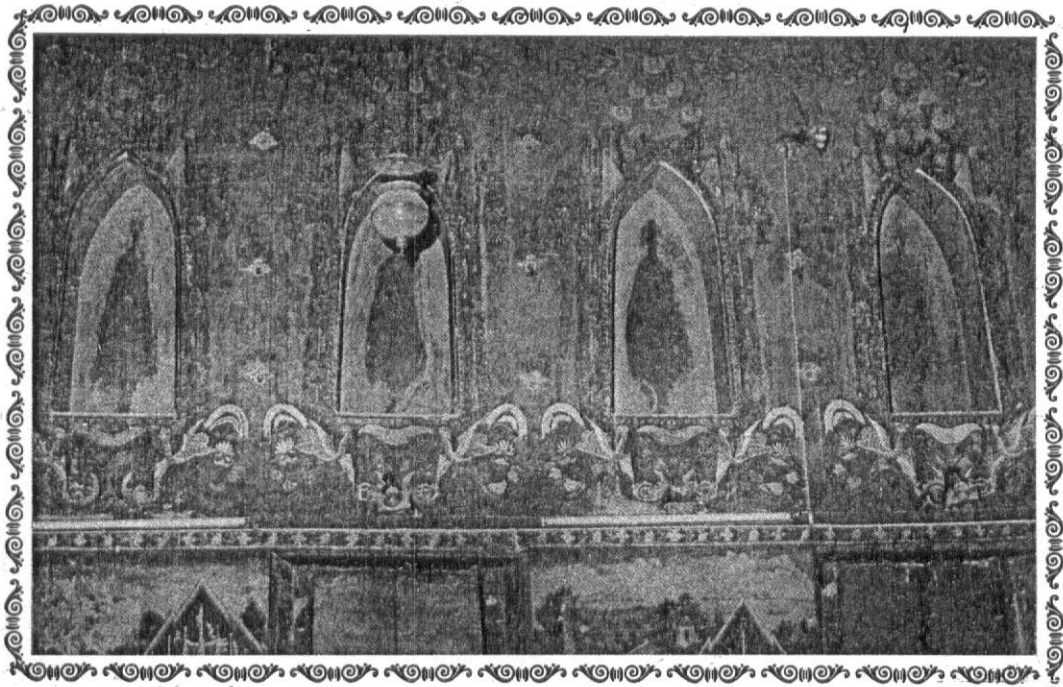
ภัทร พจนินทร

คนกับสิ่งแวดล้อม

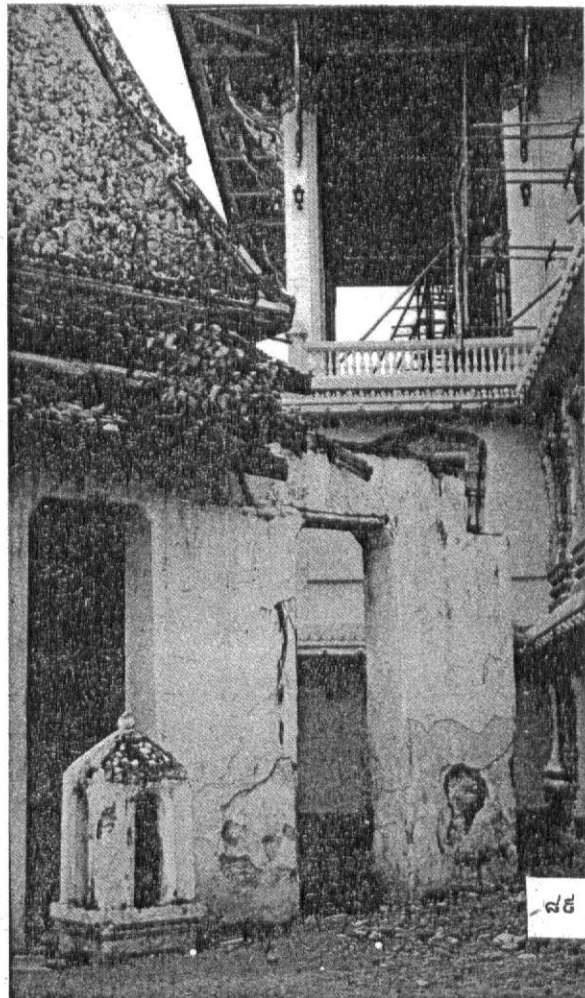
พระอุโบสถวัดสัมพันธวงศ์ : ถึงได้แก้ว

ข่าวจากหนังสือพิมพ์รายวัน ๒-๓ ฉบับ
เรื่อง เจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ ใช้รถแทรกเตอร์
ทำลายพระอุโบสถวัดสัมพันธวงศ์ เมื่อปลายเดือน
ที่แล้ว ไม่ทำให้คนไทยตื่นเต้นเลย และข่าวก็
เงียบหายไป เหมือนข่าวตีหัวหมาด่าแม่ไทย

ธรรมดาชาวหนึ่งเท่านั้น เมื่อรื้อทำลายลงแล้ว ก็มีหนังสือประท้วงจากกลุ่มอนุรักษ์ศิลปกรรมและวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งก็คงเป็นการบันทึกไว้ว่า คนรุ่นนี้ยังมีผู้เจ็บร้อนแทนแผ่นดิน ที่หวังจะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติตนไว้ และได้ต่อสู้มาจนถึงที่สุดแล้ว หากบ้านเมืองยังไว้รสนิยม และปล่อยให้พระชั้นเจ้าอาวาสทำการได้ เช่นนี้ เห็นที่ชะตากรรมของศิลปสถานอันบรรพบุรุษได้สร้างสรรคไว้ จะถูกทำลายลงอย่างไม่รู้จบสิ้น

เมื่อหนังสือประท้วงแพร่ออกไปและถึงมือผู้มีอำนาจในแผ่นดินนี้ เรื่องก็คงเงียบไปอีก จึงขอบันทึกไว้ใน ณ ที่นี้อีกครั้งหนึ่งว่า ยังมีคนที่เจ็บร้อนแทนศิลป โบราณสถานแห่งชาติสยามนี้อีกหลายคน และขอสาปแช่งผู้มีอำนาจและผู้ใช้

กโบายทำการรื้อทำลายสมบัติของบรรพบุรุษ
ของแผ่นดิน แข่งพระนั้นเป็นบาป ถ้าแข่งพระ
แล้วก็ได้บุญบ้าง ไม่ใช่หรือ

ลองมาทบทวนความจำกันอีกครั้งหนึ่งดีไหม
ว่า เราทำอะไรไปบ้างเกี่ยวกับวัดนี้ จะได้มอง
เห็นว่าใครทำ ใครไม่ทำ ไม่ต้องเอาผิด เอา
คุณรอก เพราะของมันพังไปหมดสิ้นแล้ว

เอาพระก่อนอันดับแรก (พระวัดสัมพันธ
วงศ์) พระควรมีจิตใจละเอียดอ่อน รักสวย รัก
งามตามธรรมชาติ รักของที่ชาวบ้านชาวเมือง
หายากหายาก สร้างถวายวัด และยังคงคอย
บูรณะปฏิสังขรณ์ ให้คงสภาพไว้เท่าที่จะทำได้
พระวัดนี้ทำอะไรบ้าง สร้างพระอุโบสถหลัง
ใหม่ ๓ ชั้น สูงเสียดฟ้า แต่น้ำเกลียดน่าชัง
หยาบ ไร้รสนิยม เป็นที่สุด เท่านั้นไม่พอปล่อย
ปละละเลยพระอุโบสถหลังเดิมที่สวยงาม และสม
ลักษณะ เป็นศิลปกรรมที่ควรสงวนรักษาไว้ให้ลูก
หลานได้ดูได้ชมทั้งทางความเป็นมาของศิลปกรรม
และวัฒนธรรมได้ด้วย พระอุโบสถหลังนี้ สม
เด็จพระสัมพันธวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์
มนตรี ทรงสร้างขึ้นไว้ที่วัดนี้ (เกาะแก้วลังกา
ราม) อันได้นามว่า วัดสัมพันธวงศ์ ไม่แต่เท่า
นั้น ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนัง
สมัยรัชกาลที่ ๓ งดงามมาก หน้าบันก็ออกแบบ
เป็นทรงจีนตามสมัยนิยม ประตูและหน้าต่างก็
สลักเจลาตงดงามแปลกตากว่าแห่งอื่น เจ้าอาวาส
เคยเข้าไปดูอย่างพิจารณาหรือไม่ หรือสักแต่เข้า

ไปทำสังกรรมไปวัน ๆ เท่านั้นเอง น่าอนา
แม้การแสดงเจตนาของเจ้าวัดแต่แรกนั้น ก็อ้าง
ว่าต้องประสงค์ จะแก้ปัญหามิให้พระอุโบสถเก่า
อยู่ในลักษณะตะแคงมุมเข้าหาพระอุโบสถใหม่
เพราะจะเป็นที่กระทบกระเทือนถึงพระมหารัช
มิ่งคลาจารย์ องค์อดีตเจ้าอาวาส และกลัวจะถูก
ตำหนิติเตียน การรักษาพระอุโบสถหลังเก่าไว้
แล้วกลัวคนตำหนิติเตียนนั้น คิดกันอย่างโง่เง่า
เหลือจะอธิบายให้ได้ เท่านั้นไม่พอยังมีผู้เสนอให้
หมุนตัวพระอุโบสถหลังเก่าตามหลังใหม่ นี่จะให้
เข้าใจอย่างไร ถ้าไม่โง่เง่าและปัญญาอ่อนแล้วยัง
ขาดทั้งรสนิยมในทางความงาม และความรู้ทาง
ประวัติศาสตร์ เท่านั้นไม่พอทางวัดยัง “เห็นว่า
พระอุโบสถและพระวิหารต่างก็มีอายุชั้ยเกิน
วิสัยที่จะปฏิสังขรณ์แล้ว ไม่มีศิลปะอะไรที่สำคัญ
ทั้งเล็กและไม่สะดวกในการบำรุงรักษาและ
จึงมีมติให้ดำเนินการขอพระบรมราชานุญาต
รื้อและสร้างใหม่” (ลิขิตของอดีตเจ้าอาวาสถึง
อธิบดีกรมการศาสนาที่ ๓๖๙ / ๒๕๐๔) ข้อความ
เช่นนี้แสดงว่าทางคณะกรรมการสงฆ์ได้มีความ
รู้ และไม่หาหรือผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปกรรมเลย ทั้ง
อธิบดีกรมการศาสนายังดำเนินการเรื่องนี้ต่อไป
โดยไม่หาหรือกรมศิลปากร ยิ่งส่อให้เห็นชัดว่า
มือช้ายทำอะไรมือขวาไม่รู้เรื่อง ก็กรมทั้งสอง
นี้ขึ้นกับกระทรวงเดียวกันแต่ไม่ประสานงานกัน
นี่เป็นอันแสดงให้เห็นชัดแล้วว่า ทางวัดคือวัน
จะรื้อทำลายแน่นอน พระก็คิดได้เท่านั้นคือทำลาย

ของเก่าเสียสร้างของใหม่ดีกว่า

ทางด้านคณะกรรมการอนุรักษศิลปกรรม แห่งสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่เคยทำงานด้านอนุรักษศิลปโบราณสถานไว้ได้ สำเร็จและล้มเหลวมาหลายอย่าง ความสำเร็จ เช่น การบูรณะปฏิสังขรณ์หอพระไตรปิฎกวัด ระฆังโฆสิตาราม ไปไว้ในเขตพุทธาวาสและสงวน รักษาจิตรกรรมภายในหอ นั้น กับเสนอให้รักษา พระอุโบสถวัดวังสีสุทธาวาส ซึ่งถูกผนวกเข้าไป ในวัดบวรนิเวศวิหารปัจจุบันเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานถึงสมเด็จพระสัมพันธวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรม ชุนอิศรานุรักษ์ ก็คงสภาพอยู่มาจนปัจจุบัน และ สมเด็จพระญาณสังวรองค์เจ้าอาวาสปัจจุบันก็ทรง บูรณะปฏิสังขรณ์เป็นอันดี ที่ล้มเหลวก็มีกรณี สร้างห้องแถววัดสระเกศ การสร้างเมรุวัดตรีทศ เทพ ฯลฯ

คณะกรรมการชุดนี้ ได้ต่อสู้มาแต่ต้น (จน กลายมาเป็นสมาคมเอกเทศว่า สมาคมอนุรักษ ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน) แต่การ ทำงานของคณะกรรมการ ก็เป็นเพียงนั่งร่าง หนังสือและประชุมกันเท่านั้น มิได้ลงมือทำอย่าง จริงจัง ในกรณีวัดสัมพันธวงศ์นี้ ถ้าลงมือทำกัน จริงจัง และติดตามผลของจดหมายที่ส่งไปแล้ว เชื่อว่าจะรักษาไว้ได้แน่นอน แต่ก็น่าเห็นใจ เพราะสมาคมมีเพียงผู้รักและสนใจศิลปวัฒนธรรม ของชาติเท่านั้น ไม่มีเวลาพอจะอุทิศให้ได้ทั้งหมด ไม่มีใครทำงานจริงจัง เพราะทุกคนทำ

ทั้งงานราษฎร์และงานหลวง

ชั้นแรกจดหมายถึงอธิบดีกรมศาสนา (ผู้ ซึ่งเป็นศิษย์ของวัดสัมพันธวงศ์) ถึงกรมศิลปากร ถึงรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ถึงเจ้าอาวาสวัด สัมพันธวงศ์ ชี้ให้เห็นความสำคัญทางศิลปกรรม ของพระอุโบสถ จากถ้อยคำของอธิบดีกรมการ ศาสนา ผู้ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วม ครั้งนั้น ได้ขอให้ตัวแทนฝ่ายอนุรักษศิลปกรรม วางแผนเพื่อป้องกันการรื้อทำลายพระอุโบสถให้ วัด จนกรมการศาสนามีหนังสือตอบขอใบไต่ถามยัง คณะกรรมการ (เมื่อ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๒) ครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ สำนักพระราชเลขาธิการ มีจดหมายถึงกรมการศาสนา กรมก็ "เห็นชอบ ที่จะให้ทางวัดสัมพันธวงศ์ ยับยั้งการรื้อถอนพระ อุโบสถหลังเก่าไว้ก่อน และหาทางอนุรักษ โดย ได้แจ้งให้วัดสัมพันธวงศ์ทราบแล้ว" บัดนี้ ทาง วัดกลับทำบันทึกอ้างว่า "วัดสัมพันธวงศ์ไม่อาจ พิจารณามติเป็นอื่น ให้ขัดกับพระบรมเดชา นุภาพที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้รื้อถอนพระอุโบสถและวิหารเดิม ที่ขอพระ ราชทานไปแล้วโดยชอบได้"

นี่แหละหรือพระที่เป็นผู้ถือธรรมะไว้ในหัวใจ การขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนั้น บัด นี้ข้อมติเท็จจริงหรือบิดเบือนการกระทำต่าง ๆ ที่ ขัดต่อระเบียบควบคุมโบราณวัตถุและศิลปวัตถุภายใน วัดหรือไม่ ยังการกระทำต่อมา ก็ขัดต่อพระ ราชปวารณและมติของมหาเถรสมาคมด้วย ถึง

พระราชบัญญัติโบราณสถาน พ.ศ. ๒๕๐๔ ก็ ถูกเหยียบย่ำไม่สนใจ

การที่ทรงมีพระราชปรารภ ขอให้ระงับ การรื้อทำลายพระอุโบสถนั้น ก็เพราะเพิ่งทรง ทราบข้อเท็จจริง อันทางวัดปิดบังไว้แต่ต้น จะ โดยจงใจหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็สุดแท้ แต่ทางวัด กลับหมิ่นพระราชปรารภตั้งกล่าว ว่าเป็นพระ ราชปรารภลอย, นี่ละหรือคือการเทิดทูนพระ บรมเดชาภาพ

ระบบราชการเวลานี้ มีช่องว่างให้พระให้ คนทำอะไรที่ผิดพระราชบัญญัติได้เสมอ เพราะ พระก็รู้จุดอ่อน และรู้ดีด้วยว่าใครจะกล้าฟ้องวัด ฟ้องพระ ถ้าพระ ใครจะเป็นเจ้าทุกข์ในการ สูญเสียโบราณสถานไป นอกเสียจากทางราชการ เองอันมีระบบอ่อนปวกเปียกทำอะไรไม่ได้

พระวัดนี้เองก็ช่วยกันปิดบังความจริงมาโดย ตลอด เมื่อจะขอเข้าขมวัดก็ถูกห้าม ซ้ำยังบอกว่า ภายในภาพเขียนลบเลือนหมดแล้ว ไม่มีอะไร งามน่าดูหรอก จะรื้อทิ้งแล้ว บ้างก็บอกว่าหา กุญแจไม่พบ พระวัดสัมพันธวงศ์จะหาองค์ไหน รูปไหนรักสวยรักงามไม่มีเลยแม้การประชุมที่วัด ก็ปรากฏว่า พระทำตัวเป็นเจ้าถ้อยหมอความ มีการทำดี ทำต่ออันผิดสมณวิสัย ถ้าเป็นในสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรง เป็นต้น วงศ์ของพระบรมมยุติแล้ว เพียงพระครู เจ้าอาวาส เขียนภาพไม่เป็นที่พอพระราชหฤทัย ไว้หน้าพระประธานในวัด ก็ถึงกับไม่ทรงโปรด

ให้เลื่อนเป็นพระราชคณะจนตลอดชีวิต นี่ถ้า บ้านเมืองสมัยนี้ ดำเนินตามรอยโบราณราช ประเพณี การรื้อทำลายพระอุโบสถลงเช่นนี้ คง ไม่มีปรากฏแน่ และถ้าทำก็คงถูกดุดอกเสีย จากตำแหน่งพระราชคณะไปแล้ว แม้ในสมัย ปัจจุบันก็น่าจะมีพระมหาเถระ หรือข้าราชการ ผู้ใหญ่กราบบังคมทูลพระกรุณาให้ประกาศลงราช กิจจานุเบกษา ว่าไม่ทรงเลื่อนสมณศักดิ์เจ้าอาวาส วัดนี้อีกเลยจนตลอดชีวิต

ขอจบบทความนี้ ด้วยคำง่ายแก่พระวัดสัม พันธวงศ์ว่า 'ลิงได้แก้ว' และแม้จะไม่ได้ ประโยชน์อันใดจากบทความนี้ ก็ขอให้เป็นการบันทึกไว้ว่า ยังมีผู้เจ็บร้อนแทนโบราณสถาน อีกมาก และเกือบจะทนต่อสิ่งแวดล้อมอันเป็นแต่ ความหยาบคำหาความงามไม่ได้นี้ ทุกเมื่อเชื่อนวัน

นิวัติ กองเพ็ชร

รัฐศาสตร์สาร

นิตยสารรายเดือนของคณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เล่มใหม่ล่าสุด ว่าด้วยเรื่อง
สังคมนิยม

วางตลาดแล้ว

ปฏิกิริยา

ซิมอง เดอ โบวัวร์ เป็นใครกัน?

ซิมอง เดอ โบวัวร์ (Simone de Beauvoir) ได้รับความรุ่งโรจน์อย่างยิ่งในสมัยที่โลกกำลังประสบกับความทุกข์ยากอันเนื่องมาจากผลของสงคราม และในขณะที่ฝรั่งเศสกำลังยังอยู่ในภาวะคับขันกับสงครามอาณานิคมที่อินโดจีนและอัลจีเรีย ภาวะสงครามอันโหดร้ายทารุณ ช้ำไร้ประโยชน์ เช่นนี้ หนุ่มสาวชาวฝรั่งเศสส่วนใหญ่จึงเฝือหา “ทางออก” โดยวิธีการ “ปฏิวัติ” หรือเริ่มมีปฏิกิริยาต่อต้านสังคมที่เป็นอยู่ครั้งกระนั้นโดยทั่วไป ซึ่งสังคมตามความหมาย หรือตามความปรารถนา นั่นก็คือ สังคมอย่างที่ อัลแบร์ กามู ชาตร์และ ซิมอง เดอ โบวัวร์ ต้องการเฝือหานั่นเอง

ตั้งแต่บัดนั้นจนบัดนี้ สมัยของ เดอ โบวัวร์ ก็ได้ผ่านล่วงสมัยไปแล้ว และผลงานของเธอก็เริ่มคลายอิทธิพล (ต่อคนฝรั่งเศส) ลงไป ทำให้เฝือเป็นเช่นนั้น

ซิมอง มาจากตระกูลขุนนางสูงส่ง (Très grande famille noble) มีบรรพบุรุษสำคัญในครอบครัวนี้ เช่นนักเขียนที่มีชื่อมากสมัยศตวรรษที่ ๑๙

* ปฏิกิริยานี้เฝือมาจากบทความเรื่อง “ซิมอง เดอ โบวัวร์: ระหว่างความสุขและความรับผิดชอบ หรือการดำรงชีวิต” ของ อําพรณ โอคตระกูล ใน สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับเดือนเมษายน ๒๕๑๖

คือ Barley d Aureville ซึ่งหญิงสาวฝรั่งเศส
ในลักษณะครอบครัวอย่างนี้ในประเทศประชา
ธิปไตยอย่างนั้นย่อมมีลักษณะพิเศษ และมีความ
แตกต่างไปจากหญิงชาวฝรั่งเศสอื่น ๆ เราอาจจะ
แยกลักษณะหญิงสาวอย่างเคอ โบวัวร์ (ที่มาจาก
ตระกูลสูงส่ง) เป็น ๒ ลักษณะ คือ ถ้าไม่เป็น
หญิง แบบ conservatrices คือรักษาไว้ซึ่ง
ระเบียบประเพณี ความรู้สึก การศึกษา แบบเก่า
ของตนอย่างเคร่งครัด เพื่อคงไว้ซึ่งชื่อเสียงและ
ตระกูลของเธอ ก็คงกลายเป็นแบบตรงข้ามกับ
ลักษณะแรก คือ ละทิ้งความเป็น conservatrices
ของเธอเสียสิ้นและหันไปฝึกฝนการเมืองชายจัด

สำหรับ ซิมอง เดอ โบวัวร์ นั้น จัดเข้าใน
ลักษณะหลังนี้ โดยเธอกลายเป็นผู้มีปฏิภิกิริยา
โต้ตอบรุนแรงและเปลี่ยนไปเป็นนัก "ปฏิวัติ"
สังคม นับแต่ ค.ศ. ๑๙๒๙ คือสมัยที่ได้รู้จักกับ
ฌาง-ปอล ซาตร์ นั้นเอง และที่น่าสนใจก็คือ
ชีวิตและผลงานของเธอนั้นได้เริ่มต้นนับตั้งแต่ได้
รู้จักซาตร์เป็นต้นมา เพราะนับแต่นั้น ซิมองได้
ตามซาตร์ทุกอย่าง (จนตลอดชีวิต รวมทั้งการ
ดำรงชีวิต) ซิมองทำตามซาตร์อย่างไร แคไหน
นั้น เราคงจะทราบได้จากกาที่เธอกลายเป็นคน
นำหัวเราะไปแล้วนั่นเอง เช่น ซาตร์ไม่เห็นกับ
การแต่งงาน ซิมองก็ไม่เห็นด้วยกับการแต่งงาน
บ้าง ซาตร์ไม่ยอมมีลูก ซิมองก็ไม่ยอมมีบ้าง
เมื่อซาตร์เป็นคอมมิวนิสต์ (ในกรณีนี้เป็น
Socialiste แต่แสดงออกมอย่างคอมมิวนิสต์ฝรั่ง

เทศ) ซิมองก็จะต้องเป็นบ้างเหมือนกัน ซึ่งอาจ
กล่าวได้ว่าตัวตนของซิมอง ก็คือ " qui prétend
Liberer la femme n'est en verité que
l'objet d'un homme d'une Intelligence
supérieure " (ซิมองผู้ต้องการและใฝ่หาอิสรภาพ
ให้แก่หญิงนั้น ความจริงก็เป็นเพียงเครื่องมือของ
ชายผู้ชาญฉลาดที่สุดเท่านั้นเอง) และชายผู้นั้น
ก็คือ ฌาง-ปอล ซาตร์ ซิมองไม่เคยเข้าใจคำว่า
" ผู้หญิง " ในความหมายที่แท้จริง แต่เธอกลับเชื่อ
ซาตร์ไปเสียทุกสิ่งทุกอย่าง แม้แต่ในเรื่องของ
ความหมายของผู้หญิง เราอาจจะเข้าใจเธอได้
ดียิ่งขึ้น ถ้าเราเป็นเพียงหญิงที่จับหนังสือเพียง
เล่มเดียว อ่านแล้วก็ปิดหนังสือ นั้น แล้วเราก็
ลืมนำหนังสือที่ว่าด้วยอะไร ซึ่งถ้าเราเป็นอย่าง
นี้ แน่ละ ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ทำไมซิมองจึงเชื่อ
ซาตร์ไปจนหมดเนื้อหมดตัว

ในนวนิยายเรื่อง *L'Invite* ของซิมองเป็น
ตัวอย่างเรื่องหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่าเธอคือใคร ตัวเอก
ในเรื่อง คือ ฟรังซัวส์ ที่ (ในที่สุด) ฆ่าหลานสาว
ของเธอเองชื่อซาเวียร์ เหตุที่ฆ่าก็เพราะฟรังซัวส์
สังเกตและเห็นว่าชายที่หล่อนรัก คือ บ็อบบี้ จะ
ทอดทิ้งหล่อนแล้วไปหาซาเวียร์ ดังนั้น จึงพอ
จะเข้าใจได้ว่า ฟรังซัวส์ซึ่งแสร้งทำเป็นว่า เจ้า
หล่อนมีอิสระ แสร้งว่าความรักไม่มีจริงในโลกนี้
แต่แล้วหล่อนก็ได้กระทำฆาตกรรมหลานสาวสวย
ของหล่อนเองเพราะเกิดอารมณ์ริษยา

ตัวอย่างอีก ในเรื่อง *Le Deuxième Sexe*

ซิมองได้สร้างทฤษฎีขึ้นมาว่า หญิงมีอิสระเสรีภาพ เทียบเท่าชาย แต่ในเล่มนี้ ซิมองยอมรับว่า ผู้หญิงซึ่งพยายามจะเป็นอย่างชายนั้น ในที่สุดจะต้องพบแต่ความล้มเหลวในชีวิต

จากความเรียง (Essai) ก็เช่นเดียวกัน ซิมองได้ให้ทฤษฎีว่า สัจชาตญาณหรือความสำนึกในความเป็นมารดา ไม่มี (ในโลก) แน่แน่นอนที่สุดที่ผู้หญิง (อย่างนั้นก็ด้วย) บางคนอาจไม่มีสัจชาตญาณดังกล่าว แต่คงจะเป็นหญิงที่สติไม่ครบหรือที่ภาษาฝรั่งเศสกล่าวว่า “Ce ne sont que des malades” คือเป็นคนป่วย (โรคจิต) นั่นเอง

ในที่สุด เพื่อไม่อยากจะให้ผู้เห็นด้วยกับซิมองต้องเจ็บแค้น และเพื่อที่ไม่อยากจะโหดร้ายในการวิจารณ์ซิมองนั้นจนเกินไป จำใคร่ขอร้องให้อ่านบทละครเรื่อง *Les bouches inutiles* (ซึ่งซิมองได้ลอกเลียนแบบไปจากชาตร์) บทละครนี้ ตั้งปัญหา

คุณค่าของความเป็นคน และทำนเพียงแต่อ่าน *Le Diable et le bon Dieu* ของชาตร์ ท่านก็จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าบทละครของซิมองนั้นคือการลอกแบบอย่างดีมาจากชาตร์ แต่ทว่าเขียนขึ้นมาโดยผู้หญิงเท่านั้น

ซิมองมีความปรารถนาและพยายามทุกอย่างที่จะแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงเรานี้มีอิสระเสรีเสมอภาคเท่าชาย แต่แท้ที่จริง ซิมองหาว่าไม่ว่า เธอเป็นเชลยของชาย (อย่างชาตร์) ซิมองเชื่อว่า เพื่อทำให้หญิงเท่าชาย ต้องให้หญิงแสดงและมีปฏิกริยาอย่างชาย ซึ่งตามหลักความจริง หญิงย่อมต่างจากชาย และถ้าต้องการเสรีภาพเต็มที่อย่างชายแล้วละก็ หญิงควรจะเปลี่ยนสันดานเปลี่ยนทั้งความรู้สึกสัมผัสทั้งหลายให้สิ้น แล้วสร้างสรรค์ขึ้นให้เป็นของตนเอง โดยไม่ต้องเป็นทาสลอกเลียนจากชาย อย่างนี้เขาจึงจะเรียกว่าเก่งจริง

เอ็ม คัสเซ่

สารสยาม

ศูนย์กลางตัวแทนจำหน่ายหนังสือนานาชาติ

โปรดเรียก

ขวลิศ ปัญญาลักษณ์ หรือ ขรรค์ชัย บุนปาน
โทรศัพท์ ๕๖๖๒๒ โทรศัพท์ ๒๒๒๘๕๐

สำนักงานเลขที่ ๑๔ - ๑๖ ตรอกนคร ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ ๑ ๒

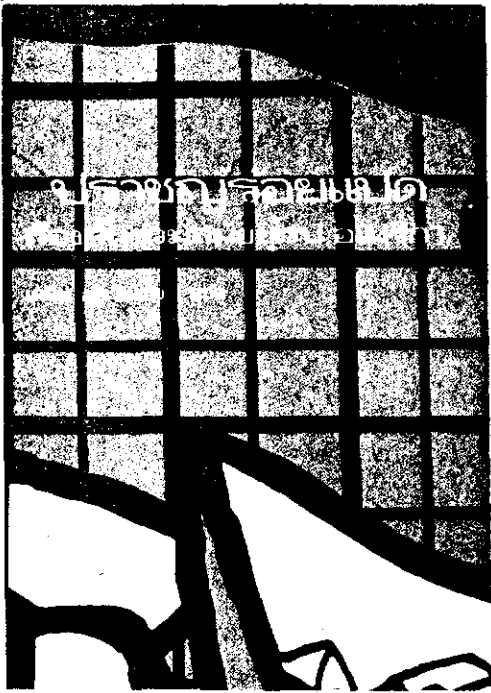
ร้อยกรอง
ผดุงศักดิ์ ชัมภรัตน์

หนทางไปสวรรค์ นั้น
สั้นแค่นี้
เพียงเด็ดดอกไม้ ชื่น
ถือไว้ แล้ว
หลับตา
สู คือเหว
ในสวรรค์

ค้นหาบิดเป็นเกลียวถึงกลุ่มดาว
น้ำค้นหาตักต้องดวงใจทุกดวง
จะเอาอะไรอีก จาก
ห้องแก๊สครามมีรอยฉีกขาด

ประเทศของฉันทัน
เหมือนต้นมะม่วงกำลังออกดอก
รัฐบาลของฉันทัน
เหมือนละอองฝนชุ่มฉ่ำ
กาฝากบนกิ่งมะม่วง
กำลังงอกงาม

ช้หอม
พยอมเหน็บ
กบเต็น บนชื้อ
แปเมือง
งูหัวห้อย
เด็กร้อง งอ แง

ปราชญ์ร้อยแปด

รวมเรื่องสั้นร่วมสมัยยุโรป-อเมริกา

เจลิม อยู่เวียงชัย แปล

สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์ ๗ ๓๕๕ หน้า ๒๐๐ บาท

รวมเรื่องสั้นเล่มนี้ผู้แปลและคัดเลือกคือนายเจลิม อยู่เวียงชัย ซึ่งได้แถลงไว้ว่า “น่าจะเป็นตัวแทนตัวอย่างอันควรศึกษาหาความรู้ ความบันเทิงในทางวรรณกรรมเรื่องสั้น” เพราะด้วยเหตุนี้กระมังผู้แปลจึงได้นำเรื่องของ ซอมเมอร์เซท มอห์มมาลงไว้เป็นอันดับแรก รวมทั้งได้นำมาเป็นชื่อหนังสือด้วย เรื่อง ปราชญ์ร้อยแปด นั้นแบบแผนตามลักษณะของเรื่องสั้นครบถ้วน ตั้งแต่ย่อหน้าแรกจนถึงจบเรื่อง โดยตอนจบทัศนคติของนาย แม็กส เกลลาตา ซึ่งถือตัวเป็น ปราชญ์ร้อยแปด นั้นยังคงความเป็นคนรู้ตัวอยู่เช่นเดิม แต่ว่าได้กลายเป็นคนมี

คุณธรรมต่อนางแรมเซย์ขึ้นมากระชั้นหัน ซึ่งเท่ากับสูญเสีย “ภาวะ” ของตนเองไป ความเอาจริงเอาจังกับเนื้อเรื่องและความประณีตอ่อนไหวในตัวละครของมอห์มเมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องสั้นประเภทเป็นแบบแผนแล้วก็คล้ายกับการเขียนของ กิย์ เดอ โมปัสซังท์ แต่ของกิย์ให้อารมณ์มีเลือดเนื้อมากกว่ากัน เรื่อง “น้ำใจคน” ของกิย์ แสดงถึงความเชี่ยวชาญในการมองพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละประเภทซึ่งมีฐานะทางสังคมแตกต่างกัน รวมทั้งบ่งถึงความมีมนุษยธรรมในใจของผู้หญิงโสเภณีคนหนึ่ง งานชิ้นนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ นอกจากจะสรวังตัวละครได้อย่างมีชีวิต มีอารมณ์สนุก ยังเห็นชัดว่ากิย์เขียนเรื่องด้วยความสำนึกที่ผูกพันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างเต็มเปี่ยม (ความรู้สึกเช่นนี้ย่อมเกิดขึ้นทุกครั้งเมื่อระบบการเดิมต้องเคลื่อนคลอนโคลง เมื่อความมั่นคงปลอดภัยถูกทำลายสิ้นแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างอื่นได้รับความคุ้มครองจากกฎเกณฑ์เกิดแต่มนุษย์หรือแต่ธรรมชาติโลกมาจนถึงบัดนั้นก็พลัน ไปอยู่ในอ้อมอำนาจความทารุณโหดเหี้ยมไม่คำนึงถึงเหตุผลจนสิ้นเชิง - หน้า ๑๒๐)

เรื่องควีนโพดำ ของฟูซึกันก็เป็นเรื่องที่เกิดในยุคสมัยใกล้เคียงกัน แต่โครงเรื่องให้คติเรื่องกรรม ออกจะเป็นเรื่องธรรมดาเกินไป เพราะเรื่องที่มุ่งแสดงคติทำนองนี้ได้อ่านกันมากแล้ว ทั้ง ๆ ที่เรื่องมีบรรยากาศลึกลับอยู่บ้างเช่นที่เอเดการ์ อัลเลน โป ชอบเขียน เรื่อง ห่วงทรหด (The Pit and the Pendulum) ของโปที่นำมาแปลก็เป็นเรื่องทีสร้างความรู้สึกสยองได้ดี แต่ก็ยังเป็นเพียงเรื่องทีบรรยายความอึดอัดทุกข์ทรมานน่าหวาดหวั่นเท่านั้น ยังไม่ใช่ตัวแทนของการเขียนที่มีลักษณะ

บีบคั้น ลึกลับ รุนแรง เจ็บๆตามแบบฉบับของโป ซึ่งบอกถึงยุคสมัยที่เกิดการปะทะอย่างรุนแรง ระหว่างจินตนาการในยุคโรแมนติก ต่อเนื่องกับ ยุคของเหตุผล

เรื่อง กฎชีวิต เป็นเรื่องสั้นแบบอเมริกันอีก เรื่อง ที่ว่าแบบอเมริกันก็เพราะได้ความรู้สึกว่าแจ๊ค ลอนดอนถอดเอาความถือดีแบบคนผิวขาวเข้าไปตัด สิ้นเรื่องของตัวเองไม่ได้ ทั้งๆ ที่บรรยายวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อแบบชนเผ่าได้สมเหตุสมผล ใช้ ภาษาตามแบบชนเผ่าที่ง่าย มีอุปมาอุปไมยเกี่ยวข้องกับธรรมชาติได้แนบเนียน (พ่อนั้นเหมือนใบไม้ ค้างบี่ และคิดอยู่กับกิ่งเพียงชนิดเดียว เมื่อลมโซย มาเผ่นๆ ก็จจะร่วงหล่น ส้มเสี้ยวกลายเป็นกล้วยเสี้ยว ผู้หญิง...หน้า ๑๗๐) แต่พอถึงย่อหน้าที่ว่า “พ่อ เผ่าคือสคูชหาได้ร้องทุกข์แต่ประการใดไม่ ยอมรับ ว่าเป็นวิถีชีวิตและยุติธรรม... ปัญหาอันน้อยคือย ทำให้พ่อเผ่าคือสคูชคิดได้ลึกซึ้งเพียงแค่นี้” (หน้า ๑๐๘) ผู้วิจารณ์ต่อรู้สึกไม่ได้ว่า ลอนดอนไม่ค่อย ยุติธรรมต่อตัวละครของตนนักในการเข้าไปตัดสิน ความเชื่อของชนเผ่าอื่น เรื่องนี้มีการพูดน้อย นอก จากนั้นเป็นการใช้บรรยายไวนาร์ เรื่อง อาคันตุกะ ของกามัส มีธรรมชาติเป็นฉากใหญ่ และมีความ “ไม่ยินดีในร้าย” เหมือนกับธรรมชาติในเรื่องของ ลอนดอน แต่เรื่องนี้ กามัสกับคนอ่านออกจากความ คิดความรู้สึกของตัวละครสำคัญ คือผู้ต้องหาชาว อาหรับเสียโดยสิ้นเชิง เรามีโอกาสมองเห็นแต่เพียง ความเคลื่อนไหวภายนอกโดยผ่านสายตาของกร ใหญ่คารุณคนเดียว นอกจากนั้นเป็นการเผชิญหน้า กันเจ็บๆ กับผู้ถูกคุกคามอิสรภาพ ซึ่งไม่ยอม หลบหนีทั้งๆ ที่ทำได้ ฉากตอนกลางคืนที่ทั้งสอง ฝ่ายนอนคอยระวังกัน ความพิถีพิถันในการบรรยายอาการของตัวละคร ธรรมชาติและความสะดวกสบาย

ดินแดนแถบทะเลทราย ทำให้ถอดเคาะความรู้สึก เชื่อมมั่นในอิสรภาพของตัวละครทั้งสองเสียมิได้ เรื่องสั้นเรื่องนี้เป็นเรื่องเด่นหนึ่งที่มีอยู่ในการรวม เล่มนี้ ปัญหาบุษย์กับเสรีภาพ ผาง - ปอล ชาตร์ ได้เขียน ไว้ในเรื่อง กำแพงตะแคงแกง กล่าวถึง นักโทษประหารสามคนที่ถูกผู้เขียนฆ่าและความ ขลาดความกล้าออกมาอย่างไม่สงวนท่าที ความ รุนแรง ความหวาดกลัว อึดอัด วิปริต น่าคลื่น ใต้ ถูกบรรยายเหมือนการสับสนหวั่นและอื่น ๆ ที่ เป็นเรื่องธรรมดาตามาก เรื่องนี้ดูเหมือน ชาตร์จะ สนุกสนานกว่าใคร ในการเล่นเกมซ่อนหากับ ปรัชญาเสรีภาพที่ตัวเองเคยตั้งขึ้นมา

ครั้งหนึ่ง ชาตร์เคยกล่าวว่า เขมิงเวย์ได้ สไลด์ไปจากกามัสอยู่ไม่น้อย ซึ่งออกจะเป็นการ กล่าวหาที่ไม่ค่อยยุติธรรมนัก เพราะความจริง เขมิงเวย์ มักบรรยายน้อย ใช้บทสนทนาเดินเรื่อง มีการตัดต่อเหตุการณ์ไปมาเป็นจังหวะ สัญญ ลักษณ์ที่เขมิงเวย์ใช้ในเรื่องของเขา มักจะเป็นสิ่งที่ มองเห็นได้ มีตัวเด่นชัดเจน เช่นเรื่อง ทิมะเหนือ กิลิมันจาโร ที่ได้แปลปรากฏไว้ในรวมเรื่องสั้น เล่มนี้ เขมิงเวย์เริ่มต้นเรื่องโดยใช้สัญลักษณ์ได้ สวยมาก เขาคงจะเขียนเรื่องสั้นนี้ในขณะที่ความ รู้สึกหวาดกลัวว่าพลังสร้างสรรค์ในตัวจะหมดไป ก่อนที่จะทำงานที่ตั้งใจไว้สำเร็จ งานชิ้นนี้เป็นเรื่อง สั้นขนาดยาวที่เยี่ยมมากเรื่องหนึ่ง ด้วยลักษณะ การเขียนบรรยายแบบสัญลักษณ์ที่เป็นรูปร่าง Concrete Symbolic มีการตัดต่อภาพย้อนหลัง ไปถึงอดีตสลับเข้ามาเป็นจังหวะ และพอมายัง ตอนสุดท้าย ตัวเอกก็เล่าถึงการเดินทางครั้งสุดท้าย ไปสู่ “เรือนของพระเป็นเจ้า” โดยคน อ่านแทบไม่รู้สึกตัว พลอยครึ่งหลับครึ่งตื่นไปด้วยการ ใช้สัญลักษณ์ของความตายด้วยหมา โยยานา

นั้นไม่ช้าใคร นำพรันพริง แต่กลมกลืนกับ
 บรรยายกาศของอัฟริกาเป็นอย่างดี เรื่องสั้นชั้น
 สำคัญของเขมิงเวย์อีกเรื่อง คือ The Killer ซึ่ง
 มีผู้แปลไว้แล้วหลายสำนวน ก็รวมอยู่ในเล่มนี้ โดย
 ใช้ชื่อเรื่องว่า ผู้พิฆาต ซึ่งฟังดูแปลกหู เหมือน
 ชื่อหนังสือลับหรือเรื่องลึกลับ แต่ก็เป็นเรื่อง
 ธรรมดาที่การแปลเรื่องสั้นหลายเรื่องของนักเขียน
 หลายคนโดยคนแปลคนเดียว ก็อาจจะทำให้ภาษา
 ส่วนวงการแปลที่ออกมา เห็นได้ชัดว่าเป็นสำเนียง
 เดียวคล้าย ๆ กัน เช่นการใช้ภาษาที่ยังไม่ค่อย
 เป็นธรรมชาตินักในบทเจรจาของตัวละคร “รต
 ยนต์อาจมาถึงก็ได้” “ฉันไม่ใส่ใจกับอายุเรื่อง
 รตยนต์นั้นเลย” “ฉันไม่ใ้ใจนี่คะ” “เธอใ้ใจ
 อะไร ๆ หลายอย่างที่ฉันไม่ใ้ใจเลย” (หน้า
 ๒๐๔) หรือ ในหน้า ๒๕๐ “แกคิดว่าถูกแล้ว
 นั้นรี” แอลตามิฮอร์จ “ใช่ครับ” “แกเกลียว
 ฉลาดมากหรือมิใช่”... และยังมีการใช้ภาษา
 แปลก ๆ ที่บางคำไม่รู้ความหมาย เช่นประโยค
 ที่ว่า “ภริยาลัวโซทำคัตค่านแล้ว เจอดงด เจียบ
 ไป” (หน้า ๑๓๓) หรือ “ซุงสองคนรู้สึกหวาด
 ใจหวาม” ในหน้า ๑๔๓ แต่โดยทั่วไปแล้ว ผู้
 แปลมีความสามารถในการเรียบเรียงถ้อยคำได้เป็น
 อย่างดี ไม่ขัดหูเนื่องจากมีไวยากรณ์ของภาษาเดิม

เข้ามาปน หรือการติดสำนวนจากภาษาเดิม อย่าง
 ที่มักแปลหนังสือคนอื่น ๆ ชอบทำ

เรื่องที่คัดมารวมนี้ แม้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่อง
 ที่ให้ “ได้ทั้งความบันเทิง และความรู้ทางเทคนิค
 ทางเค้าเรื่องลีลาเชิงเขียน ชั้นเชิงสร้างบรรยาย
 กาศหลายรูปหลายรส ศิลปะใช้บทสนทนา
 ศิลปะสร้างจุดจบ” ดังที่ผู้แปลกล่าวไว้ในคำนำ
 แต่ก็ยังเห็นว่าเรื่องที่คัดมานี้ มีอยู่หลายเรื่องที่เก่า
 เกินไป และมีคนแปลซ้ำกันมากกว่าหนึ่งสำนวน
 ซึ่งตามความจริงแล้ว ความเป็นเรื่องสั้น “ร่วม
 สมัย” ของยุโรปอเมริกาน่าจะมีการเสนอเรื่องใน
 ลักษณะใหม่ไม่เป็นแบบแผนมากกว่านี้ ไม่ใช่แปล
 มาจากนักเขียนที่เข้าข่าย “คลาสสิก” ไปแล้ว
 อย่างไม่ไปมาสซังท์ หรือเขมิงเวย์ สำหรับแวด
 วงวรรณกรรมแปลของเราที่ยังแคบอยู่ ผู้วิจารณ์
 จึงหวังว่าผู้แปลคนเดียวกัน นี้จะมีงานแปลออกมา
 อีก และคงเป็นงานที่มีคุณภาพกว้างงานแปลระดับ
 เฉลี่ยในตลาด เพื่อที่จะ “ให้ความบันเทิงแก่ผู้
 อ่าน และให้ความรู้หรือเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจ
 ศึกษาวรรณกรรมเรื่องสั้น” ได้มากยิ่งขึ้น

บัลเจิต เองนิลรัตน์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข่าวในวงการหนังสือ

ต่างประเทศ

บีหน้าโจเซฟ คอนราต นักเขียนนวนิยายลือ
 ชื่อจะถึงแก่กรรมครบ ๕๐ ปี รัฐบาลโปแลนด์กำลัง
 จัดพิมพ์งานทั้งหมดของท่านผู้นี้เพื่อเป็นอนุสรณ์
 คอนราตซึ่งมีนามเดิมว่า *Josef Teodor Konrad
 Korzeniowski* เกิดในโปแลนด์สมัยที่ยังยึดครอง
 โดยรัสเซียในปี ๑๘๕๗ แต่แปลงสัญชาติเป็น
 อังกฤษเมื่ออายุ ๒๙ ปี งานหลายต่อหลายชิ้นของ

โจเซฟ คอนราต

เขามักจะเกี่ยวเนื่องกับทะเล (รวมทั้ง *Lord Jim* ซึ่งมีผู้นำมาสร้างเป็นภาพยนตร์แล้ว) ทั้งนี้เพราะคอนราดมีชีวิตคลุกคลีกับทะเลตั้งแต่อายุ ๑๗ ปี แม้นวนิยายทุกเรื่องของเขาก็คงจะเขียนเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างสละสลวย แต่ก็น่าแปลกใจที่คอนราดเพิ่งเรียนรู้ภาษาอังกฤษเมื่ออายุ ๒๐ หนังสือหลายเล่มของเขาถือเป็นสัญลักษณ์ของการต่อต้าน ในจำนวนนั้นรวม *Under Western Eyes* และ *The Secret Agent* ไว้ด้วย ในสมัยที่สตาลินเรื่องอำนาจหนังสือของคอนราดเป็นหนังสือต้องห้ามในโปแลนด์ แต่มาบัดนี้รัฐบาลประเทศนั้นกำลังเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องนี้แล้ว

One Day in the Life of Ivan Denisovich ออกสู่บรรณพิภพครบศตวรรษ สหายสนิทของ *Alexander I. Solzhenitsyn* ชื่อ *Zhores Medvedev* นักชีววิทยานามกระเดื่องซึ่งกำลังทำงานอยู่ในอังกฤษ และเขียนหนังสือชื่อ *Ten Years After One day in the Life of Ivan Denisovich* ได้ยกย่องนายโซลเซนนิตซินว่าเป็นนักเขียนโซเวียตคนแรกที่กล้าหาญชาญชัยพอที่จะพรรณนาชีวิตในค่ายกักกันของสตาลิน หนังสือเล่มนี้พรรณนาถึงความยากลำบากในการตีพิมพ์นวนิยายเอกแห่งยุคเรื่องนี้และชะตากรรมที่เกิดขึ้นแก่นายโซลเซนนิตซินด้วย

ท่านผู้อ่านที่สนใจเรื่องราวการล้างโคตรครั้งใหญ่ (The Great Purge) ในสมัยสตาลินก็ควรจะอ่าน *The Great Terror* ของ Robert Conquest ตีพิมพ์โดยเพ็นกวิน แม้อ่านแล้วจะรู้สึกหดหู่นิดๆ แต่เรื่องราวก็ตื่นเต้น ชวนติดตาม จนวางไม่ลง นายคอนแควสต์สำเร็จการศึกษาจากโมดเลนคอลเลจ มหาวิทยาลัยออกฟอร์ด เคยเขียนหนังสือตีพิมพ์หลายเล่ม เช่น *Power and Policy in the USSR: Russia Since Khrushchev,*

Courage of Genius: The Pasternak Affair หลังจาก *The Great Terror* นายคอนแควสต์ได้เขียนประวัติเลนินให้แก่หนังสือชุด *Modern Masters* ของสำนักพิมพ์พอนตานา

หนังสือชุด *Modern Masters* ของสำนักพิมพ์พอนตานา เล่มล่าสุดที่ตกถึงเมืองไทย คือประวัติ Norman Mailer ของ Richard Poirier นายเมลเลอร์ ผู้นี้เป็นทั้งนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ และผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ จนเคยมีผู้สงสัยกันว่าเขาเป็นอะไรกันแน่ เมื่อกว่าปีมาแล้ว นายเมลเลอร์เขียนบทความเรื่องหนึ่งชื่อ "The Prisoner of Sex" จนเป็นเรื่องอื้อฉาวพอสมควรนี้พอเปิดศักราช ๑๙๗๓ นายเมลเลอร์ก็สร้างความอื้อฉาวอีกครั้งหนึ่ง ด้วยหนังสือชื่อ *Marilyn Monroe-The Legend and the Truth* หนังสือเล่มนี้มีความยาว ๕๕,๐๐๐ คำ กล่าวถึงทฤษฎีสองทฤษฎี ทฤษฎีที่หนึ่งคือซุ้รักในบั้นปลายของชีวิต นาง (สาว) มาริลิน มอนโร มิใช่ นายโรเบิร์ต เคนเนดี ดังที่เป็นที่กล่าวขวัญกัน หากว่าเป็น นายจอห์น เอฟ. เคนเนดี ประธานาธิบดีอเมริกันในเวลานั้นอีกด้วย ทฤษฎีที่สอง มาริลินมอนโรมิได้ฆ่าตัวตาย แต่อาจถูกฆาตกรรมโดยสายลับประเทศคูรีของสหรัฐฯ

ขณะเดียวกันนาย Colin Simpson ก็เปิดโปงในหนังสือเรื่อง *Lusitania* ว่าเรือชื่อ *Lusitania* ซึ่งถูกเยอรมันยิงจมในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองนั้น มิใช่เรือเดินสมุทรพาณิชย์ธรรมดาตามที่กล่าวอ้างกัน ข้ออ้างเช่นนั้นเป็นมุสาวาทครั้งใหญ่ของนายวินสตัน เชอร์ชิลล์ เพราะแท้ที่จริงเรือลำนี้ใช้ขนส่งอาวุธระหว่างสหรัฐฯ กับอังกฤษ ทั้งตัวเรือก็ติดตั้งอาวุธด้วย

ผู้สื่อข่าววรรณกรรม

ฉบับนี้ถึงจะเป็นฉบับเดือนกรกฎาคม แต่ก็ต้องออกภายในเดือนมิถุนายน จึงมีเรื่องอดรำลึกถึงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ไม่ได้ เพราะเป็นวันสำคัญวันหนึ่งเมื่อ ๔๑ ปีก่อน ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบที่เป็นอยู่ก่อนหน้านั้น มาเป็นระบอบใหม่ที่ขนานนามให้ว่า 'ประชาธิปไตย' ซึ่งผลที่มองเห็นอยู่ในปัจจุบัน ความพยายามที่จะเป็น 'ประชาธิปไตย' ดังกล่าว ไม่ได้ช่วยให้เราก้าวไปไกลกว่าเท่าใดนัก บางครั้งผลในทางลบบางประการ อันเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ หรือการยึดอำนาจตัวเองครั้งหลังสุด เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ และการจัดบทบาทใหม่ของคณะปฏิวัติแต่ละครั้งก็ล้วนเห็นมีข้อสรุปแต่เพียงว่า อำนาจการปกครองประเทศนั้นผูกขาดอยู่ที่กลุ่มผู้นำทางทหาร และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชาติก็ขึ้นอยู่กับการรักษาความพอใจในหมู่คณะเดียวกันเป็นใหญ่ แทนที่จะเรียกร้องส่งเสริมหรือขยายรูปแบบของการปกครองให้ดำเนินตามแนวทาง 'ประชาธิปไตย' การปฏิวัติรัฐประหาร (จอมปลอม) ทุกครั้งเท่าที่ผ่านมา แม้จะมีสัมฤทธิ์ผลดังอยู่บนรากฐานที่ว่า รัฐจะให้ความสำคัญแก่การศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความคิดทางการเมืองแก่ประชาชน แต่ขณะเดียวกันรัฐก็กลัวประชาชนจะเล่นการเมือง กลัวนักศึกษาจะเดินขบวน ข้ออ้างในการรักษาอำนาจและการสร้างรูปแบบของสถาบันทางการเมืองในบ้านเรา จึงมิได้คลี่คลายออกไปในทางแน่ที่จะรองรับอำนาจของประชาชนเท่าที่ควร และรูปแบบของสถาบันทางการเมืองบางลักษณะก็กลายเป็นเพียงเครื่องมือที่จะเข้าขึ้นครองอำนาจทางการเมืองของบุคคลเพียงกลุ่มเดียว

ตราบจนถึงเท่าทุกวันนี้ เรายังไม่มีรัฐธรรมนูญ ไม่มีตัวแทนที่แท้จริงของประชาชน ไม่มีสถาบันอันเป็นขบวนการที่จะทำให้ 'การเมือง' เป็นไปตามวิถีทางอันถูกต้องและชอบธรรม ขณะเดียวกันเราก็พบว่าประเทศมีปัญหาเพิ่มมากขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจและการเมือง ปัญหาระหว่างประเทศ จะเอาอย่างไรกันแน่ จะรับรองเงินแดงและฮานอย แต่ขณะเดียวกันก็จะเอาฐานทัพอเมริกันไว้ปราบปรามผู้ก่อการร้ายด้วยเช่นกัน หรือ ระบบเศรษฐกิจแบบวุ่นหลัก ก็เห็นได้ง่ายนิดเดียว วิกฤตการณ์ปัญหาข้าวแพงที่เกิดขึ้น จะโทษตาเสียดาสาว่ากักตุนข้าวอย่างเดียวหาได้ไม่ เพราะจะต้องดูไปถึงระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่ผูกพันกับอำนาจทางการเมืองของผู้ปกครองด้วย ใครจะปฏิเสธว่า ข้าวที่แพงขึ้นนั้น สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากพ่อค้าคนกลางกักตุนข้าวไว้เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ในขณะที่ข้าวสารตามตลาดถึงละ ๖๕-๗๐ บาท (เมื่อประมาณ ๑๐ ปีก่อน ถึงละ ๒๖-๓๐ บาท) แต่ที่โกดังสินค้าของพ่อค้าคนกลางขณะนั้นมีข้าวกักตุนไว้มีปริมาณถึง ๓,๑๓๐,๐๐๐ กระสอบ ซึ่งเหลือเพื่อสำหรับการบริโภคของคนทั่วประเทศ หากจะมีการจัดสรรแบ่งปันให้ถูกต้อง และพร้อมที่จะทำลายระบบ 'ทำนาบนหลังคน' ให้หมดสิ้นไปจากแผ่นดิน

ฉบับที่แล้วซึ่งเป็นฉบับนิสิตนักศึกษา พอหนังสือออกมาได้ไม่นาน นายวิชา คัญทัพ นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเป็นบรรณกรประจำภาคการศึกษาแรกของปี นี้ ก็มีเหตุอัน

เนื่องมาจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยแห่งนั้นได้ส่งลบบชื่อนักศึกษา ๕ คน แห่งชมรมคนรุ่นใหม่ ออกจากทะเบียน ในข้อหาที่ได้ตีพิมพ์หนังสือ "มหาวิทยาลัย : ที่ยังไม่มีความคืบหน้า" ออกมาในนามของมหาวิทยาลัย จนกระทั่งได้ก่อให้เกิดปฏิกิริยาจากกลุ่มนิสิตนักศึกษาทั่วประเทศ รวมทั้งมีเสียงสนับสนุนจากคณะอาจารย์และประชาชนบางส่วนร่วมด้วย ในกรณีนี้ถึงแม้ผลจากเสียงของประชามติที่ปรากฏจะทำให้นักศึกษาทั้ง ๕ คน ไม่ถูกลบบชื่อนี้ แต่เราก็ได้เห็นความกลับกดดันไม่จริงใจของผู้ใหญ่ในแผ่นดินหลายต่อหลายคน ซึ่งถ้าการกระทำนั้นเป็นไปเพื่อเจตนาอาฆาตมาดร้ายเป็นการส่วนตัวกันด้วยแล้ว เราเห็นว่าเป็นจุดต่างอันน่าเกลียดที่อาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและอาจนำไปสู่การทำทลายของพลังแห่งประชามติอีกครั้งหนึ่ง จึงอยากขอให้พึงใช้วิจารณญาณกันบ้าง อย่าเห็นแก่พรรคพวกหรือคณะของตนแต่เพียงอย่างเดียว

ปริทัศน์ ฉบับนี้ เรยกเนื้อหาที่เกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับวรรณกรรมไทย ซึ่งมีผู้รู้เกี่ยวกับวงการอักษรศาสตร์มาเขียนให้ อาทิ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ เจตนา นาควัชระ ส่วนนักเขียน-นักหนังสือพิมพ์เก่าที่ส่งเรื่องมาร่วมก็มี มาลี พันธ์มจินดา ยศ วัชรเสถียร จึงหวังว่าเล่มนี้คงให้ความเข้มข้นแก่ท่านได้ไม่แพ้เล่มที่ผ่านมา แม้จะดูเบาลงเล็กน้อย แต่ก็เพื่อผลดีเปลี่ยนแปลงอารมณ์ และเพื่อให้ท่านเตรียมพบกับฉบับหน้าซึ่งจะว่าด้วย ปัญหาผู้ก่อการร้าย

ใบแทรกเล่มที่แล้ว ที่ชื่อ ชาวบ้าน ปรากฏว่ามีผู้สนใจกันมาก โดยเฉพาะกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา ได้ขอรับเฉพาะส่วนใบแทรกนี้เป็นประจำจำนวนเกือบสองพันฉบับสำหรับนำไปแจกวางตามที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านในชนบททั่วประเทศ ส่วนสมาคมวางแผนครอบครัว ก็ได้ขอรับเป็นประจำถึงหนึ่งพันฉบับ นำไปแจกตามหมู่บ้านในชนบทเช่นกัน ทางกรมการปกครองเองนั้น ถึงจะไม่มียกประมวลเจียดมาซื้อได้ แต่ก็แสดงเจตนาสนับสนุน เห็นว่าเด็กนักเรียนและครูโรงเรียนประชาบาลในชนบทควรจะได้มีอ่าน จึงได้ช่วยมีหนังสือเป็นทางการบอกกล่าวไปให้ทุกจังหวัดทราบเรื่องแล้วด้วย ปัญหาที่ทางเราก็ได้คิดถึงกันว่า พวกเราที่มีฐานะทางเงินเดือนดีกว่าครูประชาบาลมากนัก และเมื่อเป็นเด็กก็เคยได้อาศัยโรงเรียนวัดเรียนหนังสือ แต่พอเติบโตใหญ่ก็มีเคยได้กลับไปเหลียวแลโรงเรียนเก่าเลย น่าจะได้อยู่ทั่วประเทศเกือบสามหมื่นโรงเรียน เพียงปีละ ๒๕ บาทเท่านั้น ก็คงจะเป็นประโยชน์แก่ครูและเด็กนักเรียนในชนบทเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้ใดมีความประสงค์จะขอรับให้ทางเราจัดส่งไปที่ใดก็ขอให้ติดต่อแจ้งมาได้ สำหรับสมาชิกประจำของเรา ซึ่งมีสิทธิ์ได้รับใบแทรกนี้แล้ว มีหลายท่านได้กรุณาส่งเงินเพิ่มมาให้ เป็นต่างหากออกไปอีก ก็ขอขอบคุณ ส่วนท่านที่มีได้ส่งเงินมาสมทบให้อีก ถ้าเห็นว่าใบแทรกนี้ไม่มีประโยชน์แก่ท่าน จะช่วยแจ้งมาเพื่อจัดส่ง หรือไม่ช่วยส่งเงินเป็นค่าสมาชิกเพิ่มเป็นต่างหากออกไป สำหรับส่งไปให้โรงเรียนใดในชนบททางเราก็จะยินดีเป็นอย่างมาก เพื่อใบแทรกนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านอย่างแท้จริง มากกว่าที่ท่านได้รับแล้ว แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์

การประชุมสามัญประจำปีของสมาคมสังคมนาตร์แห่งประเทศไทย
วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๑๖
โรงแรมแมนดาริน สามย่าน กรุงเทพฯ

๕.๐๐ น. ลงทะเบียน
๕.๓๐ - ๑๑.๓๐ น. การอภิปรายเรื่อง ปัญหาความยากจนในทัศนะของนักสังคมนาตร์
ผู้อภิปราย ดร. บุญสนอง บุญโยธาน
ดร. ม.ร.ว. อติณ ระพีพัฒน์
ดร. แสง สงวนเรือง
ดร. สมบัติ จันทรวงศ์
ดร. วีระยุทธ วิเชียรโชติ

๑๒.๐๐ - ๑๓.๔๕ น. รับประทานอาหารกลางวันและประชุมสามัญประจำปี
ดร.เกษม สุวรรณกุล อุปนายกสมาคมฯ แสดงปาฐกถา
๑๔.๐๐ - ๑๖.๓๐ น. รายงานทางวิชาการเรื่อง แนวความคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย
ผู้เสนอรายงาน ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
ผู้วิจารณ์ คุณวรุณอุษา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
ดร. บุษกร ฉายเลิศ
รายงานทางวิชาการเรื่อง บทบาททางการเมืองของสมาคมการค้าใน
ประเทศไทย
ผู้เสนอรายงาน นายมนตรี เจนวิทย์การ
ผู้วิจารณ์ ดร. ทินพันธุ์ นาคะตะ
นายธารินทร์ นิยมานเหมินท์

ระหว่างการประชุมจะมีการจัดแสดงหนังสือเกี่ยวกับสังคมนาตร์แขนงต่างๆ โดยสำนักพิมพ์ของสมาคมฯ
บัตรเข้าฟังการอภิปรายและรับประทานอาหารสำหรับสมาชิก คนละ ๓๕ บาท (ผู้ที่ไม่ใช่สมาชิกคน
ละ ๕๐ บาท)

บัตรเข้าฟังการอภิปรายโดยไม่รับประทานอาหาร คนละ ๕ บาท นิสิตนักศึกษาเข้าฟังการอภิปรายได้ฟรี
บัตรมีจำนวนจำกัด

ดร. สิบแสง พรหมบุญ
แผนกประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร. ๕๑๕๕๖๓
ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช
คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
โทร. ๗๗๗๕๐๐-๕ ต่อ ๒๓๕
ดร. ปราโมทย์ นาคกรรพ
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
โทร. ๒๑๖๑๑๑ ต่อ ๑๖๕

ดร. กมล สมวิเชียร
คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร. ๕๑๓๑๓๑ ต่อ ๕๗
ดร. วีระยุทธ วิเชียรโชติ
วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร
โทร. ๕๑๑๑๔๓ ต่อ ๔๓
นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์
ร้านศึกษิตสยาม สามย่าน โทร. ๕๑๑๖๓๐
นายสุชาติ สวัสดิ์ศรี
สังคมนาตร์ปริทัศน์ โทร. ๕๗๖๒๒

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

No. 7 Vol. 11, July 1973

	4	Hard Times
	5	Letters to the Editor
	9	Leading Article
<i>Pansak Vinyaratn</i>	12	Cambodia : Thailand's Broken Fence
<i>Chanima Oagsuraksa</i>	16	Elite V.S. Soldier : The Thai Case

Cover Story

<i>M.L. Boonlua Taphayasuwan</i>	21	A Critic on Teaching Thai Literature
<i>Jetana Nakwatchara</i>	28	A Teaching Literature in Higher Education
<i>Nopporn Suwanpanich</i>	41	The Third Dimension of Literature
<i>Malee Pantumjinda</i>	47	Life and Works of Isaça Amantakul
<i>Yote Watcharasatien</i>	47	A Memoir on Kulab Saipradith
<i>Sawang Prachatom</i>	48	A Poem / The Lost Legend
<i>Verasakdi Sutornsri</i>	61	A Poem / The Robot
<i>Witayakorn Chiengkula</i>	68	A Critic on "Sri Burapa"
<i>Chaianan-Chaisiri Samuthavanich</i>	73	Thai Political Literature.

<i>Pitaksa Panyayuth</i>	79	Third World/Nationalization of Banks in India
<i>Berton Roueché</i>	82	Short Story/A Walk on the Beach (tr.)
<i>Pathara Potchanin</i>	85	The Wind-Wall/The Freshies
<i>Niwat Kongpien</i>	88	Man and Environment/Wat Sampantawongse

Notes and Comments

<i>M. Dasse</i>	93	A Critic on Simone de Beauvoir
<i>Patungsadi Kamparatn</i>	96	Four Poems
	97	Book Reviews
	99	Book-shelf News
	101	Editor

President : Puey Ungphakorn
Advisory-Board : Pansak Vinyaratn, Rangsun Tanapornpan, Sulak Sivaraksa
Editor in Chief : Suchart Sawadsri

The Social Science Review

OFFICE Chula Soi 2, Phya Rd., Bangkok Thailand. Tel. 57622
Printed By : Sivaphorn Ltd., Part.
74 Soi Rajjataphan, Makkasan, Bangkok, Thailand.
Tel. 522639, 515752.

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ศิวิล แสงจันทร์ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๖
๑๔ ซอยรัษฎาภิเศก แขวงสามยุค ถนนวิภาวดีรังสิต โทร. ๕๑๕๕๖๖, ๕๒๒๖๕๕

กิ่งคณบดีสาส์นปริกัตน์ ๑๕ เดือน มีอำนาจตามสถาบันต่าง ๆ ต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ อาจารย์ แสนอรุณ วัคคสิกร
 คณะวิทยาศาสตร์ อาจารย์ วะวิ ภาวิไล
 คณะเศรษฐศาสตร์ อาจารย์ ไพฑูริย์ สีนดาวัฒน์
 คณะรัฐศาสตร์ ห้องชายหนังสือของคณะ
 คณะพาณิชยศาสตร์ อาจารย์ ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ ห้องชายหนังสือของคณะ
 คณะเศรษฐศาสตร์ อาจารย์ เน่งน้อย เกษเกษม
 คณะพาณิชยศาสตร์ อาจารย์ เน่งน้อย ใจอ่อนน้อย
 คณะศิลปศาสตร์ อาจารย์ นีออน สนิทวงศ์
 แผนกฯ วารสารศาสตร์ อาจารย์ กมล ฉายาวิวัฒน์
 หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ อาจารย์ ชัยอนันต์ สมทวนิช
 คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ อาจารย์ ไพจิตร เอื้อทวีกุล
 คณะบริหารธุรกิจ อาจารย์ ศรีปริญญา รามโกมุท
 สถาบันเทคโนโลยี นนทบุรี อาจารย์ วิวัฒน์ เคมร์พันธ์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลย์ พระมหาราช อภาภาโร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แผนกฯ วิทยาลัยหนังสือและห้องสมุด
 อาจารย์ บุญเอก พงอภา
 อาจารย์ จงจิตร ศรีพรรณ
 อาจารย์ ณัฐรี ขทนนท์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์ กวี จุกุล
 อาจารย์ สายศรี จุกุล
 อาจารย์ ไพโรจน์ สไมศรี
 อาจารย์ สมัย สุนทอง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจารย์ นิพนธ์ คันทะศรี
 โรงงานเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ อาจารย์ ชงยุทธ ชูทองศรี
 มหาวิทยาลัยศิลปากร
 คณะจิตรกรรม อาจารย์ ถกล ปรีชาคณิศพงศ์
 คณะมนุษยศาสตร์ อาจารย์ มาโนช กงกะนันท์
 คณะอักษรศาสตร์ (ฉบับแก้ว) อาจารย์ บังอร ฤทธิภรณ์
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 คณะศึกษาศาสตร์ อาจารย์ ปรีโมทย์ ภิรมนพ
 คณะวิศวกรรมศาสตร์ อาจารย์ ฉัตรไชย รัตนไชย
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง อาจารย์ ประทีป วาทิกทินกร
 อาจารย์ สุจิน คณิตกุล

วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร หอสมุดกลางวิทยาลัย

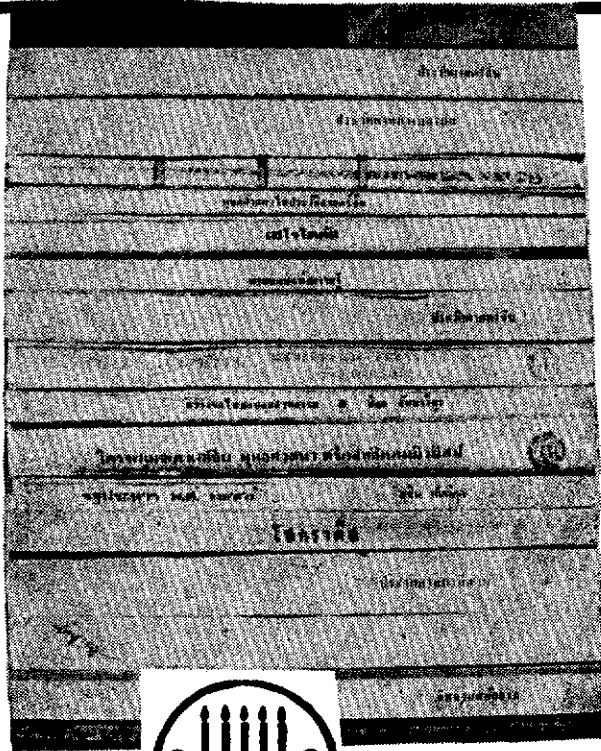
บางแสน อาจารย์ สวัสดิ์ เวียงวิเศษ
 มหาสารคาม อาจารย์ สกลพร พันธมณี
 พิษณุโลก อาจารย์ อารี วิทยาม
 สงขลา อาจารย์ หงษ์ พันธุ์เมษา

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา อาจารย์ อารมณ เอื้อบเจริญ
 วิทยาลัยครูสวนสุนันทา อาจารย์ วิยะดา สอนางส์
 วิทยาลัยครูจันทระเกษม อาจารย์ เปี่ยมศรี นาคพันธ์
 วิทยาลัยครูเพชรบุรี อาจารย์ มงคล บุญปฤกษ์
 วิทยาลัยครูอุดรธานี อาจารย์ ฤดีมน ปรีดิสัมพันธ์
 วิทยาลัยครูยะลา อาจารย์ สวรรค์ แก้วเหล็ก
 วิทยาลัยครูสงขลา อาจารย์ สุรพล นาควาณิช
 วิทยาลัยครูศรีนครินทร์ อาจารย์ ทศมีย์ ทองศิริ
 วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา อาจารย์ เสาวนีย์ รุจิระอำพร

วิทยาลัยเทคนิค ภูเก็ต ๑ อาจารย์ ชรรมรส โชติคุณ
 วิทยาลัยเทคนิค ภูเก็ต ๒ อาจารย์ วัชร สดะบศ
 วิทยาลัยเทคนิคศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ ประทีปศรี ไขแสง
 อาจารย์ ทวี วัชรนกร
 ครูปรีโมทย์ ศรีสมบัติ
 อาจารย์ อุทัย คุณเกษม

โรงเรียนบ้านคลองอังกู ครัง
 โรงเรียนการช่างราช ครัง

ต่างจังหวัดจะหาซื้อ	กิ่งคณบดีสาส์นปริกัตน์	ได้ที่
เชียงใหม่	สุวิวงศ์บุ๊คเซ็นเตอร์ รามามักเซ็นเตอร์	ธรรมา พัทธาคาร
นครศรีธรรมราช	ทุ่งสงบรรณาการ	ชอนแก่น ไทยถิ่นเอง
พิษณุโลก	แสงทองพานิช บรรณาการกัณฑ์ เสียงทิพย์	สุราษฎร์ธานี ไทยวัฒนาพานิช
ปัตตานี	ปัตตานีบุ๊คเซ็นเตอร์	สงขลา หาดใหญ่บรรณาการ
อยุธยา	อัมพวา	สระบุรี พิมพ์อนงค์
นครราชสีมา	โรงแรมโพธิ์ทอง ชัยวังส์	ศรีสะเกษ สถานีรถไฟสระบุรี
พัทลุง	อุดมพานิชกิจ	นครราชสีมา มิคตราสัน
		สงขลา ชงชัย
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ยกเว้นนครราชสีมา) โปรดติดต่อ บุคส์ ๘๙/๘๘ ถนนพญาไท ราชเทวี กรุงเทพฯ ๑

สำนักพิมพ์สมาคมสังคมนศาสตร์ แห่งประเทศไทย

จตุรา ซอย ๒ ถนนพญาไท กรุงเทพฯ ๕

เปิดจำหน่ายหนังสือทงวิชาการ ทุกวัน เว้นวันอาทิตย์

ตั้งแต่เวลา ๘.๓๐ น. -- ๑๖.๐๐ น.

วันเสาร์ ๘.๓๐ น. -- ๑๒.๐๐ น.

ขอเชิญเลือกชมเลือกซื้อได้